

BS1235

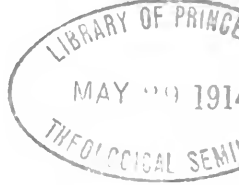
.W948

COPY 2

THE
BOOK OF GENESIS IN HEBREW,

EDITED BY THE

REV. C. H. H. WRIGHT, B.A.

THE
BOOK OF GENESIS IN HEBREW,

WITH
A CRITICALLY REVISED TEXT,
VARIOUS READINGS,
AND GRAMMATICAL AND CRITICAL NOTES.

BY

✓
CHARLES HENRY HAMILTON WRIGHT, B.A.,

of Trinity College, Dublin,

ASSISTANT CURATE OF MIDDLETON TYAS, YORKSHIRE; AUTHOR
OF "A GRAMMAR OF THE MODERN IRISH LANGUAGE."

WILLIAMS AND NORGATE:

14, HENRIETTA STREET, COVENT GARDEN, LONDON:

AND

20, SOUTH FREDERICK STREET, EDINBURGH.

1859.

PRINTED BY FR. NIES (CARL B. LORCK), LEIPZIG.

TO

WILLIAM WRIGHT ESQ.,

PROFESSOR OF ARABIC IN THE UNIVERSITY OF DUBLIN,

As a Token of Esteem

FOR HIS PROFOUND ACQUAINTANCE WITH THE SHEMITIC LANGUAGES, AND
IN GRATEFUL ACKNOWLEDGMENT OF MANY KINDNESSES;

THIS WORK IS INSCRIBED,

BY

His Attached Friend and Pupil,

The Editor.

PREFACE.

IN the work now submitted to the public, which is an attempt to supply for a book of the Pentateuch what has long been done for many of the Greek and Latin classics, I have endeavoured to assist the student, who has just mastered the elements of Hebrew Grammar, in acquiring a better knowledge of that language, as well as to afford to the more advanced scholar such information on various points as he may desire.

The system of furnishing a student with a complete grammatical analysis of a book,—such as that of Bythner on the Psalms, or of Oliphant, and more recently of Paul, on Genesis,—in order to enable him to translate before he has taken the preliminary step of mastering the grammar, is one of the very worst which can be adopted in either teaching or learning a language; for it burdens the memory without exercising the judgment, and renders the individual who has studied by means of such helps quite unable to proceed without them.

Firmly persuaded of the truth of this statement, I have not given in this work an analysis of grammatical forms; but, as I consider it perfectly hopeless for any one unacquainted with the etymology of a language to obtain an insight into its higher mysteries, I have taken it for granted, that those who will use this work are at least so far acquainted with the rudiments of Hebrew Grammar, as to be able to find out words in the Lexicon, with the help of the grammar, if not without it; and I have endeavoured to introduce them to the real difficulties of the language, namely those arising from the peculiarities of its syntax.

§ 1. GRAMMATICAL NOTES.

IN pursuance of this plan, the grammatical portion of this commentary consists principally of copious references to the grammar on every peculiar idiom met with. References have also been made to the grammar on any rare forms, either of verbs, nouns, or suffixes, which may from time to time occur, and frequently also on peculiarities in orthography.

The grammar to which I have generally referred, is that of Gesenius, and the edition which I have used, that published by Messrs. Bagster & Son in 4to, 1852. Very little alteration, however, has taken place in the numbering of the sections in any of the editions, and the references can therefore be made to any edition without much difficulty. The Grammar of Gesenius is the only one which ought to

be placed in the hands of a student by a judicious teacher. The most useful compendiums with which I am acquainted, if one is obliged to study without a teacher, are those of J. R. Wolf and Dr. Tregelles, both published by Messrs. Bagster.

§ 2. CRITICAL NOTES.

The renderings of various passages also form subjects for notes, and I have throughout called attention more especially to those passages in which our Authorised Version (indicated by the initials "A. V.") has misunderstood or misinterpreted the original.

In the notes properly critical, I have endeavoured to give the most important opinions of the commentators, but have frequently, when the matter was very doubtful, expressed none of my own.

The commentators whose works have been used throughout are the following: Maurer's Comm. in Vet. Test.; Rosenmüller's Scholia; the Translation of Genesis with notes by De Sola, Lindenthal and Raphall (Lond. Bagster, 1844), which I have cited under the name of the first editor De Sola; Barrett's Synopsis of Criticisms, from whence Geddes and Schumann have been quoted; Hengstenberg's Christology, and his Dissert. on the Genuineness and Authenticity of the Pentateuch; Hävernick's Introduction to the Pent.; Tuch, Delitzsch and Knobel's Commentaries on Genesis; Gesenius' Thesaurus, now completed by Rödiger; also his Dissert. de

Pent. Sam., his *Lexicon Manuale* (2nd. ed. Leipzig 1847), and the English translation by Dr. Tregelles; Lee's Hebrew and Chald. Lex.; Land's *Disput. de Carmine Jacobi* (Leyden 1858); and Kalisch's *Historical and Critical Commentary*. The last work was not published till I had completed my notes on the first twenty-five chapters, but these were afterwards compared with it.

§ 3. THEOLOGICAL AND CHRONOLOGICAL QUESTIONS.

AND here I must mention that I have carefully abstained from intermeddling in my commentary with theological and chronological questions. I have noted the variations in chronology as so many various readings, but have not in any case attempted to alter the text, or indeed to express any opinion on the subject. Had I entered into such questions, the work would have far exceeded the limits, which I had prescribed to myself, and I have accordingly preferred to leave the discussion of such points to other more competent scholars.

So also with respect to theological questions. In cases of disputed translation, where a grave point often turns on the meaning assigned to the passage, I have thought it right to mention the various opinions, but not to enter into any discussion about them. It must be borne in mind, that frequently translations, which are critically unobjectionable, are theologically objectionable. A passage frequently admits of two renderings, and a commentator will adopt the one or

the other, according to the peculiar doctrinal opinions which he himself may hold. For instance, many eminent commentators of the German school have embraced the view that there are myths tessellated here and there through the various books of the Bible, more especially in those of earlier date, and that some of these are of a conflicting nature; an opinion which, of course, very considerably affects their criticisms on many passages.

To such views I am decidedly opposed. Believing, as I do, the Bible to be a Divine revelation, written by men under the influence of inspiration, I cannot agree with the ideas of those, who hold that mythic narratives are to be found in that revelation. Yet I have considered it incumbent on an impartial critic fairly to state the various views taken of a passage, whether he may agree with them or not; and I anticipate no evil consequences from the pursuance of such a course.

These observations, I trust, are sufficient on this head. To enter into a refutation of the various opinions mentioned, however important that might be, would have completely altered the entire work, which is intended to be purely of a philological, and not of a theological nature. Most of the views referred to will be found ably discussed in detail in the works of Hengstenberg and Hävernick on the Pentateuch, although the work of the former especially requires to be read with caution.

§ 4. STATE OF THE HEBREW TEXT.

It seems to be an opinion very prevalent, in this country at least, that the Hebrew text is comparatively, if not absolutely free from all corruption. The care assumed to have been taken in the transcription of Mss., and the existence of the Masora, in which the very letters are carefully counted, are supposed to have acted in such a way as to preserve the text remarkably pure; and most scholars in this country do not seem to have dreamed of corruptions in the Masoretic text, except perhaps in those passages bearing on the controversy between the Jews and the Gentiles. Now it is not generally borne in mind, that the Masora itself is of comparatively modern date, when compared with the age of the works on which it was written; that not only does the system of vowel-points, though of the highest value, not go farther back than the sixth or seventh century after Christ, but that even the vowel letters themselves were not used at all in the earlier stages of the language, as may be clearly seen from extant Phœnician inscriptions (vid. Gesenii Monument. Phœn.); that at several periods in the history of the Hebrew nation, the Sacred Scriptures seem to have been almost utterly destroyed, the great body of the people having apostatised, or being in exile; and that, even when restored to their native land, the Jews did not for any lengthened period enjoy tranquillity. All these undeniable facts, even had we nothing else to go upon, would serve to render it highly probable, that the

Hebrew Scriptures would, when critically examined, be found to abound in faulty readings and numerous orthographical blunders.

But independently of such a presumption, the collations of Kennicott and De Rossi, even incomplete as they are, have plainly revealed the fact that, apart from the various readings to be gathered from the versions, a considerable variety of readings exists in the Masoretic Mss. themselves; and if the collations made by those scholars had been extended to the vowel-points, the number of variants would have been more than trebled.

Kennicott did not revise the text; he merely reprinted that of Van der Hooght, which he made the basis of his various readings, and which has ever since been considered as the *textus receptus* of the Hebrew Bible. The collations of De Rossi are much more valuable, but neither did he reprint the text, nor do more than prepare the way for its revision.

Yet what use has been made, after all, of these collations? The text of Van der Hooght is now more firmly established than ever, though it was made without the advantage of such collations as we possess; and although many scholars have, with praiseworthy diligence, applied themselves to the correction of the text of the Greek New Testament, and have achieved much in that direction, still little, if anything, has as yet been done for our present Hebrew text.

The only attempts at a revision of the Hebrew text worth noting are those of Hamilton and Davidson. The

work of the former, entitled *Codex Criticus Vet. Test.*, was published in London in 1821. It is now very scarce, and, though useful as a contribution towards the formation of a standard text, is in every way far inferior to the work of the latter scholar. Besides, the plan adopted of indicating the versions by letters of the alphabet, renders it not easily available for purposes of reference. The work of Dr. S. Davidson on the *Revision of the Hebrew Text of the Old Test.*, published by Messrs. Bagster, ought to be in the hands of all who pretend to any acquaintance with the Hebrew Scriptures. In the present work I have attempted to go somewhat farther than Dr. Davidson in the revision of the text, as far as the book of Genesis is concerned.

§ 5. VARIOUS READINGS OF MSS. AND OF THE SAMARITAN CODEX.

The plan that has been adopted with regard to the various readings is as follows.

De Rossi's *Variæ Lectiones Vet. Test.* vol. I, and the appendix in vol. IV, along with his *Scholia Critica in V. T. libb. seu Supplementa ad var. Sac. Text. lect.*, have been always directly cited, and every reading in them, which I consider of any importance, has been given under the text. Davidson's work, before alluded to, has been used as the basis of the various readings, although all his statements have been verified, whether with respect to the readings of Mss., by reference to the works of Kennicott and De Rossi, or to those of the Vss., by reference to the versions them-

selves. Kemnicott's Hebrew Bible has only been occasionally used.

I have adopted Davidson's method of noting the readings of the Mss., which he states as follows, pref. p. XIII.

"The following abbreviations are employed:—

Cd. 1., a single Hebrew Ms. Cdd. 2, 3, or 4, two, three, or four Mss.

Cdd., more Mss. than one. Where the number of Mss. is small, probably not exceeding six or seven, it is often specified as Cdd. 5, Cdd. 3, &c., but this is not always the case. Generally speaking, *Cdd.* is applied to any number of Mss. under 40. When the number amounts to 40, and does not exceed 80, *Cdd. mult.* is used, i. e. *Codices multi*, or many Mss. When it is 80 and under 120, *Cdd. plurim.* is employed, i. e. very many Mss. And when the number reaches 120 or upwards, *Cdd. quamplurim.* is the mark, i. e. an exceeding great number of Mss."

"Cdd.", with a capital C, is also used to indicate Hebrew Mss., but "edd.", following either "Sam." or "Onk.", denotes respectively manuscripts of the Samaritan text or of Onkelos; e. g. "Sam. cdd. 3." means three Mss. of the Sam. codex of the Pentateuch.

Besides the readings of the Hebrew Mss., a complete collation is here given of the readings of the codex of the Pentateuch written in the Samaritan character, commonly called the Samaritan Pentateuch. The text, which has been followed is generally that of Walton, as given in the London Polyglott, with occasional reference to the Paris Polyglott,

Kennicott's Hebrew Bible, and, though very seldom, to Dr. Blayney's Reprint in Hebrew letters. Kennicott's Hebrew Bible has also been referred to for the number of Mss. of the Sam. Pent. which adopt a peculiar reading, as it is the only work in which any collation of the readings of Sam. Mss. is given. Messrs. Bagster have published, in their edition of the Hebrew Bible, a very accurate collation of the entire readings of this interesting copy of the Pentateuch.

§ 6. VARIOUS READINGS FOUND IN THE VSS.: EDITIONS OF THE VSS. USED.

It is much more difficult to attempt a list of the readings which the translators, who wrote the ancient versions, had before them; and the difficulty is more particularly felt in the case of the LXX. Here we are peculiarly liable to error, as a free translation may often appear to indicate a various reading. I have attempted, as far as possible, to give a list of their readings, though frequently they are given in the commentary, and not in the footnotes under the text. Whenever the LXX. appear to have had substantially the same reading as the Sam., it has been noted that they agree with it, although, of course, it is not meant that the LXX. had actually the same dialectic forms of the words as are exhibited in the Sam.; e. g. ch. 41: 27, it is said: "Cdd. 3., Sam., LXX., Vulg., וְשָׂרִיפֹתָ" (the Heb. text reads שָׂרִיפֹתָ without the copula); by which it is not meant that the Hebrew Mss., the LXX., or the Vulg.

actually had the peculiar form of the Sam. (שְׁדִישָׁה), but merely that they expressed the copula, and so have followed the reading of the Sam., in contradistinction to that of the Hebrew text.

The text which I have uniformly adopted in making citations from the LXX., is that of Tischendorf; but various readings, (when not of the Cod. Alex., which are given by Tischendorf,) have sometimes been taken from the editions of Bos, Gräbe, and Holmes.

The Vulgate, Syriac, Onkelos and Saadiah have been collated in a *general* way, not in every minute particular. For the Vulgate I have generally used the Paris edition of 1856, frequently collated, however, with the text given in the London Polyglott, and with that of Sabatier, edited, together with the fragments of the Itala, in 3 vols. folio, Rheims 1743—1749. This last may be looked on as the most correct text.

For the Syriac I have used the text given by Walton in the Lond. Polygl., always collated with that of Dr. S. Lee of Cambridge in the edition published by the British and Foreign Bible Society, which latter may be considered at present as the standard edition.

The Targum of Onkelos has been taken from the London Polyglott, collated with an edition published at Königsberg along with the Hebrew text of the Pent., the commentary of Rashi, the Haphtaroth and the Megilloth.

The Targum of Pseudo-Jonathan I have usually cited from the fourth volume of the Lond. Polygl., but have

occasionally collated the text with that of an edition published in small folio at Basel, 1607.

For the Targum of Jerusalem, which I have seldom cited, I have generally used the text in the Lond. Polygl., sometimes collated with that of Buxtorf in his *Biblia Rabbinica*.

The Arabic version of Saadiah I have uniformly cited from the Lond. Polygl., correcting typographical and other errors that occur there.

The Samaritan version of the Pentateuch I have similarly cited from the Lond. Polygl., but have collated the text with that given by Uhlemann in the chrestomathy appended to his *Institutiones Linguae Samarit.*, Leipzig 1837. Gesenius' *Dissert. de Pent. Sam.* has also been consulted on this version.

The Greek translations of Aquila, Symmachus and Theodotion have been cited from Bos's edition of the LXX., 1709, and occasionally from Origen's *Hexapla*.

The Fathers, when cited, which has been very seldom, have been taken from the works of De Rossi or other critics, with the exception of Jerome, who has been verified. They are, with the exception of Jerome and Origen, of very little, if any, use in Old Testament criticism.

The Rabbis have been cited second-hand from the various commentators, especially Kalisch, De Sola and the *Thesaurus* of Gesenius.

For information on the history and comparative value of these various versions, I know no work which I can so

much recommend to the attention of the student as Dr. S. Davidson's *Treatise on Biblical Criticism*.

It ought to be remarked here that, frequently, when the various readings on a passage have been very numerous, or have been noticed at length in the commentary, they have been omitted in the footnotes, a reference being made to the commentary. Sometimes various readings are mentioned in the commentary without any reference being made to them in the footnotes, which is owing to the fact that the text with the various readings was the first part of the work put to press.

§ 7. ALTERATIONS MADE IN THE HEBREW TEXT.

It now remains for me to state the general principles on which emendations have been made in the text, and to enumerate these alterations. The text which I have adopted as the basis is that of Theile, by far the most accurate edition of the text of Van der Hooght, cleared of its typographical errors.

1. All *literae majusculae et minusculae, suspensae et inversae*, have been removed.

2. Together with these have been erased the Masoretic notes calling attention to such points.

3. The larger sections of the Masorites, indicated by D D D or D D D , have been deleted, inasmuch as they subserve no useful purpose. These sections have been denoted instead by D or D . The minor sections, marked by a single

פ or ס, have been retained, merely to indicate the commencement or end of paragraphs. And here I may mention that, only for the difficulties incident on printing at so great a distance, I would have removed these sections also, and have, in their stead, printed the text according to a regular system of paragraphs.

4. All the Masoretic notes, which do not point out anomalies in the punctuation, or indicate various readings, have been erased.

5. When there is a קרי upon any word, the כתיב, or written text, is treated as if it were unpointed, inasmuch as in that case the vowels written underneath the word belong properly to the קרי (as is indicated by the very names קרי and כתיב); and either the reading of the קרי has been adopted, and pointed with the vowels of the כתיב, or rejected, and the כתיב pointed in the regular manner; e. g. ch. 8: 17, I have pointed the כתיב regularly הוֹצֵא, and not, with Theile, הוֹצֵא, which is the pointing of the קרי, הוֹצֵא.

6. Similar has been the plan adopted with respect to words on which there is a קרי perpetuum, as for instance in the case of the pronoun הוּא, which I have always written הוּא not הוּא, since the distinction in gender of the pronoun seems to have been unknown in the earlier stages of the language. I may here mention that even where the form הוּא actually occurs in the book of Genesis, which it does some five or six times in Theile's text, I have always altered it to הוּא, which (written in the mode הוּא) is read in these places by some Mss. So again in the word יִשְׁשַׁבֵּר, I have

given; with the בְּרִיב , בְּרִיבִי , and not, with the קְרִי perpet., בְּרִיבִי .

7. An exception to this rule has been made in the case of the word יְהוָה , which I have everywhere left unpointed. The fact is, that the real punctuation of the word is not certainly known. The vowel points in יְהוָה belong to a קְרִי perpetuum יְהוָה , the compound sheva being simplified merely because the י is not a guttural. Hence we find יְהוָה and יְהוָה , instead of יְהוָה , יְהוָה and יְהוָה ; and accordingly we see, that, when יְהוָה precedes, יְהוָה is pointed יְהוָה ; that is to say, יְהוָה is read instead of יְהוָה , to avoid repetition. Probably the correct pronunciation is יְהוָה or יְהוָה , from $\text{יְהוָה} = \text{יְהוָה}$, whence by apocope יְהוָה and יְהוָה (for יְהוָה), from which latter form, and not from a form יְהוָה or יְהוָה , the $\text{IA}\Omega$, IAOY , and $\text{IEY}\Omega$ of the early Fathers arose. From a form יְהוָה , the abbreviations יְהוָה and יְהוָה can easily be explained; and this reading has the additional recommendation of being the only one which agrees with the form LIBE , mentioned by Epiphanius as being the pronunciation of the Samaritans. Although this form is most probably the correct one, yet, as the matter is still disputed, I have preferred to leave the word unpointed; since to leave it every where as pointed by the Masorites would be a concession to the superstitious observances of the Jews.

8. With respect to the *puncta extraordinaria*, I have retained them in the text, as they are of pre-Masoretic origin. This is proved by the mention made of them in the

Talmud, where the Masoretic punctuation is not even alluded to. Leusden (*Phil. Heb. Diss.* XXII. § 4) says: “*ea vel casu in textum irrepsisse post tempora Ezræ*”, (which is the date he assigns to the invention of the vowel-points,) “*et ante confectum Talmud, vel eadem certo consilio a quibusdam Judæis circa illa tempora esse addita; et quidem eum in finem, ut efficta quædam mysteria ex textu elicerent.*” It is certain that the Masorites (at least those of later date, who affixed the notes) did not understand their nature, since they have marked them as anomalies. On the opinions of the Rabbis concerning them, *vid. n.* on ch. 16: 5. It is worthy of remark that the number of words so pointed, and the number of points on each word, differ in the Mss., occurring, for example, more frequently in the Cassel Ms., described by Michaelis, than in our common editions. It is possible that they may be remains of the first rude attempts at punctuation, similar to the diacritic points used for that purpose in Syriac (*comp. Cowper’s Syriac Gramm.* § 17, and *Tab. A. 2*). If such be the case, the number of points upon each word must sometimes have been increased; e. g. in $\aleph \dot{\aleph} \dot{\aleph}$, instead of three, there must have been originally only two, to indicate the vowels ($\aleph \dot{\aleph} \dot{\aleph} = \aleph \dot{\aleph} \dot{\aleph}$).

9. With respect to the more important part of the revision of the text, the following course has been adopted.

a. Readings retained in the text, but most probably corrupt, have been marked with asterisks. This has been done in three places, *viz.* ch. 15: 2, 36: 2 and 16.

b. Words inserted in the text have been, when it was possible, enclosed within brackets []. This could not always be done, as may be seen from ch. 14: 10, where the reading $\text{מֶלֶךְ סָדֵם וּמֶלֶךְ עֵמֶרָה}$ has been adopted instead of $\text{מֶלֶךְ סָדֵם וְעֵמֶרָה}$. Here it would have been inconvenient to have placed the second מֶלֶךְ within brackets. The insertions in the text may be divided into two classes: (1) those made on the authority of Mss., as ch. 25: 8; and (2) those made on the authority of the ancient versions, supported by internal evidence, as ch. 4: 8.

c. Changes have sometimes been made in the division of the verses; viz. in ch. 2: 4, 5, ch. 35: 22 (from which verse the numbers have been changed to the end of the chapter), ch. 23: 6, 7, and 14, 15. These alterations have necessarily caused changes in the accentuation.

d. A few alterations have been made for grammatical reasons, or to preserve rarer forms; e. g. הָלֵאָה , without metheg, ch. 19: 9; וַיִּמָּה , ch. 7: 23; אֶתְיָמָה , ch. 31: 6; אֶתְיָרִי and אֶתְיָרִים , ch. 39: 20, 22. All these emendations have been made on Ms. authority.

e. Alterations in the vowel-points and accents. The most remarkable of these is in the phrase $\text{בְּאֵר לְהִי רֵאִי}$, which, for reasons given in the notes on ch. 16: 13, 14, I have everywhere pointed and accentuated $\text{בְּאֵר לְהִי רֵאִי}$. Insertions of words have, of course, altered the vowel-points, or the accents, or both, as in ch. 4: 18, 25: 8. I have also, for reasons assigned in the notes, read in ch. 3: 17, וְלֹאֲדָם instead of וְלֹאֲדָם , and in v. 21, לֹאֲדָם instead of לֹאֲדָם , &c.

f. Alterations have been made on the authority of Mss. in single words; such as רָדַעַם for הִרְדַּעַם, ch. 10: 4; חָדַד for חָדַד, ch. 25: 15; מַחֲוִיאל for מַחֲוִיאל, ch. 4: 18; פְּנִיאל for פְּנִיאל, ch. 32: 30.

g. In a few places critical conjecture has been resorted to. The emendation adopted in ch. 36: 26 is undoubtedly correct. Less certain, perhaps, are the alterations in ch. 23: 6, 7, and 14, 15, although the usage of the language is strongly in their favour. The verse divisions, it should be remembered, are very slight in ancient Mss. In the fourth place in which I have had recourse to conjecture, viz. ch. 49: 19, 20, there is very much to be said in favour of the emendation proposed, and but little against it. The blessings on each of the tribes severally begin with their respective names, Reuben, Judah, &c., with the single exception of Asher (according to the Masoretic text). By joining the ׀ to the preceding verse, the blessing is rendered more clear, the uniformity of the poem is preserved, and the verse to which the ׀ is thus added, is freed from the very harsh construction with which it otherwise closes. For further details I refer to my note on the passage in question. I have no doubt whatever but that Scheid's conjecture, which I have received into the text, is the correct mode of reading the passage. Ch. 30: 40 I consider even more plainly corrupt, as we are obliged, if the Masoretic reading be retained, to understand the phrase לְבָן לְבָן as referring, in one member of the verse, to the entire flock of Laban, in the other, to that part of it which

was under the charge of Jacob. I would emend the passage in the manner I have suggested in my note; but, inasmuch as this emendation has not been proposed (so far as I am aware) by any previous critic, I have left the text untouched.

§ 8. COLLATION OF MSS. WITH RESPECT TO THE VOCALISATION.
DESCRIPTION OF MSS. COLLATED.

THE MSS. examined by De Rossi and Kennicott, have been collated only with regard to the consonants; there has been no attempt made to collate the variations in vocalisation or accentuation up to the present time. And yet this is far from being unimportant. Considerable differences of meaning often depend upon minute differences in punctuation, and if such collations were generally made, some, though they might be few, important variants would be found, and many perhaps which would throw light on the connexion of the Hebrew with the other Shemitic tongues.

I append on pp. 139—152 a collation of the vowel-points of four Mss. respectively denoted by the letters A., B., C., D. The accents I have not collated, because they are of minor consequence.

1. The Ms. marked A. is deposited in the Library of Trinity College, Dublin. It contains the Pentateuch with the Masora. It is in quarto, very recent (its date being 1479), and written in Africa. It has been much damaged, and is in great part re-written, the second scribe having

been very ignorant of Hebrew grammar, as is evident from his blunders. This Ms. was collated by Kennicott and is numbered by him 140. It is the only pointed Ms. of the Pentateuch in the University Library, which is indeed very poor in Hebrew Mss. I have not thought it necessary to give the readings of the second scribe.

2. The Ms. designated by B. is Kennicott 17. It is in the Bodleian Library, Oxford, and is there marked Arch. Bodl. A. 95. In Uri's *Catalogus Codd. Orient. conserv. in Bibl. Bodl.*, it is classed VII, and is stated to have been brought from the island of Harmuz or Ormus in the Persian Gulf. It is said to be of the 14th century.

This Ms. is in large folio, and contains the Pentateuch in four columns on each page, the Targum of Onkelos being written alternately with the Hebrew, except in the case of genealogical lists, where no difference could exist between the Hebrew and Chaldee; e. g. ch. 10: 2, 3, 4, ch. 36: 42, 43, &c. It consists of 2 vols., the first ending at Lev. 3: 1, and the second commencing at that point. The first vol. is slightly damaged at the beginning, and the second vol. much injured at both the beginning and the end.

The omissions in the text are pretty frequent, and are supplied in the margin in a different ink, though it cannot hence be argued that they were omitted intentionally, owing to their not occurring in the exemplar from which the Ms. was copied, and that they were supplied by a later hand; for the omissions frequently destroy the sense of the passage. The following may serve as instances. In ch. 1: 16 the words

לממשלת הק' המאור וסת היים are omitted; in ch. 2: 5 the word מְרָם; in ch. 5: 26 the second שָׁנָה; in ch. 6: 14 עֲצֵי; in ch. 8: 5 לְהִתְרַשׁ, and in v. 20 מְבֹלָל; in ch. 13: 5 מְרָם; in ch. 27: 30 יַעֲקֹב יִצְחָק יִצְחָק יִצְחָק. The omissions in the Targum are even more numerous than those in the Hebrew text, and they are also supplied in the margin. In one place (Gen. 30: 1, 2) two entire verses of Onkelos are thus added.

There are a great many cases of scriptio plena and defectiva corrected in ink of the same colour, and probably by the same hand, as that which supplied the omissions in the margin. The vowel-points are added in a different ink, the same in which the Masora at the bottom, top and sides of the columns is written. The Masora initialis is curiously written in the shape of flowers, and often entwines rude figures of elephants, camels, dragons, &c.

This Ms. rarely uses the form יִצְחָק for the feminine pronoun, generally reading with the קָרִי perpetuum יִצְחָק.

3. The Ms. denoted by C. likewise belongs to the Bodleian Library. It is codex I. of Kennicott, and is classed as Laud. 268, the second volume being Laud. 267. It is a Ms. of the Pentateuch, but defective, commencing at Genesis 27: 31. It is written in folio, and has no Masora below the text, though there are lines scored evidently for that purpose. There are no literæ majusculæ, minusculæ, or ornatæ in this codex. Uri states in his Catalogue that the vowels and accents are a more recent addition, as appears, he says, from the colour of the ink; but that is not at all certain, as there is

no striking difference between the ink employed in writing the text, and that in which the vowel points are expressed. The letters have been renewed in some places. Kennicott considers this Ms. to be of the eleventh century; but De Rossi is probably more correct in assigning it to the twelfth.

4. Codex D. is a beautifully written Ms. of the entire Bible in two volumes quarto, with the Masora. It also belongs to the Bodleian Library, and is classed Pocock. 347—8. It is thought by Uri to be of the 13th century, but by Kennicott (of whose Mss. it is Cod. 3) to belong to the middle of the 14th century. In a few places the ink is blacker than in others, but there are no traces of the Ms. having been re-written. The vowels and accents are in the same ink as the letters. It has a few peculiar readings.

In ch. 27: 14, in the word **מטעמים**, there are marks of an **ע** and some other unfinished letter under the **ט**. In ch. 30: 19, **לאה** is written over an erasure, evidently that of **רהל**, which proves these corrections to have been made by the writer of the codex himself. In ch. 30: 23, **ותהר** seems to have been at first written instead of **ותהר**. Similar erasures appear in other places; e. g. in ch. 33: 1, the **ל** of **הילדים** is written over an erasure, and so also is the **ת** of **בראת** in v. 10. In ch. 37: 4, the scribe wrote by mistake **לברו** instead of **הברו**, which he corrected without erasing the **ל**. In ch. 37: 28, the letters **וימכרו** of the word **וימכרו** are written over an erasure, the word underneath being most probably a repetition of **הביר**, as the letters **הב** are easily

traceable. Again, in ch. 43: 13, in the words סַבְּרָהּ רָחֵם , the letters ס רָחֵם are written over an erasure so complete that the former writing cannot be made out.

§ 9. PECULIARITIES IN THE ORTHOGRAPHY OF THE MSS.

I now proceed to note a few peculiarities in the mode of writing in these Mss., as this is a subject not altogether devoid of interest.

1. In cod. B. kametz chatuph is almost invariably expressed by ֿ , so that there is no distinction in form between it and chateph kametz.

2. a. Mappik is expressed in the same codex by a point written below the letter, seldom within it, e. g. בֿֿֿ for בֿֿֿ ; and so occasionally in cod. C., as בֿֿֿ in ch. 29: 24.

b. The mappik is also used in cod. C. with ו and י , when they retain their consonantal power; but in the case of ו it is written below the letter, while in that of י it is written, like the shurek, in the middle of the letter, as יֿֿֿ , וֿֿֿ .

c. In cod. B. the ו is sometimes pointed with sheva to denote its consonantal power, as וֿֿֿ .

3. a. Final ה and ע are often pointed with sheva in C. and B., as הֿֿֿ .

b. Final ה , when pointed with sheva, has often in cod. B. the sheva inscribed in the middle of the letter, e. g. הֿֿֿ ; and so in cod. C. ch. 31: 1. הֿֿֿ .

7. The diacritic points of ש and ש in cod. B. are frequently not written above the letter (unless it have also daghesh), but within it, as ש; ש; and when the diacritic point is written in this way, the letter is generally marked with raphe; as in ch. 4: 9 הַשְּׂמֵרָה; v. 23 לְנִשְׁתִּי (the point above is the accent rebhia'); ch. 5: 7 שֵׁחַ (rebhia' above); ch. 6: 2 אֶשֶׁר. So also with ש; e. g. ch. 6: 17 קָשֶׁר (with rebhia'); v. 19 בְּשֶׁר; ch. 36: 15 the second עֵשֶׂה; v. 17 עֵשֶׂה.

8. The sheva in ה final is frequently written in Cod. B. below the letter; as in ch. 9: 5 וְאֶהְיֶה; v. 4 אֶהְיֶה; v. 6 אֶשְׁפָּךְ and אֶשְׁפָּךְ; there being no distinction between ה and ה final except the subscription of the sheva.

9. The final letters in cod. B. do not extend below the line, and final ה is written in exactly the same way as ה, being only distinguishable by the sense.

10. יהוה is generally pointed in A. B. D. יהוה. In the Targum of Onkelos in cod. B. it is expressed by יהוה.

In conclusion I have to express my warm thanks to Professor Wm. Wright of the University of Dublin for the valuable assistance which he has afforded me in revising both the manuscript and the proof-sheets of this work. He has occasionally added remarks of his own, and his library of works in Oriental literature has been constantly at my disposal.

And I cannot lay down my pen without expressing my thankfulness to Him who has permitted me to bring to a close this work, which I humbly trust may prove in some degree useful in promoting the cause of Sacred learning.

TRINITY COLLEGE, DUBLIN.

March 1859.

CHARLES H. H. WRIGHT.

ERRATA.

The reader is particularly requested to correct the following typographical errors before he proceeds to the perusal of the work.

1. In the Notes.

P.	20.	l.	28.	for	יִשְׁבְּקָה	read	יִשְׁבְּקָה.
..	32.	..	11.	..	יבֵל	..	ובֵל.
..	35.	..	8.	..	<i>māh-koh</i>	..	<i>māh-kōh.</i>
..	39.	..	11.	..	זַעֲזַע	..	זַעֲזַע.
..	59.	..	29.	..	instecans	..	instances.
..	119.	..	26.	..	יָחַד twice	..	יָחַד.
..	125.	..	16.	..	נִפְּסָלִי	..	נִפְּסָלִי.
..	80.	..	23.	..	יִצְחָן	..	יִצְחָן.

2. In the Hebrew Text.

P.	6.	l.	9.	for	וּלְאֲדָם	read	וּלְאֲדָם.
..	29.	..	17.	..	בְּאֵר לְחַי	..	בְּאֵר לְחַי.
..	75.	..	12.	..	לְשַׁעַר	..	לְשַׁעֲשִׁי.

3. Various Readings.

P. 151, b. l. 28. for יִדְרֹג read יִדְרֹג.

N O T E S.

N O T E S.

CHAP. I.

1. בראשית. Used adverbially, “*at first*” “*firstly*”, “*first of all*”; so Knobel rightly renders the phrase. Comp. באֶחָד, Prov. 29: 11, בְּקָרִי Lev. 26: 24, &c. Aq. *ἐν μεγάλῳ*, LXX. *ἐν ἀρχῇ*. Comp. John 1: 1. Delitzsch adopts the rendering “*in the beginning*”, which however would require the article; ראשית is used absolutely in Is. 16: 10, but not elsewhere. Ewald considers ראשית as in the const., governing the following clause in the genitive (comp. Hos. 1: 2), and translates thus: “In the beginning, when God created the heavens and the earth (and the earth was without form and void, &c.), God said, Let there be light”. ברא אלהים. Plur. excell. Vid. Ges. § 106. 2. b. and § 143. 2.

2. תהי ובהו. On the form of these segholates vid. Ges. § 84. V. On the pointing of the ו vid. Ges. § 102. 2. d, and on the construction, § 104. 1. rem. 2. רוח אל'. Onkelos translates this: וְיָ קָדָם בֶּן רֹחַ “*a wind from the presence of the Lord*”; and so Saad. رِيَّاحِ اللَّهِ “*winds of God*”. The phrase would accordingly be rendered “*a great wind*”. “Lofty cedars” are called אֲרְזֵי־אֵל “*cedars of God*” (Ps. 50: 11); “*high mountains*” הַרְרֵי־אֵל (Ps. 36: 7); and Nineveh is termed

עיר גְּדוֹלָה לְאֱלֹהִים “*an exceeding great city*”, as our A. V. has it, Jonah 3: 3. The Targg. of Ps.-Jon. and Jerus.: רוּחַא דְּרַחֲמִין “*the spirit of mercy or love*”. Others suppose רוּחַא לְאֱלֹהִים to mean here *vis divina*, which meaning רוּחַ has in Ps. 104: 30. “Thou sendest forth thy spirit (רוּחְךָ), they are created.” Lastly, others understand it of the Holy Spirit, which meaning best accords with מְרַחֵפֶת, *cherishing, brooding over*, as a bird over its young. רוּחַ is only used in Piel twice in Scripture, viz. here and Deut. 32: 11. The LXX. render מְרַחֵפֶת by ἐπιφύετο, Vulg. *ferebatur*; Onk. by מְנַשְׁבֵּא, and so Saad. تَهَبُّ “*blowing*”, of the wind. The Syr. preserves the word مَرْحَفًا. Our A. V. “*moved upon*” is incorrect, as the idea of progression is never found in this verb.

3. יֵהי אֵינר. Vid. Ges. § 67. 1. Future used imperatively, vid. Ges. § 125. 3. c.

4. וַיֵּרָא. Vid. Ges. § 48 b. 1. and § 126. 2. בִּי טוֹב. Ges. § 152. 1. בֵּין — וּבֵין. This is the usual construction; sometimes, however, as in v. 6, we have בֵּין — לְ.

5. קָרָא לִילָה. On the accents here vid. Ges. § 29. 3. b.

6. רָקִיעַ. Pr. “*expanse*”, LXX. στερέωμα, Vulg. firmamentum, Saad. جَلَدٌ. וַיְהִי מְבַרֵּל. A participle construed with a preter. or future, as a finite verb, expresses continuity of action, as מְמַרְיִם יְהִיָּהֶם, Deut. 31: 27, “*ye have been continually rebellious*”. So here “*let it be dividing*”, i. e. continue to divide. לָמַיִם. On the pointing of לְ, vid. Ges. § 100. 2. c.

8. Here, at the conclusion of the second day's work, we should have expected the usual וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי טוֹב, but this, instead of being inserted here, is placed in the middle of the third day's work, in v. 10. The phrase thus occurs twice in the third day's work, and only once in the account of the work of every other day (verse 31 being only a sort of

general review). Probably it ought to be inserted here with the LXX., as the phrase might easily have been transposed by the error of some scribe. It is, however, to be noted that the LXX. have the phrase in v. 10 also. Perhaps the reason of the omission here is because the complete division of the waters was made on the third, and not on the second day.

9. יקו—ותראה. Vid. Ges. § 125. 3. אל מקום א. LXX. εἰς συναγωγὴν μίαν, perhaps reading מקנה; but Aq. Symm. Theod. τόπον ἕνα, and Ouk. לאתר חד.

10. ולמקוה המים. Vid. Ges. § 109. 1. and § 91. 9. LXX. τὰ συστήματα τῶν ἐδάτων in the plural, and so Aquila.

11. תששש. Vid. Ges. § 135. 1. rem. 1. תשש is properly "young grass". The LXX. and Vulg., whom Rosenmüller and others follow, connect תשש with the following עשב, contrary to the accentuation. LXX. βλαστησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπείρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοίότητα, thus inserting καὶ καθ' ὁμοίότητα; Vulg. germinet terra herbam virentem et facientem semen. עשב מוריע ו'. On the construct. of the part. vid. Ges. § 132. 1. עשה פרי. LXX. ποιῶν καρπών; vid. Ges. Lex. אשר ו' בו. Vid. Ges. § 121. 1.

14. יהי מארת. On the use of the sing. here vid. Ges. § 144. a. להבריל. "Ad distinctionem faciendum", Ges. § 45. 3. לארת וגו'. This may be considered as ἐν διὰ δυοῖν, Ges. § 152. 1. a, and rendered "for signs of seasons and days and years"; or ארת may be viewed as the general term, of which מועדים &c. are specifications. Maurer looks upon מועדים as in apposition to ימים ושנים, on account of the difficulty of considering it opposed in meaning to them; it would then be rendered "for signs of times, both of days and years." Others regard ארת as signifying the natural phenomena, such as eclipses, which were regarded as signs of extraordinary events.

16. אַחַשְׁבַּת שְׁנֵי הַמֵּאֲרוֹת. Vid. Ges. § 118. 1. הגְּדִלִים. Vid. Ges. § 109. 2.

20. יִשְׂרָצוּ. Vid. on the classes of verbs governing an acc., Ges. § 135. שָׂרַץ נֶפֶשׁ ה' . The LXX. Vulg. Aq. take ה' as the genitive, but it is more correctly viewed according to the Masorites, Syr., &c., as in apposition to חַיָּה שָׂרַץ . חַיָּה is to be considered here as the feminine of חַי , not the genitive of חַיָּה , as if *animantia vitae*, for חַיָּה as a subst. is only poetic.

21. אַחַשְׁבַּת הַגְּדִלִים הַיָּמִינִים. Vid. Ges. § 109. 2. תַּנִּינִן “*a monster*”, used of sea-monsters, Isaiah 27: 1, and also of land-monsters, as serpents, &c., Ps. 91: 13, in both which places the A. V. awkwardly renders it “*dragon*”. LXX. τὰ κήτη, Vulg. cete, “*sea monsters*”. כָּל נֶפֶשׁ is undetermined, and therefore must be determined by the predicate; hence חַיָּה with the article. Ges. § 109. 2. a. אִשֶּׁר. Accus. כָּל עוֹף בְּנֶפֶשׁ. Vid. Ges. § 104. 2.

22. וְהָעוֹף. On the tone vid. Ges. § 63. 3 rem. 1. Case absol. vid. Ges. § 142. 2.

24. חֹצֵצִים. Vid. Ges. § 126. 2. בְּהֵמָה, Arab. بَهِيمَةٌ, prop. “*dumb beasts*”, from בָּהַם to be dumb, a root found in Heb. Sam. Arab. and Aethiop.; then “*animals in general*”, especially *quadrupeds*. LXX. have here τετράποδα, in v. 25. τὰ κτήνη; Vulg. *jumenta* in both places. וְהַחַיָּוִת. Vid. Ges. § 88. 3. b.

26. אָדָם. Taken collectively, as is proved by יָרְדוּ; vid. Ges. § 106. 1. This word is not used as a proper name till ch. 4: 25. בְּצַלְמֵנוּ. “*After our likeness*”. On the various meanings of בְּ vid. Ges. § 151. 3. a. or Lex. in loco. הִרְמֵשׁ. On the use of the article vid. Ges. § 107. note.

29. נִתְחַי. Pret. for fut. Ges. § 121. 4. אֲשֶׁר בּוֹ. Vid. Ges. § 121. 1.

31. יוֹם הַשְּׁבִיעִי. On יוֹם without the article vid. Ges. § 109. 2. b.

CHAP. II.

1. צִבְאוֹם. 'צ is applied here in a wide sense to the animals, plants, etc. as well as to the stars. LXX. καὶ πᾶς ὁ κόσμος ἀρτυῶν; Vulg. *omnis ornatus eorum*.

2. וַיְכַל אֱלֹהִים וַיִּגְמַל. וַיְכַל has been translated by some as a pluperfect, "and God had finished", which meaning however the future never has. The meaning must be "God finished", i. e. had done with his work on the seventh day. The reading הַשְּׁבִיעִי is that of all the Hebrew Mss. and of the Vulg. and Onk., but the LXX. Sam. cod. and vers. and the Syr. read הַשְּׁבִיעִי, which is evidently an intentional alteration to avoid the notion, which the reading הַשְּׁבִיעִי seemed to imply, of God's continuing to work during a part of the seventh day.

3. בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת. "Quae creaverat Deus faciendo"; vid. Ges. § 45. 3. and § 139. 2. Comp. הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת "he hath done nobly", Joel 2: 21. The rendering of the LXX. is a paraphrase, ὡς ἤρξατο ὁ θεὸς ποιῆσαι. Vulg. *quod creavit Deus ut faceret*. De Sola's translation, "to continue acting", is incorrect, and opposed by all the ancient vss.

4. אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת. This and similar formulae, which occur twelve times in the Pentateuch, always refer to what follows, with the exception of this passage, where the words seem to refer to the account given in the first chapter, as no history of the heavens and the earth follows in this chapter. The

word תולדות is prop. “generations”, “families” (סֵפֶר הַתּוֹלְדוֹת), then “history”, as in ch. 6: 9, and here applied to the origin of all things; “this was the origin of the heavens and the earth”. The LXX. render this passage: αὐτὴ ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς, but it does not necessarily follow that they had a different reading. בהבראם. “When they were created”; vid. Ges. § 129. 2, 3. Compare the Greek construction: ἐν τῷ εἶναι. The Masorites direct that the ה in בהבראם should be smaller than the other letters, to indicate that the heavens and the earth will pass away, or, as some imagine, to show that the world was created for the sake of the righteous alone, as from the letters in הבראם the name אברהם Abraham is formed!! Vid. *Buxtorf's Tiberias* p. 163.

5. ביום עשות וגו'. On this construction vid. Ges. § 130. 3. Maurer, Tuch, Knobel, and others, with whom we coincide, connect the words ביום וגו' with וכל שיה וגו' thus: “at the time when Jehovah Elohim made the heavens and the earth, no herb of the field was as yet &c”. We have accordingly altered the Masoretic punctuation, which connects ביום עשות וגו' with v. 4, thus making v. 5. commence with וכל שיה וגו'. כל with a following negative expresses absolute negation — none at all. Comp. Ges. § 149. 1. טרם יהיה. Future after טרם, Ges. § 125. 4. a. המטיר. Pret. in the sense of pluperf., Ges. § 124. 2. ואדם אין. ואדם אין includes the substantive verb *to be* in all its tenses, Ges. § 149. 1.

6. ואר. “And a mist”; LXX. πηγή “a fountain”, Aq. ἐπιβλυσμός or ἐπιφλγμός; Onk. עֲנָנָא, “a cloud” and so Sam. vers. The Vulg. and Syr. agree with the LXX. and render fons, مَصْبُحًا. Saad. rightly بَخَارٌ “vapour”.

7. וייצר י' א' את הא' עפר. On this construct. vid. Ges. § 136. 2. האדם. On the use of the article here vid. Ges. § 107. 2.

8. גן בעדן. The Vulg. translates as if the reading were גן עדן, *paradisum voluptatis*, and so in various other places, e. g. v. 15. in both LXX. and Vulg.

10. ונתרר היתה ל' for ונתרר היתה ל'; the omission of היתה is frequent. Participles construed with the substantive verb often express the imperfect, Ges. § 131. 2. c. Hence Vulg. correctly *egrediebatur*. והיתה לארבעה ראשים. "Became four arms", was divided into four streams. היתה ל' always means *to become* something, as in v. 7.

11. פישון. Some, as Reland, suppose this river to be the *Phasis*, considering הוילהה to be the land of Colchis, where there was a city called *Chabala* (ח being changed into the Greek β). Gesenius objects to this, on the ground that הו was not the Hebrew name for Colchis, but כַּסְלֵהָיִם (vid. note on ch. 10: 14). The word is a *ἄπαξ λεγ.*, but *Φεσσών* occurs in Sirach 24: 25. Others think that the *Ganges* is meant, or the *Nile* (Saadiah); others, with more probability, the *Indus*. הוּא. Used as a sort of copula, vid. Ges. § 119. 2. הוּא. On the article with the predicate vid. Ges. § 105. 3, and on the construction of the participle § 132. ארץ ההוילהה. Vid. Ges. § 109. 1. הו probably means here *India*; vid. note on ch. 10: 7. אשר אשר שם. "where", Ges. § 121. 1. הוּא. Vid. Ges. § 107. 3. rem. 1.

12. והוא. On the pointing of the ו vid. Ges. § 102. 2, and on the pointing of the ו, § 10. 2. rem. והוא. The Masorites point והוא, requiring it to be read והוא, but הוא is of the common gender in the Pentateuch. On the pointing of the article here vid. Ges. § 35, and on its use § 109. 2. הברלח. The LXX. render the word in this passage by *ἀνθραξ* "the ruby", and in Numb. 11: 7. (where manna is compared to it) by *κρύσταλλος*, "crystal". Aq. Symm. Theod. and Joseph. βδελλιον, Vulg. *bdellium*. *Bdellium* is the fragrant

gum of a tree growing in Arabia and India, and is white and resinous. The advocates of this opinion appeal to the agreement of the words *μάδελαον*, *maldacon*, *βολχόν* or *βλόχον*, *brochon*, *βδέλλα* and *βδέλλιον*. It is however objected to this view, that bdellium is not so remarkable a natural product as to render it worthy to be enumerated along with gold and precious stones, and that the land of Havilah should be specially noted for its production. The Jewish commentators, as the Kimchis, Rashi, &c., maintain that *pearls* are meant by the word, which opinion is adopted by Bochart; vid. *Ges. Thes.* So Saad. اللؤلؤ. Onk. בְּרִיחָא, בְּרִיחָא; Syr. ص:حكس with ג. The word is evidently not Hebrew, and probably of Sanskrit origin. אבן השהם. There are three opinions as to what kind of gem is meant by שהם. (1) The LXX. and Theod. in Job 28: 16., Symm. here, Vulg., and sometimes Josephus, understand the *onyx*, ὄνυξ, so called from its resemblance in color to the human nail. (2) Aq. here, Jerome in Job, and sometimes Josephus, render it *sardonyx*. (3) Onk. Syr. Ps.-Jon. LXX. in two places, &c. *beryl*. The LXX. render the words here: ὁ λίθος ὁ πράσινος, "the green stone", i. e. *beryl*.

13. וישם הנ' הש' גיהון. On the use of the article vid. *Ges.* § 109. 1, 2. גיהון is so called from its *bursting forth* from its sources (rad. גיה). Gesenius supposes it to be the Nile, and so also the LXX., who have Γηῶν for שְׁהוֹר, *the Nile*, in Jer. 2: 18. Reland thinks that the *Araxes* is meant; Michaelis, Rosenm. Knobel, *the Oxus* (Arab. جَيْحُون).

14. תְּדַקֵּל. The תְּ is thought by many critics to be a redundant prefix; others (for example Tuch) regard it as תְּדַקֵּל *sharp*, *swift*. It is more probably the prefix εῖς, Pers. *hu*, Sansk. *su*. The remaining portion of the word is certainly the same as the form found in the Persian cuneiform inscriptions

at Behistun (deciphered by Rawlinson), viz. *Tigram*, the accusative of *Tigra*, i. e. *the Tigris*. Gr. *Τίγρις*. Rawlinson derives *Tigra* from the Sansk. root तिग् *tij*, "to sharpen," softened in modern Persian into تیر *tīr*, "an arrow". *Tigra*, he considers, in its primitive form to have been an adjective, meaning *sharp* or *rapid*, and thus equally applicable to an arrow and a river. The successive Shemitic corruptions of the name are: Chald. דגנלח, דגנלח ; Arab. دجلة ; Syr. ܕܓܠܗ ; Heb. הַדְּקָל (Sam. הַדְּקָל) = *hu-tigra*. זרת . The Euphrates. *Ἐὐφράτης*, Arab. الفرات . The original Persian name, found by Rawlinson in the cuneiform inscriptions, is *Ufrāta*, compounded of ὤβ (vid. above) and an adjective meaning "broad" (Sansk. पृथु "broad", Zend *frathō*, "breadth"). The name has been shortened in the Shemitic languages, in order to connect it with the rad. פָּרַת , *to be sweet*, whence פְּרָת , *sweet* (i. e. good) *water*.

15. ינהו . Vid. Ges. §. 71. rem. 9.

16. ויצו י' א' על ראם . This is a rare construction; 's is generally construed with an accusative, or with ל or ב , the words of the command being introduced by לְאָמַר , אָמַר הָאֱלֹהִים . "Thou mayest freely eat". The future is here used as a sort of potential, Ges. § 125. 3. d. On the constr. of the inf. abs. to denote intensity vid. Ges. § 125. 3. a, and on the peculiarity of the fut. kal of אכל , § 67. 1.

17. ביום אכלך . On this const. vid. Ges. § 130. 2. במה המיתה . Ges. § 125. 3. a. Symm. renders the sentence: $\text{ἢ δ' ἄν ἡμέτερον γάγγη ἀπὸ τοῦ ξύλου θνητός ἔσῃ}$, "thou shalt be mortal," and so Ps.-Jon.

18. לא טוב . On the mase. form of the predicate in this case, vid. Ges. § 114. b. היתה . Inf. const. used as a verbal noun, vid. Ges. § 129. 1. לבדו . Prop. "in his separation", i. q. "alone";

In all the Shemitic languages "alone" is expressed by nouns with pronominal suff.; e. g. Arab. **وَحْدًا**, Syr. **ܘܚܕܐܢܐ**, Aeth. **ባሕትቱ**: **ḡāh-t-tē**: **bāh-tūtū**, "in his singleness". **לְ**. Dagh. euph. vid. Ges. § 20. 2. **בנגד**. Prop. "as overagainst", then "corresponding to"; LXX. **κατ' αὐτόν**, and in v. 20. **ὁμοιος αὐτῷ**; Aq. **ὡς κατέναντι αὐτοῦ**; Symm. **ἄντικρυς αὐτόν**.

19. **ויצר**. Script. defect. On the form vid. Ges. § 69. 1. **נפש חיה** is here redundant, vid. Ges. § 119. 6. rem. 4. "And whatever name the man called them, (viz.) the living creatures, that was their name". Others, as Ewald, reject these words as a mere gloss. **חיה** is not the fem. of **חי**, but the genitive of the noun **חיה**, and therefore there is no disagreement between the gender of **לו** and **שמו** and of **חיה**, which is in apposition to them. **נפש** is of the common gender. Gesenius in the Thes. compares **ψυχὴν ζῶσαν** in 1 Cor. 16: 45, and **ψυχὴ ζώης**, the reading of Griesbach in Apoc. 16: 3.

20. **וְלֹאֲרָם**. So we point the text, and not, with the Masorites, **וְלֹאֲרָם**. Vid. n. on ch. 1: 26. **לֹא מִצָּא מְ** used impersonally, vid. Ges. § 134. 3.

21. **תרדמה**. "Deep sleep", from **רדמ** to *snore*. The LXX. render **ח** by **ἕκστασις**, "a trance"; Aq. **καταφορά**, "a lethargy"; Symm. **ἀργον**, *torpor*, Vulg. *sopor*. **תחתיה**. Verbal suff. with the prep. **תחת**, vid. Ges. § 101. rem. 3.

23. **אשה כי מאיש**. The etymological connexion of the words **אִשָּׁה** and **אִישׁ** has been preserved by Symm., **ἀνδραῖς** and **ἀνήσ**, and Vulg., *virago* and *vir*. **אִישׁ** stands for **אִישׁ**; cognate forms are Heb. **אִישׁ**, Chald. **אִישׁ**, Syr. **أَئِم**, Arab. **أِنْسَانٌ**, collective **أُنْسٌ** *mankind*, Aeth. **አንስ**: *ans*. The vowel in **אִישׁ** is lengthened to compensate for the loss of the middle radical, as a final letter without a vowel cannot be doubled in Hebrew; but the doubling regularly appears in the fem. **אִשָּׁה** (Aethiop.

אֲנִי־אֵת: *anest*). לְקַחְתָּהּ וְאָתָּה. On the chateph kamez vid. Ges. § 51. 1. rem. and § 10. 2. rem., and on the daghesh in the 1. § 20. 2. a.

24. וְהָיוּ לֶבֶן אֶחָד. LXX. Syr. Vulg. Ps.-Jon. Jerome and N. T. in Matth. 19: 5, Mark. 10: 5, 1 Cor. 6: 16, Eph. 5: 21, read וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לֶבֶן אֶחָד. “and they two shall be one flesh”. The Sam. cod. has. וְהָיָה מִשְׁנֵיהֶם וְאֶחָד, but the Sam. vers. gives וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לֶבֶן אֶחָד with the verb in the plural, “and of the two of them they became one flesh”, from being two they became one. All the Hebrew Mss., however, as well as Onk., have the reading in our text.

CHAP. III.

1. וְהָיָה הַחֹמֶן מְרִיב מִכָּל הַבְּהֵמָה שֶׁבַּהָאָרֶץ. “Now the serpent was more crafty than all the beasts of the field”; vid. Ges. § 117. 1. So Vulg. *callidior*, and LXX. *φρονιμώτατος*, and similarly Onk. and Saad., but Symm. and Aq. render it by *πανοῦργος* “wicked”, Ps.-Jon. חָכִים לְבִישׁ “wise as regards evil”; Syr. ܡܪܝܒܐ , which means both “crafty” and “wicked”. וְהָיָה כִּי יֵאָמֵר אֱלֹהִים לְבָנָיו, “is it even so that God has said?” Has God really said? Onk. וְהָיָה כִּי יֵאָמֵר אֱלֹהִים לְבָנָיו “is it true that God has said”? and so Ps.-Jon. and Syr. LXX. *τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός*; “why is it that God has said?” and similarly Vulg. *cur praecepit vobis Deus?* לֹא תֹאכְלוּ מִכָּל עֵץ הַגָּרְדֵן. Our A. V. renders this “ye shall not eat of every tree of the garden”, closely following the LXX. and Vulg., but Gesenius’ rendering is the correct one: “ye shall eat of no tree of the garden”. לֹא in connection with כָּל, when indefinite and therefore signifying *everyone, everything*, expresses the Latin *nullus*, “none”; so Exod. 10: 15, 12: 16, &c. Vid. Ges. § 119. 1.

3. רַמְתֶּיךָ. The full plural form in verbs יָע has the tone on the last syllable (vid. Ges. § 71. b.), whereas the common form קָמַתֶּיךָ is accented on the penult.

4. לֹא מוֹתָהּ. On the position of the negative here vid. Ges. § 128. 3. rem. 1.

5. יָדַע אֵל. Participle for present, Gesenius § 131. 2. a. בָּיַם אֵל מ' וּנְפִי. Vid. Ges. § 124. 6. rem. 1. On this use of the Inf. const. vid. Ges. § 129. 1, and on its form § 60. 1. rem. 2. וְהִייתֶם כְּאֱלֹהִים. A. V. "ye shall be as gods", and so LXX. Vulg. Syr. &c. Onk. וְהָיוּן כְּרַבְרָבִין "and ye shall be as princes". Others, as Sam. vers. Saad. Ps.-Jon., understand *angels* to be meant by אֱלֹהִים. The simple rendering of the passage is the best: "ye shall be like God".

6. לְהַשְׁבִּיל. לְהַשְׁבִּיל may mean either intrans. *to look at*, to turn the mind to, attend to, become wise, or trans. *to make wise*, to teach. The former meaning is adopted here by Gesenius and most of the German commentators, and is supported by the ancient vss. LXX. *ὠραῖον ἐστὶ τοῦ κατανοῆσαι*, "beautiful to contemplate", Vulg. *aspectu delectabile*, Syr. *فِيهَا إِيمَانٌ كَخَيْبٍ صِه*. Onk. and Ps.-Jon.'s translation *מְרַגְגֵי אֵינָנָא לְאַסְפֵּלְאָא* is doubtful, and may be quoted as favourable to the other rendering, which takes the verb in the meaning of *to make one wise*. This rendering is that of Rashi and most of the Jewish commentators, Buxtorf, our A. V., and Ewald. It is argued that the former signification introduces a tautology into the passage, and that the whole is a climax, each word gradually rising in importance.

7. עִירַמְסָהּ. Vid. Ges. § 119. 1.

8. מִתְהַלֵּךְ. Hithpa'el is often indirectly reflexive as here; vid. Ges. § 53. 3. מִי must refer to Jehovah Elohim, and the קוֹל יי' אֱלֹהִים is not, as Rashi supposes, a manifestation of the Divine presence (vid. v. 10.), but simply means, as Tuch,

Delitzsch and Knobel rightly understand it, the *sound* of the Lord's footsteps. Compare 1 Kings 14: 6. לְרוּחַ הַיּוֹם "At the breeze of the day", when the evening wind began to blow and it became cool; comp. Cant. 2: 17. עַר שְׁפִיפֵי הַיּוֹם. Onk. and Ps.-Jon. render אָמְנָה יָמֵהּ "at the rest (or silence) of the day"; Saad. فِي حَرَكَةِ النَّهَارِ "in the motion of the day"; Theod. ἐν τῷ πνεύματι πρὸς κατάπυξιν τῆς ἡμέρας; Symm. διὰ πνεύματος ἡμέρας. All the other Vss. variously express the meaning "at even".

9. אִיבָה. Vid. Ges. § 57. 4, §. 59. 1. rem. 2, and § 98. 5.

10. וְאִירָא. On the change of tense vid. Ges. § 126 b. 1.

11. הֲמֵן הָעֵץ. "Hast thou eaten of the tree". הֵן is used in simple questions when the answer is uncertain, vid. Ges. § 150. 2. LXX. badly εἰ μὴ. לְבַלְתִּי. Ges. § 149. 1. מִמֶּנּוּ. On the form vid. Ges. § 101.

12. אֲשֶׁר נִתְּזָה עִמָּדִי. Const. praegnans, Gesen. § 138. נִתְּזָה is a scriptio plena, instead of the more common נִתְּזָה, to indicate the final *ā*. הוּא is only used here for emphasis.

13. מַה זֶה עָשִׂיתָ. LXX. τί τοῦτο ἐποίησας, "why hast thou done this?" So Vulg. and Onk. Our A. V. follows the Syr. and Saad. in rendering: "what is this that thou hast done?"

14. מִכָּל הַבְּהֵמָה אֲרִירָא. Some commentators take מִן as comparative, and similarly our A. V. Gesenius, Maurer, &c., translate: "by all the beasts &c.," i. e. all animals will shun thee as an accursed beast, but such a rendering does not suit the passage. By far the best translation is *v. c. animalibus* = *inter animalia*; compare Dent. 14: 2, 33: 24, Judg. 5: 24, 1 Sam. 2. 28. עַל גִּהֲנֶךָ. LXX. ἐπὶ τῷ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ, thus adding τῇ στήθει, unless indeed, as has been suggested, this is a mixture of the renderings of the LXX. and Aq. The Vulg. renders the phrase *super pectus tuum*.

15. **הוּא**. Two edd. read **הוּי**, erroneously, because, firstly, the feminine form does not properly belong to the age of the Pentateuch, and, secondly, because the verb is masculine. All the Targums, Syr. Sam. Saad. and LXX. (in most Mss.) have the masc. Some few LXX. Mss. have *αὐτό*, and, according to Montfaucon, but not Holmes, some have even *αὐτή*; the Vulg. has now *ipsa*, but the reading *ipse* was common among the ancient fathers. Vid. Sabatier in loco. **הוּא יְשׁוּפֵךְ רֵאשׁוֹ**. The second accusative serves here to limit the first, and to express more definitely the object of the action; Ges. § 136. 2. rem. The verb. **שׁוּפֵךְ** occurs in three places of S. S., in Job 9: 17, Ps. 139: 11, and here. In the first two passages the meaning “to bruise” will suit; in the latter it is better to read **שׁוּפֵכְךָ**, “shall cover me” (from **שׁוּפֵךְ**), with Ewald, Gesenius, and Roediger in the Thes., than to give forced meanings to the verb. We translate here: “He (the seed of the woman) shall bruise thee as to the head (i. e. bruise thy head), and thou shalt bruise him as to the heel (i. e. bruise his heel)”. The Syr. supports this rendering: **ܘܗܘܐ ܝܫܘܦܟܝܐ ܪܝܫܝܐ ܘܬܘܫܘܦܟܝܐ ܗܝܠܝܐ**, and the Samarit. Vers., which uses **שׁוּפֵךְ**, i. q. **שׁוּפֵךְ** “to strike”, in both parts of the verse. So also Saad. **وَهُوَ يَشْدُخُ مِنْكَ وَالرَّاسُ وَأَنْتَ تَلْدَغُهُ فِي الْعَقَبِ** “and he shall break thy head, and thou shalt bite him in the heel.” The Targums of Ps.-Jon. and Jerusalem adopt this meaning, though with a wide paraphrase, and the Complut. edition of the LXX. also takes the same view, reading **τειρήσει** and **τειρήσεις**. Gesenius in the Lex. Man. takes **שׁוּפֵךְ** = **שׁוּפֵךְ** “to gape at”, “to lie in wait for anything”, and translates: “he (the seed of the woman) shall lie in wait for thy head and thou shalt lie in wait for his heel”; and similarly Knobel. This rendering is supported by the LXX. **αὐτός σου τηρήσει κεφαλήν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν;**

and perhaps by Onk. "I will place enmity between thee and the woman, and between thy children and her children. They shall remember against thee what thou hast done to them in the beginning, and thou shalt guard against them to the end." The Vulg. confuses the two renderings, "*ipsa conteret caput tuum et tu insidiaberis calcaneo ejus*".

16. הרבה ארבה. On this construct, vid. Ges. § 125. 3. עז' והרנך. Lit. "*thy pain and thy conception*", that is "*the pain of thy conception*" or pregnancy. Vid. Ges. § 152. 1. a. תשיקתך. "*Thy desire*", sexual passion. Rosenmüller translates it *submissiveness*, "*unto thy husband shall thy will be submissive*". LXX. ἡ ἀποστοσφῆ σου, "*thy resort*"; similarly Syr. ܫܘܢܘܬܐ ܫܘܢܘܬܐ. The Vulg. has "*sub viri potestate cris*". Onk. adopts the first rendering, תאויבתיך (from תאבב to desire).

17. ילארם. So we read, and not, with the Masorites, ילארם. Vid. n. on ch. 2: 20.

18. רררר. This word is twice found in S. S., viz. Hos. 10: 5. and here. The LXX. render it by τριβόλοι in both places; the Syr. and Saad. retain the word in their translations, ܕܪܪܪܪ, ܕܪܪܪܪ.

19. בועת אפך. The article is omitted before בועת, because it is in the construct state, Ges 109. 1., and before אפך, because it has a suffix, § 105. 2. שיבך. On the const. vid. Ges. § 129. 1. בי ממנה ל'. "*from which thou wast taken*". בי is apparently an old relative; as to the construction, comp. that of אפך, Ges. § 121. 1. This rendering is supported by the LXX. ἐξ ἧς ἐλήθηθης, and so Vulg. Onk. Syr. Saad. The reason follows afterwards, בי עפר אתה, so that, if בי be taken in the first instance as "*for*", it involves a tautology. We have a similar case in ch. 4: 25, בי תרגו קנן, "*whom Cain slew*", where the relative meaning of בי is again supported by the LXX.

Vulg. Onk. and Syr., and adopted by our A. V. For other instances of this meaning of **חַי** vid. Ges. Thes.

20. **חַי** i. q. **חַיִּי**, “*life*”; LXX. here *Zoñ*, elsewhere *Eñá*; Vulg. *Heva*. In Aeth. *mankind* is commonly expressed by **አገለ: አዎሐዎ**: *ěgwāla ĕmma-hěyāw*, “*the offspring of the mother of the living*”.

21. **חַיִּי**, not **חַיִּי**, as the Masorites have it. Vid. n. on v. 17.

22. **בְּאֶחָד מֵמֵנוּ**. “*As one of us*”. On the construct state being used here vid. Ges. § 114. 1. Onkelos: **הָאֶחָד הַיְהוָה יְהִי־רִי** **בְּעֵלְמֵאָד מִיָּדָה לְמִדַּע וְגו** “*behold Adam is the only one in the world who of himself knows good and evil*”, which rendering is followed by the Targg. Ps.-Jon. and Jerus., regarding **מִיָּדָה** as 3. pers. singular, and wrongly translating **בְּאֶחָד** by “*only*”. This view is adopted by some Jewish commentators, but is untenable. All the ancient vss. correctly render as above. **יִשְׁלַח**, Fut. used subjunctively; Ges. § 125. 3. a. **לִקְחָה** as present subj., Ges. § 124. 6. b. **וְהָיָה**, contracted for **וְהָיָה**, a verb **עָוָה**, Ges. § 75. 2. g., Ar. **حَيَّيَ**, **حَيَّيَ**, Aeth. **ሐዎሐ**: *hayewa*.

23. **שָׁמָּה**, “*whence*”; vid. Ges. § 121. 1.

24. **אֵת הַכְּרֹבִים**. We shall only notice a few of the more probable of the various conjectures with respect to the etymology of this word. The root **כָּרַב** is not found in Hebrew. In Arab. Chald. and Syr **كَرَبَ**, **كَرَب**, **كَرْب**, means “*to plough*”, whence some consider **כְּרֹב** to be “*that which ploughs*”, “*an ox*”, an opinion which they support by the fact that for **כְּרֹב** in Ezek. 10: 14 the parallel passage in ch. 1: 10, has **שׁוֹר** “*an ox*”. Others, for example Maurer, think that **כְּרֹב** is i. q. **כְּרֹם**, **כְּרֹם** “*to be noble*”; hence **כְּרֹב** “*noble*”. Others that it is connected with the Sanskrit **ग्रभ्** *grabh*, or **ग्रह्** *grah* “*to seize*”, Zend *gērēp*, Pers. **گرفتَن**, English *gripe*, Gr. *γρῶψ*. Others

again, as Gesenius in the *Lex. Man.*, that כְּרוּב is for כְּרוֹב, “a divine steed”. Others, that כְּרוּב is i. q. קְרוֹב (compare Ar. كَرَبٌ *to be near, to be on the point of*), and signifies “one who is near God”, in his presence. Gesenius in *Thes.* adds another conjecture, viz. that כְּרַב is the same as הַרַם, hence כְּרוּב “a guard” to keep away the profane. Vid. on this and other conjectures *Ges. Thes.* Of cherubim there seem to have been two or three different sorts, for the cherubim mentioned here are quite distinct from the cherubim on the ark, and these latter widely different from the cherubim of Ezekiel. The cherubim mentioned here were stationed at the entrance of the garden of Eden, brandishing in their hands fiery swords, to prevent Adam and Eve from eating of the tree of life. לְהַטֵּה הַחַי הַחַי לְהַטֵּה הַחַי. On the pointing of the article before חַרְבַּת vid. *Ges.* § 109. 1. לְהַטֵּה הַחַי is the more unusual construction for חַרְבַּת הַלְהַטֵּה, *Ges.* § 104. 1. rem. 1. On the article with מִזְהַרְבַּח vid. *Ges.* § 109. 2, and on the form § 93. Par. D. דֶּרֶךְ עֵץ הַיָּדָע, “The way to the tree of life”, *Ges.* § 112. 2.

CHAP. IV.

1. קָנִיתִי אִישׁ אִישׁ אֵת יְיָ. “I have gotten a male child by the help of Jehovah”. אֵת אֵת יְהוָה i. q. עִם אֱלֹהִים, 1 Sam. 14: 45. So rightly Gesenius, following the LXX. *διὰ τοῦ Θεοῦ*, *Vulg. per Deum*. Others consider אֵת = מֵאֵת, and render accordingly “from the Lord”; so our A. V., Onk. בְּיָד קָרְבָּן יְיָ, Saad. مِمَّنْ عِنْدَ اللَّهِ. The Syr. gives a different meaning, مِمَّنْ عِنْدَ اللَّهِ, “I have gotten a man for (the service of) the Lord” Ps.-Jon. has קָנִיתִי לְיְהוָה יָחַד מִלְאָכְאֵי יְיָ “I have gotten the man, the angel of the Lord”; as if Eve imagined that the Messiah

(ch. 3: 15) was now born. קין. Gesenius derives this name from קין, i. q. Arab. قَان, "to forge", whence قَيْن "a smith", "a slave", and supposes that קין here means "a spear" or "lance", as in 2 Sam. 21: 16. The text, however, alludes to another derivation, viz. that קין = קנה "to acquire", and therefore that קין means "a possession", and to this we adhere.

2. וחסף ללדת. Vid. on this construction Ges. § 139. 1.

3. מנחה, Ar. مِنْكَحَةٌ, prop. "a gift", then a gift to God, i. e. "a sacrifice"; always in the law an unbloody sacrifice, opposed to זבח, Ar. ذَبْحٌ, and עֹלָה. The LXX. in this verse, and in v. 5, translate it by θυσία, "a sacrifice", but in v. 4 by τὰ δώρα, "gifts", which rendering the Vulg. adopts, having munus throughout. Onk. has here קִרְבָּנָא, Syr. مَعْذُكًا, either "a gift" or "a sacrifice" (comp. Mark 7: 11).

4. והבל הביא גם-הוא. Kennicott translates גם "in addition to", and connects it with מבכרות, but the repetition of the pronoun with גם is only for emphasis, Ges. § 152. 2. a, "and Abel, he too brought &c". ומהלבהן. "Of their fat". The plural (here written defectively) is used to designate either the fat portions of each animal, or the fat of the different animals, as in Arab. لَبَنٌ milk, pl. اللَّبَانُ, دَمٌ blood, pl. دِمَاءٌ. Some edd. have וּמִחֶלְבֵיהֶן with dagesh (comp. רִשְׁפֵי Cant. 8: 6, צִמְדֵי Is. 5: 10). Knobel would read וּמִחֶלְבֵיהֶן in the sing. The translation which some give, "of their milk", is opposed to our present punctuation, as to bear such a meaning it should be pointed מִחֶלְבֵיהֶן, a change which is unsupported by any Ms. or ancient version.

5. ויחר לקין, seil. אף.

7. הלוא אם היטיב שאת וגו'. On the form שאת vid. Ges. § 75. 2. a. "If thou doest well, is there not lifting up?"

scil. פְּנֵי, of countenance (comp. Job 11: 15, 22: 26); "but if thou dost not do well, sin is at the door, a crouching (lion); towards thee is his desire", lying in wait for thee, "but thou shouldst rule over him", i. e. thou oughtest to withstand him. Or we may take אֲלֵךְ = הֵן, and translate: "Lo, if thou dost well, there is lifting up, &c". The LXX. render: οὐκ ἔαρ ὁρῶνός προσενέγκης ὁρῶνός δὲ μὴ δαίτης, ἡμῶτες; ἰσχυάσον, perhaps punctuating the latter part of the clause thus רָבִץ רָהֲטָה; but even so, if indeed they had our present reading, they have taken תַּשׁ, פָּחַח, and רָבִץ, all in meanings which they never elsewhere bear. תַּשׁ they must have connected with מִשְׁתָּה, ch. 43: 34, "the offering of gifts"; taken רָהֲטָה in the sense of "division", and רָבִץ to mean "to be quiet", deriving this signification from the proper one of *lying down* (comp. their rendering of רָבִץ in Job 11: 19 by ἰσχυάσεις). As we might expect, the versions all differ on this passage. Onkelos, for example, has: "If thou performest thy work well, wilt thou not be pardoned? and if thou dost not perform thy work well, at the day of judgment thy sin will watch, ready to take vengeance on thee, if thou dost not repent; but if thou dost repent, it shall be forgiven thee". לְפָתַח הַטַּחַת רָבִץ. On the disagreement of the predicate with the subject in this clause, vid. Ges. § 114. rem. 2. Sin is figuratively represented as a lion lying in wait to seize his prey. רָבִץ. Arab. الرَّابِضُ or الرَّبَّاضُ, "the lion", lit. the liar in wait.

8. וַיֵּאמֶר קִין אֶל הַבֵּל אַחִיו נִלְכַּח הַשֵּׂדֶה. We have adopted this reading on the authority of the Sam. cod. and vers. LXX. Aq. Vulg. Syr. Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. The words are not found in any Hebrew Ms. yet collated, but that they were once there seems probable from the authorities quoted above. Many Mss. note here פֶּסֶק "an hiatus"; two Mss. have ex-

pressly בלא פסקא, "*without an hiatus*". ויאמר is never used in the sense of *to speak, to talk with*, but is always followed by what is said, and means *to say*. Michaelis and Rosenmüller appeal in favour of the former meaning to 2 Chron. 32: 24 and Exod. 19: 25. The words of the former passage are: "in those days Hezekiah was sick to the death, and prayed unto the Lord; ויאמר לו וימופת נתן לו and He spake unto him, and He gave him a sign (A. V.)", but this, as Gesenius says, may be translated "and He promised him" viz. what he prayed for; or more probably some words have fallen out after לו. The latter passage is more clear: "so Moses went down unto the people, ויאמר אלהים and said unto them" viz. what God had commanded in v. 24. In Ps. 139: 20, למזמה (or יאמרוך) ימרוך may be translated "*they speak about thee wickedly*", or "*they utter thee (thy name) wickedly*", i. e. swear by thee falsely; but the reading of the LXX. and Theod. is better, viz. ימרוך "*they rebel against thee*". Of 2 Chron. 2: 10 the literal translation is: "And Hiram king of Tyre said in writing (and sent it to Solomon): Because of Jehovah's love for his people, &c." In the passage under consideration, Gesenius and Tuch, following Jerome, translate the clause ויאמר ק' אל ה' "*and Cain said it (viz. what God had said) to Abel*" (vid. *Ges. Thes.*); but both external and internal evidence supports the reading given above. Böttcher and Knobel would alter ויאמר into וישמר, "*and Cain watched Abel*", so as to seize the first opportunity of slaying him, comparing 2 Sam. 11: 16, Ps. 56: 7, Job. 14: 16; in support of which change Knobel remarks that the LXX. evidently read אקלה instead of שקלה in Levit. 26: 22, for their version has there κατέδειται. ביהוה. Comp. note on ch. 2: 4.

9. לא ידעתי. "*I know not*". On this meaning of the preter. vid. *Ges.* § 124. 3. השמר ה here expects a negative answer, as Lat. *num*; הלא is *nonne*; vid. *Ges.* § 150. 2. rem.

10. קִיל רַמִי אַהֲרֵךְ צ'. On the non-agreement in number between קִיל and צַעֲקִים, vid. Ges. § 145. 1.

11. אַרְוֵר אַרְוֵה וְגו'. These words may admit of being translated in three ways. 1. "*Cursed art thou by the ground*", J. D. Michaelis, Gesenius, Maurer, &c. 2. "*Cursed art thou from the ground*", that is to say, the curse shall strike thee from the ground the earth shall hold thee accursed and not yield thee her fruit (Ibn Ezra, Kimchi, Knobel, &c. and our A. V.). 3. "*Cursed art thou away from the land*", i. e. cursed art thou and banished from this into another land (Rosenmüller, Tuch, &c.). A fourth rendering, "more cursed art thou than the ground", where ׀ is taken as comparative, seems scarcely admissible.

12. The LXX. translate נַע וְנָר וְנִי by στένων καὶ τρέμων ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, but the Schol. remarks: ὁ Ἐβραῖος καὶ ὁ Σύρος, σαλευόμενος καὶ ἀκατάστατος, τουτέστι, μὴ μένων ἐν ἐνὶ τόπῳ.

13. גָּדוֹל עֹנִי מִנְשׂוֹא. The adjective is placed first for emphasis, Ges. § 142. 1. b. "*Greater is my punishment than is endurable*". my punishment is too heavy for me to bear. ׀ַעַּ punishment, as the consequence of sin. The ancient versions, LXX. Onk. Syr. Vulg. Saad., translate: "*My sin is too great to be pardoned*".

15. לְכֵן "*Therefore*", lest that should happen which thou fearest, "whosoever killeth Cain, &c." Gesenius. כָּל הַרְגֵּ קַיִן. Case absolute, Ges. § 142. 2. rem. יִקָּם. "*He*", i. e. Cain, "*shall be avenged*". Others, as Knobel, regard יִקָּם as impersonal, but see v. 24. שִׁבְעָהּ אֵימֹת. Vid. Ges. § 95. rem. 1. וַיִּשַׂם יְיָ לְכֵן אֹתָהּ. "*And Jehovah gave a sign to Cain*"; not as our A. V., following the Vulg., "*set a mark upon Cain*", which would require קָן עַל or בְּקָן. LXX. rightly: καὶ ἔθηκε χάρις ὁ Θεὸς

σημεῖον τῷ Καὶν. מ' — לבלתי כל. בְּלִי with לֵאלֹהִים “no one”, just as לֵאלֹהִים; Ges. § 149. 1.

16. וישב בארץ נור. The Vulg. take נור as an adjective referring to Cain, and not as the name of a country: “*habitavit (Cain) profugus in terra.*”

18. ויולד. On the construction vid. Ges. § 140. 1. a. מחויאל ומחויאל. The most of the Hebrew Mss. have מחויאל ומחויאל, which Theile has edited, although this reading is self-contradictory. Syr. has ܡܚܘܝܐܠ in both cases, Sam. מיחאל, LXX. Μαλελέηλ, Aldine and Compl. Μαυήλ Col. Μαλουία, Vulg. *Maviael*. מחויאל. LXX. have Μαθουσάλα.

20. ישב אהל. Singular taken collectively. There is a zeugma in the use of יָשַׁב; transl. therefore, “*the father of dwellers in tents and of possessors of cattle.*”

22. לטש וגו'. “*A forger of all kinds of instruments of brass and of iron.*” חַרֵּשׁ prop. the part. of חָרַשׁ “cutting”, then “*an instrument for cutting*”. The LXX. translate σφυροκόπος χαλκῆς χαλκοῦ κ. τ. λ., Vulg. “*malleator et faber in cuncta opera aeris et ferri*”, as if they had read לטש וחרשׁ וב' נחשת וכו'. Onkelos on the other hand renders the sentence: רַבְּהוֹן דְּכָל דְּיָדְעֵי עֲבִירַת נְהָשָׂא וּפְרוֹזְלָא, “*the master of all who know the working of brass and iron*”. Our A. V. takes לטש in the metaphorical sense of “*instructor*”, and חרשׁ as “*cutters*”, or “*workers.*”

23. 24. שמען. On this form vid. Ges. § 46. n. 3. כי איש הרגתי. The usual translation of כי in this passage is “*because*” or “*for*”, but Delitzsch and Meier (in his work “*Die Form der hebräischen Poesie*”, p. 28) render it “*certainly*”, “*assuredly*”, whilst Knobel would leave it untranslated, taking it as equivalent to the Gr. ὄτι in the N. T., introducing the exact words of the speaker. He quotes in support of this, ch. 20: 11, 27: 20, 29: 33. With regard to הרגתי, it is

disputed whether it should be translated as an actual perfect, "*I have slain*" (LXX. Vulg. and other ancient vss., Schumann, Tuch, &c.), or as a future (on which use of the perfect vid. Ges. § 124. 4), "*I will slay*" (Rosenmüller, Knobel, Delitzsch, Meier). לִפְצְעֵי. The suffix in this word, and in לְהַבְרִיתִי, is objective (Ges. § 119. 5), "*because of a wound inflicted on me*". Our A. V. erroneously takes the suffixes subjectively. וְיָלֵךְ and וְיָשָׁא are, of course, used here merely as synonymous expressions in the two parallel clauses. The whole passage, which is extremely obscure, may perhaps be translated as follows: "And Lamech said to his wives: 'Ada and Zillah, hear my voice; ye wives of Lamech, hearken to my words. Surely I will slay a man for wounding me, and a youth for bruising me. If Cain is to be avenged sevenfold, surely Lamech (shall be avenged) seventy and sevenfold'. I will slay, says Lamech, whoever offers me violence, but woe to those who try to avenge his death by killing me in turn; my ancestor Cain, who had no weapons, obtained from God a promise of sevenfold vengeance in case of his being murdered; my sons have weapons and can take a far more complete revenge by themselves on whomsoever slays me.

25. שֵׁזָלִי. Kametz stands here, although the syllable has lost its tone; to designate this the metheg is appended. בִּי הֲרַגוּ קִין. Vid. note on ch. 3: 19.

26. וְהָיָה הַיְהוָה. Vid. Ges. § 119. 3. אֵלֵינוּ הִתְחַלְלָה. On the indeterminate third person vid. Ges. § 134. 3. "*Then they began to call on the name of Jehovah,*" to worship Jehovah. The Midrash, Maimonides, &c. think that we have here the origin of idolatry. They take הִתְחַלְלָה in the sense of "*to be profaned*", a meaning which the rad. הִלָּל bears in the Piel and Hiphil, and translate: "*then profanation was committed in calling (scil. idols) by the name of the Lord.*" Similarly Ps.-Jon.

“that was the age in the days of which they began to err, and made for themselves idols, and surnamed their idols by the name of the word of the Lord.” Onkelos translates the passage: בְּיוֹמֵיהֶם הָלְכוּ בְנֵי אֲנָשִׁים מְלַצְלָאָה בְּשֵׁמַת דְּנִי, “*in his days the children of men ceased to invoke the name of the Lord.*”

CHAP. V.

1. בְּיוֹם בְּרָא וְגוֹ'. Vid. note on ch. 2: 4.

3. שְׁנָשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה. Vid. Ges § 118. 1. note.

5. חֲשַׁע מֵאֵת וְגוֹ'. Vid. Ges. § 145. note. חֲשַׁע מֵאֵת וְגוֹ'.
Comp. Ges. § 118. 3.

6. חֲמִשׁ שָׁנִים וְגוֹ'. Vid. Ges. § 118. 3.

22. וַיִּתְהַלֵּךְ חֲנוּךְ. “*And Enoch walked with God.*” LXX. εὐχάρισται δὲ Ἐνώχ τῷ Θεῷ, “*Enoch pleased God;*” compare Sir. 44: 16, and Heb. 11: 5. Onkel. וַיִּהְיֶה חֲנוּךְ בְּדַחֲלָא דְנִי “*and Enoch walked in the fear of the Lord;*” Ps.-Jon. פְּלַח ה' בְּקִרְבָּנֵי אֱלֹהִים, “*Enoch served in truth before the Lord.*” Comp. ch. 6: 9.

24. וְאֵינְנוּ וְגוֹ'. “*And he was not, for God took him*”, he was taken up to heaven without tasting of death, as Elijah, 2 Kings 2. LXX. καὶ οὐχ ἐτύσασατο ὅτι (Alex. διότι) μετέθνηεν αὐτὸν ὁ Θεός. Vid. Sir. 44: 16, and Heb. 11: 5. Vulg. quia tulit eum Deus. Onk. וְלִיתְהוּי אֲרִי לָא אֲמִית יְתִיהּ “*and he was not found; because the Lord did not make him die.*” Ps.-Jon. אֲרוֹם אֲהֲנִיגֵד וְסִרִּיק לְרִקְיעָא בְּמִימֵר קְדָם “*therefore he was taken away and ascended into heaven by the word of the Lord.*” Others, as Rosenmüller and von Bohlen, think that וְאֵינְנוּ is merely = וַיָּמָת, or at the most expresses the idea of “*sudden death*”; but as וַיָּמָת is used after every other name throughout the whole chapter, it is plain that there must

have been some remarkable difference between his case and theirs, even if Heb. 11: 5 was not decisive on the point.

29. רָנָה. "Rest", from רָנָה *to rest*. The etymology is merely alluded to by the Hebrew writer, for, as Simonis remarks, "scriptura saneta, sicubi nomina propria explicat, non semper per eandem radicem, unde descendunt, sed interdum per cognatam id facere solet, non tam verborum quam rerum habita ratione." רָנָה מַנְחֵם רָנָה רָנָה. "This (scil. son) shall comfort us for our labour &c." LXX. οὗτος διαναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ κ. τ. λ. "he will give us repose from our works &c.;" but Vulg. *iste consolabitur*. The LXX. evidently read מַנְחֵם, Hiphil from רָנָה, a reading which Houbigant and Capellus think should be adopted. רָנָה מַנְחֵם רָנָה מַנְחֵם may be connected either with מַנְחֵם, "shall comfort us because of the ground," as our A. V. has it, or with מַנְחֵם מַנְחֵם, "for our work and the toil of our hands (arising) from the ground."

CHAP. VI.

2. בְּנֵי אֱלֹהִים. LXX. υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, Vulg. *fili Dei*, Aq. υἱοὶ τῶν Θεῶν. The words are variously explained to mean (1) *the angels*; LXX. MS. A. οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, Ital. *angeli Dei*. So Josephus, many of the earliest Fathers, and, though some of them for far different reasons, Rosenmüller, Gesenius, Maurer, Tuch, Knobel, Delitzsch: supported by such passages as Job 1: 6, 2: 1, 38: 7. (2) Many modern and some ancient critics and commentators, e. g. Ephrem, Chrysostom, Augustine, Luther, Calvin, Hengstenberg, Keil, with whom we agree, understand the passage to speak of intermarriage between the descendants of Seth and Cain; or, which comes to nearly the same thing, between the righteous and wicked (e. g. J. D. Michaelis). (3) Others

understand it of intermarriage of the higher with the lower ranks. So Onk. בְּנֵי רַב־רַבִּיָּא "the sons of the great" or "princes"; Symm. *υἱοὶ τῶν δυναστεύόντων*, Ibn Ezra, Kimchi, &c. מִבְּת הַנָּה. On the pronom as copula vid. Ges. § 119. 2.

3. לֹא יִדְּוֹן רִוְחִי. Here again the meaning is doubtful. (1) יִדְּוֹן is rendered by some "remain" or "dwell"; so LXX. *καταμείνειν*, Vulg. Syr. Onk. Saad. It has been supposed, but unnecessarily, that they read יִדְּוֹם or יִלְוֹן. (2) Others translate it by "judge", = יִדְּוִן. So Targg. Ps.-Jon. Jerus. Symm. *ζουρεῖ*. Similarly Rashi, R. J. Kimchi, Rosenm. and our A. V. "shall not strive." (3) Some modern critics, as de Wette, Maurer, Knobel, Delitzsch, take יִדְּוֹן in the sense of "to rule," connecting it with אֶרְוֹן. (4) Others, for example Gesenius and Tuch, render it by "to be humbled" or "abased," Arab. دَانَ "to be low," "mean." Either the third or the fourth translation appears to be the correct one, as רִוְחִי seems to mean the divine breath, which God breathed into man at his creation (ch. 2: 7). Translate: "My spirit shall not rule in mankind for ever (during all future time); because of their transgression, they shall be flesh (i. e. mortal, Ps. 78: 39, Job. 10. 4), and their days shall be 120 years." The life of the human race is for the future to be shortened on account of their sins. The objection to this is, that many of patriarchs actually lived for a much longer period, but it is simply meant to be a *general statement*, to which there might be exceptions; compare Ps. 90: 11. We *may* however refer רִוְחִי to the Holy Spirit, and then our A. V. would be correct, and the latter clause of the verse would have to be taken in the sense in which it is understood by Onkelos, whom Hengstenberg and Delitzsch follow; viz. that a respite of 120 years would yet be given before the destruction of the human race, in order to see whether they would repent. This view

is opposed by the phrase "because of their transgression they shall be flesh," which could scarcely refer to a coming destruction of mankind, as such a meaning would likely be expressed in plainer language. **בְּשָׂרָם**. By all the old commentators and versions this seems to have been taken as a compound of three words **בְּשָׂרָם** = **בְּשָׂרָם** **בְּשָׂרָם**; LXX. *διὰ τὸ εἶναι*, Vulg. *quia*, Onk. **בְּשָׂרָם** Syr. **بَشَرًا**. So Saad., Rashi, and, among the moderns, Knobel (reading of course **בְּשָׂרָם**). Fuerst and Rosenmüller derive it from **שָׂרָה** "to wander," and translate "on account of their sin." Gesenius, Tuch, Delitzsch, and most moderns, derive it from **שָׂרָה** = **שָׂרָה**, as an infinitive of the form **שָׂרָה** from **שָׂרָה** and **רָה** from **רָה** (Gesenius § 66. rem. 3). To the ancient opinion it is rightly objected: (1) that **שָׂרָה**, or **שָׂרָה**, is never found in the Pentateuch; (2) that **בָּ** would be here quite superfluous; and (3) that the entire compound is nowhere else found.

4. **הַנְּפִלִים**. "The giants". So LXX. Vulg. and many commentators, such as Tuch, Knobel, and Delitzsch (vid. Num. 13: 33). Onk. **גִּבּוֹרִים**, and so Syr. Sam. vers. Saad., which may either be "giants" or "heroes"; Aq. *οἱ ἐπιπικτοῖτες οἱ βίαιοι*, Symm. *οἱ δυνατοὶ βίαιοι*. Those who derive the word from the rad. **נָפַל**, "to fall," take it to mean either "the fallen angels" (as many of the Fathers), or "those who fall upon others," "robbers," or "tyrants" (Aq. Rosenm. Gesen.). Tuch and Knobel derive it from a rad. **נָפַל** = **נָפַל**. **הָרָה**. On the use of the article here vid. Ges. § 120. 1. **אִשָּׁר**. "when".

5. **וּבִלְיַצַּר וּגְרָה**. The LXX. render this passage: *καὶ πῶς τις διαπορεύεται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελώσας*, evidently taking **יַצַּר** for a verb.

9. **אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹתָם**. Vid. note on ch. 2: 4.

11. **הַמַּמְסָה**. Accus. Vid. Ges. § 135. 3. b.

13. מפניהם. On the use of מן to express the efficient cause vid. Ges. § 140. 2. את הארץ. Onk. Syr. ארץ, and so the Vulg.; similarly LXX. καὶ τὴν γῆν. The Sam. vers. incorrectly ארץ • ארץ, taking ארץ=ארץ.

14. אֲרָזִים. Probably an Egyptian word; vid. Gesen. Thes. But Dietrich! (Abhandlungen für Semitische Wortforschung, p. 33) regards it as a contraction for אֲרָזִים, from אֲרָז "reeds" (comp. Job 9: 26). עצי גפר. Onk. and Ps.-Jon. אֲרָזִים, "of cedar trees;" Syr. אֲרָזִים, the meaning of which is not certain; LXX. ξύλα τετράγωνα. Ital. ligna quadrata; Vulg. ligna laevigata. Gesenius supposes אֲרָזִים=אֲרָזִים, and translates "resinous trees," such as the pine, fir, cedar, cypress, &c. From גפר is derived κυπάρισσος, cypress.

16. צהר, Prop. "light", here "windows", collective and therefore feminine (צְהָרִים); Gesen. § 105. 3. a. So Gesenius Delitzsch, and, among the old versions, the Syr. But many commentators suppose that there was only one window (referring to את הלון in ch. 8: 6, which passage, however, is not decisive), and account for the fem. gender according to Ges. § 105. 4. a. or c. Among the ancient translators, Theodotion has θύραν, and the LXX., very absurdly, ἐπισυνάγων ποιήσεις τὴν οἰκονομήν, Ital. colligens facies arcam. Rosenmüller would render it by "roof" (Ar. سَافِر "back").

17. הנני מביא. Part. for future, הֵנִי calling special attention; vid. Ges. § 131. 2. b. and rem. 1. מים. Acc. in apposition to את המבול, or according to Ges. § 116. 3.

19. החי. The kametz under the article is an exception to the general rule, Ges. § 35. 2. A.

CHAP. VII.

2. שבעה שבעה. Vid. Ges. §. 118. 5. The words are generally understood to mean *seven individuals* of each kind; but Knobel seems to be right in maintaining that *seven pair* of each kind are meant, as is shewn by the addition of the words **איש ואשה**, which could not be used if seven individuals had been intended. Besides, if such had been the meaning, **שבעה** would have been expressed only once, just as **שנים** is put only once towards the end of the verse. From v. 9 the animals appear to have gone into the ark *in pairs*, which could not, of course, be the case, if the ordinary rendering "*by sevens*", i. e. *seven of each kind*, be correct. On nearly the same principles, we must, in v. 3, understand *seven pair* of birds to have been brought into the ark. Some commentators, however, defend the ordinary translation, and account for the statement in v. 9 on the supposition that it is an extract from a different document. **הוא**. Vid. Ges. §. 119. 2.

4. **בני לימים וגו'**. "*For after seven days*": vid. Ges. Lex. art. **ל**, B. 2. c. Ps.-Jon. supposes this to be an additional respite of seven days (vid. n. on ch. 6: 3 towards the end): **אָרְבַּע יָמִים אֲנִי נֹתֵן לָבֶן אֲרָבָא שְׁבַע יָמִין אִין יְתִיבִין יִשְׁזַבֵּן לְהִין** "*therefore, behold I give you a respite of seven days; if they shall repent, it shall be forgiven them*". **אֲרַבְעִים יוֹם**. Vid. Ges. §. 118. 2. **בֵּל הַיְקוּם**. "*Every living thing*".

6. **בֵּן שֵׁשׁ וְגו'**. Vid. Ges. § 104. 2. a. **וְהַמַּבּוּל וְגו'**. "*When the deluge was (occurred), waters upon the earth*". **מֵיִם** in apposition to **הַמַּבּוּל**. Comp. n. on ch. 6: 17. Maurer suspects that **מֵיִם** is a gloss upon **הַמַּבּוּל**.

7. **וַיִּבֶא**. On the singular number vid. Ges. § 115. 2.

8. **אֲשֶׁר אֵינָהּ מְזַהֶרֶת**. Vid. Ges. § 121. 1 and § 119. 1.

9. שנים שנים. “*Two by two*”, i. e. “*in pairs*”. Ges. § 118. 5. Vid. n. on v. 2.

11. בשנת שש מאות וגו'. “*In the six-hundredth year &c.*” Vid. Ges. § 118. 4. שש is the genitive governed by שנת, and מאות the genitive governed by שש; in Arabic it would be, in exactly the same way, فِي سَنَةِ سِتِّ مِائَةٍ. and להי נח. ויום להדש; on this mode of expressing the genitive, vid. Ges. § 113. 2. ארבת. Prop. “*network*,” from אָרַב to “*weave*”, Arab. أَرَبَ “*to tie a knot*.” LXX. οἱ καταρῶνται, Vulg. cataractae; Aq. and Symm. αἱ θυγαῖδες, Onk. פִּינִין “*windows*.”

13. בעצם היום. On this periphrasis for *self*, *selfsame*, vid. Ges. § 122. 2. rem. 3. בא. Vid. Ges. § 145. 2. ויפת. On the kametz under the ו, vid. Ges. § 102. 2. d. שלשת נשי. On the mase. form of the numeral, vid. Ges. § 95. 1. n.

16. והבאים. “*And those that went in*”; on this relative force of the article, vid. Ges. § 107. ויסגר י' בעדו. “*And Jehovah closed (the door) behind him*”.

19. מאר מאר. On the repetition of the word, vid. Ges. § 148. 2.

20. המש ע' אמה. The word אמה is in the accusat; vid. Ges. § 116. 1.

22. אשר—באפיו. Vid. Ges. § 121. 1.

23. וַיִּמָּח, not וַיִּמַּח, which latter is the reading of most editions, including that of Theile, for the verb is active: “*and he (God)*”, or “*it (the deluge), destroyed &c.*”. So Onk. וַיִּמָּח וַיִּקְרָא, יָהּ כָּל יְקוּמָא, LXX. ἐξήλεψε. יַמָּח is fut. niph'al, but then the accent ought to be on the last syllable, as in Ps. 109: 13, and the accusative would have to be explained, as in ch. 4: 18, according to Ges. § 110. 1. a.

CHAP. VIII.

3. הַלֵּךְ וְשׁוּב. On this method of expressing continued action, vid. Ges. § 128. 3. rem. 3.

4. וְהָיָה. Vid. Ges. § 71. rem. 1.

5. בְּעֶשְׂרִי. "In the tenth (month)". בְּאַחַד. On the omission of יום, vid. Ges. § 118. 4. rem. 2.

6. יָסַח הַלֵּךְ. Vulg. *fenestram*, LXX. *τιγ θυρίδα*. Vid. n. on ch. 6: 16.

7. הָעֶרֶב. The article in this place, and in הַיָּמָה v. 8. seems to have a force equivalent to the Greek *τις*, and may be properly rendered "a certain raven", "a certain dove"; comp. הָאֶרֶץ וְהָאֵרֶץ 1 Sam. 17: 31, הָאֶרֶץ 1 Kings 20: 36, הָעֵלְמָה Isaiah 7: 14. Vid. n. on ch. 28: 11. Gesenius explains the article otherwise in Gram. § 107. rem. 1. c., but his explanation is not satisfactory, as reference is made in all these passages to individuals in the concrete and not in the abstract. Others think that the article is prefixed to denote the only male raven or dove in the ark, as from ch. 7: 9 they conclude that only two birds of each kind came into the ark. עַד יִבְשֶׁת. Vid. Ges. § 129. 1. A similar form is יָבֵלָה from יָבַל, "to be able", § 82. 1.

8. מִצִּדּוֹ. Lit. "from beside himself", Saad. مِنْ عِنْدِهِ. The Shemitic languages have no reflexive pronouns as distinct from the ordinary personal; Gesen. § 122. 1. The LXX. render it *ὀπίσω αὐτοῦ*, Vulg. *post eum*, i. e. after the raven, but the Hebrew words cannot be so translated. הִקְלָו. On the use of הָ in indirect questions, vid. Ges. § 150. 2.

9. מִנָּה. On the form of this noun vid. Ges. § 83. 11. and § 81. IV.

10. שִׁבְעַת יָמִים. Vid. Ges. § 118. 1. a.

11. עלה זית טרף. “*The fresh leaf of an olive*” (Arab. طَرَف *to be new or recent*). Others, as Knobel and our A. V., translate it by “*plucked off*.” The LXX. have *φύλλον ἐλαίας κάρπος*, Vulg. *ramum olivae virentibus foliis*.

12. וייהל. On the form vid. Ges. § 68. 3. rem. 5.

13. בראשון. “*In the beginning*”, scil. of the month, Ges. § 118. 4. rem. 2. באחד. Cardinal for ordinal; vid Ges. § 118. 4.

17. הוצא. So the כתוב; the קרי is הוצא, a rarer form; see Ps. 5: 9. הושר (הושר), Hos. 7: 12. איסירם.

19. כל הרמש. The LXX. Vulg. Syr. and Saad. seem to have read *ובל הבחמה*, and the Sam. omits the words entirely. There certainly seems to be a tautology in the Hebrew text, but as there is no MS. authority for the reading supported by the versions, and as it savours much of intentional alteration, we cannot adopt it; nor can we receive the omission of the words by the Sam. as proof of their spuriousness.

21. וירח יי את ריח הניחה. “*And Jehovah smelled the pleasing odour*”. On the article before ניהח vid. Ges. § 109. 1. LXX. *ὁσμὴν εὐωδίας*, Aq. *ὁσμὴν εὐαρσεστήσεως*; but Onk. וקביל קורבניה יי ברענא ית קורבניה “*and the Lord accepted with pleasure his sacrifice*”. ויאמר יי אל לבו. LXX. *εἶπε κύριος ὁ Θεὸς διανοιθεὶς*, Symm. *εἶπε κύριος πρὸς ἑαυτόν*. The Vulg. omits altogether the words אל לבו. Saad. has لِنَبِيِّهِ “*to his prophet*”!

CHAP. IX.

2. וְנִמְרָאֵם. On the objective suffix, vid. Ges. § 119. 5.

3. הוּא הוּא. Vid. Ges. § 119. 2.

4. בְּנַפְשׁוֹ דָּמוֹ. "With its life, (namely) its blood", נַפְשׁוֹ

being in apposition to נַפְשׁוֹ. Saad. correctly: *بِدَمِهِ فَإِنَّهُ تَفَسَّدُ*;

LXX. wrongly: *πλην ζωῆς ἐν αἵματι ψυχῆς*.

5. לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם. Tuch and Knobel take 'נַפְשׁוֹ as a dativus

commodi, "for your lives", for their benefit, to preserve your lives (vid. Ges. § 151. 3. c); but it seems better to regard it as a circumlocution for the genitive: "And only your own blood will I require; from the hand of every living creature will I require it" (animals were subject to the bloodrevenge,

Exod. 21: 28. 29), "and from the hand of man, from the hand of each one's brother (fellow-man), will I require the life of man."

On נַפְשׁוֹ vid. Ges. § 122. 1. c, and on the genitive circumlocution

§ 113. 2. As to the construction אִישׁ אֶחָדוֹ "each one's brother,"

compare ch. 42: 25. אִישׁ אֶל שָׁקוֹ "into the sack of each,"

Numb. 17: 17. אִישׁ אֶת שְׁמוֹ "each man's name." Vid. Ges.

§. 122. 2. rem. 1.

10. נַפְשׁ הַחַיָּה. On the article with הַחַיָּה, vid. Ges. § 109. 2. a.

יִצְאֵי הַחַיָּה. On the construction of the participle, vid. Ges. § 132. 1, 2.

11. מִמֶּנִּי. The efficient cause after passive verbs is some-

times construed with מִן; vid. Ges. § 110. 2.

13. נִהְיֵי may be best rendered "I self"; Ges. § 124. 3.

14. בְּעֵינַי for בְּעֵינַי, Ges. § 10. 2. rem. LXX. *ἐν τῷ σπι-*

νεφελῶν με νεφελῶν. The apodosis of the sentence begins with

וְנִרְאָהָ.

15. לא יהיה עמך המים. On this construction vid. Ges. § 144. 1.

19. נפצה. Either from נָפַץ in a reflexive sense, "*dispersed themselves*" = "were dispersed"; or, according to Ewald (Gr. 6th edit. § 193, c), an irreg. form instead of נִפְצָה or נִפְצָה (comp. Ges. § 66. rem. 5 and 11).

20. ויהל נח איש האדמה. On this construction vid. Ges. § 139. 4.

21. וישו. Vid. Gesenius § 74. rem. 3. c. and § 28. 4. אהלה. Older form for אהל; Ges. § 59. 1. rem. 2.

22. On the omission of the accusative pronoun, vid. Ges. § 119. 6. rem. 2.

24. בנו הקבן. On the article vid. Ges. § 103. 2, and on this mode of expressing the superlative, § 117. 2.

25. עַד עַבְדִּים. "*A slave of slaves*", the meanest of slaves. Ges. § 117. 2. rem. 2. Poet. suffix for להב, Ges. § 101. 2. a, and note.

27. יפת אלהים וגו'. "*Let God enlarge Japhet, and let him dwell in the tents of Shem, and let Canaan be his slave.*" On יפת vid. Ges. § 74. rem. 4, and § 28. 4. יושבן. Onkelos and some others consider "Col." to be subject of this verb: "*the Lord shall enlarge Japheth, but (וישְׁרֵי שְׁכִינָתוֹהָ בְּמִשְׁכְּנֵיהָ דְשֵׁם) his Shekinah shall dwell in the tents of Shem.*" Many modern commentators, such as J. D. Michaelis, Gesenius, de Wette and Knobel, translate אהלי שם "*tents of name*", i. e. of fame, glory, comparing ch. 6. 4. אֲנִשְׁי־שֵׁם, and other passages.

CHAP. X.

2. גמר. Supposed by Gesenius to be the *Cimmerii*, inhabiting the Tauric Chersonese. The Arabs call this region, with a transposition of the letters, **الْتَرْمُ** (whence the name *Krim*, *Crimea*), and the Black Sea they call **بَحْرُ الْقَزَمِ**. מנג. According to Josephus and Jerome, *the Scythians*; perhaps rather the Caucasian tribes, as *Magog* may be derived from the Persian words **ماہ کوه** *māh-ko h*, “*the mountain-land*.” מדי. *Media*, Syr. **مَدِي**. יון. *Greece*, or more properly *Ionia*, as the only part of Greece well known to the Shemitic nations; Arab. **الْيُونَانُ**, Syr. **مَدَتْنَا**, *the Greeks*. The word comes from the Greek form *Ἴάονες* or *Ἰάφορες*, *Ἴαρες*. The LXX. have *Ἰαύων*. ותבל ומשך. The *Tisareri* and *Moschi*. These names are almost always joined together in Scripture, as also by Herodotus (*Μόσχοι καὶ Τιβαρηνοί*). The LXX. have *Μόσοχ*, Vulg. *Mosoch*, Sam. מושך or מושך. חירם. Probably the *Thracians* (Josephus, Jerome, and Targg. Ps.-Jon. & Jerus.). Tuch thinks that the *Tyrrhenians*, *Τυρσηνοί* or *Τυρόηνοί*, are meant.

3. אשכנז. Probably a part of Armenia (comp. Jer. 41: 27). Most of the ancient vss. retain the word. Saadiah, however, explains it by **الصَّقالِبَةُ**, *the Slavonians* or *Germans*; Ps.-Jon. אֲדִיבֵנֶיב i. e. *Adiabene*; Josephus, *οἱ Πηγῶνες*, who are not known for certain. ריפת. Josephus, followed by Bochart, understands *Paphlagonia*; Saadiah, and the modern Jews, *France*. We may compare the name of the *Ripawan* or *Riphawan* mountains. The reading **ריפת** is erroneous. חגרימה. LXX. with the letters transposed, **Θοογαμά** (Alex. Ms. **Θεογαμά**): probably *the Armenians*. Josephus understands the *Phrygians*; others, the *Turks*.

4. אֵלִישָׁה. A part of *Greece*, either *Elis*, Ἠλῆς, or the *Aeolians*, οἱ Αἰολεῖς. Bochart thinks of *Hellas*. תְּרִשִׁישׁ. Generally believed to be Τάρτησσοῦς, *Tartessus*, in Spain, the name of the district at the mouth of the Bactis or Guadalquivir. Redslob and others take it to be *Dertosa*, the modern Tortosa, near the mouth of the Ebro. כְּרִיִּים. The inhabitants of Cyprus, where was the ancient town of *Kittior*. רְדָנִים. The people of *Rhodes*. The other reading רְדָנִים has been explained to mean *Dodona*, the seat of the famous oracle; or as a corruption of רְדָנִים, Δάδοροι, the *Trojans* (Knobel). In favour of רְדָנִים are several mss., Sam., LXX., and several mss. in 1 Chron. 1: 7. רְדָנִים is supported by many mss., Onk. Vulg. Syr. and Saad., and is the reading adopted by Theile.

5. אִי. The Hebrew אִי denotes not merely *an island*, but also *a maritime region*. In Arabic جَزِيرَةٌ is at once *an island* and *a peninsula*. אִישׁ לְלִשְׁנֵי. Vid. Ges. § 122. 2. rem. 1.

6. כּוּשׁ. In the later Biblical books *Cush* means *Aethiopia*, but in the Pentateuch it seems to have a wider signification, including the southern part of Arabia. מִצְרַיִם. The dual may refer either to the division of *Egypt* into two parts by the Nile, or to its division into Upper and Lower Egypt (מִצְרַיִם and מִצְרַיִם). The Arabic name for *Egypt* is مِصْرٌ = an unused sing. מִצְרַיִם. The LXX. and Vulg. generally render this name by *Libya*, where, according to Pliny and Ptolemy, there was a river called *Fut* or Φουτὸν. The Egyptian name for *Libya* is ΦΑΙΑΤ, i. e. "the *boymen*" (Coptic *pite*, "a *bov*").

7. סֹבָא. According to Josephus the ancient name of the kingdom of *Meroe*. חוּיִיָּה. This name seems to be applied to several places, all lying in the extreme south of the world, as known to the Hebrews, though at considerable distances from one another. In ch. 2. 11, it would seem to denote *India*;

here, a part of *Aethiopia*, perhaps the *Αἰθίοπα* of the ancients; and in v. 29, an *Arabian* district or tribe. רַבְרָב. Gesenius supposes this to be the Aethiopic city *Σαβῆτ*, near the modern *Arkiko*, or *Argeego*, on the shore of the Red Sea. Others would rather identify it with *Σαββαθα* or *Sabota*, a port in South Arabia. רַבְרָב. LXX. *Ρεγμα*; a town on the Persian gulf, called by the classical geographers *Ρηγμα*. רַבְרָב. Perhaps a town or district of Aethiopia. The LXX. have *Σαβαθαζα*, but the Alex. ms. and others *Σαβαζαθα*. The Targ. of Ps.-Jon. has רַבְרָב = Ar. *الزنج*, the negro tribes to the south of Abyssinia; the Targ. of Jon. in Chron. רַבְרָב, *id.* רַבְרָב = Ar. *سبأ*, the famous Sabæan or Himyaritic empire in South Arabia, the capital of which was *مأرب*, *Μαριάβα*, or *سبأ*, *Σαβᾶς*. רַבְרָב. Bochart, J. D. Michaelis and Gesenius identify רַבְרָב with the island *دأدن* in the Persian Gulf, called by the Syrians *بهن*.

5. רַבְרָב. LXX. *Νεβροῖδ*, Joseph. *Νεβροῖδης*. The derivation of the word is uncertain, some deriving it from the rad. *רַבְרָב*, others from the Pers. *نَبَرْد*, *nabard*, “war”, “battle”, “valiant”.

9. רַבְרָב. *“A mighty huntsman”*. Onk., however, renders it by *רַבְרָב הַקָּיִף*, “a mighty hero”; LXX. *γίγας κυναγός*, “a giant hunter”.

10. רַבְרָב. This name, as proved by ch. 11: 9, is derived from *רַבְרָב*, and therefore stands for *רַבְרָבֵל*, a Pilpel noun meaning *confusion*, the vowel of the first radical being lengthened to compensate for the omitted letter. This form is most common in Syriac. In Hebrew we have *רַבְרָבֵל* for *רַבְרָבֵל*, *fillets*, from *רַבְרָב* to bind; comp. *רַבְרָבֵל*, Syr. *ܪܒܪܒܐܠܐ* a skull; *רַבְרָבֵל* a chain, Syr. *ܪܒܪܒܐܠܐ*; *רַבְרָבֵל* a wheel, Syr. *ܪܒܪܒܐܠܐ*; &c. Others have derived the name from *רַבְרָב* *בית* “the house of Baul”, or from *רַבְרָב* “the gate of El (God)”. רַבְרָב. LXX. *Ουεζ*, Syr.

אֲזַי. According to the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus., Jerome and Ephrem Syrus, *Edessa*, Syr. ܐܕܫܫܐ. Bochart and Gesenius suppose it to be *Ἀοεσσα*, a city on the confines of Babylonia and Susiana. Rawlinson identifies it with *Ἰοχόνη*, which he places on the site of the modern *Warka*, ܐܠܘܪܟܐ. LXX. Ἀοχιάδ, daghesh being resolved into ר, comp. דִּרְמֶשֶׁק, דִּרְמֶשֶׁק. The Syr. has ܐܕܝܐ, which Ephrem Syrus and Bar-Hebraeus interpret ܢܝܨܝܒܝܫ, i. e. *Nisibis*. This is also the opinion of the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. בלנה. According to the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus., &c., this is *Ctesiphon*, Arab. ܐܠܡܕܐܝܢ. In Amos 6: 2, the name is written בלנה, in Ezek. 27: 23, בִּנְיָה, and in Isaiah 10: 9, בלנו. שנער. LXX. Σενάαρ. All the ancient vss. retain the word, except Onk., who has ܐܠܡܕܐܝܢ ܩܘܢܝܢܐ, “and Calneh in the land of Babel”.

11. ܐܝܢ ܐܫܘܪ ܗ' ܝ' ܐܫܘܪ. “From that land he (Nimrod) went to Assyria”. So Gesenius and the modern commentators, following the rendering of the Targums. The LXX. and Vulg. render it: “from that land went forth Asshur”, and so our A. V. Internal evidence is in favour of the former translation, for it would be surprising to find a son of Shem, as Asshur was (vid. v. 22), enumerated among the descendants of Ham. On the grammatical construction vid. Ges. § 116. 1. רחבת עיר. Prop. “the streets of a city” (comp. *Plataeae*); or else in apposition, “streets, viz. a city”; LXX. τὴν Ἰσσοβόθ πόλιν, and Onk. ܩܪܫܐ, “Rehoboth the city”. It is perhaps the same as רחבות הנָהָר in ch. 36: 37, the modern ܐܠܪܚܒܐ, *Rahaba* on the Euphrates. בלה. Syr. ܡܠܫ. It is probably the same as ܩܠܚܐ, the *Calachene* of Strabo, whither a portion of the ten tribes were carried away by Shalmanezzer, 2 Kings 17: 6, 18: 11.

12. ܪܒܢ. LXX. Δασή or Δασέμ, and one Ms. ܪܒܢ. This place cannot be identified. הוא העיר הגדלה. This seems naturally to

refer to רסן; but several recent critics, as for instance Knobel, think that the expression refers to the whole four, *Nineveh, Rehoboth-Ir, Calach, and Resen*, which lay so close together as to be reckoned one great city, commonly called Nineveh.

13. לורים. In 1 Chron. 1: 11, לֹרִיִּים, according to the כתיב. Probably an Aethiopic tribe; compare Isaiah 66: 19, Ezek. 30: 5, and Jer. 46: 9. ענמיים. LXX. Ἐνεμετιεῖμ and Ἀνεμετιεῖμ, Syr. ܠܘܪܝܝܡ. Quite uncertain; vid. *Ges. Thes.* להבים. Prob. i. q. לובים, the *Libyans*, Nah. 3: 9, Dan. 11: 43, 2 Chron. 12: 3, 16: 8. As to the interchange of ה and ו, comp. לורים, Sam. להרים, and also the radicals בוש, זב־ר, נָתַר, נָטַף, and נָר; רון, רֹן, &c. נפתחים. Syr. ܢܦܬܚܝܡ, LXX. Νεφθαλείμ. According to Bochart = Νεφθυς, which Plutarch gives as the name of the most northern part of Egypt on the seashore. Knobel would derive it from *na-phihah* or *na-ptuh*, "those (the worshippers) of Phthah", understanding thereby the people of Memphis.

14. פתרים. The people of *Upper Egypt*. The meaning of the name in Coptic is "the region of the South". Probably the *Colchians*, who were according to Herodotus and others, a branch of the Egyptian race. LXX. variously, Χασμωνεῖμ, Χασλωνεῖμ, Χασδοδιεῖμ. אשר-מוש. Vid. *Ges.* § 121. 1. If by כסלחים are meant the *Colchians*, we must here, and in 1 Chron. 1: 12, assume a corruption of the text, and place the words אשר-מוש פלשתים after יאת כפתרים. To get rid of this difficulty, Knobel supposes that כסלחים is the desert region lying between the Delta of the Nile and Palestine. פלשתים. This word seems to mean *emigrants* or *strangers*, from the Aethiop. ለሊሳ (lālāsā) *to migrate*, akin to זָלַת and פָּלַט, LXX. retain the word in the Pentateuch, but in other places render it by ἀλλόφρονοι. כפתרים. Spoken of in Deut. 2: 23, Jer. 47: 4, and Amos 9: 7, as the ancestors of the Philistines (see the preceding note); and the Philistines are called כרתים, 1 Sam. 30: 14, Zeph. 2: 5, Ezek. 25:

16. Most of the ancient vss. render it by *Cappadocia* (so LXX. in Deut. I. c., Vulg. everywhere but in this place, Targg. Onk. Ps.-Jon. and Jerus. קפּוֹטָקִיָּא, קפּוֹטָקִיָּא, Syr. قَعْدَقُصَا), but probably the island of *Crete* (בפתור Jer 47: 4) is meant.

17. הערקי. LXX. Ἀροῦσαῖος (as Sam.). The inhabitants of *Arce*, Ἀρκε or τὰ Ἀρκα, a city of Phœnicia near Tripolis, called by the Arabic geographers عَرَقَا. הסיני. A tribe of Mt. Lebanon, where Strabo mentions the castle of *Sinnas*, Σιννάς, and Jerome a town of the name of *Sin*.

18. הארודי. LXX. here Ἀράδιος; ארוד. was a Phœnician city, built, according to Strabo, by exiles from Sidon, on the island of *Aradus*, Arab. رَوَّاد. הצמרי. Prob. the people of *Simyra*, a Phœnician city at the foot of Mt. Lebanon. ההמתי. *Hamath*, still existing under the old name of حَمَاة. נפצו. Ewald derives this form from פּוּץ, instead of פּוּץ, but in that case we should expect the *z* to have *daghesh* (comp. Ges. § 66. rem. 5).

19. גררה. On the גר locale vid. Ges. § 88. 2. באזה. Infin. with the fuller form of the suffix, for בְּאָהֶה, used here adverbially = ער באה, ch. 19: 22, 2 Sam. 5: 25, 1 Kings 18: 46. עוה still exists under the name of عَوَّة. לשע. According to Jerome, *Calirrhoe* on the east of the Dead Sea. The Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. have קלדהי, which ought, according to Gesenius, to be read קלרהי, *Calirrhoe*.

21. גם הוא. Vid. Ges. § 119. 3. Comp. ch. 4: 26. עבר. Vid. n. on ch. 14: 13. אהי יפה הגדול. Not "the brother of *Japhet the elder*", but "the eldest brother of *Japhet*". The former rendering is preferred by the LXX. Symm. Rashi and Ibn Ezra, J. D. Michaelis, and others, and adopted by our A. V.

22. עילם. Properly *Elymais*, but used in the older Biblical books as equivalent to the later פָּרַס, *Persia*. אשיר.

Assyria. The Syr. sometimes renders it by **אַמֵּה**, sometimes by **אַמֵּהִי**, Arab. **أَمُور**. **אַ פֿאַשער**. Prob. *Arrapachitis*, a region of Assyria bordering on Armenia. **אַר**. Most probably *Lydia*.

23. **אַזיט**. *Ausitis*, situated in the northern part of the Arabian desert, between Palæstine, Idumea and the Euphrates. **אַר**. Most probably Rosenmüller is right in supposing this to be the district of Hūleh (**أَرْضَ الْحَوْلَةِ**), round the lake of the same name, near the source of the Jordan. **אַז**. Of course this place must be sought for in Syria or Mesopotamia. Bochart, with whom Gesenius agrees, understands by it the inhabitants of the Mons Masius, which lies to the north of Nisibis.

25. **יִקְטָן**. Probably identical with the Arabic **تَيْحَطَان**, from whom the tribes of Yemen or South Arabia trace their descent. The LXX. write **Ἰεξτάν**, Vulg. *Jectan*.

26. **אַלמורר**. The syllable **אַל** in this name is the Arab. art. **أَل**. Tuch thinks we should read **אַלמורר**, as a tribe of the name **مَرَاد** is well known. **אַל**. Perhaps the **Σαλαπηροί** of Ptolemy, or the district of **السَّيْف** or **السَّيْف** in Yemen. **אַרמור**. A region of Arabia Felix, called by the Arabs to this day **حَضْرَمَوْت**. LXX. **τὸν Σαουώθ**, reading apparently **אַרמור**. **אַר**. This is the Aeth. word **ወርካ**: *warkh*, "the moon", in the Sinaitic inscriptions **אַר**. The moon was worshipped as a goddess throughout Arabia, and many places were named after her. The Arab geographers mention "a mountain of the moon", **جَبَلُ الْقَمَر**, in South Arabia.

27. **אַדראַמיט**. Perhaps the *Adramite* of Ptolemy, a race on the southern coast of Arabia. LXX. **Ὀδορόύα**. **אַר**. In Arab. **أَزَال**, afterwards called Sanaa (**الصَّنَعَاءُ**), the capital of Yemen. **אַר**. Prop. a *palm-bearing region* (Arab. **دَقْل** a palm-tree).

The south-eastern part of Arabia, commonly called Bahrein, was famous for its dates, whence “to carry dates to Hajar” is the Arabic equivalent for “to carry coals to Newcastle.”

29. אוֹפֵר. A seaport, supposed by many to be situated on the southern coast of Arabia, but more probably on the west coast of India, near the mouth of the Indus, where dwelt the nation called in Sanskrit *Abhira*. The ships of Solomon brought from hence “apes”, קִפִּים, Sanskrit *kapi*; “peacocks”, תִּזְיִים, Tamul *tōgai* or *tōghai*; and אֶלְמִיִּים, or more correctly אֶלְגֻּמִּים, Sanskrit *valguka* (lit. “beautiful”), the name of a fine sort of sandalwood. See Lassen’s *Indische Alterthumskunde*, vol. I., p. 538—9. יִבְבֵּי. Perhaps i. q. Arab. بَيْبَاتٌ, a desert; or the Ἰωβαρίται, whom Ptolemy places on the coast of the Indian ocean.

30. מִשָּׁן. Probably مَيْسَانَ, *Massanitis* or *Mesene*, a district at the head of the Persian gulf, near Bassora. Gesenius, Tuch, Knobel, &c., are correct in translating this passage: “and their habitation was from Mesha, until you come to Sephar, and to the mountain of the east”; making הַר הַקָּדִים distinct from Sephar. By הַר הַקָּדִים is meant the mountain range running through Arabia parallel to the Red Sea, called by the Arabs نَجْدٌ *Nejd*, or “the Highlands”. סֶפֶר. Most probably, as Gesenius thinks, the city in southern Arabia called ظَفَّارٌ, vulgarly pronounced *Isfor*.

CHAP. XI.

1. וְהָיָה. Vid. Ges. § 126 b. 2. דְּבָרִים אֶחָד. “One language”. The construction is the same as in Latin *una literæ*, “a letter”.

2. מִמֶּזְרָח. may be best rendered *ab oriente*, “on the east” or “in the east”, Others (as Knobel and Delitsch) understand

מִקְרַע בְּנִסְעֵם מִקְרַע to mean "in their journeying to the countries that lay to the east". "From the east" seems hardly admissible.

v. 3. אֶל רַעְהוּ. On this mode of expressing reciprocal pronouns, vid. Ges. § 122. 2. rem. 4. הִזְבֵּה. On the $\text{ז} \text{---}$ vid. Ges. § 45. 5; on the form הִזְבֵּה, § 65. 3. rem. 2, and as an interjection, § 103. 2. נִלְבְּנָה. On the cohortative future vid. Ges. § 45. 3. and § 126. 1.

4. יִרְאֲשׁוּ בַשָּׁמַיִם. "The top of which may reach to heaven", i. e. may be very high; comp. Deut. 1: 25, Dan. 4: 17. Others understand the passage literally. פֶּן נִפְּוּן. "That we may not be dispersed". LXX. erroneously, πρὸ τοῦ διασπαρῆσαι ἡμᾶς, and so Vulg. *antequam dividamur*.

6. הַחֵלֶם. Vid. Ges. § 130. 2. The Patach (instead of ---) is owing to the guttural rad.; compare הִתְחַלְּמָה Isaiah 9: 3., הִתְחַלְּמָה Neh. 9: 34. Vid. Ewald's Gram. 6th ed. § 199. a. יוֹמוֹ. On the form vid. Ges. § 66. rem. 11.

7. נִבְלָה. Vid. as before Ges. § 66. rem. 11. "Let us *con-found*". אֲשֶׁר. "in order that", = לְמַעַן אֲשֶׁר.

8. וַיִּהְדְּלוּ לְבַנְתָּ. On this const. vid. Ges. § 139. 2.

9. יִקְרָא. Impers. Vid. Ges. § 134. 3.a.

10. וַיּוֹלֵד. "Shem was 100 years old and he begat". On this implied preter. vid. Ges. § 126 b. 1. note.

26. אֲבֵרָם. The meaning of this name is "exalted father". After the promise was made to him, as recorded in ch. 17: 5, he was called אֲבֵרָהם, i. e. "father of a multitude", explained by the text itself אֲבֵרָהם הַמְּנַן גוֹיִם, "father of a multitude of nations". רַהֵם = Arab, رَهَامٌ a great number. Vid. n. on ch. 17: 4.

28. עַל פְּנֵי. "Before the face of Terach", during Terach's lifetime. אֲוּר כְּשָׂרִים. The LXX. render this by *χώρα τῶν Χαλδαίων*. Some suppose it to be the present town of Urfa or Oorfah;

Gesenius imagines that it is the castle of Ur, mentioned by Ammianus as situated between Nisibis and the river Tigris. אור is perhaps identical, as Roediger thinks (vid. Ges. Thes. Addend. et Emend. p. 67), with the Zend *vare*, Pers. ^{اورا} *aurā*, "a castle" or "fort"; or it may be that the word אור contains an allusion to the *fire-worship* once prevalent in those regions. Knobel suggests that אור כ' may mean "mountain of the Chaldeans" (הר = הור = איר). The כשרים are the Chaldeans of later times, the inhabitants of Babylonia, Gr. *Καροδοῦχοι* (LXX. *Χαλδαίοι*), Ar. ^{أَلَاكُرْدَانُ} (from a sing. ^{أَلَكُرْدُ}), the Kurds.

29 שרי. Afterwards called שרה ch. 17: 15. The LXX. write שרי *Σάρα*, pronouncing ^{—י}, after the Arabian manner, *ā* (comp. סיני *Sivā*); whilst the latter name they write *Σάρα*, שרה standing for שרה from שרר. שרה means "a princess"; שרי is explained by Ewald to signify "contentious", by Knobel "heroine", שרה being used in ch. 32: 29 in the sense of *to fight*. שרי may also mean *noble*, from the Arab. ^{سَرَوٌ} *to be noble*, ^{سَرِيٌّ} *noble*.

30. ולר i. q. Arab. ^{وَلَدٌ}, an ancient form of ^{لَدٌ}, which also occurs in 2 Sam. 6: 23, according to some editions.

31. ויצאו — ללכת. On this const. vid. Ges. § 139. 2. Probably the plural refers to the other members of the family who are not named: "and they went out with them (Terach, &c.)." Knobel, however, will not admit this, but translates אהם as a reciprocal, "and they (Terach, &c.) went out with one another", in company. Perhaps we should read either ויצאו אהם (with the Syr.) or ויצאו אהם (with Sam. LXX. Vulg.). הרן Arab. ^{حَرَانٌ}, *Karhān*, *Carrhæ*.

CHAP. XII.

1. לך לך. The pronoun is redundant, as in Syr. ܠܟ ܠܟ, Fr. *va ten*.

2. אגדלה. On the use of the cohort. fut. vid. Ges. §. 126. 1. היה. On the use of the imperative here, vid. Ges. § 127. 1. ברכה. “*And be a blessing*,” i. e. “*and thou shalt be blessed*;” LXX. *καὶ ἔσθαι εὐλογημένος*, Onk. ܘܝܚܝܗܘܢ ܡܢܚܪܟܐ; comp. Ps. 21: 7. Tuch translates: “*and be a blessing (to all around thee)*”; whilst Knobel and others suppose the meaning to be that Abraham’s name would be used as a form in blessing: “*be as blessed as Abraham was*.”

3. ונברכיך. These words have been translated in two ways. (1) Taking נברך (for which הברך is more commonly used) as a passive, “*through thee (or “through thy seed,” as we read in some passages) shall all the families (nations) of the earth be blessed*”; i. e. through Christ, as is shewn by Acts 3: 25, Rom. 4: 13, 16, Gal. 3: 8, 16. (2) Taking the verb as reflexive, “*with thee*,” using thy name “*shall all the nations of the earth bless themselves*”; in which case the meaning is the same as that of היה ברבך in v. 2, according to Knobel’s explanation. Compare ch. 48: 20.

5. הנ אשר עשו. “*The souls which they had acquired in Charran*,” i. e. *their slaves*. עשה is used in this sense in ch. 31: 1; and on the meaning of נפש compare ch. 36: 6, Ezek. 27: 13. Onkelos renders ܘܝܬ נפשותיהן די שעבדו לאורייתא בחרן “*the souls which they had converted to the law in Charran*”!

6. מקום שם. ש is the *Sychar* of John 4: 5, now called نابلس (corrupted from the Roman name *Flavia Neapolis*): On מקום in the construct state vid. Ges. § 112, 3. עד אילן

מורה. "Unto the oak-grove of Moreh." מִלֵּן is to be taken here collectively; compare Deut. 11: 30. The Targg. of Onk. and Ps.-Jon. render the word by מִשָּׁר a plain, which is supported by the Vulg. *convallis illustris*, and so our A. V. The Sam. Vers. has מִי־שֵׁר הַזֶּבֶה, (הַזֶּבֶה=הַזֶּבֶה) "valley of vision". On the other hand the LXX. give more correctly ἐπὶ τῆν δοῦν τῆν ὑψηλὴν. The Syr. has ܩܘܢܝܢܐ ܩܘܢܝܢܐ "at the oak of Mamre," and so also Saadiah ܒܥܘܢܐ ܡܡܪܝ (vid. ch. 13: 18).

9. הַלֵּוֹה וְנִסְעָה. On this method of expressing the idea of continuance, vid. Ges. § 128. 3. rem. 3. הַנְּגִבָה. LXX. here and elsewhere wrongly: ἐν τῇ ἐρημίᾳ.

11. הַקָּרִיב לְבוֹא. "Drew near". Vid. Ges. § 139. 2.

13. אַחֲזִי אֵת. On the omission of וְ, vid. Ges. § 152. 4. c. The LXX. turn the clause into the *oratio directa*: εἰπὼν οὖν ὅτι ἀδελφὴ αὐτοῦ εἰμί.

15. וַיְהִי לָלוֹ for וַיְהִי לָלוֹ, vid. Ges. § 10. 2. rem. בֵּית פַּרְעֹה. "Into the house of Pharaoh"; acc. of place, vid. Ges. § 116. 1. פַּרְעֹה is the Coptic *p-ouro* or *ph-ouro*, "the king", compounded of the article *pi* and *ouro* "king"; or, according to others, *p-ra* or *p-re*, "the sun".

16. וַיְהִי. On the verb in the sing. vid. Ges. § 144.

17. וַיִּנְגַע—נִגְעִים. Vid. Ges. § 135. 1. rem. 1.

20. וַיְשַׁלְּחוּ. "And they conducted" or "convoyed him".

LXX. συμπροσέμψαι. Comp. the N. T. usage of προσέμψαι, e. g. Acts 15: 3.

CHAP. XIII.

2. במקנה וגו'. On the article used with these nouns, vid. Ges. § 107. 3. rem. 1. *b.* "In flocks"; comp. the Arab. مَال, *wealth*, often applied to *camels*.

3. למבעיו. "By stations", Arab. مَرَاجِل. The LXX wrongly: καὶ ἐπορεύθη ἕθεν ἕθρον. הָעַי. On the article vid. Ges. § 107. 3.

5. אֶהְלִים, for אֶהְלִים, vid. Ges. 23. 4. rem. 2, and § 91. 6. rem. 3.

7. הַבְּנֵעִי. The article is here used to denote that ב is collective, Ges. § 107. 1. יִשָּׁב. On the singular predicate vid. Ges. § 145. 2.

10. הַשְּׂמָלִי. Adverbial accusative. Onk., instead of translating ש and י literally, renders them respectively by לְצִפְיִן to the north, and לְדִרְוִיָּא to the south. שְׂמָלָה stands for שְׂמָלָה, Arab. شِمَال and شِمَال the north, شِمَال the left hand, Syr. شَمَالًا. The quadrilateral verb הַשְּׂמָלִי means "to go to the left hand", as in Arab. أَشَامَ to go to Syria (الشَّامُ prop. the left), أَيْمَنَ to go to Yemen (الْيَمَنُ prop. the right). שְׂהֵה יי. On the subject, in connection with the infinitive, being in the genitive, vid. Ges. § 130. 3. בְּגַן יְהוָה. Either "as a beautiful garden" (comp. the note on ch. 1: 2), or , which is preferable, "like the garden of Jehovah", i. e. the garden of Eden. צֶרַר. Anciently called צֶרַר, ch. 11: 2. LXX. Ζήγορα, but in ch. 14: 2, Σηγόρα, the name used by the Arabian geographers, زَعْرُ.

14. יָמָה, "Towards the sea", i. e. to the west. Comp. מִים in ch. 12: 5.

16. וַשְּׂמַתִּי. The accent is thrown forward according to Ges. § 41. 2. rem. 5 *b.*

CHAP. XIV.

1. 'בימי א' "In the days of Amraphel". Vulg. wrongly "factum est in illo tempore ut", followed by Dathe; LXX. ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆ Ἀμωραφὲλ βασιλείῳ. The etymology of the proper names in this verse is very doubtful. Von Bohlen derives אֲמֶרפֶּל and אֲרִיִּךְ from the Sanskrit *amarapālu* (worshipper of the gods) and *ārya* or *āryaka* (venerable). גַּיִם seems here to be a proper name; comp. Josh. 12: 23. Onkelos and LXX. "the king of nations", and so our A. V.; Aquila βασιλεὺς Πόντου, and Symm. βασιλεὺς τῶν Σκύθων.

3. עֲמֶק הַשְּׂדִים. "The valley of Siddim", 'ש' being i. q. Ar. سِدِّ low stony ground. LXX. here γάρραξ ἢ ἄλκη "the salt chasm"; in v. 9. κοιλὰς ἢ ἄλκη "the salt valley"; Aq. κοιλὰς τῶν περιπεδίων; Symm. Theod. κοιλὰς τῶν ἄλσων; Vulg. vallis sylvestris; Syr. ܕܥܡܩܐ ܕܫܕܝܡ "the valley of the people of Sodom"; Onk. מִישַׁר הַלְקַיָּא "the plain of fields", Saad. مَرَجُ الْحَقُولِ id., perhaps reading הַשְּׂדִים.

4. שְׁחִים עֲשָׂרָה ש'. Acc. of time, vid. Ges. § 116. 2.

5. רַפְאִים. The name of a tribe. LXX. οἱ γίγαντες, Onk. and Syr. ܩܪܢܝܐ. בעשׂתרת קרנים. A city of Bashan, called simply עשׂתרת in Deut. 1: 4, &c., and also בעשׂתרתה in Josh. 21: 27 (contracted for 'בית עשת'). The literal meaning of ק' ע' is "the horned Astartes", the town being doubtless so called from the statues of Astarte worshipped there. הַוּוּיִם. Possibly the same as the מְנַפְטִים, Deut. 2: 28, the aborigines of the land of the Ammonites. LXX. ἑθνη ισχυρά, Onk. תְּקִינֵי "the mighty ones", Syr. ܕܥܡܩܐ ܕܫܕܝܡ "and the mighty men who were in those places"; what derivation they assigned to the word is unknown. ܒܗܡ. "In Ham", a place mentioned no-

where else. The LXX. Vulg. and Syriac read בְּהֵם "among them" or "along with them"; but Onk. has הַבְּהֵמָהִים "who were in Hema (?)". The Sam. Vers. gives אִישׁוּ לִישׁוּ "in Lishu (?)". אִישׁוּ . Mentioned again in Deut. 2: 11, where Saadiah has الْمَهِيْبُونَ "the terrible ones", because אִישׁוּ means "terrors" in Ps. 55: 16. Onkelos gives here הַמְּצִינִי , lit. "the strong" (comp. הַמְּצִינִי Dan. 7: 7).

6. אֵל פָּאָרָן . A proper name, lit. "the terebiath tree (or rather grove) of Paran", which rendering is given here by the LXX. and Syr.; but Onk. Vulg. Saad. "plain of Paran". It is probably identical with אֵילָה or אֵילֵה , Ar. أَيْلَة , at the head of the Gulf of Akaba (عَقَبَة).

7. עֵינַן מִשְׁפַּט . A proper name. Onkelos renders לְמִישַׁר בְּלֵ שְׂדֵה "to the plain of the division of judgment". "The whole country of the Amalekites". LXX. τοὺς ἄμολέιτας Ἀμαλήζ , and Syr. $\text{مَمْلَكَةُ شَمْرِي}$, "the princes of the Amalekites", perhaps reading שְׂרִי .

10. בְּאֵרֵת בְּאֵרֵת . Vid. on this construction Ges. § 106. 1. יַמְלֵךְ עֲמָרָה . We have adopted this reading, following the LXX. Syr. & Sam. cod. and vers. The reading of V. D. II. עֲמָרָה וַיִּפְּלוּ שָׁמָה . As שָׁמָה has the הָהֵּן locale (Ges. § 55. 2), the meaning seems to be: "and fell therein", i. e. into the pits. יִפְּלוּ is here to be understood generally of the troops, for the king of Sodom, at least, made his escape; vid. v. 17. הַר הָהָה "To the mountain", from הָהָה , Ges. § 55. 2.

11. רֶבֶשׂ . The LXX. here, and in v. 21, as also once in v. 16, render this word by ἡ ἵππος , "the horse" or "cavalry", reading רֶבֶשׂ . In v. 12, on the contrary, they have ἡ ἀποσκευή , "baggage," and on its second occurrence in v. 16, τὰ ὑπόζωστα .

13. הַעֲבָרִי . Perhaps the best explanation of this word is

that it is an adjective formed from עֶבֶר הַנְּהָרָה, "the land beyond the Euphrates," whence עֶבְרִי, a person born in that place. This is supported by the LXX., who render it here by ὁ περσάτης, Aq. ὁ περσάτης, Vulg. *Transeuphratensis*, and also by the authority of Origen. The other explanation is that it is a patronymie from עֶבֶר, mentioned as the ancestor of Abram in ch. 10: 24, 11: 14, 15, in proof of which an appeal is made to Numbers 24: 24, but that passage is not decisive. On the distinction observed in the use of עֶבְרִי, and בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, vid. Gesenius' Lexicon. בְּאֵלֵי מִמְרָא. The same variety of rendering occurs here among the ancient vss. as in ch. 12: 6. בְּעֵלֵי בְרִית א'. "Joined in league with Abram"; vid. Ges. § 104. 2. a.

14. וַיֵּרֶק ה'. "And he led forth his tried (lit. initiated) men". רוֹק "to be emptied", in Hiphil "to pour out, to draw". as a sword, and in this place "to lead out to battle"; compare Arab. جَرَّوْ, which Saad. uses here. The Sam. has וִירֶק "he surveyed" or "mustered", from Chald. רִוֶק. The LXX. and Vulg. give ἡξιθημεθα, numeravit; Onk. וִירֶי, Syr. اَرَمَ "he armed". הַנְּיָבִי. Like the Arab. حَنِيكَ, "experienced, skilled, tried". Saad نَحَاةُ "his faithful (servants)"; Onk. and Syr. عَوْلَمَوَهِي, حَدَّتْ عَمِيه, "his young men"; LXX. τοὺς ἰδίους.

15. וַיִּחַלֵּק ע'. Const. præg. "he divided his army and fell upon them", lit. "he divided himself against them".

17. עֵמֶק הַמֶּלֶךְ. Some vss., as LXX. and Syr., take הַמֶּלֶךְ as collective. Onk. renders the words עֵמֶק הַמֶּלֶךְ by בֵּית רִיפָא by רִיפָא "the place of the royal hippodrome" or "race-course" (רִיפָא connected with רוּץ, or with رَافِض "to train or break in").

18. שְׁלֹט. Josephus, the Targg. of Onk. and Ps.-Jon., Gesenius, Knobel, Delitzsch, &c., consider this to be Jerusalem (in Ps. 76: 2 it certainly does mean that city); but Roediger in

Ges. Thes. rejects this opinion (1) on account of geographical reasons, which require the place to be situated more towards the north, and (2) on account of the tradition preserved by Jerome. This tradition, which is quoted by Roediger, is found in Epist. 73 (tom I. p. 416, ed. Vallers), and runs as follows: "Salem non ut Josephus et nostri omnes arbitrantur, Jerusalem, . . . sed oppidum juxta Scythopolim, quod usque hodie appellatur Salem, et ostenditur ibi palatium Melchisedech." Roediger and Tuch think it is the same as *Σαλείμ*, mentioned in John 3: 23 (where some Mss. have *Σαλήμ*) and Judith 4: 4. Vid. also n. on ch. 33: 18. *בְּהֵן לְאֵל*. "*A priest of the High God*", vid. Gram. § 113. 2; not, as our A. V. has it, "*the priest*".

19. *בְּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ לְאֵל*. On the ל after the pass. part. expressing the efficient cause, vid. Ges. § 140. 2.

23. *אֵין* with negative force. Vid. Ges. § 152. 2.f. The second *אֵין* is merely repeated for the sake of emphasis.

CHAP. XV.

1. *שׁ' הַרְבֵּה מְאֹד*. "*Thy reward shall be very great*". On this const. of inf. absol. vid. Ges. § 125. 2, and on the form *הַרְבֵּה* § 74, rem. 13.

2. *מִשְׁקָן*. Most of the ancient vss., as Theod., Vulg., Onk., Sam. Vers., Ps.-Jon., Saad., render *בֶּן מִשְׁקָן* either by "*son of the manager of my house*", or "*son of the management of my house*", i. e. my steward, deriving it apparently from *מִשְׁקָן*, as *מִשְׁקָר* from *מִרַר*; see Lex. art. *מִשְׁקָן*. Lee thinks that *מִשְׁקָן* is the Ar. *مَوْثِقٌ* "*a bargain, a compact*" (from *وَثَقَ* "*to place reliance on*", *ثِقَّةٌ* "*confidence, a trustworthy person*"); but the two words do not

correspond in form, for ⁵مَوْثِقٌ would be in Heb. מוֹשֵׁק, just as מוֹעֵד is מוֹעֵד. To both of these renderings there is the same decisive objection, that neither of them suits the context. Gesenius seems to be right in taking מִשְׁק to mean “possession” (compare מְשֻׁקָּה and the rad. מִשְׁקָה), and בֶּן מִבְּן “the son of the possession of my house”, i. e. my heir, = בֶּן יוֹרֵשׁ in v. 3. So the Syr., although it transposes the two clauses, ܫܘܟܝܢܐ ܕܡܘܨܩܐ ܕܡܘܨܩܐ ܕܡܘܨܩܐ. The LXX. regard מ as a proper name, ὁ δὲ υἱὸς Μασέκ τῆς οἰκογενεῦς μου. Aquila seems to have connected it with מִשְׁקָה, for he translates ὁ υἱὸς τοῦ ποτιζοντος οἰκίαν μου. הוּא דַמְשֵׁק א. “He is Dammesek Eliezer”. So LXX., Vulg., Jerome and Lee, taking “Dammesek Eliezer” as the man’s name. Onk., Syr., Gesenius, Knobel, and others (among the rest our A. V.) translate: “Eliezer of Damascus”, which would at least require אַד to be placed after א, and would have been more naturally expressed by א. הַדַּמְשֵׁקִי א. Hitzig and Tuch regard דַמְשֵׁק as a marginal gloss (and an erroneous one) upon the rare word מִשְׁק, which has by some accident crept into the text. We are inclined to adopt this view, and have accordingly put the word between asterisks.

9. עגלה משלשה. “A heifer of three years old”. מ is to be taken in this sense, and not with Onk., Rashi, &c. as “three of each kind”. The former translation is supported by the authority of the LXX., Vulg., Syr., Sam. Vers., Saad., Ps.-Jon., and most modern scholars.

10. איש בתרו לק' רע'. “Each piece opposite to the other”. Vid. Ges. § 122. 2. rem. 4.

11. פגרים. LXX. insert a gloss in their rendering of this passage: κατέβη δὲ ὄσπρεα ἐπὶ τὰ σώματα, ἐπὶ τὰ διχοτομήματα ἀντῶν. פגרים in Hebrew means only “a dead body”, in Syr. ܦܓܪܝܢ is used of the body, whether living or dead. וישב וגו'. “And Abram drove them

way". So all the vss., except the LXX., who appear to have read וַיֵּשֶׁב , and to have taken $\text{עָרָם} = \text{עָרָס}$, for they translate: *συνεζώσισεν αὐτοῖς*.

12. $\text{וַיְהִי הַשֶּׁלֶט לְבַיָּא}$. "And the sun was about to go down." Vid. Ges. § 129. 3. rem. 1. $\text{אִמְתָּה הַטְּמָה גְּדֹלָה}$. "A terror, a great darkness", i. e. "a very terrible darkness"; LXX. lit. *φόβος σφοδρῶς μέγας*; Vulg. *horror magnus et tenebrosus*.

13. בַּסָּ' לֹא לָהֶם . Vid. Ges. § 121. 3. a. The relative is omitted here, as in Arabic, because the antecedent is indefinite. יַעֲבֹדוּם . "And they (the Israelites) shall serve them", i. e. the Egyptians. LXX. incorrectly: *καὶ δουλεύουσιν αὐτοῖς*, cited Acts 7: 7.

17. $\text{וַיְהִי הַשֶּׁלֶט בַּסָּה}$. "And when the sun had gone down and it was dark, to a smoking furnace &c." בָּסָה is the 3rd pers. sing. fem. perf., and not the participle, which would be בֹּסָה , with the accent on the last syllable instead of the first. עַל הַיָּה . On the nonconformity in gender between the predicate and the subject, vid. Ges. § 114, rem. 2.

18. נָהַר פְּרָת . Pret. for future, Gesen. § 121. 4. נָהַר פְּרָת . "The river Euphrates", נָהַר being in the construct state, according to the Shemitic idiom. Similarly in Arab. نَهْرُ الْفَرَاتِ . The נָהַר מִצְרַיִם is probably not the Nile, but the small stream elsewhere called נָהַל מִצְרַיִם , and by the Arabs وَادِي الْعَرِيشِ .

CHAP. XVI.

1. הַנֵּר . If this name be Shemitic (هَجَرَ to flee from, هَجْرَةٌ flight), it could have been given to Hagar only after her flight from Abraham's house. As she is stated to have been an Egyptian.

it is more probably an Egyptian name, perhaps in a corrupted form, like פְּרֵעָה and בְּהֵמוֹת, which are adapted to Hebrew radicals.

4. יִתְקַל. This is one of the few instances of final ׀ in verbs עָע, instead of cholem; vid. Ges. §. 66. rem. 3.

5. הַמַּסִּי עֵי. "The wrong done to me be upon thee", may you suffer for the injury done to me. The suffix here expresses the objective genitive; vid. Ges. § 119. 5. The ancient versions take it somewhat differently: Onk. רִינָן לִי עֵיִךְ "I have a cause against thee", LXX. ἀδικοῦμαι ἐκ σοῦ, Vulg. inique agis contra me. וּבִינִיךְ. The point over this word is extraordinary. There are 15 words with such points placed over them, ten of which occur in the Pentateuch, four in the Prophets, and one in the Hagiographa. The passages of Genesis, in which such points occur, are, besides the present, ch. 18: 9, 19: 23, 33: 4, 37: 12. The Rabbins give absurd reasons in each case for these points; e. g. in ch. 33: 4. they say that they indicate Esau's teeth, the fable being that Esau intended to bite Jacob, but that his neck was changed into marble; and in ch. 37: 12, that they are meant to show that Joseph's brethren went rather to feed themselves than to feed the sheep of their father!! Vid. *Buxtorf's Tiberias* and *Gesenius' Lehyg.* § 30.

11. הִנֵּךְ הַרְרָה. "Behold thou art pregnant." Vid. Gesen. §. 131. rem. 1. יִלְדֶתָּ for יִלְדֶתָּ. This form, which is found only in this word, occurs again in Judges 13: 5, 7. Vid. Ges. § 92. 2. rem. 1. פֶּרֶא אֲדָם. Lit. "an ass of men", אֲדָם being taken collectively (compare אֲדָם פְּסִילִים Prov. 21: 20), i. e. a wild man. פֶּרֶא is the onager or wild ass, Ar. فَرَسٌ.

13. אַתָּה אֵל רֹאֵי וְגוֹי. "Thou art the God of vision (i. e. who revealest Thyself), for she said: Do I see here even after the vision?" viz. of God, i. e. after having seen God. The

Hebrews believed that if any man saw God, he died; vid. ch. 32: 30, Exod. 33: 20. So, with unimportant variations, Gesenius, Rosenmüller, Lee, &c. The LXX., Vulg. and our A. V. are all wrong in regarding רָאָה as the participle with the suff. 1. pers. sing. (*σὺ ὁ θεὸς ὁ ἐπιδῶν με*, *tu Deus qui vidisti me*, "Thou God seest me"), which would be רָאָה־י. In both places where רָאָה occurs, we have written רָאָה־י with the accent on the first syllable, being the pausal form of the noun רָאָה־י (compare רָאָה־י Deut. 7: 15, רָאָה־י Ezek. 27: 17). The Masorites have pointed it in the first case רָאָה־י, contrary to their usual practice; whilst, in the second, they have considered it as the participle with a suff., and have therefore put the accent on the last syllable, רָאָה־י. In this they are followed by the LXX. *καὶ γὰρ ἐνώπιον εἶδον ὄψθεντα μοι*, Vulg. *profecto hic vidi posteriora videntis me*, and our A. V. The translation of אַחֲרַי by *posteriora* (*back*) in the Vulg. seems to have been made in reference to Exod. 33: 23. וְרָאָה אַחֲרַי. That אַחֲרַי is sometimes used a substantive cannot be denied; comp. 2 Sam. 2: 23. בְּאַחֲרַי הַחַיִּים. Onkelos gives אַחֲרַי הוּא אֱלֹהֵהָ הַיּוֹנָה כִּלְאָה. "Thou art the God who sees everything, because she said. I even continue seeing (i. e. alive) here after He revealed himself to me"; the Syr. אֲנִי הֵם אֲחֵרֵי אֲחֵרֵי אֲחֵרֵי אֲחֵרֵי אֲחֵרֵי אֲחֵרֵי אֲחֵרֵי אֲחֵרֵי אֲחֵרֵי אֲחֵרֵי. "Thou art God in vision; for she said: Behold! I even saw a vision after he saw me".

11. קרא על בן קרא לבאר. "Therefore the well was called". קרא indef. 3rd. pers.; vid. Ges. § 131. 3. באר ל' ר'. "Well of the life (or the living) of vision", i. e. where, after seeing God, her life was preserved. According to the Masoretic accentuation לְחַיִּי רָאָה־י, the sense is: "well of the Living One who sees me"; but we have preferred לְחַיִּי רָאָה־י, the segolate noun. Vid. n. on

v. 13. Of the ancient versions, the Syr. and Vulg. agree with the Masoretic text. Onk. בִּירַא דְּמִלְאָךְ קִימָא אֶתְהוּי עֲלֵהּ “*the well at which the angel of the Living One was seen*”. LXX. ἡρέα οὐ ἐνώπιον εἶδον, “*the well before (beside) which I saw*”!

CHAP. XVII.

1. שָׂרִי. The LXX. usually render this word by παντοκράτωρ, Vulg. *omnipotens*, Aq. ἄκριμος, Ibn Ezra, Kimchi, &c. שָׂרִי, all meaning “*strong, mighty*”. Gesenius and others consider it to be a plur. majest. from שָׂרָר (vid. Gram. § 56. 1. c.), but Roediger in the Thesaurus thinks it more probable that שָׂרִי, which never has the article, is a plural form with the suffix of the first person, like שָׂרִי (Ges. § 119. 6. rem. 4). Others suppose it to be a sing. from שָׂרָר with the adjectival suffix י, which, however, occurs only in a few proper names, such as שָׂרִי, שָׂרִי, and may admit of another explanation. Rashi and other Jewish commentators explain it by שָׂרִי, “*who is sufficient*”, “*the all-sufficient*”. The LXX. also have sometimes ἰκανός, Aq. ἀντάρκης, and Saad. الْكَافِي. Ewald and Tuch seem to be right in supposing that שָׂרִי comes from שָׂרָר = שָׂרָר, according to the form שָׂרָר, comparing the proper names שָׂרִי and שָׂרִי. Perhaps we might even venture to alter the vowel of the last syllable and read שָׂרִי (comp. שָׂרִי, *sick*), as the Masorites may have pointed it with Patach in accordance with the Rabbinical explanation given above.

2. וְאֶתְנַה. “*For I will certainly establish*”; Ges. § 126. 1.

4. אֶתְנַה. Case absol. vid. Ges. § 142. 2. אֶתְנַה is used here, instead of the common form אֶתְנַה, for the sake of the paro-

nomasia with אברהם; but that the form was at one time in common use is proved by such names as אבנר, אבשלום, &c., which occur along with אבניר, אבישלום. Hence אברם is identical with אבירם.

5. יקרא. On the const. of the passive vid. Ges. § 110.

1. a. אב ה' ג' ג'. On the double accusative vid. Ges. § 136. 2.

7. לדרתם. Plural suffix, because נרע is collective.

10. המול. Infinitive absol. niph'al from מיל, used as predicate to ברית. Transl. "This is my covenant which ye shall observe . . . , to be circumcised, every male among you", i. e. that every male among you be circumcised. Others, as Gesenius, take the inf. here as an imperat. Vid. Ges. § 125. 1 b.

11. ונמלתם את ב'. Tuch translates "and ye shall circumcise &c.", deriving the word from a root נמל = מיל; but Gesenius, Delitzsch, Knobel, and others suppose it to be the niph'al of מלל, for נמלתם. Compare תמנינו for תמינו Numb. 17: 13. בשר is here the accusative of limitation, Ges. § 136. rem.; therefore translate: "ye shall be circumcised with respect to the flesh of your foreskin".

12. בוקנת בסף. "A purchase of money", i. e. a thing bought with money, a slave.

14. מעמיה. The plural is commonly used in such formularies; see, for example, Exod. 30: 33, Levit. 17: 9. הִפֵּר for הִפֵּר, as הִשָּׁב Isaiah 42: 22, הִחִו Isaiah 15: 5.

15. ישרה. Vid. n. on ch. 11: 29.

17. וינחק. Onk. וְהִי וינחק "and he rejoiced"; Ps-Jon. וְתִמְנָה "and he wondered". הֲלֹבֵן מִ' וְגו'. "Shall a man of a hundred years &c.". On the interrogative הֲ followed by daghesh, vid. Ges. 95. 1. rem. בן יולד seil.

18. לוֹ יִשׁ' יִחִיֶּה. "O that Ishmael might live"; vid. Ges. § 133. 2.

26. נמיל. On the form vid. Ges. § 71. rem. 9.

CHAP. XVIII.

1. פתח האהל. Acc. of place; vid. Ges. § 116. 1.
2. וישתחו. On the form vid. Ges. § 74. rem. 18.
3. אֲנִי. Vid. Ges. § 119. rem. 4. The Masoretic note קדש cautions us against any other reading, but the Sam. read אֲנִי, as is evident from the subsequent alterations of the sing. suff. into the plural בעיניכם, העברו, and עבדכם.
5. וְאָתָּהּ for וְאָתָּה, Ges. § 20. 3. b. אַחֵר. In reference to the variant וְאַחֵר, we may remark that it is one of the five words called עֲטוּרֵי סִפְרִים, on which the Masorites noted that ו was erroneously added in some copies. The other four words are אַחֵר in ch. 24: 55, Numb. 12: 14, Ps. 68: 26, משפטיך Ps. 36: 7. בִּי עַל כֵּן. Not “for therefore are ye come” (A. V.), but “because”, or more idiomatically “since.” בִּי עַל כֵּן is not a transposition for כֵּן בִּי, but the particle עַל־כֵּן merely strengthens בִּי, the whole being equivalent to *quandoquidem*.
6. שְׁלֹשׁ סֵאִים קִמָּה. “Three measures of meal”. קִמָּה adverbial acc.; vid. Ges. § 116. 3.
9. אֲלֵיוֹ. Punet. extraord. Vid. n. on ch. 16: 5.
10. בַּעַת חַיָּה. Not “according to the time of life” (A. V.), but “next spring” or “next year”, lit. “as the time lives again (after the winter).” So LXX. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς ὄρα. Gesenius regards אֲלֵיוֹ as the art., אֲלֵיוֹ = אֲלֵיוֹת, and חַיָּה as the fem. adj. in the predicate and therefore without the article. Delitzsch prefers to compare the construction with such phrases as בְּלֵילָה הוּא for הַהוּא. Others think that there is no article along with אֵת, but that אֲלֵיוֹ is used instead of אֵת on account of the accents, comparing for example Deut. 33: 26. אֵין כְּאֵל אֵין יִשְׂרָאֵל. והוּא אַחֲרָיו. “For it (viz. the door of the tent) was

behind him (*Jehorah*"); or with the Sam. and LXX, "for she was behind him."

12. בִּקְרֵבָה. On this mode of expressing the reflexive pronoun, vid. Ges. § 122, 1. אַהֲרֵי בִלְתִּי וְנִי. The LXX, translate: οὐπω μὲν μοι γέγονεν ἕως τοῦ νῦν, probably omitting אַהֲרֵי, and reading בְּלִיְי הַיְתֵיָה לִי עֲדָיָה; Onk. renders עֲדָיָה by עוֹלָמָה "youth", Syr. ܥܘܠܡܢܗ; Aq. τολμῆσις, Symm. ἀζμύ, "bloom".

14. הִיפֵלֵא מִי דְבַר. "Is anything too hard for Jehorah?" הַיְתֵיָה is frequently used in the sense of "anything". Onk. הַיְתֵיָה מִי פִתְחֵימָה "is anything concealed from the Lord?"

16. לְשִׁלְחָם, προσέμπευ, "to escort them." Vid. n. on ch. 12: 20.

17. עֹשֶׂה. Participle to express the future; vid. Ges. § 131. 2. b.

18. הָיָה = הָיוּ; vid. Ges. § 74, rem. 2.

19. בִּי יִדְעָתוֹ. "For I have chosen him" (= בְּהֵר, Amos 3: 2) that (לְמַעַן אֲשֶׁר Ges. § 152. 2. e) he may command . . . to keep (וְשָׁמְרוּ Ges. § 124: 6. b) &c."

20. וְעַקְתָּ סֹדִם וְעִי בִי רַבָּה. The object. gen.; vid. Ges. § 112. 2. Translate: "the cry concerning Sodom and Gomorrha—because it is great, and their sin—because it is very heavy; come, let me go down &c. וְעַקְתָּ and וְהִצַּאתָ are in the case absol. Ges. § 142. 2.

21. הַבֹּאֵה אֵלַי. "Which is come unto me". The article standing before the whole clause (בֹּאֵה 3rd. p. fem. sing. pret.) = אֵשֶׁר; vid. Ges. § 107. rem. So also in Arabic, though very rarely, أَلَّذِي = أَلَّذِي. This usage is generally found in the later books, and Ewald would therefore alter the punctuation here to הַבֹּאֵה, the participle (vid. his Grammar, 5th edit., § 321 b and note), but there are similar instances in the earlier books, e. g. 1 Sam. 9: 24. וְהָעֲלִיָּה. עָשׂוּ כֻלָּה. "They have acted exactly" according to the report. In the edition of Genesis

by De Sola, the following translation is given: "*If they have acted according to the cry about it which is come unto me, — Extermination! — and if not, I will know!*"! Onkelos, indeed, would seem to favor such a rendering: אַעְבִּיר עִמָּהוֹן גְּמִירָא אִם לֹא תִיבִין וְאִם תִּיבִין לֹא אֶתְפָּרַע "I will utterly destroy them, if they do not repent; but if they repent, I will not take vengeance."

22. עורנו עמד לפני יהוה. This is one of the 18 passages marked in the Masora as תִּקּוּן סוּפְרִים. In these passages the Masorites thought that there was something derogatory to the glory of God; e. g. in the passage under consideration, they thought it would have been better expressed, "Jehovah stood yet before Abraham", but, lest it should be read in that way, they have noted that the reading in the text is the true one. For a list of these passages, and other information about them, vid. Hottinger's Thes. Phil. and Leusden's Phil. Heb. There is no other passage so marked in the book of Genesis.

28. חֲמֹשֶׁה. Accusative; vid. Ges. § 135. 3.

30. אֶל־נָא יִחַר. Vid. Ges. § 125. 3. b.

CHAP. XIX.

1. שְׁנֵי הַמְּלָאכִים. "*The two angels*", viz. two of the three mentioned in chap. 18: 2; not as our A. V. incorrectly renders it, "*two angels*". Vid. on the const. Ges. § 118. 1. a.

2. אֲדָנִי. The Masorites note here חוֹל, i. e. "profane", intimating that אֵ is not used with reference to God.

4. טָרָם וְגוֹ'. "*They had not yet lain down (to sleep), when the men of the city &c.*" בְּמִקְצָה. Lit. "*from the end*", i. e. "*one and all*", "*in a body*". Maurer, following Hitzig, supposes it to be an

elliptical form of expression for *מִקְצֵה וְעַד קֶצֶה*; comp. Jer. 25: 33. *מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קֶצֶה הָאָרֶץ*.

5. *הַלַּיְלָה*. On the demonstrative force of the article here, "*this night*", vid. Ges. § 107. note.

8. *הָאֵל*. This form of the plural of *אֵל* occurs only in the Pentateuch and in 1 Chr. 20: 8. Ges. § 34. It is always used (except in 1 Chr. 1. c.) with the article, which may have caused the contraction.

9. *הִלָּאָה*, *הִלָּאָה*, with the tone *milel*, and therefore without *metheg*; Theile incorrectly *הִלָּאָה*. Gesenius, Tuch, Knobel, Delitzsch, &c., render "*stand back!*" "*make room!*" comparing Isaiah 49: 20; and so LXX. *ἀπόστα ἐξεῖ*, Vulg. *recede illuc*. But as *גַּשׁ* everywhere else means "*to come near*", Maurer and Fasius retain that signification, and translate: "*come here, (if you dare)*", spoken in a threatening tone. *וַיִּשְׁפֹּט שָׁפוֹט*. "*And he will always be playing the judge*". Vid. on const. Ges. § 128. 3. b.

11. *אֲשֶׁר פָּתַח הַבַּיִת*. "*Who were at the door of the house*". *פ' הַבַּיִת* accus. of place, Ges. § 116. 1. *בַּסְנוּרִים*. On the article as used here, vid. Ges. § 107. rem. 1. c. The word does not mean total blindness, but rather the temporary blindness caused by a dazzling light. It occurs again in 2 Kings 6: 18. Onkelos renders it by *שְׂבָרֵי רֵיחַ*, Syr. *ܫܒܪܝܪܝܚܝܢ*.

13. *בִּי מִשְׁחָתִים אֲנַחֲנוּ*. Participle used as future, vid. Ges. § 131. 2. b.

14. *לְקַחְתִּי בְנֹתָיו*. Probably "*who had married his daughters*", — not the two daughters mentioned in v. 7, but other two, who were living in the city with their husbands. So LXX., Ps-Jon., Knobel; and this view seems to be supported by *הַנְּמִצָּאָה* in v. 15. Josephus, Vulg., J. D. Michaelis, Tuch, Ewald, and Delitzsch translate: "*who were to marry*", understanding, of course, that Lot had only two daughters.

16. ויתמהמה. The LXX. had perhaps a different reading in their text, as they render this word by *καὶ ἐταράχθησαν*. בהמלת וגו'. Vid. Ges. § 130. 2.

18. ארני. The Masorites have the note קרש, but wrongly, as is proved by the preceding אֲלֵהֶם. Lot seems at first to have spoken to the two angels, but afterwards to have continued to address only one, as appears from the singular suffixes in the following verse. אֲרָנִי is here pointed אֲרָנִי merely on account of the pause. The LXX., Vulg., Onk., and Sam. Vers. follow the opinion of the Masorites, but on the other hand the Syr. and Saad. are against it, the former correctly rendering אֲרָנִי by *صُنْبُ* "my lords", and the latter paraphrasing it by *يَا رَسُولَي اللَّهِ*, "O ye two messengers of God."

19. תרבקני. The patach is rare as the union vowel of the suffix with the future; vid. Ges. § 59. rem. 2. מִתְּרַבְּקֵי for מִתְּרַבְּקֵי.

27. עמר. Used as pluperf., vid. Ges. § 124. 2.

33. בקומה. Punct. extraord. Vid. n. on ch. 16: 5.

34. ממחרת. A rare fem. termination; vid. Ges. § 79. rem. 2. b. מחר and מחרת are contracted compounds of יום and אֶהָרָה, in Chald. יוֹמְהָרָה actually occurs.

37. מואב. The LXX. supply an explanation of the name in their version: *καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μωάβ, λέγουσα Ἐκ τοῦ πατρὸς μου*.

CHAP. XX.

1. אֲרֻצָּה הַגִּבּוֹר. Vid. Ges. § 58. 2.a. towards the end.

2. אֵל שָׂרָה. "In regard to Sarah". So in v. 13, אֲמַרְי לִי, "say in regard to me"; Ps. 3: 3, 71: 10.

4. הֲגוּי גַם צְדִיק. The particle גַּם is here placed immediately before the word to which it gives emphasis; so v. 5. הוּא גַם, v. 6. גַּם אֲנֹכִי. Vid. Ges. § 152. 2.a.

6. הִנֵּנוּ, after the form of verbs לִ"ה, for הִנֵּנָא; vid. Ges. § 74. rem. 21.e. The Masoretic note remarks that the נ is deficient. לֹא וְגוֹ'. "I did not permit thee to touch her". וְתִקַּן לַעֲשׂוֹת פ' and עֲשׂוֹת פ' are both used in this sense, prop. to give or grant one to do a thing. Vid. Ges. § 139. 2, note.

7. הַשֵּׁב—וְחַיָּה. Vid. Ges. § 127. 2; and on the pointing of the ך in וְחַיָּה, Ges. § 102. 2.e.

9. אֲשֶׁר לֹא יַעֲשׂוּ. "Things which are not done", i. e. which are not customary and ought not to be done.

10. מַה רָאִיתָ. "What did you have in view?" What was your intention in doing this?

11. רַק אֵין. "If only there be no fear of God"; "supposing there is no fear of God in this place, they will kill me on account of my wife." Gesenius gives a different translation, imagining that the word רַק merely gives emphasis to אֵין; see the Lex. Man. and the Thesaurus, art. רַק.

13. הִתְעַן אֱתֵי אֱלֹהִים. 'א, even when it means God, is sometimes construed with a verb in the plural number; e. g. Exod. 22: 5, Josh. 21: 19, 2 Sam. 7: 23, Ps. 58: 12. Vid. Ges. § 143. 2. note. In four places of the Pentateuch, viz. Gen. 20: 13, 31: 53, 35: 7, and Exod. 22: 5, the Sam. substitutes the singular for the plural verb. In Gen. 35: 7, Onkelos

renders 'ס by "*angels*". The Masorites affix the note קדש to guard against such a meaning in this place.

16. אלף בסף, scil. שקל. Vid. Ges. § 118. 4. rem. 2. Knobel supposes these 1,000 shekels to be a statement of the value of the sheep, oxen and slaves given to Abraham (v. 14); Tuch and others think they were a separate present. הוּא may refer grammatically either to Abraham or to the 'ס. The former is the view of Ibn Ezra, and followed by our A. V.; the latter, which we adopt, is the opinion of most of the expositors. בסות ע. Schröter, Rosenm., and others suppose that ע' ב' means *a veil*, and that it was customary in the East for married women only to wear veils; but in this they are mistaken. Nor is Lee more accurate in asserting that the women of the cities wore veils, whilst those of the pastoral districts did not, and that therefore Abimelech, in giving this money to buy a veil, recommends Sarah to conform to the city usage, and so escape annoyance for the future. The correct view is that of Gesenius, Tuch, Knobel, &c., viz. that ע' ב' is "a gift to make one overlook or condone an injury"; comp. ch. 32: 21, 1 Sam. 12: 3. So the LXX. ταῦτα ἔσται σοι εἰς τιμὴν τοῦ προσώπου σου. Onkelos renders the words by בְּסוּת דִּיקָר עֵינַיִן, and similarly Saadiah: *يَكُونُ لَكَ مَصْرُوفًا فِي كِسْوَةِ حَسَنَةٍ لِكُلِّ مَنْ مَعَكَ*, "*it shall be laid out for thee on beautiful clothing for all who are with thee*". Translate: "*Lo this (the 1000 shekels) is a satisfaction to thee for all (אשר אתך ואת כל) that has befallen thee and all (thy family)*". ונבחת. Gesenius takes this as the part. fem. "*and she stood reproved*", had no excuse to offer for herself, in which case the words are those of the writer. Maurer, Knobel, Delitzsch, and others view נבחת, as the 2nd. pers. fem. sing. perf. = נבחת, comparing לְקַחַת in ch. 30: 15, and render it: "*and (herewith) justice has been done to thee*", or "*satisfaction*"

has been given thee". The LXX. translate the word by: *καὶ πάντα ἀλάθῃς σου*, "and in all things speak the truth"; Onk. *וְעַל-כֵּן לְכָל-מַעֲשֵׂיהֶיהָ נִשְׁפָּטָהּ אֵת אֲשֶׁר-אָמְרָהּ* "and for all which she had said, she was reproved"; Syr. *وَمَا كُنْتَ تَعْلَمِينَ لِكُلِّ شَيْءٍ* "and for every thing thou hast reproved me"; Vulg. "et quocumque perrexeris, mementoque te deprehensam."

CHAP. XXI.

3. *הַנְּזִיר*. On account of the accent, for *הַנְּזִיר*, part. Niph'al with the art. Others take it as the Perfect, in which case *ה* = *אשר*.

5. *בַּהוֹלֵךְ לוֹ אֵת יָצַי*. Vid. Ges. § 140. 1. a; so v. 8. *בַּיָּמִים הַגְּמֹל אֵת יִצְחָק*.

6. *יִצְחָק לִי*. For *יִצְחָק*. "God has prepared for me laughter"; every one who hears this will laugh at me. *ל' יצ* is always used in the sense of *laughing at, deriding*; Job. 5: 22; 39: 7, 18, 22. The ancient versions all take it wrongly in the sense of "to congratulate" or "rejoice with", e. g. LXX. *συχχαεῖται μοι*, Onk. *יִהְיֶי לִי*, and so our A. V.

7. *מִי מוֹלֵל*. "Who would have said to Abraham, Sarah will give suck to children?" *הַיְנִיקָהּ*. Perf. for future, Ges. § 121. 4.

9. *בַּצְחָק*. "Playing". *צחק* in piel is always used in a good sense (vid. n. on ch. 39: 14), and never in the sense of "mocking", as our A. V. renders it both here and in ch. 39. Comp. ch. 26: 5, Exod. 32: 6, Judg. 16: 25. So Onk. *יִצְחָק*, Saad. *لَاعِبًا*, Syr. *عَضِيحًا* "laughing". The LXX. and Vulg. add "with Isaac her son"; *παίζοντα μετὰ Ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ*, *ludentem cum Isaac filio suo*.

16. לה. Dat. pleonastic. בַּמִּלְחָמָה Pilel. viii. Ges. § 74. rem. 18. אֵל אֶרֶץ בְּמוֹת הַיָּם. "I cannot witness the death of the *lud!*" On פָּ vid. Ges. § 151. 2.

20. וַיְהִי רַבָּה קֶשֶׁת. The usual translation of this passage is: "and he became, when he grew up, an archer." Maurer and Lee, however, explain it as meaning: "and he was growing up an archer", becoming every day more skilful in the use of the bow. A third view, adopted by Kimchi, Rosenmüller and others, is that רַבָּה is equivalent to רַבֵּב, or to the Arab. رَمَى to throw, and therefore does not differ in meaning from קֶשֶׁת. Onkelos appears to have read רַבָּה קֶשֶׁת, for he translates: וַיְהִי רַבִּי קֶשֶׁתָא. "and he became a shooter with the bow". The Vulg. renders רַבָּה by juvenis, "factusque est juvenis sagittarius"; LXX. indefinitely: ἐγένετο δὲ τοξότης.

23. הֵנָּה. Either to be taken as an adverb of place "here", or else as a pronoun "these things", which he afterwards points out. The former seems preferable. אֵין is here used with a negative force, Ges. § 152. 2.f, "swear . . . that thou wilt not deal falsely &c."

29. לְבַרְנָה. This suffix is rare; vid. Ges. § 59. 1. rem. 2. The common form לְבַרְנָהּ occurs in v. 25.

30. בִּי. Used before the direct narration; vid. Ges. § 152. 1. e. תְּהִיָּה. The Shemitic languages often employ the feminine in cases where we would use the neuter.

33. אֵשֶׁל. "A tamarisk"; Ar. أَشَلٌّ. Onk. אֵשֶׁלָּא a tree; LXX. badly ἄζουρα; Aq. and Symm. δένδρον γυτρίαν.

CHAP. XXII.

2. ארץ המורה. "*The district round Moriah*", i. e. the hill on which, in later times, the temple stood, 2. Chr. 3: 1. But Tuch and some other critics think that מורה is identical with, or a corruption of, מורה, and that the same place is meant which is called הַצִּיָּה הַבְּעֵרָה in Judg. 7: 1. The ancient versions do not regard the word as a proper name, and translate in different ways: e. g. LXX. τὴν γῆν τὴν ἐψηλλήην (which is the same as their rendering of מורה in ch. 12: 6), Aq. τὴν γῆν τὴν καταφανῆ, Symm. τὴν γῆν τῆς ὀπτάσιας. Onkelos פִּי־הַהֲרָה אֶרֶץ, "*the land of worship*"; Vulg. *terram visionis*.

5. לֹךְ לְךָ. שְׂבוּר־לֵבָב. pleonastic here, as in v. 2. לֹךְ לְךָ.

13. אֵיל אַחַר. Fortytwo Mss. Sam. LXX. Syr. Ps.-Jon. read אֵיל־אֶחָד. The received reading אֵיל־אֶחָד is supported by Onk., Saad, Vulg. *post tergum*, and 40 Mss. Onk. and Saad, however, place the word after עֵינַי, and render it by אֵילִן אֶחָד, "*after this.*" אֶחָד must be taken as an adverb of place "*behind,*" i. e. "*in the background*". For אֵיל־אֶחָד (Part. Niphal) many Mss. have אֵיל־אֶחָד (Pret. Niphal), with which Ibn Ezra, Rosenm. and others wrongly connect אֶחָד, translating: "*afterwards it was caught &c.*" The correct rendering is: "*and behold a ram in the background, caught in a thicket by its horns.*" בַּסֵּבֶר. Onkelos renders this by אֵיל־אֶחָד "*in a tree,*" Syr. ܐܝܠܐ ܥܝܢܐ "*in a branch,*" Symm. ἐν διστύῳ "*in a net*" (connecting it with אֵיל־אֶחָד); the LXX. retain the word, as if it were the name of some kind of shrub, ἐν γυρίῳ Σαφέε.

14. יִרְאוּ יְרֹאָה. "*Jehovah sees*" or "*provides*" (v. 8). אֶחָד. "*So that,*" in consequence, as in ch. 13: 16. בְּהַרְבֵּי יְרֹאָה. "*In the midst of the Levites whom he made,*" i. e. the

Lord always watches over his holy mountain, is ever present there with his ready help. Some translate ה' יראה by “*he shall appear*” or “*reveal himself*” (LXX. $\epsilon\nu\ \tau\tilde{\omicron}\tilde{\nu}\ \delta\tilde{\omicron}\rho\epsilon\iota\ \kappa\tilde{\upsilon}\tilde{\rho}\iota\omicron\varsigma\ \tilde{\omega}\tilde{\phi}\tilde{\theta}\eta$); whilst others take it collectively: “*his people shall appear*” in order to worship and offer sacrifices.

15. שנית . “*A second time.*” Vid. Ges. §. 118. 5.

CHAP. XXIII.

3. מתו . Vid. Ges. §. 105. 1. note.

6. לו שמענו . לו is undoubtedly the true reading, instead of the ordinary reading לו (which must be joined to v. 5, so that v. 6 would commence with שמענו). The credit of this conjecture is due to Hitzig, and it is supported by the analogy of v. 13. On לו with the imperat. vid. Ges. §. 133. 2. The LXX. and Sam. have taken $\text{לו}=\text{לו}$, which gives a bad sense, as if the *possession* of a sepulchre was denied to Abraham, but liberty given to him to avail himself of the *use* of the most convenient one. נשיא אלהים . Either “*a mighty prince*” (vid. n. on ch. 1: 2), or “*a prince of God,*” meaning “*blessed by God.*” במבחר קברינו . “*In our choicest sepulchre;*” vid. Ges. §. 104. 1. rem. 1. $\text{יבלה}=\text{יבלה}$. Vid. Ges. §. 74. rem. 21. c.

8. אם יש את נפשכם . “*If it be in your mind,*” i. e. if you have so purposed.

9. המכפלה . The ancient versions render this “*the double cave,*” probably meaning a cave with two compartments or two entrances, but it is evident from vv. 17 and 19 that it is a proper name.

10. באי שער־עירו . On this construction vid. Ges. § 132. 1. note.

11. לֹא אֶדְנֶי שׁ' וְגו'. "Not so, my lord; hear me; the field I give unto thee &c." But Hitzig, Maurer, and others would read לֹא = לֵיֹא or לֵי (see 1 Sam. 14: 30, 2 Sam. 18: 12), connecting it with שִׁמְעֵנִי, as in vv. 6, 13, and 15; and this is perhaps preferable. The LXX. seem to have read לֵי, for they render: *παρ' ἐμοὶ γερουὺ ζύγαιε.*

13. אִם אֶשְׁמָעֲתָהּ לֹא שׁ'. An anacoluthon. "If thou only — pray hear me!" נִתְהַי. Preter. for future, used in making contracts. Vid. Ges. § 124. 4.

15. לֹא אֶדְנֶי. The LXX. and Sam. read here, as in v. 6, לֵי (vid. note on v. 6). The ordinary reading is לֵי, which is connected with v. 14 thus: לֵי אֶמַר לֹא.

16. בְּסֶף עֹבֵר לְסַחֵר. "Money passing current with the merchants." So in Arabic جَائِزٌ, the participle of جَاَزَ, to pass by. In 2 Kings 12: 5, the shorter phrase בְּסֶף עֹבֵר is used. On the article with סַחֵר, to denote that the word is collective, vid. Ges. § 107. 1.

17, 18. וַיִּקַּם שָׂדֵהוּ . . . לְאַבְרָהָם. "And so the field &c. passed into the possession of Abraham."

18. בְּעֵינֵי כָל בָּי וְגו'. "In the presence of all &c.," i. e. publicly; more fully expressed by בְּעֵינֵי כָל בָּי.

CHAP. XXIV.

2. וְקָן בֵּיתוֹ. "The oldest servant of his house," most probably Eliezer (vid. ch. 15: 2), which name Ps.-Jon. supplies here: וְאָמַר אַבְרָהָם לְאֵלְעָזָר.

4. כִּי. "But," after the negative, vid. Ges. § 152. 1. e. Several Mss. and the Sam. read כִּי אֵם. "The Masorites," says

Davidson, "reckon **אס** among the **כבירין** or "*conjectures*," and note four other places in which it appears to be wanting."

5. **ההשב**. On the ה with segol, vid. Ges. § 98. 4. rem.

9. **אדניו**. Plur. excellentiæ, referring to Abraham. Vid. Ges. § 106. 2. b.

12. **הקרה נא**. On the omission of the accus. vid. Ges. § 119. 6. rem. 2. "*Cause that to meet me this day* (which I seek)," a prayer for success in his mission.

14. **הנער**. This is commonly read **הַנְּעָר**, and regarded as an archaism found only in the Pentateuch. It is possible, however, that we should read **הַנְּעָר** (according to the קרי and Sam., which have **הנערה**), for such instances of scriptio defectiva are by no means rare. Compare the verbal forms **קַטְלָהּ** and **קַטְלָהָהּ** and **יִקְטְלוּ** and **יִקְטְלוּנָהּ**, **אָס** for **אָסָהּ**, **עָס** for **עָסָהּ** (Ezek. 23: 43, Ps. 71: 6). The form **הַנְּעָר** is supported by the plural **יְנַעְרִים**, applied to *women* in Ruth 2: 21 (comp. vv. 8 and 22). **נערה** occurs in the Pentateuch as **כְּהִיב** only in Deut. 22: 19, and in that chapter there are thirteen examples of the singular **נער**. The plural **נערות** is found twice in the Pent., viz. in v. 61 of this chapter, and in Exod. 2: 5.

19. **עד אם כלו לשתת**. Vid. Ges. § 124. 5. e. The LXX. render this: *ἕως ἄν πᾶσαι πίωσι*, connecting, in some way or other, **כלו** with **בל** "*all*."

21. **משתאה לה**. On the const. state before a preposition, vid. Ges. § 114. 1.

33. **וַיֵּשֶׂם**. Fut. from **ישם** = **שים**. "*He* (viz. Laban) *placed before him to eat*;" comp. ch. 50: 26, Judg. 12: 3. Gesenius, however, renders it intransitively, "*and there was placed &c.*" The קרי is **ישם** = **וישם**, fut. hophal of **שים**.

38. **אם לא**. After a negative, equivalent to **כי אם**, "*but*." Vid. Ges. § 152. 2. f.

42. יִשְׁרְתֵנּוּ. If the subject of either יִשְׁ or יִן be a personal pronoun, it is expressed by a suffix, e. g. v. 49. יִשְׁכֶם "ye are," אֲנִי אֵינִי "I am not" Comp. Ges. § 119. 1.

55. תִּשָּׁב הֵן א' יָמִים אִם עֲשׂוּר. "Let the girl remain with us (a few) days, or (say) ten;" let her remain with us a week or ten days.

61. וַנְעַרְתֶּם. Vid. n. on v. 11.

62. בַּדָּר לְחֵי רָאִי. Vid. n. on ch. 16: 11.

63. לְשִׁיחַ בַּשָּׂדֶה. לְשִׁיחַ is only found in this passage, and there are several opinions about its meaning. (1) That it is = שִׁיחַ in Ps. 77: 7, 119: 15, "to meditate;" so Vulg. *ad meditandum in agro*; LXX. ἀδολεσχίζσαι, which is used of meditation in Ps. 119: 15, 23: 27. But Onkelos לְשִׁיחַ לְשִׁיחַ "to pray," and so Saad. and Sam. vers. (2) That it is = שִׁיחַ "to talk", Job 12: 5, Prov. 6: 22. So Aq. ὁμιλῆσαι, Symm. λαλῆσαι, i. e. to speak with his friends or with his servants in the field. (3) That it is = שִׁיחַ "to lament, mourn," Job. 7: 11. So Knobel, comparing v. 67. (1) That it means "to take a walk;" comp. Arab. سَاحَ. So Syr. لَمَعَدَ لَمَعَدَ, Ibn Ezra לְשִׁיחַ בֵּין הַשִּׁיחִים "to walk amid the shrubs" (wrongly regarding it as a denom. from שִׁיחַ "a shrub"). Gesenius in the Thes., dissatisfied with these explanations, thinks the text is corrupt and proposes to read לְשִׁיחַ בַּשָּׂדֶה "to wander about in the field," but such a change of the text is unnecessary. We give the preference to the first meaning.

65. הַלְלוּהָ. Vid. Ges. § 34. rem. 1; = Arab. الَّذِي, which is always used, however, as a relative pronoun, *who, which*.

67. הַאֲדַחֲלֶהּ שָׂדֶה. On the construct state with הַ— locale, vid. Ges. § 55. 2.a; and on the occurrence of the article with the noun in the construct, § 105. 2.b.

CHAP. XXV.

8. **ושבע ימים**. So we read with several Mss., Sam., and some edd. of Onk. The LXX., Vulg., Syr. and Saad. also supply **ימים**, but from this no decisive proof can be drawn that such was their reading. V. D. H. and most Mss. have simply **ושבע**, but comp. ch. 35: 29, Job 42: 17, 1 Chron. 23: 1, 29: 25, in all of which places **ימים** is added. **אל עמו**. Sam. reads **אל עמו**, which is probably not the sing. **עמו** (LXX. *λαός*), but merely a scriptio defect. **עמו**. Compare ch. 35: 29, 49: 33, Numb. 27: 13, Deut. 32: 50.

10. **ההשרה**. Acc. of place, vid. Ges. § 116. 1, or genitive in apposition to **שרה עפרן** in v. 9. **שמה**. Vid. Ges. § 55. 2.

13. **נבית**. The Nabathæans in Arabia Petraea, Is. 60: 7, where they are coupled with **קדר**, the *Cedrei* of Pliny; in Ar. **النَّبَط**, which name, however, is commonly applied, not to the inhabitants of Arabia Petraea, but to those of Babylonia, as far down the Euphrates as Wasit and Basra. Gesenius considers the Heb. **נבית** to be the most ancient form of the name, from a sing. **נבי**, whence Sam. **נביות** (comp. **צבאים**, **צבאים**), and from it sprung the Arab. **نبط**, by the change of **ת** into **ט**. On **קדר** we may remark that post-biblical Hebrew writers use it to denote the Arabs in general, and **לשון ק'** to mean "Arabia". **ארבאל**. LXX. *Ναβδεήλ*. **מבשם**. LXX. *Μασσάμ*.

14. **משמע**. LXX. and Vulg. *Masma*. **רומה**. Now known as **دُومَةُ الْجَنْدَل**, "the rocky Duma", or **دُومَةُ الشَّامِيَّة**, "the Syrian Duma", situated on the confines of the Syrian desert and Arabia Proper.

15. **הדר**. So we read with 200 Mss., Saad., Onk. in most edd., and some copies of the Vulg., as also 1 Chron. 1: 30,

where this is the general reading. V. D. H. gives $\eta\eta\eta$, which is supported by some Mss., the Syr., and the usual text of the Vulg. Another reading is $\eta\eta\eta$, supported by the Sam. and four Mss. The LXX. have *Xoδδέρ*. $\eta\eta\eta$. Ar. $\eta\eta\eta$, a place in the northern part of the Arabian desert, not to be confounded with $\eta\eta\eta$, as the LXX. have done, everywhere writing the word *Θαμάρ*. $\eta\eta\eta$. The *Hureans* beyond the Jordan, vid. Luke 3: 1; now called $\eta\eta\eta$, *Jaidur* or *Jedur*.

18. $\eta\eta\eta$. "Settled", = $\eta\eta\eta$ in ch. 16: 12.

20. $\eta\eta\eta$ = $\eta\eta\eta$, Hos. 12: 13, *Mesopotamia*. $\eta\eta\eta$ is an old word for *field, plain*, Ar. $\eta\eta\eta$.

22. $\eta\eta\eta$. "If it be so, why am I," i. e. why do I live? Comp. ch 27: 46. So, among the ancient versions, the Syr. $\eta\eta\eta$ merely increases the force of the interrogation, as in ch. 18: 13, Ar. $\eta\eta\eta$. Others would translate: "if it be so, why am I thus", in this condition, with child, following the LXX. and Vulg.

23. $\eta\eta\eta$. "Shall separate themselves from thy bowels", shall be enemies from their very birth. $\eta\eta\eta$. Vid. Ges. § 117. 1.

26. $\eta\eta\eta$. "When she bare them". Vid. Ges. § 130. 1.

27. $\eta\eta\eta$. $\eta\eta\eta$ is here in the accus., not in the genitive, which would require $\eta\eta\eta$; vid. Ges. § 91. 7. a. $\eta\eta\eta$. "An upright man", one whose character contrasted strongly with that of the wild, reckless huntsman.

28. $\eta\eta\eta$. "For venison was according to his taste," was his favourite food. On this meaning of $\eta\eta\eta$ vid. Ges. § 151. 3. b. The Sam. and LXX. both read $\eta\eta\eta$, which could only mean: "for his (Esau's) venison was in his mouth", for he eat of his venison.

32. הלך למות. These words do not mean that Esau was then actually at the point of death (A. V.), but that his way of life led him into constant dangers. Others take it in a more general sense: "*I am going to die*", I must die some day soon.

CHAP. XXVI.

12. מאה שערים. "*A hundredfold*"; so rightly Oak. and Vulg. *centuplum*. The LXX., Syr., Symm., Theod. and some Mss. read שערים "*barley*". This is the only passage in which שער occurs in the sense of "*measure*"; see Lex.

13. הלוך וגרל. Vid. Ges. § 125. 3. b, and rem. 3. גרל

15. וימלאום עפר. On the double accusative vid. Ges. § 136. 2.

18. ויכתמום. On the confusion of gender, vid. Ges. § 119. 6. rem. 1, and comp. ch. 31: 9, 32: 16, 33: 13, 41: 23.

19. מים חיים. Lit. "*living water*", i. e. gushing up, running.

26. ואחוזת מרעהו. LXX. translate: Ὁχοζάθ ὁ ννυμφαγωγός, but how they deduced this meaning from מרעהו is unknown. Onk. וְסִיעַת מִרְתָּמוּהִי "*and a number of his friends*", taking אחוזת as the const. of אחוזה before the preposition (Ges. § 114, 1), and מרעהו as compounded of מן and רע (רעהו for רעהו, Ges. § 89. 2. rem. 1). Onkelos is followed by Jerome and several of the Jewish commentators, but there is no authority for this meaning of the word אחוזה. All the other ancient vss. agree in taking א as a proper name, and so also the Masora and nearly all modern commentators. מרע. Lit. "*friend*", a title of the chief minister; comp. רעהו 1 Kings 4: 5, רע 1 Chr. 27: 33. Translate therefore: "*and Ahuzzath his minister*".

29. תעשה נא. Vid. Ges. § 152. 2. f; comp. ch. 14: 23. On the form תעשה, vid Ges. § 74, rem. 17.
31. וישבעו א' לא'. "And they swore one to another"; Ges. § 122. rem. 4.
32. ויאמרו לו מ'. The LXX. either read לא', or took לו = לא', rendering: οὐχ εὐχομεν ὑδωρ.
33. שבעה. "Oath," ἀπ. λεγ. = שבעה.
35. מרת רוח. "Bitterness of soul, grief of mind", not because they were disobedient or quarrelsome (LXX. Onk.), but because they were heathens.

CHAP. XXVII.

1. מראה. Vid. Ges. § 129. 2.
3. תליך. Onk. and Syr. "thy sword", but the meaning of "quiver", given by the LXX. and Vulg., is preferable. צירה. This is what is called in Arabic grammars the *noun of unity* from ציר "game" (Ar. صَيْدٌ), meaning "a single head of game"; vid. Ges. § 105. 3. e. It must not be confounded with צירה "provisions for a journey" (Ar. زَادٌ).
4. ואכלה. "That I may eat"; vid. Ges. § 126. 1. e.
5. להביא. "To hunt game in order to bring it". The reading of the LXX. לאביו seems to be merely a conjectural emendation.
12. במהעתע. Properly "a stammerer", then "a mocker", "deceiver". Compare the radicals לוץ and לענ.
15. החמדת. His *finest* or *best* clothes, worn on special occasions. Onk. הַזְּיָהוּ "which were clean".
24. אהה זה בני ע'. The interrogative particle הַ is omitted

before אהה (Ges. § 150. 1), and הו added to give greater emphasis: "*Art thou indeed my son Esau?*"

26. ושקה. On the --- , instead of --- , vid. Ges. § 10. 2. note.

28. מטל השׁ וגו׳. "*Of the dew of heuven and of the fatnesses of the earth,*" i. e. fertile meadows. מִשְׁמַנֵּי stands for מִשְׁמַנֵּי, compounded of מֵן and שְׁמַנִּים. In v. 39, however, where the same words occur, מֵן is taken, not in a partitive, but in a privative sense: "*without the fatnesses of the earth shall be thy dwelling, and without the dew of heuven from above.*" So מִמּוֹם „without stain," Job 11: 15, מִפְּהַר „without fear," Job 21: 9. The barrenness of Edom, compared with the fertility of the land of Palestine, is here predicted. All the ancient vss., however, have taken מֵן in both passages as partitive, in which they are followed by our A. V. and by Delitzsch, who regards מִשְׁמַנֵּי as the construct plural of מִשְׁמֵן. Knobel prefers taking מֵן in the latter passage in its usual sense of *away from*: "*Far from the fatnesses of the earth . . . and from the dew of heuven &c.*"

29. וישתתו. The כתיב is וישתתו, which might be defended (see Ges. § 144. a), but as the plur. יעברוך precedes, we have preferred the plural. The LXX. translate: *καὶ γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου*, reading לְאַחֶיךָ, and בְּיַד אֶבְרָהָם. Vid. Ges. § 143. 4.

33. מי אפוא הוא. מי אפוא adds emphasis to מי, Lat. *quis tandem?*

33, 34. ואב' גם ב' י' : בשמע. "*And I blessed him, — verily he shall be blessed. When Esau heard &c.*" Instead of וְאַבְרָהָם some editions have וְאַבְרָהָם, a difference of punctuation which does not, however, affect the meaning, as the Vav conversive is occasionally pointed with --- , instead of --- , before אַ, e. g. Judges 6: 9. וְאַבְרָהָם. From the absence of the

substantive verb, which we should naturally expect before *בשמע*, Hitzig has been induced to alter the text as follows: *בשמע יתקרה יתקרה גם כרף*, comparing Josh. 21: 10. It would, however, be better simply to add (with Sam. and LXX.) *וַיְהִי* at the commencement of v. 31.

31. *ברבני גם אני*. Vid. Ges. § 119. 3.

36. *קרא הבני קרא* scarcely admits of a literal rendering into English, but the meaning is: "*rightly has he been called Jacob, for he has supplanted me &c.*" So LXX. *δεξιόως ἐξλήθησθαι*, Vulg. *juste vocatum est nomen ejus*. On *קרא* vid. Ges. § 131. 3. *יה פועמים*. Vid. Ges. § 120. 2. note.

35. *ויבך*. Vid. Ges. § 74. rem. 3. e.

33. *בשמני ה'*. Vid. note on v. 28.

40. *ועל חרבך תחיה*. "*And by thy sword shalt thou live.*"

As to the use of *על*, compare Dent. 5: 3, Isaiah 38: 16, Ezek. 33: 19. Schumann and Geddes would read *הַרְבֵּךְ*, "*on thy desert shalt thou live,*" but such a change in the text is quite unnecessary, and supported by none of the ancient vss. *תריד*.

(1) Several of the Jewish commentators, followed by our A. V., consider *רוד* to be i. q. *רדה*, and render: "*When thou shalt have dominion, thou shalt break his yoke &c.*;" but this is well characterised by Rosenmüller as mere tautology. (2) Others derive it from *רוד* in the sense of "*to bewail*" (?), in which case the meaning would be: When his yoke shall be oppressive and thou shalt bewail it before the Lord, then thou shalt break his yoke, &c. or: When Israel sins against the Lord, and becomes unworthy of the preference shewn to him, and Edom complains thereof, then Edom shall regain his liberty. Onkelos probably took this view: *כִּד יַעֲבֹרֶן בְּנֵיהֶוּ עַל זְוֹאֲרָךְ פְּתִיגְמֵי אֹרְיָא וְתַעֲדֵי נִירִיה מַעַל זְוֹאֲרָךְ*, "*when his sons transgress the commandments of the Law, then shalt thou break his yoke from off thy neck.*" (3) Some modern critics connect

it with the Ar. ^{אָרָאָה}, to wish, and render, "when thou shalt desire it." (4) Gesenius translates the passage: "siet autem, ubi libere vagaberis, ut frangas (et decutias) jugum ejus de cervicibus tuis", comparing Ps. 55: 3, אָרָאָה בְּשִׁיחִי "circumvagar in mœrore meo." (5) Perhaps, however, it is better to take it, with Tuch, in the sense of "to be refractory or rebellious;" compare Jer. 2: 31. "Wherefore do my people say, (רָרְנוּ) We have rebelled, we will not come again to thee?" Hos. 12: 1, (A. V. 11: 12). "And Judah too has rebelled against God, and against the Holy One, the Faithful (קְרוּשִׁים plur. majest.)." The Sam. cod. has הִתְאַדָּר (Niphal of אָדָר), "when thou becomest great," instead of תִּרְדֵּר. Syr. ^{ܐܘܢ ܕܠܘܟܢ ܕܥܠܝܟܢ ܕܥܠܝܟܢ ܕܥܠܝܟܢ ܕܥܠܝܟܢ ܕܥܠܝܟܢ}, "and if thou shalt repent, his yoke shall pass from thy neck." Vulg. "tempusque veniet cum excutias et solvas jugum ejus de cervicibus tuis." LXX. ἔσται δὲ ἡνίκα ἐὰν καθέλθῃς καὶ ἐκλύσῃς τὸν ζυγὸν κ. τ. λ., perhaps reading, as Gesenius supposes, הִתְאַדָּר (Hiphil of אָדָר).

41. יִקְרְבוּ יְמֵי. Generally understood to mean: "The days of mourning for my father are at hand, and then I will slay my brother Jacob" (A. V., Tuch, Knobel, Delitzsch, &c.). But Kalisch seem to be right in translating: "Days of grief are at hand for my father, for I will slay my brother Jacob;" see his Comm. p. 516.

42. מִתְנַחֵם. "Will revenge himself upon thee by slaying thee." Compare Isaiah 1: 24. הִתְנַחֵם is here equivalent in meaning to הִתְנַקֵּם.

45. עַד שׁוּב—וּשְׁבַח. On the construction vid. Ges. § 129. 3. rem. 2.

CHAP. XXVIII.

3. אֵל שָׂרֵי. Vid. n. on ch. 17: 1.

9. עַל נִשְׂוֵי. "In addition to his (other) wives." Comp. ch. 31: 50.

11. בַּמֶּקֶם. The article is here used in the sense of "a certain." Vid. n. on ch. 8: 7, and comp. ch. 42: 27 (הַזֶּהָרָה). The LXX. have merely καὶ ἀπήντισσε τόπον. מַצֵּבֵי הַ' "One of the stones of the place;" comp. v. 18, and see Ges. § 151. 3. c. So Ps. 137: 3, בְּמִשִּׁיר צִיּוֹן, "one of the songs of Zion."

12. סֶלֶם. ἄπ. λ. γ., Ar. سَلَمٌ. Vid. Ges. § 56. 1. d.

13. נִצַּב עָלָיו. LXX. ἐπεστήριζτο ἐπ' αὐτῆς, A. V. "stood above it" (or rather "upon it"), and so Knobel, Delitzsch, &c. Tuch prefers to refer the suffix to Jacob, and to translate: "stood beside him," which is the usual meaning of the phrase עָלַי; comp. ch. 18: 2, 15: 1, 1 Sam. 4: 20, 19: 20, 22: 7, 17.

17. בְּמַה נִּירָא. "How dreadful!" So Ps. 8: 2. בְּמַה אֲדִיר, "how excellent!" בִּי אֵם. "Except," "but;" Ges. § 152. 2. i.

19. וַיֹּאמֶר לֵה. The LXX. take these two words as a proper name: καὶ Οὐλαμλονξ ἦν ὄνομα τῆ πόλει τὸ πρότερον!

20—22. According to our A. V., the apodosis commences with וְהָיָה in v. 21. "If God will be with me, . . . then shall the Lord be my God, and this stone &c." So Delitzsch, Knobel, and others. It seems better however to follow Tuch and Kalisch in making the apodosis commence with וְהָאֱלֹהִים in v. 22: "If God be with me, . . . and Jehovah be to me a God, then this stone &c."

CHAP. XXIX.

2. שלשה עררי צאן. Kennicott proposes to read שלשה 'רעי צ', "three shepherds," following the Sam. in v. 3, and the Sam. and LXX. in v. 5. ישקו. "Used to water," Ges. § 125. 4. b; on the indeterminate 3rd. pers. plur. vid. Ges. § 134. 3. b. גדולה. The article is omitted because ג is the predicate; vid. Ges. § 108. 3. "For the stone upon the mouth of the well was large."

3. נאספו and the other preterites in this verse are to be translated by "used to assemble," &c., being connected with the preceding וישקו; Ges. § 124. 6. d.

6. באה. Part. "is coming," the pret. would have the accent on the first syllable, as in v. 9.

7. גדול. On the omission of the article vid. Ges. § 108. 3. "It is still early." עת האסף. Vid. Ges. § 129. 1.

9. אשר לאביה. Vid. Ges. § 113. 1.

11. ימים. Accus., vid. Ges. § 116. 2, and not the genitive governed by הדש.

15. הבני אחי. Correctly Vulg. "Num quia frater meus es, gratis servies mihi?" and so our A. V.

17. ועיני לאה רבות. Vid. Ges. § 143. 5. "And Leah's eyes were tender," or "weak." LXX. ἀσθενεῖς, Aq. and Symm. ἀπαλοί, Syr. لَيْبِي, Vulg. *lippi*; but Onk. לִיפִי, and Saad. حَسَنَتَانِ, "beautiful," as if the text meant that Leah had fine eyes, but was in other respects inferior in beauty to her sister Rachel.

27. מלא שבוע זאת. "Fulfil the week of this one", i. e. Leah, a week being generally allotted to marriage festivities; vid. Judges 14: 12. גם את זאת. "This one too," viz. Rachel.

30. וַיִּשְׁתַּבַּח גַּם אֶת רַחֵל. *וישׁתבב גם* is used here for emphasis: vid. Ges. §. 152. 2. a. מִלֵּאֵהָ. Ges. §. 117. 1.

31. קָרָא. Vid. Ges. § 134. 3. a.

CHAP. XXX.

1. מִתָּה. Participle; the pret. would have the accent on the first syllable.

2. הֲתִשָּׂה אֵל אֲנֹכִי. "*Am I in the place of God?*" Can I work miracles like God? Compare ch. 50: 19, and 2 Kings 5: 7. Others take הֲ as equivalent to הֲלֵיךְ *nomine?* and translate: "*am I not under God?*" Vid. Ges. § 150. 2.

3. וְהָלַךְ עָלַי בְּרַכֵּי. "*And she shall bear upon my knees.*" i. e. bear a child whom I shall rear up upon my knees, and adopt for my own. The children of female slaves were regarded as children of their mistresses; comp. ch. 16: 2.

8. נִפְתָּלוֹתַי וְגו'. Schumann and some other commentators understand by נִפְ' א' "*great wrestlings*" (A. V.), referring to the rivalry between the two sisters, but see v. 15 and ch. 29: 33. Delitzsch and Kalisch understand "*wrestlings with God,*" viz. in prayer (comp. Rom. 15: 30). Perhaps the explanation given by Tuch, Knobel and Hengstenberg is the best, namely, that נִפְ' א' means "*wrestlings for God,*" strivings after God's favour; and hence Rachel exclaims in v. 6. אֲנִי אֵל, "God hath given judgment in my favour."

11. בָּגַד. The קָרִי explains this as if it were a contraction for קָרָא *קָרָא* "*Prosperity has come,*" and so Onk. and Syr. Our A. V. has "a troop cometh," taking בָּגַד = גִּבְוֹרִים, and similarly the Gr.-Ven. ἡγάει στρατεύματα. LXX. and Vulg. correctly: *et*

τύχη, *feliciter*, equivalent to באשרי in v. 13, "to my joy." On the pointing of the ב vid. Ges. § 100. 2. c.

13. באשרי. See note on v. 11. LXX. *Μαχαρία ἐγώ*, Onk. הוֹשֵׁבָהָ תְּהֵא לִי "Praise shall be to me." אֲשֶׁרֹנִי. Vid. Ges. § 124. 4.

15. וּלְקַחַת. Vid. Ges. § 64. 2, and n. on ch. 20: 16.

16. בלילה הוא. Vid. Ges. § 109. 2. b. So also ch. 32: 23; but in both passages the Sam. has the regular בלילה ההוא.

18. יששכר. The קרי perpetuum on this word is that it should be pronounced יִשְׁכָּר, and, according to the Masora, it should be written יִשְׁשָׁכָר, the second ש having neither vowel nor diacritical point. This reading seems to have been generally adopted by the ancient vss. LXX. Ἰσσαχάαρ, Vulg. *Issachar*, Syr. اِسْحَارُ, Saad. اِسْحَاكُ. We must regard it as a derivative from the future niph'al of שָׁכַר, meaning "got for hire" (Joseph. ἐκ μισθοῦ γενόμενος). The כתיב is either יִשְׁשָׁכָר, "there is reward," or יִשְׁשָׁכָר, for יִשְׁשָׁכָר, "he brings reward," which latter we have adopted.

24. יוֹסֵף as an optative, "may he add;" Ges. § 126. 2. a.

27. אִם נָא מ' וְגו'. Gesenius, in the Thes., and Maurer render this phrase: "would that I had found favour in thine eyes;" but this latter form of expression would, as Tuch remarks, require the future (see for example Ps. 81: 9, 139: 19). It is best to understand the words exactly as in ch. 18: 3, with this difference, that the apodosis of the sentence is here suppressed: "If I have found favour in thy sight, (listen, or remain)." נִהְשַׁתִּי וְגו'. "I have learned by omens that Jehovah blesses me for thy sake;" comp. ch. 44: 5, 15; or perhaps: "I have a feeling that Jehovah blesses me for thy sake" (compare οἰωνοῦξεν and *augurari*). Our A. V., "I have learned by experience," follows the Vulg. "*experimento didici.*"

29. אַתָּה אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ. A second accusative to עֲבַדְתִּיךָ, to be rendered in English "*how I have served thee*". וְאֵת אֲשֶׁר הָיָה וְגו'. "*And what thy flocks have become under my charge*".

30. לְפָנַי is correctly rendered in our A. V. "*before I came*", but לְרַגְלֵי cannot mean "*since my coming*". The correct rendering is: "*at my footstep*", i. e. wherever I went.

31. אֲשֶׁמֶר — אֲשׁוּבָה אֵלָי. On the construction vid. Ges. § 139. 3. b.

32. אֲעֲבֹר. The Vulg. has "*gyra omnes greges tuos*", LXX. παραελθέτω πάντα τὰ πρόβατά σου, as if reading עֲבִיר in the imperative. הֲסֵר. Imper., addressed to Laban. Others consider it as the infinitive absol. used for the finite verb (Ges. § 125. 4. a.), but this would seem to require וְהֵסֵר. וְהָיָה שְׂכָרִי. Our A. V. correctly supplies the words "*of such*", for the meaning is that all parti-coloured animals, born after this time in the one-coloured flock, were to fall to Jacob's share.

33. וְעֵתָהּ בִּי צַדִּיק. "*And my righteousness shall bear witness against me*," i. e. I shall be self-condemned. עֵתָהּ בִּי always means "*to bear witness against a person*", even in 1 Sam. 12: 3, which Gesenius quotes in favour of the opposite signification, "*for a person*". בַּיּוֹם מָחָר. Not literally "*to-morrow*", but "*at a future day*". Comp. Exod. 13: 14, Joshua 4: 6. בִּי הַבּוֹא וְגו'. "*When thou shalt come to inspect my hire (which is) before thy face*." לְפָנַי is to be closely connected with שְׂכָרִי, "*my reward which I earn under thy very eyes*."

37. מֵהַשֶּׁף is here equivalent to the inf. absol. הִשָּׁפֵף, *peeling off*.

38. בְּשִׁשְׁתֵּיּוֹת. Plural const. of שִׁשְׁתֵּי. "ה" femin. tanquam radicale apparet, ut in בְּשִׁשְׁתֵּיּוֹת, et ἵ ex ὀ ortum est, ut in סִבְבֵּי, אָמְרִי." Roediger in Ges. Thes. He derives סִבְבֵּי and אָמְרִי from סִבֵּב and אָמַר, not, as Gesenius did, from סִבֵּב and אָמַר,

which latter forms nowhere occur. יִהְיוּ. From יָהָה according to the Arabic form of the 3rd pers. plur. fem. يَفْتُلْنَ; vid. Ges. § 47. rem. 3. Two other instances of this form occur, viz. 1 Sam. 6: 12, Dan. 5: 22.

39. יִהְיוּ. Future of יָהָה, for יִהְיוּ; or of יָהָה, for יִהְיוּ, the Chaldaizing form of יִהְיוּ or יָהָה. Vid. Ges. § 66. 5. rem. אֵל הַמְקָלֹת. "Beside" or "near the rods", as, in ch. 21: 11, אֵל בְּאֵר הַמַּיִם.

40. וַהֲשִׁיבֵם וְגו'. The text is perhaps corrupt in this passage. As it stands, the meaning seems to be: "And Jacob separated the lambs, and turned the faces of the flock towards what was speckled and towards all that was black in the herd of Laban". Knobel adopts the reading of Onkelos, Ps.-Jon., and Saad., בְּלַ עֵקֶר, and takes פָּנָי in the sense of "before" (comparing Exod. 23: 15, Ps. 42: 3): "and Jacob separated the lambs, and placed *them* — *namely* all the speckled and all the black in the flock of Laban — before the flock." Kalisch gives a wholly different translation: "and Jacob separated the lambs; and he set the faces of *Laban's* flocks towards *his own* ringstraked, and all *his* dark *he set* to the flocks of Laban"; which, however, he scarcely succeeds in justifying.

41. לִיהְמוֹהָ. The Infin. Piel. יָהָה (from יָהָה) with fem. pronom. suffix.

42. וּבְהַעֲטִיף. "When the sheep were feeble". As sheep commonly lamb twice a year in the East, most commentators think that by the קְשָׁרִים are meant the spring lambs, and by the עֲטָפִים those yeaned in autumn. Others, as for instance Kalisch, agree with our A. V. in understanding simply the stronger and weaker cattle.

43. צֹאן רְבוֹת. Vid. Ges. § 110. 1. rem. 3. — Few passages have given rise to so many and various explanations as the last twelve verses of this chapter, and it would be useless

to enter into details on the subject. Our view of the passage is as follows. In v. 31, Laban, acknowledging that he has no further claim on Jacob's services, proposes to pay him fixed wages, if he will remain with him (וַיֹּאמֶר מִה אֶתֶן לָךְ). Jacob declines to receive any wages, but consents to stay, provided Laban will agree to a proposal which he has to make. For the understanding of v. 32, it must be remembered that the normal colour of the sheep is white, of the goats black (Cant. 1: 5, 4: 1, 2.). Jacob proposes that he and Laban should inspect the flocks and separate all the animals of abnormal colours (black or spotted sheep and white or spotted goats), so that only cattle of one colour should remain under Jacob's care (v. 32). The offspring of these, if of the normal colour, were to belong to Laban: if abnormal, to Jacob (וַיְהִיֶּה שֹׁבְרֵי). The sheep and goats that had been separated from the main flock, were sent away to a distance under the charge of Laban's sons (vv. 35, 36). By means of the stratagem of the peeled rods, Jacob contrived that the one-coloured animals left to his care should produce considerably more than the usual proportion of young of different colours (vv. 37—9). V. 10 is very obscure, probably corrupt. It seems to describe a second contrivance by which Jacob increased the number of animals that were to fall to his share, namely, by placing in view of the one-coloured cattle not only the peeled rods, but also some of their variegated offspring. Perhaps we should read בָּל עֵקֶד, instead of אֶל עֵקֶד (see note on v. 10), and יִצְּצֵי instead of יִצְּצֵי, deleting לָבֵן. The meaning would then be: "And Jacob separated the lambs, and placed in front of the flock all the spotted and black found among the flock," so that the breeding ewes had those parti-coloured lambs constantly in sight. Vv. 41 and 42 detail a third stratagem by which Jacob secured for himself the strong lambs, and left the weak ones to Laban's share. See the note on v. 42.

CHAP. XXXI.

4. הַשֵּׁרֵה. Acc. of place; vid. Ges. § 116. 1.
6. וְאַתְּנָהּ. This is more correct than the usual reading וְאַתְּנָהּ, as shewn by the Arab. أَتْنَنَّ. It is the oldest form of the feminine plural; and occurs four times, viz. Ezek. 13: 11 and 20, 34: 17, and here. Vid. Ges. § 32. rem 5. A form אֲתַנְּנָהּ occurs once, Ezek. 34: 11, where, however, some Mss. have the regular אֲתַנְּנָהּ.
7. הַחֵל. Hiphil of חָלַל "to deceive", and not from a rad. חָלַל. The ה, it is true, is always retained, as if it were a radical, but the doubling of the third letter appears in the form חָלַלְתָּהּ, Job 13: 9, and the Hophal is חָלַלְתָּהּ, Isaiah 44: 20. See Gesenius' Thes. art. חָלַל, and Ewald's Heb. Gram. 6th edit. § 127 d. עֲשֵׂרָה מְנִים. The received text of the LXX. has here: καὶ ἴλλαξε τὸν μισθὸν μου τῶν δέκα ἀμῶν, but we should probably read, as has been suggested by Grabe and others, μῶν, and in v. 41 μῶν for ἀμῶν. Aquila has δέκα ἀριθμοί, and Symm. δεκάκις ἀριθμῶ.
8. יִהְיֶה. On the sing. vid. Ges. § 144. d. אֲבִיבִים. Vid. n. on ch. 26: 18.
13. הַאֵל בֵּית אֵל. Vid. Ges. § 108. 2. b.
14. וַחֲתָמָהּ — וַחֲתָמָהּ. Vid. Ges. § 145. 2.
15. וַיֵּאבֵל גַּם אֲבֹל. On the inf. absol. vid. Ges. § 128. 3. rem. 1. כֶּסֶפֶנוּ. The money that he got through us, the produce of Jacob's labour (in ch. 29: 20, 27).
16. כִּי. "So that." They regard Jacob's present wealth as only a fair equivalent for his past labours in Laban's service.
19. לָגֹז. Vid. Ges. § 66. rem. 10, and comp. לָגַז, ch. 38: 13.
20. תְּרַפִּים. It would be of little use here to mention the

various derivations assigned to this word. The most probable is that which derives it; from the Arab. **تَرَفَّ**, "*to enjoy the luxuries of life*," whence the **הַרְפִּים** were those gods who were supposed to bestow the blessings of life and fortune on their worshippers. The **הַרְפִּים** were Dii penates of the Hebrews, probably imported from Mesopotamia. Their worship is condemned in Scripture (vid. 1 Sam. 15: 23, 2 Kings 23: 24, Ezek. 21: 21, Zech. 10: 2), and in Hosea 3: 4 they are enumerated among those things which would not be found among the Israelites in their exile. They were of human form, 1 Sam. 19: 13, 16, in which places the plural form is used to denote a single image. The LXX. render the word here *εἰδωλα*, in other places variously *θεραφεῖν*, *γλυπτόν*, *τὰ δῖλα*, *ἀποφθεγγόμενοι*, and *κενοτάγια*; Aq. here *μορφώματα*, in Hos. *φωτισμοί*; Symm. *εἰδωλα*; Onk. **צְלִמָּנִי**; Syr. **ܥܝܕܘܠܐ**; Jonathan in Hos. **מַרְחִי**, "*indicating*" scil. futurity.

25. **אֶת אָחָיו**. "*With his brothers.*"

27. **לָמָּה נֶחְבָּאתָ לְבַרְחָה**. "*Wherefore hast thou secretly fled?*"

Vid. Ges. § 139. 1. rem. 1. **וַהֲגַבְתָּ אֹתִי**. "*And deceived me.*" Compare **גַּבְתָּ לִּי** in vv. 20, 26. **וַאֲשַׁלְּחֶךָ**. On the — vid. Ges. § 64. 2. note.

28. **עָשָׂה** = **עָשָׂה**, a rare form of the inf. const. Vid. Ges. § 74. rem. 2. The Sam. has the regular inf. **עָשִׂיתָ**.

29. **יְשׁוּ לְאֵל יְדִי**. Three explanations of this phrase (which also occurs in Micah 2: 1 and Prov. 3: 27) have been proposed, of which the last seems the best. 1. That of Hitzig, Knobel and others: "*My hand is for God,*" i. e. in God's place; comp. *dextra mihi Deus*, Virg. Aen. 10: 773. 2. That of Schumann: "*My hand belongs to strength,*" i. e. is strong; but, as Maurer remarks, in prose this would rather be expressed by **יְשׁוּ לְאֵל יְדִי**. 3. That of Maurer, Rosenmüller, Ge-

senius (Gr § 149. 1): “*It is in the power of my hand.*” The negative would be **אֵין לְאֵל יָדַי**, as in Deut. 28: 32, Nehem. 5: 5. **עִמְכֶם**. The plural suffix refers to Jacob and his companions.

30. **וְעַתָּה הֲלֹךְ הוּא בִּי גו' נ'**. A. V. correctly: “*And now, (though) thou wouldest needs be gone, because thou sore longedst after thy father's house, (yet) wherefore &c.?*” Vid. Ges. § 125. 3.

31. **כִּי יִרְאַתִּי**. Either “*Indeed I was afraid,*” or introducing the direct speech, “*And Jacob answered and said to Laban, I was afraid.*”

32. **אֲשֶׁר עָמוּ = עַם אִשְׁרָאֵל**. Vid. Ges. § 121. 2. foot-note.

39. **אֶתְחַטְּאֶנָּה** for **אֶתְחַמְנָה**, vid. Ges. § 73. rem. 4, and § 74. rem. 21. c. **גִּנְבֹתִי**. Vid. Ges. § 55. 3. a. The Sam. has in both places the usual form **גְּנוּבָה**. Onk. renders the word by **גִּנְרִית**, “*I guarded*”, scil. the flock, and Saad. **كَدَدْتُ**, “*I laboured*”.

40. **הָיִיתִי בַיּוֹם א' הַרְבַּ**. Lit. “*I was — by day the heat consumed me*”, i. e. by day the heat continually consumed me. **הַרְבַּ** in the Sam. is a blunder, for that word is always used in the meaning of “autumn”, and never in that of “cold” (*De Sola*) or “heat” (*Walton*).

42. **פָּחַד י'**. Well rendered by Onk. **וְהָיָה לִי הַיְהוָה יִצְחָק** “*and he whom Isaac feareth*”, scil. Jehovah. Vid. v. 53, also Isaiah 5: 12, 13 (**מִוְרָא**), and compare the Syr. **ܩܘܕܫܐ**, “*fear*” “*a god*” or “*idol*”.

45. **וַיִּרְיֵמָה מִצְבָּה**. Vid. Ges. § 136. 1.

47. **יָגַר שְׁהֵרוּחָא**. The first example of Aramaic words in S. S.

49. **וַהֲמִצְפָּה**. As the text stands, we can only translate (with Knobel and others): “*therefore he called its name Galed, and (also) Ham-mizpah, because he said, &c.*” The Sam., however, has **וַהֲמִצְפָּה**, and this favours the conjecture of Ewald

(Composit. der Genesis, p. 61) that the original reading was והמצבה המצפה, "and (he called) the pillar Ham-mizpah", which is supported by Saad. **وَسَمِيَ الْحَجَرَ الْمَطْلَعِ**. The other ancient versions vary considerably. The Syr. closely follows the Heb. **עַל כֵּן שָׁמְתָהּ הוּא מִצְפָּה מִיָּמִינִי סֹבְבָה יְהוָה**; Onk. **עַל כֵּן שָׁמְתָהּ הוּא מִצְפָּה מִיָּמִינִי סֹבְבָה יְהוָה**; LXX. **διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα Βουρὸς μαστρωεῖ, καὶ ἡ ὄρασις ἣν εἶπεν γ. τ. λ.**; the Vulg., omitting **אמר אשר המצפה**, has: *Et idcirco appellatum est nomen ejus Galaad, id est, Tenuis testis*, these last words being an interpolation. Kalisch proposes a new translation: "This pile is a witness between me and thee this day: therefore was its name called Galed; and Mizpah is a witness, for he said, &c.": but this ellipsis is too forced. Some think that the whole verse is an interpolation by a later hand, and the reading of the Sam. a bad attempt at an emendation.

52. **אני — ואם אתה — אם אני**. "If it be I, I will not pass . . . , and if it be thou, thou shalt not pass." Knobel and Kalisch, along with our A. V., prefer to regard **אם** as a negative particle: "that I will not pass over . . . , and that thou shalt not pass over."

CHAP. XXXII.

3. **מהני**. The dual of **מִתְהַנֶּה**, referring to his own host and that which he had met. Gesenius, however, considers it to be the plural, as if from a sing. **מִתְהַנִּי**.

5. **האמרן**. Vid. Ges. § 47. rem. 1. **אמר** for **אמרו**, as **אמר** for **אמרו**, Prov. 5: 17. Vid. Ges. § 67. 1. note.

11. **קטנתי**. As pres.; vid. Ges. § 124. 3. **במקרי**. "With

my staff," and nothing else. He contrasts his former poverty with his present wealth.

12. ירא אנכי. Vid. Ges. § 131. 2. a. אם על בנים. Either "*the mother over (her) children,*" vainly attempting to defend them, or "*the mother along with (her) children*"; a proverbial form of expression, which also occurs in Hos. 10: 14. Tuel and Knobel adopt the former translation; Delitzsch and Kalisch the latter, which is also that of our A. V.

14. הבא בירו. "*That which had come into his hand*", what he possessed; not as in our A. V. "that which came to his hand", i. e. came in his way.

16. בניהם. Vid. n. on ch. 26: 18.

17. עדר עדר. Vid. Ges. § 106. 4. Comp. ch. 14: 10.

19. יפגש. Read *yiphgōsh^hkhā*, not *yiphgāsh^hkhā*, for the future of פגש is יפגש, 1 Sam. 25: 20. As to the metheg comp., for example, Obad. 11. עמד. ישאל instead of ישאל; comp. Ges. § 41. rem. 2.

23. בלילה הוא. Vid. Ges. § 109. 2. b. and comp. the note on ch. 30: 16.

25. ויאבק. Probably there is an allusion here, as Gesenius supposes, to the name of the river יבק.

29. The name ישראל means, as here explained, "*he who fights with (against) God*", אל אשר ישרה עם אל or את אל (comp. Hos. 12: 4). Gesenius, however, regards it as equivalent to שרה, "*he who fights for God,*" "*the soldier of God.*" The alteration of Jacob's name is mentioned a second time in ch. 35: 10.

CHAP. XXXIII.

4. וַיִּשְׁקְרוּ. Vid. n. on ch. 16: 5.

5. מִי אֵלֶּה. Vid. Ges. § 120. 3. The meaning is not "*who are those with thee*" (A. V.), but "*what are these to thee*", in what connection do they stand to thee? אֲשֶׁר הֵתֵן אֵל עֶבֶדךָ. Double acc.: vid. Ges. § 136. 2.

6, 7. On the gender of the verbal forms in these verses, vid. Ges. § 145. 2.

8. מִי לְךָ כָּל הַמֵּי. The pronoun מִי is used in reference to the men who drove the cattle intended as a present to Esau (ch. 32: 15—17), here called from their number "*a camp*." Transl. "*What is to thee all this camp, which I have met?*" do these herds and their drivers belong to you? Jacob politely responds לְמַצָּא גֹי, "*(They are intended) to find favour &c.*"

10. וַלְקַחְתָּ. Vid. Ges. § 121. rem. 1. וַהֲרַצְנִי. Vid. Ges. § 126. b. 2. note.

11. הַקְּבָצָה. For הַקְּבָצָה; vid. Ges. § 73. rem. 1.

13. וַרְפִּקוּם. Vid. n. on ch. 26: 18. On the construction vid. § 153. 4. a.

18. וַיָּבֵא י' שְׁלָם גֹי. "*And Jacob came in safety to the city of Shechem,*" referring to his late encounter with Esau. שְׁלָם i. q. בְּשָׁלוֹם in ch. 28: 21, which the Sam. supports by reading שְׁלוֹם (comp. ch. 43: 27). So also Onk. and Saad., with Rashi and other Jewish commentators, and most of the moderns. The LXX., Vulg. and Syr. take שְׁלָם as a proper name. שְׁבִים is here the name of the prince of the country from whom the city afterwards took its name; comp. ch. 31 and Judges 9: 28.

19. קְשִׁיטָה. What the value of the kesītah was is unknown, though it has been supposed, from a comparison of

ch. 23: 15, 16, to have been equal to four shekels. It literally means "*weight*", Arab. ⁶قِسْطًا, "*a pair of scales*". Onk., LXX., and Syr. render it by "*lamb*"; the Targg. of Ps.-Jon. and Jerus. by "*pearl*".

CHAP. XXXIV.

2. וישכב אֶתָּהּ. As שכב is usually construed with עם or אֶת, some would here read אֶתָּהּ, which is an unnecessary correction, as the verb שָׁנַל is also construed with the accusative.

3. הנער. Vid. n. on ch. 21: 14. וידבר על לב. "*And spoke kindly*"; comp. Isaiah 40: 2.

7. לְשַׁבֵּב. An unusual form of the inf. const. Vid. Ges. § 45. 2. a.

8. שָׁכַם בָּנִי. Case absol. Vid. Ges. § 142. 2.

13. וידברו. The ordinary meaning of the word "*to speak*" seems scarcely to yield a good sense here, so that Gesenius in the Lex. Man. has recourse to an ellipsis of בְּמַרְמָה, "*deceitfully*". It is better to take it, with Schultens, Knobel, Delitzsch, and Gesenius himself in the Thesaurus, as equivalent to the Arab. ¹دَبَّرَ, "*to contrive, plot, lay snares for*", and the same meaning seems applicable in 2 Chron. 22: 10.

15. נִאֲוֶה is generally regarded as the future niph'al of אָוֶה (connected with אָוָה), according to the form יִקֹּוֹם; but Knobel prefers regarding it as the future Kal, like יִבֹּשׂ from בֹּשׂ. לְהַמְלִי. Vid. on the form Ges. § 71. rem. 9.

25. אִישׁ חֲרָבוֹ. Vid. Ges. § 122. rem. 1.

27. As the sentence commences rather abruptly in the received text, we have adopted the reading וַיִּבְנֵי, which is

found in the Sam. and two Mss., and supported by the LXX. Syr. and Saad.

30. מֹתֵי מִסְפָּר. "A few men." Vid. Ges. § 101. 1.

CHAP. XXXV.

3. הָעֵנֶה־וַיְהִי. Vid. Ges. § 131. rem. 2.

4. הַמִּזְמִים. Not those which were worn as ornaments, but those worn as talismans and amulets. תְּרֵאֱלֶה. "The terebinth." Knobel would read תְּרֵאֱלֶה, comparing ch. 12: 6 and Josh. 24: 26.

7. וַנִּלְלוּ אֶל הָאֱלֹהִים. The Masorites note הָאֱלֹהִים here as קִדְשׁ, i. e. as referring to God, but Onk. renders it by מַלְאֲכֵי־רַבִּי, "the angels of the Lord," and in this he is followed by some commentators. On the verb in the plural vid. n. on ch. 20: 13.

8. מִתַּחַת לְבֵית אֵל. "Below Bethel," Bethel being situated on a hill.

10. יִשְׂרָאֵל. Vid. n. on ch. 32: 29.

22. There are 27 or 28 verses in Sacred Scripture in which the Masorites leave a hiatus, and note that something is deficient. Lists of these verses may be found in Buxtorf's Tiberias, Leusden's Philologus Heb., and other works. The LXX. here supply: καὶ ποιεῖσθε ἐξάνη ἐναντίον αὐτοῦ, i. e. וַיַּעַן בְּעֵינָיו. — As we have reckoned the words וַיְהִי בְנֵי יַעֲקֹב עֶשְׂרִים as a separate verse, the numbering of the verses is changed from here to the end of the chapter.

27. אֲשֶׁר יֵלֵךְ לוֹ. Vid. Ges. § 140. l. b. אֲשֶׁר is to be regarded as an accusative.

CHAP. XXXVI.

2. The text here is encompassed with difficulties. We must not adopt the reading בן זבען (which is that of several of the vss. both here and in v. 15), but translate: "Oholibamah, the daughter of Anah, the grand-daughter of Zibeon," as plainly appears from vv. 24, 25, in the former of which Anah is said to be the son of Zibeon, and in the latter Oholibamah to be the daughter of Anah. Of more consequence are the apparent contradictions between the list given here of the wives of Esau and their fathers, and that in ch. 26: 34. These may be reduced to three heads. 1. The father of Esau's first wife is here called Anah, while in the former chapter he is called Beeri. Hengstenberg, however, is probably correct in supposing that v. 24 gives us the key for the solution of this difficulty, for it is there said that Anah found "*the warm springs*" in the desert (vid. n. on that verse), and he may have been called from that discovery בְּאֵרֵי "fontanus." 2. Anah, supposing him to be the same as Beeri, is assigned to three different nations; in ch. 26: 34 he is said to have been a Hittite (הִתְּיָי), in the verse under consideration he is called a Hivvite (הִוְיָי), while again in vv. 19, 24, he is ranked as a Horite (הֹרִי). Anah, however, may have been called הֹרִי, not because he actually belonged to the nation of the Horites, but because of his dwelling in a cave, so that the designation would be nothing more than a mere appellative; for it is scarcely credible that a writer or compiler would have so soon contradicted himself. A greater difficulty lies in the other fact, that the same man is called in one place a Hivvite and in the other a Hittite, although Hengstenberg thinks we may find "a very simple solution." "The name Hittites," says this critic, "like that of

Amorites (Ges. Thes. p. 122), although originally it denoted a single Canaanitish nation, yet was likewise used *sensu latiori*, to designate the whole race;" and he refers in proof to Josh. 1: 4, 1 Kings 10: 29, 2 Kings 7: 6, &c., and Ges. Thes. p. 511. There are few, however, who would not consider this explanation as forced, and we think it more probable that the text is corrupt, and accordingly have placed **הַרְרִי** within asterisks. We ought either to read with five Mss. **הַרְרִי** instead of **הַרְרִי**; or perhaps the reading **הַרְרִי** in ch. 26: 31 was an early mistake of some scribe for **הַרְרִי**; comp. the fact that in the same verse the Sam., LXX. (cod. Alex.) and Syr. read **הַרְרִי** אֵלֶּיךָ for **הַרְרִי** אֵלֶּיךָ. Several commentators, for example Rosenmüller, J. D. Michaelis, Tuch and Knobel, think we ought to read **הַרְרִי** instead of **הַרְרִי**: but, though such a mistake might easily have occurred, we have no authority for this alteration of the text, nor does it remove all our difficulties. 3. The wives of Esau have different names in the various passages. The Oholibamah of this chapter is the Judith of ch. 26: 31; the Adah here the Basemath of ch. 26: and finally the Basemath of v. 3 is the Mahalath of ch. 28: 9, which latter name the Sam. reads instead of Basemath in vv. 3, 4, of this chapter. We cannot admit the supposition of Kalisch that the Basemath of this chapter is the same as the Basemath of ch. 26, as the father of the latter was Elon the Hittite, while the father of the former was Ishmael. Several commentators consider a reconciliation of the statements here with those in ch. 26: 34 and 28: 9 impossible, and maintain that we have therein an embodiment of two different accounts.

3. **בַּשָּׂמַח**. Vid. preceding note.

6. **עַל אֶרֶץ שְׂעִיר**. So we read with the Syr., following Ewald, Knobel, Delitzsch, &c., as the ordinary reading of the Hebrew **עַל אֶרֶץ שְׂעִיר**, edited by Theile, leaves the sense in-

complete. The Sam. and LXX. read **מֵאַרְצָא בְּנֵעַן**. One Ms. has **אֶל-אַרְצָא אַחֶרָת**, "*into another land*", a reading adopted by Onk., Saad. and the Vulg.

16. **אֶלֶף קָרָה**. These words are omitted in one Ms. and in the Sam. cod. and vers., and are rejected as spurious by Kennicott, Schumann, Tuch, Knobel, Delitzsch, &c., because **ק' א'** is mentioned in v. 18 as a son of Esau by Oholibamah, and not as a son of Eliphaz. We have accordingly placed the name within asterisks. In 1 Chron. 1: 36 the name disappears, and is replaced by that of Timnah, who must not be confounded with Timnah, the concubine of Eliphaz. C. B. Michaelis, followed by Rosenmüller, supposes that Timnah died without children, and is therefore omitted by Moses in the catalogue of the sons of Esau, but that one of his brethren (by the law mentioned in Deut. 25: 5, 6, and even in this early age known among the patriarchs, comp. ch. 38: 5) married his widow, and had a son Korah, different from the Korah named in v. 18. It is, however, to be noted that Timnah is omitted by one Ms. in 1 Chron. 1: 36. Schumann, Tuch, Delitzsch and others, following the ancient versions, consider **אֶלֶף** as here used in the construct state, and therefore render vv. 15, 16, thus: "*These are the chiefs (or princes) of the descendants of Esau; of the posterity of Eliphaz, the firstborn of Esau, the chief of Teman, &c.; these names being the names of the various tribes.*" C. B. Michaelis and Knobel render **אֶלֶף** by "family", "tribe", and translate: "*These are the tribes of the descendants of Esau.*"

21. **אֵיה**. So we read with the Sam. and several edd., instead of the the common reading **וְאֵיה**. The **ו** is not expressed by the LXX., Syr. and Vulg., nor is it found in 1 Chron. 1: 40. **הַיַּמִּים**. Most probably "*the warm springs*", Vulg. *aque calide*. Jerome, quoted by Gesenius in the Thes., says:

“nonnulli putant aquas calidas juxta linguæ Punicæ viciniam, quæ Hebræe contermina est, hoc vocabulo significari”. Some understand the מַמְלֵי, a gigantic race mentioned in Deut. 2: 10, and take מַמְלֵי in the sense of *meeting and conquering*, which it cannot bear. This opinion is adopted by the Sam., which reads מַמְלֵי מַמְלֵי, Onk., Ps-Jon, &c. One Ms. has מַמְלֵי “*the waters*”, and so also the Syr. Saadiab, with many of the Rabbinical commentators, followed by Buxtorf and our A. V., render the word “*mules*”, which is a mere conjecture, and has nothing to recommend it. The Greek translators, the LXX., Aq., Symm. and Theod. do not translate the word, but write it variously *αἰμᾶν*, *λαμῶν*, *λαμῆμ* and *ἐμῆμ*.

26. מַמְלֵי. So we read with 1 Chr. 1: 11, the LXX., Syr. and Vulg., and in accordance with v. 21. Theile reads מַמְלֵי, but the sons of מַמְלֵי are not mentioned till we come to v. 28.

CHAP. XXXVII.

2. הָיָה רְעָה וְגו'. “*Used to tend the flock along with his brethren*”. Vid. Ges. § 131. 2. רְבִיבָה רְעָה. On the omission of the article vid. Ges. § 109. 2. b. Transl. “*an evil report regarding them*”.

3. בֶּן זָקִיִּים. Onk. renders: בֶּן זָקִיִּים “*a wise son*”, which has been adopted by Schumann. בִּתְנַת פְּסִיִּים. This appears to have been an outer tunic worn as a distinction by persons of rank. Some have endeavoured to make out that it was a priestly garment, and that, as such, it was given to Joseph as the priest of his family; but the fact of the phrase recurring only in 2 Sam. 13: 18, where it refers to Tamar's garment, is sufficient refutation of this notion; and besides, we have

not the slightest evidence that Joseph really acted in that capacity. The upholders of this view render the phrase, as in our A. V., by “*a coat of many colours*”, supported by the rendering of the LXX. in this place, *χιτὼν ποικίλος*, and of the Vulg. “*tunica polymita*”. **כפ**, according to this view, means “*a patch*”, but this translation is destitute of any support from the cognate dialects, and even the LXX. and Vulg. can scarcely be quoted in its favour, as the LXX. in 2 Sam. have *χιτὼν χειρπωτός*, and the Vulg. “*tunica talaris*”. In v. 23. of this chapter the Vulg. combines both opinions and translates: “*tunica talaris et polymita*”. The rendering “*tunica talaris*” is the correct one, since **כפ** is equivalent to the Chald. and Syr. $\int\Delta\Xi\Xi$, primarily meaning “*an extremity*”. **כפ** therefore is a tunic that extended to the wrists and ancles. So Aquila in Gen. *χιτὼν ἀστραγάλειος*, in 2 Sam. *χ. χειρπωτός*; Symm. *χειρπωτός*; Syr. in Gen. $\int\Delta\Xi\Xi\int\Delta\Xi\Xi$, “*a tunic with sleeves*”, but in 2 Sam. $\int\Delta\Xi\Xi\int\Delta\Xi\Xi$, “*a striped or variegated tunic*”.

4. **דברו לשלם**. This is the only instance of **דבר** being construed with the accusative of the person, except Numb. 26: 3, where, however, we might read, as suggested by Knobel, **אֶתָם** instead of **אִתָם**.

5. **ויספו עיר שנה**. Vid. Ges. § 139. 1.

12. **אֵת צֶאֱן**. Punet. extraord. Vid. n. on ch. 16: 5.

17. **דְּהִינָה**. **דְּהִן** is an Aramaic dual from **דָּה**.

18. **ובטרם יקרב**. Vid. Ges. § 125. 4.a.

19. **בעל החלמות**. Vid. Ges. § 104. 2.a.

21. **נכנו נפש**. Vid. Ges. § 136. rem.

25. **אֶרְחֹת יִשְׁמְעֵאלִים**. **אֶרְחֹת** is the part. fem. used collectively; vid. Ges. § 105. 3.d. Onk. correctly **שְׁנֵרָה עֶרְבָאִי**, “*a caravan of Arabs*”. **וּצְרִי**. The chateph kametz of **צְרִי** is changed into a simple sheva on account of the preceding **ו**.

28. מְדִיָּנִים. The Midianites were a branch of the Ishmaelite Arabs, and therefore this verse does not contradict v. 25. Comp. Judges 8: 22, 24, 26. בַּעַט' כֶּסֶף. Supply שָׁקַל; vid. Ges. § 118. 1. rem. 2. The LXX. have *gold* instead of *silver*, εἴκοσι χρυσῶν.

32. הֲבֵרְתֶיךָ. On the pointing of the ה interrogative vid. Ges. § 98. 1. rem.

35. שֹׁאֵל. The word שֹׁאֵל never takes the article. It is derived from שָׁאָל = שָׁעַ "to be hollow".

36. הַמְדַּרְנִים. Prob. a contracted form of מְדַרְנִים in v. 28, although in ch. 25: 2 both מְדַרְנָן and מְדַרְנִין are mentioned as sons of Abraham and Keturah. יֵשֶׁר הַמְבַחֲחִים. "Captain of the life-guard", lit. "of the executioners". LXX. badly ἀρχιμαγειρος, "head-cook".

CHAP. XXXVIII.

2. אִישׁ כְּעֵי. "A Canaanite". So all the ancient vss., except Onk., who translates יָבֵר תַּגְרָא "a merchant". In a few passages כְּ is used in this way, e. g. Isaiah 23: 8.

9. וַיִּשְׁחַת אֶרְצָה. "Perdidit (semen suum) effundens in terram; const. præg." Maurer. Vid. Ges. § 138.

11. בֵּית אַבְיָךְ. Acc. of place. Vid. Ges. § 116. 1.

14. וַתִּתְעַלֶּף. "And veiled herself." Onk., LXX., Syr. give the sense of "adorning". The Vulg. has "mutato habitu," as if the verb were הִלָּף, which the Sam. Vers. gives אֲנַחֵף. Saadiah alone correctly تَنَقَّبَتْ, "veiled herself". The word תְּעַלֶּף is rendered variously; the LXX., Vulg., and Saad. θέριστρον, theristrum, خِمَارٌ, "a veil"; but Onk. תְּעַלֶּף and Syr.

אֵזְרָא, "a robe". בפתח עינים. "At the gate of 'Enayim". So LXX., Gesenius and most of the moderns, correctly considering עינים as a proper name, as clearly appears from v. 21, where העינים only is used. Onk. translates פ' ע' by פְּרִשׁוּת, "the bursting forth of two fountains," and in this he is followed by Rosenmüller. The Syr. has: $\text{فَلَمَّا انْقَسَمَ}$, "the division of two roads", the place where two roads meet, and so Vulg. "in bivio itineris"; Saad. مَنْظَرَةٌ , "a rising ground, a watch-tower"; our A. V. "an open place", and in v. 21. בעינים "openly".

15. The LXX. add: $\kappa\alpha\iota\ \sigma\upsilon\tilde{\nu}\ \xi\pi\acute{\epsilon}\gamma\gamma\omega\ \alpha\upsilon\tau\acute{\eta}\nu$, but there is no necessity for supposing that any words have been lost in the Masoretic text. Judah does not recognise Tamar simply on account of her being veiled, not because of the veil she wore being one peculiar to prostitutes; for צָעִירָה is used only once more in Scripture, viz. in ch. 24: 65, with reference to the veil of Rebecca.

21. ויהי כמשלש חדשים. "And it came to pass after about three months". מִן "after"; vid. Ges. § 151. 3. c.

28. ויתן יד. "And one put forth a hand". Impers. Vid. Ges. § 134. 3. יתקח. The accusative after this verb may be either יד or שְׁנֵי.

29. במשיב ידו. The participle with בְּ is here, and in ch. 40: 10 (as remarked by Maurer), nearly equivalent to the infinitive with בְּ. מַה פִּרְצָה וְגו'. "Why hast thou broken forth? Upon thee be a breach!" i. e. may a similar act of violence be done to thee! referring, as Knobel thinks, to the rebellion of the Israelites against the house of David (who was descended from Pharez). Delitzsch considers פָּרַץ as the accusative governed by פִּרְצָה; "why hast thou made a rent (or burst a way) for thyself?" The accent on פִּרְצָה is, however, disjunctive.

tive, and the meaning attached to עָלֶיךָ is very doubtful. Another explanation of the words is that adopted by Rosenmüller, Maurer, &c., viz. that the midwife, fearing for the rights of primogeniture, which properly belonged to Zarah, exclaimed: "to thee this breach is to be imputed". The absence of the article in פָּרֵץ is against this view. The ancient vss. throw no additional light on the passage.

 CHAP. XXXIX.

2. אִישׁ מַצְלִיחַ. "A prosperous man". מַצְלִיחַ is used adjectively here, but as a verb in v. 3.

4. וְכֹל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ. For וְכֹל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ, as in v. 5; vid. Ges. § 121. 3.a.

5. מֵאָז. The word אָז is properly a noun denoting "time"; hence מֵאָז lit. "from the time", and as a conjunction "since".

6. לֹא יָדַע אִתּוֹ מֶלֶךְ. "He took no concern about anything which was with him" (Joseph), under his charge; or "he did not regard in his own mind (lit. with himself) anything," taking יָדַע as reflexive (vid. Ges. § 122. 1). Our A. V. also takes אִתּוֹ reflexively, but with a different meaning: "and he knew not aught he had." כִּי אֵם. "But", "except", after a negative; vid. Ges. § 152. 2.i.

9. אֵינֶנּוּ גְדוֹלָה לִּי. Maurer renders this: "there is nothing in this house too great for me", i. e. of such importance that I am not intrusted with it. If this translation be adopted, the following יֵשׁ ought to be rendered "for". Others, as Rosenmüller and Knobel, translate: "He is not greater in this house than I." Others, including our A. V., "there is no one greater in this house than I".

10. יום יום, "Daily"; vid. Ges. § 106. 4.
12. בבגרו. In this word the $\bar{\text{ב}}$ is aspirated contrary to rule, $\bar{\text{בגרו}}$ instead of $\bar{\text{בגרו}}$.
11. לִצְחָק. On the ֿ under the 2nd radical, vid. Ges. § 63. 3. rem. 2. "*Accessit ad me serrus iste Hebraeus ut luderet mecum, i. e. ad lusus venereos sollicitare me volebat homo impudens.*" Gesenius in the *Thes.*
15. ואקרא — בהרימי. On the construction, vid. Ges. § 129. 2. rem. 2.
20. ויקח ארני י'. Plural. excell. Vid. Ges § 106. 2.b. מקום אשר. "The place where"; vid. Ges. § 114. 2. אֲסִירֵי. We have adopted the קרי reading אֲסִירֵי in preference to the בתיב, אֲסִירֵי, because the form קָטִיל is more commonly used as an adjective or substantive, קָטֹל as a participle.
21. ויתן חנו. "And gave him favour", i. e. made him agreeable. The nominative to יתן is Jehovah, and the suffix in חנו refers to Joseph; comp. Exod. 3: 21, 11: 3.
22. הָאֲסִירִים. So the קרי; the בתיב is הָאֲסִירִים; vid. n. on v. 20. הוא היה עשה. "He was the doer (of it)", everything was done by his orders, or under his superintendence.

CHAP. XL.

3. מקום אשר. Vid. n. on ch. 39: 20.
4. ויפקד שר וגו'. "And the captain of the life-guard appointed Joseph (to be) with them, and he waited upon them". So Onk. and LXX. Slightly different is the rendering of our A. V. "charged Joseph with them, and he served them". The Vulg. *custos carceris*, and LXX. $\acute{\omicron} \acute{\alpha}\rho\chi\iota\delta\epsilon\sigma\mu\acute{\omega}\tau\eta\varsigma$, seem to indicate the reading שר הבֵּיתִּים instead of שר הטבחים.

8. ופֹתֵר אֵין אִתּוֹ. "And there is no interpreter of it." אִתּוֹ accusative governed by פֹּתֵר; comp. ch. 41: 8.

10. וְהָיָה כְּפִרְחָתָהּ. Either "and it was as if budding," "seemed to bud" (A. V., Tuch, Knobel, Kalisch); or with Onkelos, "and when it had budded", וְהָיָה כִּי אֶפְרָחָתָהּ (comp. ch. 38: 29). The Sam. has likewise בְּאֶפְרָחָתָהּ, using the Aramaic form of the hiphlül. The former translation is preferable, since כִּי אֶפְרָחָתָהּ is a periphrasis for "to appear" "to seem", as in ch. 19: 14, 27: 12. נֶצְחָהּ "Its blossoms", taken collectively, and hence עֲלֵתָהּ. Knobel and others suppose that נֶצְחָהּ is a mistake for נֶצֶחַ, as נֶצֶן does not occur elsewhere in the Hebrew text of the Old Test.

13. יִשָּׂא פ' אֵת רֹאשׁוֹ. "Pharaoh shall lift up thy head", i. e. restore thee to thy dignity. This appears to be the simplest mode of explaining the phrase. In v. 19 there is a play upon the word, as in John 12: 32. Gesenius, Knobel and Delitzsch take it to mean "shall fetch thee out of prison", regarding רֹאשׁ as equivalent to נֶפֶשׁ, and appealing to 2 Kings 25: 27, where, however, the words מִצֵּיטָהּ בְּלֶפְתֵּיהֶּם are added. The prisons of the ancients were, it is true, often underground. Rosenmüller: "shall number thee", i. e. number his servants and count thee among them. נִשָּׂא רֹאשׁ has this meaning in Exod. 30: 12, &c. The ancient versions give the idea "shall remember thee"; e. g. LXX. καὶ μνησθήσεται Φαραώ τῆς ἀρχῆς σου: Syr. וְנִשָּׂא רֹאשׁוֹ, and so Onk.; Vulg. "recordabitur Pharao ministerii tui". בְּמִשְׁפַּט הַרְאֵשׁוֹן. "In the former manner", "as before".

11. וְעָשִׂיתָ נָא. Vid. Ges. § 121. 4. foot-note.

16. סִלְיֵי חֶרֶף. "Baskets of white bread". So Gesenius rightly, following LXX., Aq., Vulg., Syr., Ps.-Jon., and Saad. Onkelos has סִלְיֵן דְּחֶרֶף "baskets of liberty (?)" unless perhaps סִלְיֵרֵי be a derivative from חָנַר "to be white", in which case he would agree with the rendering given above. Our A. V.

has “white baskets”, which is wrong. Rosenmüller would derive הָרִי from הַר “an opening”, and translate: “perforated (or wicker) baskets”, following Symm., who gives *xavâ βαιρά*.

19. יֵשׁא פִרְעָה וּגְוִי. Vid. n. on v. 13.

20. יוֹם הַלֵּרֶת אֵת פִּי. On the construction vid. Ges. § 140. 1. a. The rare form of the infin. hophal הִלֵּת may be best explained by assimilation from the original הִלֵּרֶת or הִלֵּרֶת. Compare Ewald’s Gram. 6th ed. § 131. e.

CHAP. XLI.

1. שְׁנַתִּים יָמִים. Vid. Ges. § 116. 3.

2. בַּאֲהֹוּ. אֲ is an Egyptian word, denoting reeds growing in marshy ground; the word is also used in the Alexandrine Greek, in which it is written *ἄχτι, ἄχσει*, and the LXX. retain it here. The Vulg. has “in locis palustribus”, Saad. فِي الْكَلْبِ “in the clover or trefoil”, Syr. عَفْزِي “in the meadow”.

5. הַ טַּמִּי מִי. “The sacred scribes of Egypt,” the *ἱερογραμματεῖς*, who were skilled in the hieroglyphics. This word is, according to Gesenius, a quadriliteral formation from הִרְט, *to inscribe*, and הִרַם, *to be sacred*; or from הִרְט, *a style*, with the termination טִ—, the מ being doubled as in גַּמְלִים, גַּמְלִים. Other scholars have supposed it to be a corruption of an Egyptian word, such as **ΕΡΣΩΜ**, “a worker of wonders”, or **CAP-ECTΩΜ**, “a guardian of secret things”. Hitzig, following Hyde, holds it to be a Persian word, viz. Zend *khratumat*, Pers. *khirad-mand*, “wise”; but the occurrence of a Persian word in the Pentateuch would be strange indeed. The LXX. translate it here by *οἱ ἐξήγηται*, and in other places by *ἐπισοδοί* or *μαγιστοί*; Vulg. here *conjectores*, elsewhere *malefici* or *harioli*.

הַלְלָמוּ וְאֵפֶי אִיהֶם. The use of the plural אִיהֶם in reference to the preceding sing. הַלְלָמוּ, may be explained by the double nature of the dream; perhaps, however, we should read with Sam., Syr. and Saad. הַלְלָמְי, or rather הַלְלָמְי (script. defect.), although the only plural actually found in the Bible is הַלְלָמוּ.

12. אִישׁ. Vid. Ges. § 122. rem. 1.

11. רִיצִיהוּ. Vid. Ges. § 131. 3.

16. בִּלְעָדֵי וְגו'. "Not I — God shall answer to the welfare of Pharaoh". Agreeably to this translation the Masorites have placed an athnach under בִּלְעָדֵי, and similarly Onk. לֹא מִן הַחֵמְדָּתִי "Not from my wisdom", Saad. and Vulg. *absque me*". The Sam. inserts לֹא before יַעֲנֶה, and so likewise the LXX. ἄνευ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτηριον Φαραώ, and the Syr.

19. רַקוּת in this verse, as well as in vv. 20 and 27, is not improbably a mistake for רַקוּת (v. 3), which some Mss. read here.

21. קִרְבָּנָה. On the form of the suffix vid. Ges. § 89. 1.

rem. 2. מִרְאִיהֶן. On the form vid. Ges. § 91. 9. note.

23. אֶהְרִיחֶם. Vid. note on ch. 26: 18.

25. עֲשֵׂה. Part. for future; vid. Ges. § 131. 2. b.

26. פִּרְתָה הַטֶּבֶחַ. On the omission of the article with פִּי vid. Ges. § 109. 2. a. הֵנָּה. Vid. Ges. § 119. 2.

34. וְהִמָּשׁ. "And let him exact the fifth part of the produce". The verb is ἀπάξ λεγ. Onk. badly renders: וַיְקַרְנוּ יַת אֶרְצָא דְמִצְרַיִם "and let him fortify the land of Egypt". The LXX., Syr. and Saad. seem to have read the verb in the plural. One Ms. has actually וְהִמָּשׁוּ.

39. אִ' הוֹדִיעַ אִ' אִתְּךָ אֵת כָּל דִּ'. Vid. Ges. § 130. 3.

40. וְעַל פִּיךָ יִשְׁקוּ כָּל עַמִּי. "And according to thy mouth (i. e. orders) shall all my people dispose themselves", they shall be governed by thee and obey thy orders. So, with slight

varieties of expression, the old versions, our A. V., and among the commentators Rosenmüller, Maurer, Tuch, Delitzsch, &c. Others, as Gesenius, Schumann, and Knobel, understand it of the kiss of reverence, "*and all my people shall kiss thy mouth*", but several objections may be raised against this; 1. this kiss was only given to the king; 2. only the hands and feet were kissed; 3. נִשָּׂק when it means *to kiss* is always construed with הֶ or with the accusative. רַק הַזֶּה. 'ה is the accus. vid. Ges. § 116. 3.

43. אֲבִרָךְ. Most probably an Egyptian word, accommodated to a Hebrew root. It is compounded, according to de Rossi, of **ΑΠΕ** *the head* and **ΡΕΚ** *to bow*, i. e. "*bow the head*", which is supported by the Vulg. "ut omnes coram eo genu flecterent", and Aquila ap. Jerome: "et clamavit in conspectu ejus ad geniculationem", ap. Origen γονατίζειν. Jablonski takes it from **ΟΥΒΕΡΕΚ** "*bow towards (Joseph)*;" whilst Benfey and Knobel identify it with **ΑΒΩΡΚ**, "*prostrate thyself*." The Targg. of Onk. and Jerus. render: אָבִיךָ לְמֶלֶךְ "the father of the king", deriving it from אָב and מֶלֶךְ "a king", but the Chaldee word is probably a mere corruption of the Latin *rex*. If the word were Hebrew, it would be either the 1st pers. fut. hiph. of אָבִירָךְ, or the imperative, according to the Chald. form, for אָבִירָךְ. The Syr. has ܐܒܝܢܐ ܕܡܠܟܐ ܕܥܝܘܢܐ "the father and prefect over all the land of Egypt". Saad. renders א by ܐܢܐܘܢܐ "the elegant", "the good", whilst the LXX. and Sam. vers. give *zήρως*, ܐܘܪܘܫܐܝܡ, "*herald*". ܢܗܘܢ. Inf. used for the finite verb; vid. Ges. § 125. 4. a.

45. צַפְנַת פַּעֲנָה. The Egyptian name seems to have been modified to suit the Hebrew language. Its genuine form is given more nearly by the LXX. *Ψονθουμανήχ*, in which some have recognised the Egypt. **Π-ΩΤ-Μ-Φ-ΕΝΕΖ**. *pi-sôt-em-*

ph-ench, "the saviour of the age"; but as the *v* in *word* is always retained, or, in a few edd., changed into *u*, the derivation given by Gesenius seems preferable, viz. Π-CΩNT-M-Φ-ENEZ, "the supporter" or "preserver of the age". Lepsius Chron. Egypt. vol. I. p. 352) thinks that פנעז is the Egypt. Φ-ANAZ, "life", and that the LXX. considered the name to be the same as Π-CΩNT-M-Φ-ANAZ, "creatio (creator) vita". The Hebrew interpreters supposed it to be a Hebrew word, and accordingly render it "revealer of secrets". So Onkelos: נִפְתָּח גִּבְרִין, Saad. مَوْضِعَ الْكُفَايَا, Syr. ܢܦܬܚܐ ܕܗܘܢܐ.

54. נִפְתָּח. Vid. Ges. § 54. rem. 1. It should be remarked, however, that patach was the original vowel of the first syllable in Heb. as well as in Chald., as may be seen from the Future and Imperative.

57. וּבֹלֵל הָאָרֶץ בָּאוּ. Vid. Ges. § 143. 1.

CHAP. XLII.

7. קִשְׁוֹת. Fem. instead of neut., which is common in all the Shemitic languages.

11. נִהַט. Instead of אִנְחַט, Vid. Ges. § 32. rem. 2.

13. הַקָּטָן. Used as a superlative; vid. Ges. § 117. 2.

18. זֹאת עָשִׂי וְחַי. Vid. Ges. § 127. 2.

25. בְּסַפִּיהֶם. On the plural vid. Ges. § 106. 1. rem. 1.

28. יִחַרְדּוּ אִישׁ אֶל אֶחָיו. Const. prog. vid. Ges. § 138.

30. אֶרְדֵי הָאָרֶץ. Vid. n. on ch. 39: 20.

36. בְּלִנְה. On the suffix vid. Ges. § 59. 1. 2.

38. וְקִרְאוּ אִסּוֹן. On the omission of the conditional particle vid. Ges. § 152. 1. a. Comp. ch. 33: 13, 14: 29.

CHAP. XLIII.

4. **אם ישלח**. “*If you send*”. Vid. Ges. § 131. 2. a. The negative occurs in v. 5.

7. **הידוע נרע**. “*How could we possibly know?*” On the inf. absol. vid. Ges. § 128. 3. a, and on the potential force of the future § 125. 3. d.

11. **מוזמרת ה'**. “*Of the song of the land*”, i. e. some of its most highly prized and valuable products.

12. **בסוף משנה**. An apposition; but in **משנה בסוף**, v. 45. the word **בסוף** is in the accusative (vid. Ges. § 116. 3).

14. **יהן**. Used optatively; Ges. § 125. 3. b. **אח א' אחר**. On the omission of the article before **אחר**, vid. Ges. § 109. 2. b. **באשר שכלתי שכלתי**. On the use of the pret. vid. Ges. § 124. 5. Comp. Esth. 4: 16.

16. **טבת**. Perhaps this may be a real imperative for **טבת**; otherwise, we must take it as an infinitive used instead of the imp., in which case we should rather expect the inf. absol. (Ges. § 128. 4. b), and not, as here, the inf. const. (see, however, rem. 2).

20. **כי** for **קעי**, as **בל** for **בעל**, lit. “*prayer*”, and then as a particle of entreaty, “*pray*”. Vid. *Jonah in Four Shemitic Versions*, ed. W. Wright, p. 11. But Ewald regards it as a mere exclamatory particle, identical with **אבוי**, Prov. 23: 29, and **אבי**, Job 34: 36, and compares the Greek *αἰβοῖ*.

26. **ויביאו**. The Masorites regard the point in the **ס** as a daghesh, although that mark can have no place here, since the **ס** does not admit of being doubled. It is rather a *mappik* to indicate a distinct pronunciation of the **ס**, perhaps inclining to the sound of **י**. The same point occurs in Levit. 23: 17, Ezra 8: 18, and Job 33: 21 (where, however, some editions

have רָאָה instead of רָאָה . Vid. Gesenius' Lehrgebäude § 21. l. c. and Ewald's Gram. (6th ed.) § 94. a.

29. וַיִּהְיֶה for וַיִּהְיֶה , as in Isaiah 30: 19, a transposition similar to that in קָמְרֵךְ and קָמְרֵךְ from קָמְרֵךְ .

33. יִתְמַהוּ . Const. præg. vid. Ges. § 138.

CHAP. XLIV.

1. בַּסֶּף אִישׁ . Vid. Ges. § 122. rem. 1.

3. הַבֹּקֶר אֹר . "*The morning shone*". אֹר 3rd pers. sing. pret. Vid. Ges. § 71. rem. 1.

4. $\text{יָצְאוּ אֶת הָעִיר וְגו'$. The clause is to be translated: "*They had not gone fur from the city, when Joseph said &c.*" On הִרְחִיק vid. Ges. § 139. 4. rem. 1, and on the accusative אֶת הָעִיר , § 135. 1. The LXX. add at the end of the verse: $\text{ἵνα τί ἐξέψατέ μου τὸ κόνδυ τὸ ἀργυροῦν}$, whilst the Vulg. inserts a similar phrase at the commencement of v. 5: "*Scyphus, quem furati estis, ipse est in quo bibit dominus meus, &c.*"

5. הֲלוֹא זֶה וְגו' . בְּיַדְּךָ and translate: "*Is not that, out of which my master drinks, in your possession?*" but it is better to take the clause literally: "*Is not this that out of which my master drinks?*" Is not this my master's cup? $\text{אִשֶׁר יִשְׁתֶּה א' בּו'$. On the construction בְּשֵׁתֶה ב' vid. Ges. § 151. 3. a. $\text{וְהוּא נֹהֵשׁ יִנְהֵשׁ בּו'$. "*And in which he is wout to divine*". So LXX., Vulg., Syr., and similarly Onk. who has $\text{וְהוּא בִדְקָא מְבַדֵּק בֵּיהּ}$, "*and in which he searches*", scil. for the future. Vid. n. on v. 15. Saad., wishing to screen Joseph from the charge of such practices, explains נֹהֵשׁ here by נִסָּה , *to tempt, to try*, and renders accordingly: $\text{وَهُوَ إِنَّمَا أَمْتَحَنَكُمْ بِهِ}$, "*and he only proved you by it*".

12. ויחפש וגו' . "So he searched, with the eldest he began, and with the youngest he finished".

15. Vid. n. on v. 5. Tuch, Delitzsch, Knobel render ויחפש וגו' by: "Did you not know that a man like me would certainly surmise it?" or "notice it?" To be consistent, they should have given נחיש נחש the same meaning in v. 5, "and he would certainly remark it," i. e. its loss, miss it; in which case נחש would be construed with בָּ, like נִרְאָה.

18. בי אדני . Vid. n. on ch. 43: 20.

21. ואשימה עיני עליו . "And I will look favourably upon him". שום עינים על פ' is "to look favourably on a person"; שום פנים על פ' "to look unfavourably on a person". This rendering has the support of the LXX. καὶ ἐπιμελοῦμαι αὐτοῦ, Saad. وَأَشِي عَيْنِي لِطَبَقَاتِهَا عَلَيْهِ . وَأَجْعَلُ عَيْنَايَ بِهِ . But Onk., Syr., Vulg., our A. V., and several of the commentators, such as Delitzsch and Kalisch, take it literally: "that I may set my eyes upon him," convince myself of his existence and see that you are speaking the truth.

22. ועזב וגו' . "For if he leave his father, he will die". Vid. n. on ch. 42: 38.

CHAP. XLV.

6. וזה שנתיים . Vid. Ges. § 120. 2. note.

7. לשום לבם שארית . Maurer and Schumann render this: "that I might give you the residue in the earth," "of the earth," i. e. the residue of the corn which the earth has produced. שארית, however, is not so used, and besides it would then be שארית הארץ . Translate therefore: "that I might give you a remnant in the

earth," i. e. might keep you alive, so as to have posterity. Comp. 2 Sam. 14: 7. וְלִהְיוֹתָ וְגו'. "*And to preserve you alive, a great body of fugitives.*" לִפְלִיטָה is in apposition to לָכֶם, the infinitive being here construed with לִ instead of with the accusative. Most critics, following some of the ancient versions, translate: "*to preserve you alive for a great deliverance,*" that you may be preserved in great numbers and become a great people. Kalisch adopts the rendering of our A. V. "*that I may keep you alive by a great deliverance,*" arguing that the repetition of the לִ in apposition is contrary to usage (the Sam. omits it), but we do not see how לִפְלִיטָה can mean "*by a deliverance*". The Vulg. has a curious translation: "*ut reservemini super terram, et escas ad vivendum habere possitis.*"

8. לֹאֵב לַפְרֵעָה. "A father to Pharaoh," i. e. chief minister. Comp. 1. Macc. 11: 32.

12. בִּי פִי הַמְדַבֵּר. "*That it is my mouth that is speaking to you,*" i. e. that it is my very self. Vid. Ges. § 108. 3. note.

18. הֵיאָה טוֹב אֶרֶץ מִצְרַיִם. "*The best of the land of Egypt*", i. e. its choicest products, as shown by v. 23, Is. 1: 19, Ezra 9: 12, &c. Others render: "*the best part of the land of Egypt,*" i. e. Goshen, but this is not proved by a reference to ch. 47: 6, 11, for the word used there is not טוֹב, but מִיֵּטֵב.

19. וְאַתָּה צֹוֶה. "*And thou (scil. Joseph) art commanded*" to say to thy brethren, "*do this.*"

21. עַל פִּי פְרַעֲזָה. Comp. n. on ch. 41: 10.

22. חֲלֻפּוֹת שִׁמְלֹתָ. "*Changes of garments*", robes of honour given them by the monarch, as is customary in the East. So Saad. خَلَعًا. The LXX. render the words by δισσαῶς στολάς, Vulg. *binas stolas*, "Syr. ܩܘܿܢܐܢܐ ܕܥܘܢܐ "pairs of garments",

Onk. אֲצִטְלִין דְּלִבּוּשֵׁין, the plural of a word אֲצִטְלִי, or אֲצִטְלִי, borrowed from the Greek *στολή*.

24. אַל תִּרְגְּזוּ בְּדֶרֶךְ. Either, with Gesenius, Tuch, Maurer, &c., “do not fear on the way”, go your way with confidence; or, with the ancient vss., Knobel and Delitzsch, “be not angry on the way” with one another, blaming each other for what you formerly did to me.

CHAP. XLVI.

3. מִרְרָה. רָרָה is a rare form of the infinitive, like רָעָה from יָרַע, and לָרָה from יָלַד. Vid. Ges. § 68. rem. 1.

4. אֲעַלְךָ גַּם עֲלֶיהָ. Vid. Ges. § 128. 3. rem. 1.

15. וְאֵת דִּינָה. A very awkward construction. The best translation is: “along with Dinah.”

21. The catalogue of names given in this chapter differs very considerably from those in Numb. 26, and in 1 Chron., as may be seen by a reference to the various readings. In no case, however, are the differences so wide as in that of the sons of Benjamin. It should however be borne in mind: 1. That the list here given is that of those sons of Benjamin who went down into Egypt, whilst those in Numbers and 1 Chron. are drawn up without any reference to that event. 2. That in the catalogue of Numb. 26 we have a list of the then existing families of the tribe of Benjamin, and that, therefore, all of his sons who died without issue are omitted in it. 3. That the genealogical lists in Scripture do not always carefully distinguish between the children and the grandchildren. With these preliminary remarks we proceed to note the differences between the various catalogues. The sons of Benjamin here

amount to *ten*; in Numb. 26: 10, to *five*; in 1 Chr. 7: 6, to *three*; and in 1 Chr. 8: 1, 2, to *five*. The genealogical lists appear indeed to be very corrupt. We shall note the variations of the names in order. (1.) בְּלַע occurs in all four lists. (2.) בְּכָר occurs only here and in 1 Chr. 7: 6. (3.) אֲזִיבֵל occurs here, in Numb. 26: 38, and 1 Chr. 8: 1, and is probably identical with יְדִיעֵאל, mentioned in 1 Chr. 7: 6. (4.) גֵּרָא is named here and in 1 Chr. 8: 3, where, however, he is a grandson, and not a son, of Benjamin. There are, it is to be noted, two sons of בְּלַע mentioned in that chapter of the name of גֵּרָא. (5.) גַּעֲמֹן is given in three lists, viz. here, in Numb. 26, and in 1 Chr. 8. In the two latter passages, he is reckoned a grandson. (6.) אֲהִי, possibly the same as אֲהִירָם (Numb. 26) and אֲהִיָּה (1 Chr. 8: 4), in which latter passage he is also reckoned a grandson. (7.) רֵאִשׁ is not mentioned elsewhere. (8, 9.) מְפִים and הִפִּים are here sons of Benjamin, and so also in Numb. 26: 39, where they are called שְׂפִפִּים and הִפִּים; while in 1 Chr. 8: 5 they are reckoned as his grandsons, and named שְׂפִפִּיָּן and הִרָם. They are perhaps identical with the שְׂפִפִּי and הִפִּי of 1 Chr. 7: 12, in which case עִיר must be a second name of בְּלַע, and not to be identified with the עִירִי of 1 Chr. 7: 7, as Benjamin could not have had great-grandchildren before going down to Egypt. (10.) אֲרָדָה is probably the same as the אֲרָדָה of 1 Chr. 8: 3, and therefore a grandson of Benjamin. Sons of Benjamin not named in this chapter (unless indeed we choose to identify them with רֵאִשׁ and בְּכָר) are the נִיָּהָה and רָרָה of 1 Chr. 8: 2. Additional grandsons are also there mentioned, viz. אֲבִישׁוּעַ, אֲבִיהוּר, and a second גֵּרָא. Perhaps the אֲרָדָה of 1 Chr. 7: 12, if a son of Benjamin at all, is the same as the אֲרָדָה of 1 Chr. 8: 1.

28. יֵאֵת יְהוּדָה שְׁלֵחַהּ וּגְנִי. "He sent Judah before himself to Joseph, that he (Joseph) might direct him (Ju-

dah) *to Goshen, before his (Jacob's) arrival*" (lit. "before his face").

29. $\text{וַיָּבֹרַךְ עַל שֵׁן עוֹד}$ is strangely rendered by the LXX. $\kappa\alpha\iota \ \xi\kappa\lambda\alpha\nu\sigma\epsilon \ \kappa\lambda\alpha\nu\theta\mu\tilde{\omega} \ \pi\acute{\iota}\omicron\nu\tau\iota.$

CHAP. XLVII.

2. מִקְצָה . "*Out of the whole number.*" Vid. n. on ch. 19: 1.

3. רָעָה . On this const. vid. Ges. § 114. c. Several edd. and the Sam. read רָעִי , which would be the ordinary construction.

6. וְשִׁמְחָם . Pret. used for imperative. Vid. Ges. § 124. 6. rem. 1.

11. רַעְמִסִּים . The name is here used by prolepsis, as the town was built by the children of Israel themselves, Exod. 1: 11.

13. וַהֲלֵהָ וְגו' . "*And the land of Egypt was exhausted.*" וַהֲלֵהָ is the fut. apoc. from לָהָה , i. q. לָאָה , "*to be exhausted.*" On the lengthening of the vowel of the preformative vid. Ges. § 74. rem. 3. b. The Sam. has the more common וַהֲלֵא .

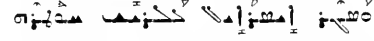
18. $\text{וַיֹּאמְרוּ לוֹ וְגו'}$. "*And they said to him, we will not conceal it from my lord, that, since the money is all spent, and our herds of cattle have become my lord's, there remains nothing &c.*" Maurer, Hitzig and Kalisch translate וְגו' by "*but our money is spent, &c.*" Knobel connects הֵם with $\text{מִקְנֵה הַבְּהֵמָה}$, as well as with הַכֶּסֶף : "*since our money and our herds of cattle have entirely passed into the hands of my lord.*"

19. הַשֶּׁם . Fut. of שָׁמַם , like יָמַר and יִקַּל . Vid. Ges. § 66. rem. 3.

21. $\text{וַאֲתָ הָעָם ה' אָתָּה לְעָרִים}$. וַאֲתָ הָעָם is the case absol., vid. Ges. § 142. 2. "*And as for the people, he removed them*

into the cities." Such is the literal translation of the Masoretic text, which can, however, scarcely be correct, as it is impossible that Joseph could have brought *all* the Egyptians into the towns. Gesenius, Tuch, and others, take it to mean that he removed the people from one city into another throughout the whole land; but that would require *הָעִבְרִי אֶת־מִעַר לְעִיר*, as in 2 Chr. 30: 10. If the words be really not corrupt, we must take *הָעִבְרִי* in a somewhat wide sense, and translate with Schumann, "*and the people he caused to come to the cities,*" namely for the purpose of getting the grain which was stored up in them (ch. 11: 18). Among the ancient versions, Onkelos and the Syr. understand the passage in the same way as Gesenius, and are accordingly obliged to render it: *וַיָּבֵא עַמּוּא אֶעֱבֵר וְהָיָה מְהֵרָא לְקָרִי* *وَمِنْكُمْ إِنَّمَا جَاءَ عَنْكُمْ*. But the Sam., LXX. and Vulg. have a very different reading: *וַיֵּצֵא הָעָם הָעִבְרִי אֶת־הָעִבְרִים*, *καὶ τὸν λαὸν καταδουλώσατο ἀντιῶ εἰς παιδας*, which is adopted by Houbigant and Knobel, and would be very good, if only *הָעִבְרִים* were omitted. The LXX., it may be remarked, have taken *אֶת־אֶת* not as referring to *הָעָם*, but as a second accusative to *הָעִבְרִי* (just as in Jerem. 17: 1), in which Knobel follows them.

31. *וַיִּשְׁתַּחֲוֶה יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה*. "*And Israel bowed down* (in prayer) *towards the head of the bed.*" So Knobel, Delitzsch, &c. Schumann, Tuch, and others, render it: "*reclined* (or *leant back*) *upon the head of the bed,*" but in that case *רֹאשׁ* would be quite superfluous, just as in 1 Kings 1: 17 we have *וַיִּשְׁתַּחֲוֶה הַמֶּלֶךְ עַל הַמִּשְׁכָּב* "*and the king bowed* (in prayer) *upon the bed.*" Of the ancient versions, Onk., Aq., Symm., and the Vulg. agree with the translation which we have given; e. g. Vulg. *adoravit Israel Deum conversus ad lectuli caput.*" But the LXX. and Syr. have read *הַמִּצְפָּה*, "*the*

staff;" LXX. καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ; Syr. . Some modern critics have followed this reading, but taken it to mean that Jacob bowed in reverence to the sceptre which Joseph carried as a symbol of authority! The Apostle in the Epistle to the Hebrews (ch. 11: 21), arguing with the Hellenistic Jews, quotes verbatim from the LXX., their mistake not affecting the correctness of his argument.

CHAP. XLVIII.

1. ויאמר. Indef., Ges. § 134. 3.

6. על שם וגו'. "*They shall be called after the name of their brethren in their inheritance;*" that is to say, all Joseph's younger children are to be included in the tribes of Ephraim and Manasseh, and not to be reckoned as separate tribes.

7. מפדן. This is the only passage in which פדן is used for פדן ארם. מתה עלי ר'. "*Rachel died beside me,*" i. e. in my presencé, when I was with her. So Knobel. But Rosenm., Gesen. and Tuch render it preferably: "*Rachel died to my sorrow*" (lit. *upon me*, her loss weighing heavily on me). Vid. Ges. *Thesaurus*.

10. קרה נא. Imp. from לקה, with suffix כה, which is shortened on account of the maqqeph.

11. ראה. A rare infinitive form. Vid. Ges. § 74. rem. 2.

14. שכל את ידיו. "*He crossed his hands.*" So LXX., Syr., Vulg., Targg. Ps.-Jon. and Jerus., Tuch, Delitzsch. Compare in Arabic, شَكَل to be obscure or difficult (lit. to be entangled), شَكَلَ to plait (e. g. the hair), to bind. But Gesenius, Kalisch,

need not bear that meaning, as is shewn by Deut. 4: 30, and we may therefore render it by "*hereafter*."

3. אַתָּה. This pronoun might include the substantive verb, but it is better to regard it as a vocative. רִאשִׁית אֹנִי. "*First-fruit of my vigour*". אָנֹכִי used of genital power. Rightly LXX. ἀρχὴ τέκνων μου. Aquila confounds אָנֹכִי with אָנֹכִי, translating κεφάλαιον λύπης μου, and similarly Symm. ἀρχὴ ὀδύνης μου, and Vulg. *principium doloris mei*. Such a rendering will not suit the context, nor such passages as Deut. 21: 17, Ps. 105: 36. הָיָה. Taken concretely, "*first*", "*chief*". Onkelos abandons the Hebrew text, giving in its place the Jewish tradition, which ascribed to Reuben three privileges, the right of primogeniture, of the priesthood, and of royalty: לָךְ הָיָה הַתְּנוּיָה לְמִסַּבְּ פְּלִתָּהּ וְהַיְהוּדָה וְהַמְּלִכְוֹתָהּ.

4. פָּהוּ בְּמִים. The Sam. has פָּהוּת, which the ancient versions seem to follow, but, as Rosenmüller remarks, they may have expressed the 2nd pers. of the verb more for the sake of perspicuity than because they read פָּהוּת. LXX. ἐξύβρισας, Symm. ὑπερξέσας, Aq. ἐθάμβευσας, Vulg. *effusus es*, Syr. اذنب, "*thou hast erred*". פָּהוּ is not used by poetic license for פָּהוּת as Gesenius supposed, and we must not render it, as he did, "*scatebra es ceu aque se. ferridae*", but consider פָּהוּ as still the vocative. אַל הוֹתֵר. "*Mayest thou not excel*," or "*Thou shalt not excel*". Vid. Ges. § 149. 1. In the Lex. Man. Gesenius translates ה' א' by "*non lucrifacies*;" Land, in his *Disp. de Carm. Jacobi*, by "*ebulliens aque instar noli redundare*." מִשְׁכְּבֵי א'. Plur. instead of sing. by poetic license. Gesenius explains it differently, in his Gram. § 106. 4. rem. 2, as referring to polygamy. אִזְוֹ ה' י' עָלָה. "*Then thou didst pollute (it); my couch he ascended*". So we prefer to render, following the Masoretic accentuation. יִצְעִי עָלָה is an indignant ex-

clamation, addressed to the other sons, who were standing around. The old versions all appear to have read עֲלֵיֶךָ.

5. מְבַרְהֵיהֶם namely in disposition. מְבַרְהֵיהֶם. A much disputed word. (1.) Some derive it from בּוּר, *to pierce, to bore, to dig*, or from בָּרָה = בּוּר; hence מְבַרְהָ "a sword", with which has been falsely compared the Greek μάχαιρα. So, for example, Gesenius and Delitzsch. (2.) Others derive it, with Lud. de Dieu and Maurer, from the Aeth. ሙረ: (mäkärä) and Arab. مَكَّر, *to consult, to contrive, to plot*, and translate the word by "machinations;" or, with Tuch, deduce the same meaning from the rad. בּוּר, *to turn one's self, to wind*. (3.) Kimchi and others identify it with מְגִרִים, which they render by "habitations." So Onk. מְבַרְהָ תוֹקְבֵיהֶן from the rad. בָּרָה = (בָּרָה), and our A. V. Or else they take it as synonymous with מְבוֹרָה or מְבֹרָה, their "nature" or "character." So the Syr. مَبْرَاهَا (مَبْرَاهَا nature). (4.) Kalisch connects it with בּוּר, בָּרָה, and בְּרִים, and translates it by "burning rage." (5.) Michaelis, Dathe, and Knobel, alter the word to מְבַרְהֵיהֶם, "their betrothals," from מְבַרְהָ. The LXX., reading with the Sam. בָּרוּ, render the passage: συνετέλεσαν ἀδελφίαν ἐξαιρέτως αὐτῶν.

6. אֵל תְּבוּאָה נָּ וְגוֹ. Our A. V. is incorrect here, since נְפִישִׁי and כְּבִדִי are not vocatives, but nominatives. כְּבִידָה is here fem., as being parallel to נְפִישָׁה and of the same meaning. The LXX. render the latter clause: μὴ ἐρίσαι τὰ ἥπατά μου, probably reading יְהִרָה כְּבִדִי. The Sam. too has יְהִרָה. Onkelos reads שִׁירָה and renders the clause: תִּרְעוּ שִׁירָה קְנֻסָּה (from רָעָה = רָעָה). This reading is found in 3 Mss., and is also followed by the Syr., Ps.-Jon., Saad., Vulg., Aq., Symm., and our A. V. It does not, however, suit the parallelism. The LXX. read, with the

Masoretic text, שׁוֹר, and translate: ἐνετροχίζησαν ταῦτος, "they hamstring an ox," which is the usual meaning of עָקַר, Ar. عَقَرَ. אִישׁ. the LXX. render collectively by ἀνθρώπους. This view is adopted by most commentators, as Rosenmüller, Gesenius, Tueli, Knobel, and Delitzsch. Some, instead of understanding שׁוֹר literally, have preferred referring it to Shechem, the ravisher of Dinah. They compare such passages as Ps. 22: 13, 68: 31, Isaiah 14: 9.

7. אָרֹר. The Sam. reads אֲרִיר, "noble," "glorious," probably an intentional alteration of the text; and in the same way has substituted הַבְּרָתָם, "their association," for עֲבֵרָתָם.

8. אַתָּה. This may be rendered with our A. V. and Schumann: "Thou art he whom thy brethren shall praise." Maurer and others regard it as rendering the following suffix more emphatic: "Thee shall thy brethren praise" (comp. Ges. § 119. 3); but it seems better to consider it as the vocative.

9. מִטְרֵף בְּנֵי עֲלִית. "From the prey my son thou art gone up." The image is that of a lion retiring to the mountains after having devoured the prey which he has killed in the valley. The sense given by J. D. Michaelis, Dathe, and Gesenius: "upon prey, my son, thou art grown up," is not good, as עֲלָה seems not to be used of the growth of animals. The LXX. took עֲלָה in this sense, but assigned to טְרֵף the meaning of "bud" or "shoot;" ἐκ βλαστοῦ, νέε μου, ἀνέβης. Land, in his Disput., arbitrarily alters the text into מִטְרֵף בְּנֵי עֲלֹת וְגו', "raptis filiis orium genua flexit" (עֲלָה part. plur. fem. of עָל). וּבִלְבִיא. "And as a lioness." That לְבִיאָה means "a lioness," and not "a lion," is proved by the Arab. لَبِيَّوَةٌ. It is objected, that in Ezek. 19: 2 we have לְבִיאָה used for "a lioness," and that לְבִיאָה must therefore be "a lion;" but the punctuation there is either wrong, or לְבִיאָה stands for לְבִיָּה, fem. of לְבִי.

The Vulg. has correctly *leaven*, and Saad. ^{٤١}لَبْوَةٌ, but the LXX. and Syr. render it by *σάμυρος* and ^{٤١}ܠܒܘܬܐ, “*whelp*.”

10. שֶׁבֶט. “*The staff*” of authority, or sceptre. Vulg. *scep-
trum*. וּמִזְרָקָה. Onkelos renders ^וט by ^וסִפְרָא “*a scribe*,” “*one
learned in the law*,” Ps. Jon. ^וסִפְרָן, Targ. Jerus. ^וסִפְרָן, Syr.
^וصَفْرَمَانَا, “*an expositor*” or “*interpreter*,” Saad. ^والرَّسْمُ, prob-
ably “*the lawgiver*,” LXX. *ἡγοούμενος*, Vulg. *dux*, and similarly
the Sam. vers. ^וצִיָּוִן (מְנַיֵּה). Hengstenberg adopts the mean-
ing of “*lawgiver*,” which the word certainly bears in Deut.
33: 21, Isaiah 33: 22; but most critics (such as Gesenius,
Tuch, Knobel, Delitzsch, Kalisch) prefer the meaning of “*staff*,
sceptre,” which it has in Num. 21: 18 and Ps. 60: 9. מִבֵּן
רַגְלָיו. The opinion of Herder, de Wette, Schumann, Knobel,
Delitzsch, and Kalisch, is perhaps the best on this point, viz.
that the picture here drawn is that of a king seated upon
his throne, with the sceptre between his feet, as represented
on various ancient monuments. Others think, but with little
probability, that the phrase is equivalent to the Arabic ^ومِنْ
بَيْنِ يَدَيْهِ, an idiomatic expression for “*from him*.” Maurer,
Gesenius in the Thes., and others, consider the expression to
mean “*his posterity*,” בֵּן רַגְלָיו being, according to them, a
euphemism for the organs of generation. They compare Deut.
28: 57, which, however, is wholly inapplicable on account of
the difference of sex. This rendering, however, is supported
by the LXX. *ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ*, the Targg. Onk. and Jerus.
מִבְּנֵי בְּנוֹתָי, Ps.-Jon. מִזְרָעֵיהָ, Vulg. *de femore ejus*. Ewald
and Tuch take רַגְלָיו as the plural of רַגְלִי “*a foot-soldier*,”
“*from among his soldiers*,” and the Sam. vers. actually has:
^וצִיָּוִן מִבֵּין סִרְרָיו “*from between his ranks*.” The
Sam. cod. reads מִבֵּין הַגְּלָיו “*from between his banners*,” but
this seems to be a merely conjectural emendation. Two Hebrew

Mss. indeed appear to exhibit this reading, but they are doubtful. עַד כִּי יִגַּעַה יָדוֹ. “*Until*”, as in 2 Sam. 23: 10, “*until his hand was tired*”; comp. עַד אֲשֶׁר in ch. 28: 15. שְׁלֵה. The form שְׁלֵה (adopted by V. d. H. and Theile), though the common one in the Mss., is of later date. Forty Mss. have שְׁלֵה (never pointed שְׁלֵה), some few שְׁלֵה. The Sam. cod. and vers. give שְׁלֵה, which the Samaritans pronounce שְׁלֵה, and understand of Solomon (שְׁלֵה, comp. אִישׁ מְנוּחָה in 1 Chr. 22: 9). A similar variety of reading prevails in Mss. with regard to the town of Shiloh, the name of which is written שְׁלֵה, שְׁלֵה, and שְׁלֵה, whilst the gentile adjective is שְׁלֵה. All the ancient versions, with the exception of the Vulg. and Ps.-Jon., have read שְׁלֵה, compounded of שְׁ=שְׁ and לֵה for לֵה. So LXX. τὰ ἀποσείμενα αὐτῶ; Aq. and Symm. ὁ ἀπο-κείται (which reading has crept into some Mss. of the LXX.); Syr. ܐܢܝܢܐ ܕܥܢܐ, Cod. S. Ephrem ܐܢܝܢܐ ܕܥܢܐ; Saad. اَلَّذِي اَلَّذِي ۞ ۞; Onk. and Targ. Jerus. מְשִׁיחָא דְרֵגִילִיהָ הִיא. Jerome and the Vulg. appear to have read some form of שְׁלֵה, rendering it “*qui mittendus est*,” with which Grotius compares the name given to Christ ἀποσταλμένος. There is no trace now, however, of such a reading in the Mss. The Targ. of Ps.-Jon. has מְשִׁיחָא וְעִיר בְּנוֹי “*the Messiah, the youngest of his sons*”, taking שְׁלֵה to mean “*his son*”. This signification has perhaps been deduced from the Rabbinical שְׁלֵה, Arab. سَلِيلٌ, “*foetus*”, but the word שְׁלֵה itself does not exist, and therefore this interpretation (though adopted by Kimchi, Pagninus and Calvin) is now justly exploded. We must discard at once the derivation from שְׁ=שְׁ לֵה, as the form שְׁ nowhere appears in the Pentateuch (Gen. 6: 3 not being an example, vid. note on that passage). The derivation of שְׁלֵה, or שְׁלֵה, from שְׁלֵה, as an appellative noun signifying “*peace*”, “*rest*”, (according

to the forms קיטור and (בישור) will not do, as such a form cannot come from שלו, unless שילה or שילו be shortened from שילוי (comp. גוי). The words שילה and גילה stand, however, for שילון (سَيْلُون) and גילון, as proved by the gentilic nouns שילוני and גילוני, and by the analogy of מגדני for מגדן and שלמה for שלמני (comp. Gr. Σαλωμαῖον, Σολωμαῖον, and Arab. سَلِيمَان). Hengstenberg, taking שילה to mean either "peaceful" or "man of peace" (comp. שר-שלום Isaiah 9: 5), relies on the analogy of קיצון and איתון, for קצין and אִתִּיּוֹן, from קצה and אצה; so that שילון and גילון would stand for שָׁלִיחַן and גְּלִיחַן, from שלו and גלה. Roediger, in Ges. Thes., thinks it more probable that שילה or שילו stands for שילון, and that for שילום, from the radical שלם. גילה he derives from גיל, as שילון from הויץ. Delitzsch assumes a radical שול, i. q. שלו. With regard to the rendering of the passage, שילה may either be taken as the accus. of place (just as in 1 Sam. 4: 12), "until he (scil. Judah) comes to Shiloh," or as the nominative, "until Shiloh comes." We prefer the latter, but there is no grammatical objection to either translation. A modification of the latter rendering has been adopted by some, viz. "until tranquillity cometh"; so Knobel, who is inclined to vocalise the word שִׁלְהָה or שִׁלְהָה. We purposely avoid entering here into theological exegesis. וְלוֹ יִקְהָת עַמִּים. "And to him is the obedience of the nations". On the ק with dagh. euph. vid. Ges. § 20. 2. b. The root of the word is יקָהַת, Arab. كَفَىَّ "to obey"; it occurs only here and in Prov. 30: 17. Rightly Onk. וְלוֹ יִקְהָת עַמִּים. Incorrectly the LXX. καὶ αὐτὸς προσδοξία ἐθνῶν (apparently connecting יקָהַת with קָהַת), and so the Vulg. ipse erit expectatio gentium, and Syr. ܘܠܗܘܢ ܝܩܗܘܬܗ ܥܡܡܝܗ. The Sam. eod. reads וְלוֹ יִקְהָתוּ (var. lect. יקָהַתוּ) "to him shall the people be assembled", from a word יקָהַת=קָהַת, of which, how-

ever, there is no other trace. The Sam. vers. translates it by יִתְנַגְדוּן “*shall be led*”. Saad. follows this opinion: **وَالْيَهُ تَجْتَمِعُ** and likewise our A. V. “*and unto him shall the gathering of the people be*”. Ps.-Jon. has the following extraordinary version: **וַיִּבְרָא יְהוָה יְתִימָיון עַמְמֵיָא**, “*and on account of him shall the nations melt away*” (מזס=ימוס).

11. אַסְרֵי וְגוֹ. Obsolete const. state before a preposition; vid. Ges. § 114. 1, and § 88. 3. a. On the form of the suffix in עִירָה and סוּתָה vid. Ges. § 89. 1. rem. 2; the קרי must not be adopted, as the reading in our text is more ancient. בְּנֵי. Vid. Ges. § 88. 3. a. The Sam. cod. has in this passage עִירוֹ and אִיתָנוּ, whence the following ridiculous translation in the Sam. vers. **וְאִסְרֵי לְגַפְנָה קָרְתָהּ וְלְרִיקָה בְּנֵי עֲמוּקָה**, “*binding to the vine his city (confounding עִיר with עִיר), and to the vine-branch the sons of strength (אִיתָנוּ instead of אֶתָנוּ)*” סוּתָה. The Sam. cod. reads **בְּסוּתָהּ**, which is probably the correct reading. Gesenius explains סוּתָה by aphæresis for **בְּסוּתָהּ**, which is possible, but without evidence. Tuch, Knobel, Delitzsch and others take it from the rad. סוּה (= Arab. **تَرْتِي**, *to dress oneself*), whence the noun **מְסוּהָ**. In this case it would be a contraction for **סוּוּתָהּ**, like **רִי** for **רִי**.

12. חֲבִלְלוּ. חֲבִלְלוּ is the adjective and י the termination of the const. state; vid. Ges. § 88. 3. a. The word must be connected with the Arab. **حَدَلَك**, *to be jet black*, and **حَدَلَك**, *to be obscure and doubtful*. The LXX. render it by *χαρσοιοι*; Vulg. *pulchriores*; Syr. **أَشْرَقٌ** “*flashing*”; Onk. and Ps.-Jon. **יִסְמְקוּן** “*are red*”; Aq. *κατάκαρσοι*. The Sam. cod. has **חֲבִלְלוּ**, hiphil of **בָּלַל**, taken intransitively: “*his eyes are more perfect (beautiful) than wine,*” but the Sam. vers. gives **וְצִרְחוּן** “*are red*” (connected with the Heb. rad. **המר**, ע for ה).

13. וְהוּא לְחוּף אֲנִתָּה. “*And he shall be on a shore of*

ships", i. e. a shore much frequented by ships. על צירן. Some Mss., the Sam. cod. and vers., LXX., Vulg., Saad., Ps.-Jon., read ער; whilst the ordinary reading על is that of the great majority of the Mss., Onk., and Syr. The difference is that על means: "his border shall be upon Sidon", i. e. he shall border on Sidon; and ער, "shall extend to Sidon", as far as Sidon.

14. המר גרם. "An ass of body", i. e. of large size, powerful; Vulg. *asinus fortis*, Aq. ὄνος ὁστώδης, Syr. paraphrastically לְאִישׁ אֲרָם, "a brave man". The Sam. has גרים, probably an adjective גרים=Arab. جرم، "bulky"; although Geiger, in his work *Urschrift und Uebersetzungen der Bibel*, p. 359—60, reads the word גרים, and explains המר גרים as meaning "an ass of strangers", that is bearing the burdens of, or subject to, the Phœnicians. Onk. gives a meaningless quid pro quo: עתיר בנכסין, "rich in substance". The translation of the LXX. Ἴ. τὸ ζαλὸν ἐπεθύμει, "Issachar desired what was good", seems to depend on some such reading as המר גרם (Geiger); whilst the Jerus. Targ. has תמיד בארניקא, "he had desire after the law", probably reading המר גרם! בין המשפחה. "Between the cattle-pens". מש only occurs in this passage and in Judg. 5:16. The root is שפ, "to fix" (connected with שפט, "to judge", and שבת "to be quiet, to rest"), the name being derived from the stakes driven into the earth. The phrase seems to indicate the easy life of the agriculturist. Onk. בין המצא, and so Vulg. *inter terminos*; Syr. *بين المزارع*, "between the roads"; Ps.-Jon. combines both translations: בין המצא בין המשפחה. The LXX. have here: ἀνά μέσον τῶν ζυγίων; but in Judg. i. e. ἀνά μέσον τῆς διχομίας, "between two burdens"; which latter is the rendering of our A. V. in this passage, although in Judges it has the better translation "sheepfolds." Symm. ἀνά μέσον τῶν μεταξμίων, "in the middle of two armies", and so

Saad. **בֵּינֵן סַפִּינֵן**. Theod. retains the Hebrew word, which he writes *μωσφειθαίμ*.

15. **מְנַחָה**. “*Rest*”; LXX. *ἀνάπαυσις*, Vulg. *requies*, Saad. **الرَّاحَةُ**. Others, “*resting-place*” or “*settlement*”; Onk. **רְחִיקָא**, “*lot or portion*”, Syr. **مَنْجَمَةٌ**, “*his habitation*”. טוב. Taken substantively, and therefore not agreeing with **מְנַחָה**; the Sam. has **טוֹבָה**. **וַיְהִי לְמַם עֶבֶד**. Not to be translated, as in our A. V., “*and became a servant to tribute*”, but “*and became liable to the service of a slave*”, that is to say, worked without receiving wages. **עֶבֶד** is the genitive after **מַם** (comp. 1 Kings 9: 21), otherwise we should have **לְמַם עֶבֶד**. The simple phrase **הָיָה לְמַם** is more frequently used, e. g. Judg. 1: 30, 33.

16. **כִּאֶחַד שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל**. “*As one of the tribes of Israel*” i. e. shall be recognised as an independent tribe, notwithstanding the small extent of his territory.

17. **יְהִי** is here used by poetic license for **הָיָה**, which is the reading of the Sam. **שְׁפִיפֵן**. **עַל**. **עַלִּי** poet. for **עַל**. **ἄπαξι λειγ**; apparently a diminutive from a noun corresponding to the Arab. **سُفٌّ** “*a snake*”. Jerome renders it by *cerastes*, the Vulg. by *coluber*. Others suppose that the *basilisk* is meant, Onk. **הַיִּרְמָן**, Syr. **سَمْعَانِي**. The LXX. render it by *ἐγκαθήμενος*, “*lying in ambush*” **עַקְבֵי**. Dagh. euph.

18. This verse is confessedly obscure. Some critics consider it to be an interpolation, on account of the want of any apparent connexion with the other parts of the poem; but it would be difficult to see why such an interpolation should have been made, and if so, it must have been one of a very early date, as it occurs in all the Mss. and versions. The connexion is certainly hard to be perceived, but it has probably been correctly understood by the Targg. of Ps.-Jon.

and Jerus., the former of which paraphrases the verse thus:
 אָמַר יַעֲקֹב כִּד הִקָּמָא נַת גְּדַעוֹן בְּר יוֹאָשׁ וְנַת שְׁמִיטוֹן בְּר מְנַיָּח
 דְּקִימִין לְפָרוֹקִין לֹא לְפּוֹרְקָנִיחָה דְּגַדְעִין אֲנִי מְסַבִּי וְלֹא לְפּוֹרְקָנִיחָה
 דְּשְׁמִיטוֹן אֲנִי מוֹדִיק דְּפּוֹרְקָנִיחִין פּוֹרְקוֹן דְּשַׁעֲפָא אֲזַהֵן רְפוֹרְקָנִיד
 וְסַבִּית וְאוֹדִיקוֹת יְיָ דְּפּוֹרְקָנִיד פּוֹרְקוֹן עֲלֵמִין “*Jacob said, when he
 beheld Gideon, the son of Joash, and Samson, the son of Manoah,
 who were to arise as deliverers: ‘I look not to the deliverance
 wrought by Gideon, nor to the deliverance wrought by Samson,
 because the deliverance achieved by them is only a temporary
 deliverance; but I wait for, and look to, thy deliverance, O
 Lord, because thy deliverance is an eternal deliverance.’*”

19. גַּד גֵּרֹד וְגַר. “*Gad, an army shall assail him, but he
 shall assail their rear*”. LXX. *πειρατήριον πειρατεύσει αὐτῶν
 αὐτὸς δὲ πειρατεύσει αὐτὸν κατὰ πόδας. Πειρατήριον* is a
 piratical expedition. Vulg. *Gad, accinctus præliabitur ante
 eum, et ipse accingetur retrorsum*; Syr. *גַּד יֵצֵא בְּצֵבָא וְיִלְחֶם
 בְּאַחֲרֵיהֶם*, “*Gad shall go forth with an army and shall lead
 along his followers*” (*צֵבָא* in a derived sense, like *عقب* in
 Arab. “posterity.”). A. V. badly: “*he shall overcome at the
 last*”. אֲשֶׁר יִצְקָם. So we read, adopting the conjecture of
 Ev. Scheid, and separating the *ד* from the following verse.
 This is supported by the LXX., Syr., Vulg., and Saad., none of
 whom appear to have read *מֵאֲשֶׁר*.

20. אֲשֶׁר. Vid. n. on v. 19. The usual reading is *מֵאֲשֶׁר*,
 which has been variously explained. J. D. Michaelis, Tuch,
 Knobel and Delitzsch take *שֶׁמֶנֶה* as a substantive, and render
 the clause: “*out of Asher (comes) fat, (which is) his food*”,
 comparing *שֶׁמֶנֶה* in Isaiah 25: 6; but *שֶׁמֶנֶה* nowhere occurs
 as a noun (whence, perhaps, it has been altered in the Sam.
 into *שֶׁמֶן*). Ewald takes the *מֵן* in a comparative sense, and
 translates accordingly: “*his food is too rich for Asher*”, i. e.

he has great superfluity, and hence can furnish royal dainties. Kalisch has: "Of Asher the bread will be fat", following Onk. אֶרְעִיָּה טָבָא אֶשְׁרֵי, "Of Asher the land shall be good". מַעֲדָנֵי מַלְךְ. "Royal dainties", i. e. meat fit for the table of kings. It is not necessary to refer it with the LXX. and Syr. to the supplying of the table of the kings of Israel by the tribe of Asher.

21. אֵילָה שְׁלֹחָה. Either "an outstretched", i. e. "a graceful" or "slender hind;" or "a hind let loose (A. V.)" i. e. "unfettered," bounding swiftly away. So Aq. *ἐλαφος ἀπεσταλμένος*, Vulg. *cervus emissus*, Saad. كَيْلَّةٌ مُرْسَلَةٌ, "as a hind sent forth", and the Syr. paraphrastically اِنْتَهَبَا صَيْحَمًا. "a swift messenger". Knobel renders שְׁלֹחָה by "scared", comp. Isaiah 16: 2. Some have found here a prophecy in reference to the Galilean apostles (in Syr. مَحْمَمًا)!! The LXX., whom Ewald follows, appear to have read the verse: נַפְתָּלִי אֵילָה שְׁלֹחָה הַנְּתֵן. אֶמְרֵי־שֹׁפֵר, as they translate: *Ναφθαλι στέλεχος ἀνειμένον, ἐπιτιδοὺς ἐν τῷ γεννήματι κάλλος*. The Masoretic reading, however, is decidedly preferable. הַנְּתֵן אֶמְרֵי שֹׁפֵר. "Who utters elegant words", referring to the poets of the tribe, such as Deborah and Barak (Judges 5). So Rosenm., Tuch, Knobel, Delitzsch, &c. הַנְּתֵן agrees grammatically with נַפְתָּלִי, and not with אֵילָה. The rendering "who bringeth forth beautiful young" (Chald. אֶמֶר "a lamb") is bad. The Sam. has שׁוֹפֵר, according to the Aramaic form שׁוֹפְרָא; but the Sam. vers. evidently read בּוֹפֵר, as it gives the following marvellous translation: נַפְתָּלִי אֶנְתֵּרָה מִשְׁלֹחָה הַנְּתֵב מִימְרֵי פְרָקָן, "Naphtali is a letter (or messenger) sent, that gives words of redemption (or salvation)".

22. בֶּן פֶּרֶת. בֶּן is in the construct state, although everywhere else it takes the form בֶּן־ with maqqeph; comp. שָׂם,

which form is used in the construct state as well as אֵסֶר. פֶּרְהָ is the old form of פֶּרֶה or פְּרִיָּה (vid. Ges. § 79. rem. 2. b), and here equivalent to פֶּרְהָ, "a heifer", "a hind", for antelopes are called by the Arabs بَقَرُ الْوَحْشِ, "wild oven".

בָּנוֹת, "the daughters", are the hinds that accompany the stag (on the verb in the sing. vid. Ges. § 113. 3); and אֵסֶר is to be taken in the sense of "an ambush" or "ambuscade" (vid. Ges. Thes.), made by the huntsman near the spring or pool, where the deer come to drink. The verse may, however, admit of an entirely different rendering, if we take פֶּרְהָ in the sense of "a fruitful tree" (= פְּרִיָּה Isaiah 17: 6), here "a vine". The daughters are in this case "the branches", and אֵסֶר is used in its ordinary meaning of "a wall". "Joseph is the son of a vine, the son of a vine beside a spring; his branches run over the wall." We prefer the former translation, although the latter is adopted by most modern critics, e. g. Gesenius, Tuch, Knobel, Delitzsch, Kalisch, and Ewald (who, however, reads בָּנוֹת צִעֲרָה, as signifying "daughters of ascent," i. e. "climbing branches"). The ancient versions differ widely.

Onkelos: כְּרִי דְיִסְגִי יִסְרָף כְּרִי דְיִהֲבַרְדָּה כְּגִישָׁן דְּנִצְצִיב עַל עֵינָא דְּמִנָּא תְּרִין אֲשֶׁבִטִין יִפְקִין מִבְּנֵיהִי יִמְקָלִין חוּלְקָא וְאַחֲסִנְתָּא "My son that increaseth is Joseph, my son that is blessed, like a vine that is planted beside a spring of water; two tribes shall proceed from his children; they shall receive a portion and a possession"; — an excellent specimen of the *literal accuracy* of

Onkelos in this chapter. LXX. υἱὸς ἰσραὴλ μου ζιλωτὸς, υἱὸς μου νεώτατος, πρὸς με ἀνάστρεψον, reading with the Sam. כְּרִי דְיִסְגִי, and, apparently, עֲלֵי שֵׁב (ב and ר are easily confounded in the old Hebrew or Samaritan character, א, א); but how they extracted μου ζιλωτὸς out of עֲלֵי עֵין is not clear, unless they took עֵין in the sense of "the eye" and

guessed that בן פרת עלי עין might mean: "one who grows up, or thrives, and is looked on with envy or admiration." Vulg. "*filius accrescens Joseph et decorus aspectu, filie discurrerunt super murum*", following the LXX. in the first part of the verse, but alluding in the second, to all appearance, to the story told in the Targg. Ps.-Jon. and Jerus., that the Egyptian young ladies ascended the walls to behold the beauty of Joseph as he rode out in his chariot!!! Syr. **صَوْنًا بِلُؤَعِيمًا مَدْتَفَ صَوْنًا**, literally translated: "a son of education is Joseph, a son of education; ascend, O fountain, O lofty building which riseth with a wall". This seems to be sheer nonsense. The translators apparently read **עין עלי עין** (imp. 2. s. f. of **עלה**), and connected **בנות** with the verb **בנה**.

23. **ורבו**. Vid. Ges. § 66. rem. 1. "*And they shoot at him*". **רב** either is connected with **רמה**, or else this meaning is derived from the great number of the arrows; comp. **רביבים**, "rain", from the number of drops, and **رَبَابَةٌ**, "a bundle of arrows". Ps. 15: 15, Job 16: 13, and Jerem. 50: 29, are referred to in proof of this meaning, but the first of these passages is doubtful, as **רב** may there be an adverb, "*in great numbers*". Kalisch translates **ורבו** "*and they assembled in multitude*"; Gesen. in the Lex. Man. "*et exacerbant eum magno numero*" (comp. his Gram. § 139. 4. rem. 1.). Similarly, among the ancient versions, Syr. and Saad.; but the Sam. cod. has **ויריבהו**, "*and they contend with him*". LXX., Vulg. and Onk. seem to have read **ורבו**, as their respective translations are *ελοιδόσουρ, jurgati sunt*, **וּנְקַמְוּהוּ**. **בעלי הצים**. "Archers". Ges. § 104. 2. a. The Syr., has **صُنُومَ عَدُوِّ** "*commanders of troops or bands*"; Onk. **בעלי פלגותיה**, "*the lords of his heritage*", i. e. his brethren.

21. **באיתן** is to be taken as a substantive "*in strength*".

The LXX. render: καὶ συνετιθή μετὰ χροίτους τὰ τόξα αὐτῶν, perhaps reading, as Capellus conjectures, ק' וְיִשְׁבֵּר אֶתֶּן ק'. Similarly Syr. ܫܘܒܘܢܐ ܫܘܒܘܢܐ ܫܘܒܘܢܐ. Knobel conjectures that וְיִשְׁבֵּר should be altered into וְיִתְּשֵׁר or וְיִתְּשֵׁר, from יִשְׁרָר “to be firm”; and he translates בְּאֵיתָן by “for ever”. וַיִּפְּנוּ זְרָעֵי יָדָיו. “And the arms of his hands shall be agile”, or “the strength of his hands shall be active”. פִּיּוֹן is akin to the Arab. فَزَّ, “to leap up and flee (as a hind)”. Others, comparing the Syr. ܫܘܒܘܢܐ, “hard”, “robust”, render: “the arms of his hands are strong”. The former rendering is adopted by Saad. اِهْتَرَّتْ ذِرَاعَاهُ, and by Gesenius in the later editions of his Lex. Man.; but in the Thes. he prefers the second. The LXX., Syr., Vulg. and Sam. vers. take the word in a quite opposite meaning: LXX. ἐξελύθη, Syr. ܐܘܢܘܢܐ, Sam. vers. 𐤎𐤏𐤃𐤁𐤀𐤏, and Vulg. (supplying vincula) dissoluta sunt vincula brachiorum et manuum illius. Davidson conjectures that they read וַיִּפְּצוּ, from פָּצָה. מִשֵּׁב רַעְיָה אֶבֶן יִשְׂרָאֵל. Rosenmüller translates: “from that time he (Joseph) was the shepherd and stone of Israel”, comparing מִשֵּׁב in Hos. 2: 17. (A. V. 2: 15). Joseph, he says, is called the Shepherd of Israel, because he fed and nourished his father and brethren, and the Stone, because he was the prop of the family. Ewald: “from the hands of the Mighty One of Jacob, from thence where is (dwells) the Shepherd (guardian) of the stone of Israel”, alluding, as he imagines, to ch. 25: 10—22. In our translation (p. 135) we have followed Tuch, Knobel, and other modern commentators. Among the ancient versions, Onk. and the Syr. read מִיִּשְׁבֵּי. The LXX. must have omitted either רַעְיָה or אֶבֶן, as they have merely: ἐκείθεν ὁ κατισχύσας Ἰσραὴλ.

25. וְאֵל שָׂרִי. So we prefer to read with Tuch, Ewald, &c., following several Mss., the Sam. cod. and vers., and the Syr.

וַיִּמְצְאוּ. The ordinary reading of the Mss., adopted by V. D. H. and Theile, is וַיִּמְצְאוּ שְׂדֵי, which must, if correct, stand for וַיִּמְצְאוּ שְׂדֵי (vid. on the omission of מָן, Ges. § 151. 4). שְׂדֵי, however, never stands alone in the Pentateuch. The LXX. appear to support our reading, as do also the Vulg. and Saad., but all three are doubtful. Some Mss. have מַאֲל שְׂדֵי, whilst Knobel would read שְׂדֵי מַאֲת. בְּרֵכֹת תְּהוֹם וְגו' i. e. springs of water.

26. בְּרֵכֹת הַהָרִים עַד. So we point the text, and translate: “*the blessings of the eternal mountains*”, following the LXX. ὀρέων μόνιμων, and most moderns, as Gesenius, Maurer, and Tuch, on account of the parallelism in this place, and the similar passages in Deut. 33: 15, Hab. 3: 6. In all probability we should read הָרִים עַד, or else הָרִים עַד, as in the second of the passages cited, though הָרִים may perhaps be an ancient form of הָרִים. The Vulg., Syr., Onk., Saad. and all the Jewish commentators follow the Masoretic punctuation הָרִים עַד (with a large disjunctive accent between the words), and consider הָרִים to be the participle, with suffix, of הָרָה “*to conceive*”; parents, however, are never called in Heb. הָרִים, but יְלָדִים. The Sam. cod. and four Mss. have הָרִים עַד (see above) in the same sense as the LXX., but the later Samaritans pronounced the words הָרִים עַד “*of my mountain, even to —*” and understood it of mount Gerizzim, situated in the territory of the tribe of Joseph. Ewald imagines that בְּרֵכֹת means here “*the summits*,” and connects it with the Gr. πύργος! הַאֲבֵת וְגו'. Supply עַל. We render the word “*ornament, glory*,” following Gesenius, Tuch, Knobel, &c., and deriving it from the rad. אָוַה. Ewald gives it the meaning of “*boundary, limit*,” from the rad. אָוַה, and so our A. V. “*unto the utmost bound of the everlasting hills*.” מוֹרֵ אֲהֵי. “*The crowned or consecrated among his brethren*”, i. e. “*the prince of his brethren*.” So Gesenius, Tuch, Knobel, &c. LXX. καὶ ἐπὶ κορυφῆς ὧν ἡγήσατο

ἀδελοφῶν, "and upon the head of the brethren of whom he was the leader". Syr. *עַל־כִּתְּמֵי קְרָנֵי הַכִּתְּמֵי*, "upon the top of the crown of his brethren", apparently confounding נִזְר with נִזְרָה. Saad. took

נִזְר in the ordinary sense of "a Nazarite", rendering *وَعَامَّةٍ وَنَاسِكَ إِخْوَتِهِ*; and so Vulg. *in vertice Nazarwi inter fratres suos*. Onkelos, whom Rashi and several Jewish commentators and

our A. V. follow, takes נִזְר in the sense of the "separated one";

וּלְגִבְרָה פְּרִי־שָׂא דַחֲוֵהּ, "and upon the man (who was) separated among his brethren," alluding to Joseph's early sufferings.

27. *ב' זאב יטרף*. "Benjamin is a wolf that tears in pieces".

On the omission of the relative, vid. Ges. § 121. 3. a. footnote.

יאכל ער. "He devours prey". LXX. badly *ἔδεται ἔτι*.

In order that the reader may more fully understand our views, we append the following translation of the entire poem. In some few instances we have given a free rendering.

"And Jacob called to his sons, and said: Gather yourselves together, that I may announce to you what shall befall you in after days.

"Assemble and listen, ye sons of Jacob,

"And hearken to Israel your father.

"REUBEN, my firstborn, thou,

"My strength and firstfruit of my vigour,

"Excelling in dignity and excelling in might,

"Thou that boilest over like water, excel not thou.

"For thou didst ascend the couch of thy father —

"Then thou didst defile it. My couch he ascended!

"SIMEON and LEVI are brethren,

"Instruments of violence are their swords.

"Into their council let not my soul enter,

"To their assembly let not my heart be united;

"For in their anger they slew men,

"And in their wanton cruelty they houghed oxen.
 "Cursed be their anger, for it was violent,
 "And their wrath, for it was cruel!
 "I disperse them through Jacob,
 "And I scatter them through Israel!
 "JUDAH, thou — let thy brethren praise thee!
 "Thy hand be on the neck of thine enemies,
 "The sons of thy father bow down to thee!
 "A lion's whelp is Judah;
 "[Sated] with prey, my son, thou hast ascended [to thy
 den].
 "He has crouched, he has lain down, like a lion, and like
 a lioness;
 "Who shall arouse him?
 "The sceptre shall not depart from Judah,
 "Nor the staff [of power] from between his feet,*
 "Until SHILOH come, †
 "And the peoples obey him.
 "He binds to the vine his ass,
 "And to the choice vine his ass's colt;
 "He washes in wine his garment,
 "And in the blood of grapes his clothing;
 "Dark are his eyes with wine,
 "And white his teeth with milk.
 "ZEBULON on the shore of the sea shall dwell,
 "And he shall be on a shore of ships,
 "And his border shall be upon Sidon.
 "ISSACHAR is a strong ass,
 "Lying down between the cattle-pens;

* Or: "*Nor a largiver from before him.*"

† Or: "*Until he comes to Shiloh.*"

“And he saw that rest was good,
“And that the land was pleasant,
“And so he bowed his shoulder to bear,
“And became a bonden thrall.
“DAN shall judge his people
“As one of the tribes of Israel.
“Dan shall be a serpent on the path,
“A snake upon the road,
“Which bites the heels of the horse,
“So that his rider falls backward.
“For thy help I wait, Jehovah!
“GAD — an army shall assail him,
“But he shall assail their rear.
“ASHER — rich is his food,
“And he produces royal dainties.
“NAPHTALI is a graceful hind;
“He utters words of beauty.
“JOSEPH is a stag —
“A stag at a spring;
“His hinds go up towards the ambushade:
“And the archers harass him, and shoot at him,
“And assail him;
“But his bow shall continue sound,
“And his hands shall be strong and active.
“From the hands of the MIGHTY ONE of Jacob —
“From thence — from the Shepherd — the Rock of
 Israel —
“From the God of thy father (may he help thee),
“And from God Almighty (may he bless thee),
“[Let there be] blessings of heaven above,
“Blessings of the deep that lies beneath,
“Blessings of the breasts and of the womb;

“May the blessings of thy father prevail over the blessings
of the eternal mountains,

“The glory of the everlasting hills ;

“Let them be upon the head of Joseph,

“On the head of the Prince among his brethren.

“BENJAMIN is a ravening wolf ;

“In the morning he devours prey,

“And at eve he divides booty.”

28. אִישׁ אִישׁ כִּבְּ וְגוֹ. “Structura hæc est: ‘*unicuique, quod secundum benedictionem ejus esset*’, h. e. juxta id, quod ei eventurum esset, ‘*bene precatus est illis*’. בְּנֵיָהּ cum dupl. acc. positum est, ut Deut. 12; 7, 15: 14.” Maurer. Land would get rid of the somewhat harsh construction by reading אִישׁ אִישׁ בְּבִרְכָתוֹ. The Sam and several edd. omit אִשְׁרָהּ.

32. מִקְנֵה הַשָּׂדֶה. These words are in apposition to the preceding verses.

CHAP. L.

3, הַתְּנַטִּים. Vid. on the plural, Ges. § 106. 2. a.

5. בְּרִיתִי. LXX. ὄψωξα, and so Vulg., Ps.-Jon., Saad., followed by Gesenius, Tuch, Delitzsch, our A. V., &c. But Onk., Syr., von Bohlen and Knobel take it in the sense of “*I have bought*,” which is perhaps preferable.

10. גֵּרֵן הַאֲטָר. In all likelihood not “*the threshing-floor of Atad*,” as if Atad was the name of a man or of a place, but, as a compound, “*the threshing-floor of thorns*,” so called from some neighbouring thicket. בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן. “*On the other side of Jordan*”. The route taken was certainly circuitous, but probably chosen on account of the warlike escort, which accom-

panied the procession. Only the brethren of Joseph entered Canaan, the armed body remaining on the eastern side of the Jordan towards the desert. A warlike procession would hardly have been allowed to pass without opposition through the territory of the Philistines in the south of the Holy Land.

11. יושב. Collective. אבל מצרים. This name cannot mean "*the mourning of the Egyptians*," which would be אבל מצרים (and so Knobel would read); neither need we suppose it to mean, with Gesenius, Tuch, and Delitzsch, "*the meadow of the Egyptians*"; but it is best to consider אבל as a verb in the 3. p. sing. pret. "*Egypt mourns*". Dr. Tregelles' translation, "*mourner of Egypt*", is incorrect, as that would require אבל מצרים in the construct state.

15. לו ישטמנו יוסף. "*If Joseph should hate us and recompense us &c.* —" an aposiopesis; rightly LXX. μή ποτε.

19. בני ההרה אלהים אני. "*For am I in the place of God?*" i. e. shall I take upon myself to punish you? So rightly Aq. ὅτι μὴ θεὸς ἐγώ, Symm. μὴ γὰρ ἐντὶ θεοῦ ἐγώ εἰμι. Others incorrectly: "*for am I not under God?*" Syr. ܩܢܝܢܐ ܕܢܝܢܐ ܕܥܠܝܢܐ, "*for I am under God*"; LXX. τοῦ γὰρ θεοῦ εἰμι ἐγώ, "*for I am God's*" scil. servant. But Onk. and Saad. seem to have read אלהים אלהים (from the noun אלהים), for they translate: רחילא ריני אשא, and أَخَافَ اللَّهَ, "*I fear God*". One Ms. of the Sam. too has ההרה. Vulg. loosely: *num Dei possumus resistere voluntati?*

20. עשה. Vid. Ges. § 71. rem. 2.

21. וירבר על לבם. Vid. n. on ch. 31: 3.

26. וישם. "*And they placed him*". So Onk., LXX., and Syr. On the indetermin. 3rd pers. sing. vid. Ges. § 131 3. It is not to be rendered intransitively; vid. n. on ch. 21: 33.

A COLLATION
OF
VARIOUS READINGS

FOUND

IN THREE MSS. IN THE BODLEIAN LIBRARY, OXFORD,
AND ONE MS. IN THE UNIVERSITY LIBRARY, DUBLIN.

*Instances of mere scriptio plena and defectiva are not included in
this collation.*

1: 18.	וְלֶחֶדְדִּיל A.	9.	B. has לָקֵן instead of
2S.	בְּרִגְתָּ A.		אֵל קֵן
2: 7.	עָפָר A.	4: 12, 14.	נָע A.
19.	מִזֶּה יִקְרְאוּלוֹ A.	23.	הָאֲנָפָה A. D.
„	B. omits בְּלִי before עֵיף.	5: 10.	חָמֵשׁ A.
21.	תִּרְדָּמָה A.	11.	עֵשֶׂר A.
„	מִבְּעֵלְעֵתוֹ B.	30.	וְחָמֵשׁ A.
„	תִּחְתַּנֶּה B.	32.	חָמֵשׁ D.
23.	לָקָהָה A. D.	6: 3.	בְּשֵׁשׁ B. D.
3: 3.	חָגְעוּ בּוֹ A.	5.	נֶזֶר B.
7.	וַיִּתְפָּרוּ A.	16.	וְשִׁלְשִׁים A.
4: 4.	וַיִּמְחַלְבְּהוֹן A.	19.	חֲחִי B.
7.	הַטַּחַת A.	7: 11.	וַאֲרֵבַח A.
			18*

13.	בַּעֲצָם A.	15.	וַיְהִי־לִי D.
18.	D. reads וַיִּתְּנָה for וַיִּתְּלָה.	13 : 7.	מִקְנָה A twice.
23.	וַיִּמָּחַ B.; D.	10.	שָׁחַת A.
	reads the מ also without daghesh, but has no raphe, which is not used in this MS. except with בגדכפת.	14 : 1.	כָּדָר־לְעֹמֶר B. everywhere.
S : 3.	הַלֹּדֶךְ A.	2.	וְשִׁמְאֹךָ A. B.
21.	וַיָּצַר B.	4.	וַיִּשְׁלַשׁ B. D.
9 : 14.	בְּעֲנֵנִי D.	6.	בְּהַרְרָם B.
18.	שֵׁם הָאֵם וַיִּפָּח B.	10.	A. D. : הִרְרָה גָּסוּי, but B. הִרְרָה גָּסוּי.
21.	וַיִּשְׁבֵּר D.	15.	After מִשְׁמֹאל A. exhibits איש, with an erasure, partly obliterated.
29.	תִּשְׁעָ A.	17.	שְׁוֵהָ A.
10 : 10.	וּבְלִנְהָ B.	19.	קָנָה A.B. and so in v. 22.
14.	פְּתָרִים A.	23.	B. read אָם for אֵם before revision.
17.	הַעֲרָקִי B.	16 : 3.	עֵשָׂר A.
24.	וַיִּשְׁלַח A.	"	לְשִׁבְתָּ A.
26.	הַצִּיר־מֶנֶח B.	14.	לְחֵי B.
30.	מִמִּשְׁאָ B.	17 : 17.	A. reads now, instead of הַבַּת, the word הַגָּם, but there are traces of the former reading having been the same as in the usual text, הַבַּת.
11 : 2.	בְּקָעָה A.	21.	הָאֲחֵרֶת A.
"	שִׁנְעָר A.	23.	בַּעֲצָם A.
3.	וַיַּחֲמֵר A.	18 : 6.	עֲגוּת A.B.D.
4.	פֶּן־נִבְוֶיָה B.		
18.	רָעִי A.		
12 : 1.	אֲרָאָה A.		
2.	וַיְהִי D.		
9.	הַלֹּדֶךְ A.		

10.	שוב D.	16.	וַיִּתְמַחְמַח B. D.
12.	וַתִּצְחַק A. B.	19.	וַתִּדְבַקְנִי B.
"	וַיִּאֲדָנִי A. B.	20.	אֲמַלְטָהּ דָּנָא B.
13.	לָמָּה D.	31.	אֲמִישׁ A.
"	אֲמַנָּם B.	20: 1.	יִחַתָּה for יִחַדְנִי B.
17.	הַמְּכַבֵּה A. B. D.	"	גַּם A.
21.	אֲרָרְהֶנָּא A; but
B. has אֲרָרְהֶנָּא.	16.	וַיִּנְבַּחְתָּ D.
"	בְּלָה A.	21: 2.	D. reads כַּאֲשֶׁר with כ
deleted.
23.	הָאֵף A.	3.	אֲתִישׁ-בְּנִי A.
24.	A. has צְדִיקִים צְדִיקִים	12.	וַיִּקְרָא לָהּ A.
"	הָאֵף A.	19.	הַחֲמָת B.
25.	תִּלְלָהּ A. twice.	22: 2.	In D. בְּנֶה has been
erased, but the vowels
and the end of the let-
ter ך remain.
26.	B. read originally
וַיִּשָּׂא; the affix הִי was
added, either by an-
other hand, or in the
revision of the codex.	4.	D. omits אֶת before
הַמִּקּוֹם.
27.	עָפָר A.	12.	וַאֲלֵה־תַּעֲשׂ A.
31.	D. reads לֹא וַיִּאֲמַר לֹא,
but the first לֹא has been
partly erased.	13.	נִשְׁחָחוּ A. B. D.
19: 8.	אֲוִצִּיאָהֶנָּא A.	11.	יִרְאֶה D.
"	אֲתִתֵּן A.	17.	אֲבָרְבֵי B.
"	לָהֶן B. D.	"	וּבְחֹל A.
9.	D. reads הַלְּאָה without
metheg. B. הַלְּאָה.	18.	וַהֲתִבְרָכוּ B.
15.	הַמְּלִאָּבִים B.
with mappik in the א.	23: 9.	בְּתוֹבָבָם B.
		10.	יִשָּׁב A.
		18.	B. reads לְכָל instead
of בְּכָל.
		21: 3.	יִשָּׁב B.

11.	מְהוּץ A.	33.	לִי for לִי A.
12.	וְעֵשָׂה הָסֵד A.	26 : 3.	וְאֶבְרָבָד A.B.D.
19.	לְגַמְלִיךָ B.	4.	לְזֹרְעָה B.
21.	מִשְׁתָּאָה B.	„	וְהַחֲבָרְבוּ D.
23.	מָקוֹם A.	„	בְּזֹרְעָה B.
24.	B. omits אֱלֹהֵי.	13.	הַלֹּדֶךְ A.
33.	וַיִּשָׂם, instead of וַיִּשָּׂם, A.B.D.	15.	עֶפְרָא A.
39.	אֵלַי A.	16.	עֲצַמְתָּ A.
40.	מִלְאֲכֹו A.	18.	בְּאֶרֶת D.
41.	תְּבֵא B.	„	לְהֵן B.twice.
42.	נָא for נָא A.	22.	אֶחָתָה A.
44.	אֵלַי A.	25.	בְּנַחַל was evidently written in D. instead of בְּאֶר, which is written over it.
„	לְבָן A.	29.	תַּעֲשֶׂה B. D.
46.	וּתְמַחֵר A.	„	רָק־טוֹב A.
47.	וַיִּלְדֶּה-לוֹ A.	„	וַיִּגְשַׁלְחֵהָ A.
48.	וְאֶבְרָבָד A.B.D.	27 : 4.	אֶחָתָתִי A.
51.	לְבָן A.	„	לִי for לִי A.
55.	אֶחָתָה A.	7.	וְעֵשָׂה-לִי A.
59.	עֵבֶד A.	9.	גְּדֵי A.
60.	וַיִּבְרָכֵו D.	12.	בְּמִתְעַתַּע A.
„	זֹרְעָה A.	13.	קָח-לִי D.
25 : 3.	וַיִּקְשֶׁן A.	16.	גְּדֵי A.
15.	חֲדָר A. B.	17.	עֲשָׂתָה A.
	So also D., although it is not noticed by Kennicott.	19.	בְּבִרְךָ A.
30.	נָא A.	„	תְּבָרַכְנִי B.
32.	זֶה for זֶה D.		

21.	הַאֲסֵחָה A.	17.	מָה-נִרְאָה C.
23.	וַיְבָרְכֵהוּ A. B.	18.	מִרְאֵשֶׁתוֹ A.
25.	לִי for לִי A. D.	„	וַיִּצָק B. C.
26.	וַיִּשְׁקָח-לִי A. D.	20.	גֵּדֵר A.
27.	וַיְבָרְכֵהוּ A. B.	22.	תַּתְּחִילִי A. D.
„	בָּרְבִי B.	„	אֶעֱשֶׂרנָו D.
29.	יַעֲבֹדוּךְ D.	29: 2.	בְּשֵׁהָה C.
„	וּמִזֶּבֶד בְּיָד A. B.	„	הַעֲדָרִים A. C.
31.	וַיִּבֵּא C.	3.	וַיִּגְלָלוּ A.B.C.
„	תְּבָרְכֵנִי C. but B has תְּבָרְכֵנִי.	7.	רָעוּ A.
33.	וַאֲבָרְכֵהוּ B. C.	5.	וַיִּגְלָלוּ A.B.C.
34.	A. B. בְּרָבִי, but C. בְּרָבִי.	11.	וַיִּשָּׂק C.
35.	הַבְּרִכָּה A.	13.	בְּשִׁמְעָה C.
„	בְּרָבִי A. B.	20.	אֲחֵדִים A.
41.	בְּרָבִי B. C.	33.	C. reads גַּם-זֶה omitting אֵת.
„	אֶבֶל A.	30: 14.	The reading of the קָרִי, viz. בַּס גֵּר, is written in full in the text of B., but the ס seems to have been corrected on revision.
44.	וַיִּשְׁבֹּתָ C.	13.	אֲשֶׁר C.
45.	לוֹ for לוֹ C.	14.	וַיִּבֵּא A.
28: 2.	בְּתִיאֵל C.	15.	בָּנִי A.
„	אָחִי C.	19.	בְּדִשְׁשִׁי C.
5.	פְּרָגָה C.	20.	זְבוּלָן A. C.
6.	בְּבָרְכוֹ B.	26.	עֲבָדְתִי A.
9.	מִחֲלַת A.	27.	וַיְבָרְכֵנִי A.B.C.
10.	תִּרְנָה A.		
11.	מִרְאֵשֶׁתוֹ A.		
15.	בְּבָל-אֲשֶׁר-רָחַתְיָ A. D.		

28.	שְׁבֵרֶךְ C.	20.	הָאֲרָמִי C.
31.	אֲרָעָה C.	23.	A. reads אִתּוֹ
instead of אִתּוֹ.
33.	כִּיּוֹם מִיָּהָר C.	27.	וְאִשְׁלֵחֶךָ C.
" C. has וְבִתְךָ
instead of בְּתֶרְךָ.
35.	הָהוּא C.	28.	נִטְשָׁתָנִי A.
" עָשָׂה C.
"	C. omits חוֹם וְכָל
בְּבִשְׁבִיִּים, but it appears
to have been formerly
supplied in the margin,
where there is an
erasure.	30.	נִבְכַּסְתָּ C.
36.	רָעָה אֶת־צֹאֵן C.	32.	הַבְּרִלָּהָ A.
" וְקַח־לָּךְ C.
37.	וַיִּפְצֹל C.	"	וַיִּגְבְּהֵם A.
"	בְּהֵן A.B.D.	36.	וַיִּרְבֵּ C.
38.	בְּרִהָטִים C.	"	מָה ח' C.
"	בְּשִׁקְתוֹת A. C.	37.	מִצָּאָתָּה C.
"	וַיַּחֲמִנָהּ C.	38.	אֶבְלָתִי A.
41.	בְּרִהָטִים C.	39.	אֶחֱטָאָה C.
"	לְיַחֲמִנָהּ C. D.	41.	וְהָדִלִי C.
42.	הָעֵטָפִים C.	44.	וַיִּבְרָרְהָהּ C.
43.	וַיַּחֲזִי לוֹ צֹאֵן C.	46.	גֹּל C. D.
31: 5.	לָהֵן B. C.	47.	שִׁהְרוֹתָּהּ C.
" גִּלְעָד D.
6.	וְאֶתְנָהּ B.	48.	הַגֵּל D.
"	עֲבַדְתִּי A.	51.	הַגֵּל D.
9.	אֶבְיָקֵן B. C.	54.	לְאַבְלֵ-לֶחֶם B.
12.	לָךְ B. C.	32: 5.	לְאֲרָנִי A.
13.	לִי C.	6.	לְאֲרָנִי A.
" לְמִצְאֵתְהֵן C. vid. Pref. §9.1.
15.	אֶבּוֹל A.		
18.	רִבְשׁוֹ A.		

- 9. תִּשְׁפַח C.
- 10. אָבִי D.
- 11. מְבַלְהֵהוּ C.
- 12. וְהִבֵּי C.
- 15. מֵאַתִּים C.
- 17. A. D. וְעִירָם, but C.
וְעִירָם.
- „ וְרִיחַ C.
- 18. וּפְתָשֶׁךְ A.B.D.
- „ אָתָּה C.
- 19. לְאֵרְנִי A.
- 20. הָעִדְרִים C.
- 21. אָרְעָה C.
- 26. וַיִּרְדָּה C.
- 27. לֹא C.
- 30. הַשָּׂעֵל C.
- 31. שָׁם C.
- „ וּתְנַצֵּל C.
- 33. A. הַנְּשִׂיָה, B. הַנְּשִׂיָה.
- „ A. הַנְּשִׂיָה. B.
reads at present הַנְּשִׂיָה,
but a daghesh seems
to have been erased
in the שׁ.
- 33: 1. וְהִנֵּה C.
- 2. הַשְּׂפָחִים C.
- 5. לָךְ for לֶךְ C. D.
- 6. וּתְנַשֵּׁן A.

- „ תִּשְׁפַח C.
- „ וְהִשְׁפִּיחֵנוּ C.
- 9. רַב C.
- 10. אֶל־נָא C.
- „ מֵאַתִּי C.
- 11. קִחְנָא C.
- „ הַבַּחַח C.
- „ כִּי־תִגְנִי A.
- „ יָשׁ-לִי־כָל C.
- „ וַיִּקַּח C.
- 12. וַיִּלְבֹּד וַאֲלֹכָה
לְתַנְדָּף C.
- 11. נִעְבְּרָה־נָא C.
- „ אֶתְהַהֲלֵה A. D.
- 15. In D. in אֶצִּינֵה־
נָא עִמָּךְ, the word נָא
is omitted, but עִמָּךְ
is written twice, in the
first instance without
points.
- 16. שְׁעִירָה: C.
- 17. בֵּית C.
- „ שָׁם C.
- 19. אֶתְהֵלֵה B. C.
- 31: 2. נִיעֵבָה C.
- 3. עַל־לֵב C.
- 5. וַיִּדְבֹּר C.
- 10. וְהִאֲחִי C.
- 11. אֶשְׁנַן C.

12.	C. וּמִתָּן	8.	A. has מִיִּנְקָה, and C. מִיִּנְקָת.
16.	C. וְנִתְּנִי	12.	A. has לְיִצְחָק, omitting '.
21.	C. הַנָּה	"	אֶתְנַנָּה C.
23.	C. בְּהַמָּסֶם	"	אֶתָּן C.
24.	This verse seems to have concluded in C. at עִירו, because there is there an evident erasure of the ; , and the words וַיִּמְלוּ כָל זָכָר כָּל בָּל are supplied on the margin in Rabbinical characters.	14.	מִצִּבְתָּ C.
27.	A. וַיְבֹז	"	וַיִּצַק B. C.
29.	A. וַיְבֹז	15.	אֶת־שֵׁם־ה'
30.	C. וּבְפָרְזֵי	20.	וַיִּצַב C.
"	C. מִסְפָּר	22.	וַיִּשְׁכַּב C.
"	C. עָלַי	23.	וַיִּשְׁכַּר C.
35: 1.	C. עָלָה	24.	וְנִפְתַּלִּי C.
"	C. וַעֲשֹׂה	27.	הָאֲרָבֶע C.
"	C. לֵאלֹהֵי תִנְרָאָה	"	אֲשֶׁר־גִּר־שָׁם C.
2.	C. הַגִּבֹּר	36: 3.	C. בְּשִׁמָּת, but D. בְּשִׁמָּת.
3.	שָׁם for שָׁם B. C.	4.	וּתְלָד C.
4.	C. הַגִּבֹּר	"	אֶלִּיפוֹ B.
5.	In הָעָרִים in D., the ע is over an erasure, which is probably that of ה, a reading which one Ms. has.	"	וּבְשִׁמָּת C.
		5.	יַעֲלֶם C.
		6.	רָכַשׁ C.
		10.	בְּשִׁמָּת C.
		11.	אֶלִּיפוֹ B.
		"	תִּימֹן C.
		"	וַקְנִי C.
		12.	לְאֶלִּיפוֹ C. D.
		"	לְאֶלִּיפוֹ C.

<p>11. יְעוֹשׂ So A. without any קָרִי.</p> <p>” נַעֲלָם C.</p> <p>15. תֵּימָן So B. C. D., but it is not noticed by Kennicott as the reading of D.—A. has a sec. man. תֵּימָן, the original reading being entirely obliterated.</p> <p>16. אֲלִיפוֹ D.</p> <p>17. בְּשִׁמְתָה C.</p> <p>18. נַעֲלָם D.</p> <p>” עֲנָה D.</p> <p>20. שְׁעִיר C.</p> <p>” לוֹטָן C.</p> <p>22. וְהִימָם C.</p> <p>23. עֲלֹן C.</p> <p>24. בְּמִדְבָּר C.</p> <p>26. וְאֶשְׁכֵּן C.D. and probably A.</p> <p>” יָבֵרֶן A.</p> <p>29. שִׁיבֹל C.</p> <p>31. מִלִּוְד־מִלִּוְד C.</p> <p>33. יוֹבֵב C.</p> <p>34. הָשָׂם A.</p> <p>35. הָשָׂם A.</p> <p>” תִּדְרֹר A.</p> <p>” בְּשִׁדְרָה מוֹצֵב C.</p>	<p>35. יָשָׁם־ C.</p> <p>” עֲוִיהֹ C.</p> <p>36. תִּדְרֹר A.</p> <p>39. וַנִּמְתָּ C.</p> <p>” תִּדְרֹר A.</p> <p>” תִּדְרֹר C.</p> <p>” מִהִיטָבֵאל A. מִהִיטָבֵאל C.</p> <p>40. תִּמְנַע A.B.C.D.</p> <p>41. קָנוֹ C.</p> <p>37: 2. C. reads here יִסְפֶּה, and so throughout the chapter.</p> <p>3. פָּסִים C.</p> <p>7. תִּסְבִּינָה C.</p> <p>” וְהִשְׁתַּחֲוִּיִן C.</p> <p>8. מִיִּשׁוּל B.</p> <p>9. אַחַר C.</p> <p>” עֵשֶׂר C.</p> <p>10. וְאַחֲרָיִךְ C.</p> <p>11. וַיִּקְנֵאוּ C.</p> <p>13. אַחֲרָיִךְ C.</p> <p>14. לִדְרֹבָא C.</p> <p>” אַחֲרָיִךְ C.</p> <p>15. וַיִּמְצָאוּהוּ C.</p> <p>” חֲעָה C.</p> <p>” מִחֲחֵסִי C.</p> <p>” תִּגְדְּרֵה־נָא C.</p>
--	--

17.	וַיִּמְצְאֵם C.	11.	רָאִתָּה D.
18.	וַיִּקְרַב C.	16.	מִה־תִּתֵּן C.
19.	אֶל אֶחָיו D.	18.	אֶתְּוֹלָה C.
20.	בְּאַחַת B.	„	וַיִּתֵּן לָהּ B.
„	חַיָּה C.	21.	קָדְשָׁה B.
„	וַנִּרְאֶה C.	23.	תִּקְחֶהָ לָּהּ B.
21.	נִבְנוּ C.	24.	בְּמִשְׁלֵשׁ C.
22.	וַיֵּד C.		vid. Preface. § 9. 1.
25.	לְאַבְל־לָהֶם B.	25.	לוּ for לוּ C.
27.	וַנִּמְדַּבְּרֵנוּ C.	26.	וַיִּסַּף C.
„	אֶחָיו C.	29.	וַתִּקְרָא C. but a later hand has writ- ten above the ה a י.
30.	אֵינְנוּ C.		
31.	שְׁעִיר A.	39: 1.	וַיִּזְרַד C.
32.	וַיִּשְׁלַחוּ C.	2.	וַיִּסַּף C. and also in vv. 4, 6, 21.
35.	וַיִּקְמוּ כָּל־בְּ' C.	„	מִצְלִיחַ B. and also in v. 3.
„	וַיִּמְאֵן A.	4.	וַיִּשְׁרַח C.
„	לְהַהֲנִיחֵם B. C.	„	וַיִּפְקִידֶהוּ C.
38: 1.	כַּעֲת C.	5.	בְּגִלָּל D.
2.	וַיִּקְחֶהָ A.	„	כִּבְל אֲשֶׁר C.
5.	וַיִּבְטַח C.	6.	וַיִּפְחֲדֵתְּ אֶת־וַיִּפְחֵהָ מִרְאֶה C.
„	וַיִּרַע C.	8.	וַיִּמְאֵן C.
9.	וַיִּרַע C.	9.	מִמֶּנּוּ C. twice.
„	כִּי לֹא A. D.	10.	כִּדְבָרָהּ A.; but C. has כִּדְבָרָהּ,
12.	גִּזְוֵי A.		
13.	עֲלֶיהָ C.		
11.	וַתִּסַּר C.		
„	וַתִּתְּבֹם C.		
„	וַתִּתְּעַלֶּה B.C.D.		

	which perhaps indicates the double reading.	41: 2.	וַיִּזְחַק מִרְאֵה C.
		„	וַתִּרְעַעֲנָה C.
10.	וְלֹא שָׁמַע A.	3.	אֶתְּרִיחֵן C. and
11.	מֵאֲמִשִּׁי C.		so in v. 6.
„	שֵׁם C.	„	רַעִית מִרְאֵה C.
12.	וַיִּצָּא C.	„	וַרְקִיָּה C.
„	הַחֹצֵצָה C. and	4.	וַרְקֹת C.
	also in vv. 13, 15, 18.	„	וַיִּקְצַן C. and
14.	לְצַחֵק C. and		so in v. 7.
	also in v. 17.	7.	וַתִּבְלַעַן C.
15.	בְּשָׁמְעוֹ D.	8.	וַתִּפְעַעַם C.
20.	אֶסְרִי C.	10.	וַיִּתֵּן C.
22.	הָאֶסְרִים A. B. D. but	„	בְּמִשְׁמַר C.
	C. has הָאֶסְרִים.	12.	וַיִּנְסַפְּרוּ לוֹ A.B. so
„	עֵשָׂה C.		D. וַיִּנְסַפְּרָה.
40: 4.	וַיִּשְׂרַת D.	19.	וַרְקֹת C.
10.	כְּרִיגִים for	20.	וַתִּבְרִיאֹת C.
	שְׂרִיגִים C.		Kennicott cites B. as
„	נִצָּה C.		having this reading,
11.	הָעֵנָבִים C.		but incorrectly, as the
„	וַאֲתָן C.		ו is there cancelled.
14.	וַבְּרַתְּנֵי C.	23.	אֶתְּרִיחֵן B. C.
„	וַיִּטֵּב לָהּ C.	24.	הַחֲרָטְמִים B.
„	וַהּוֹצֵאתֵנִי C.	29.	D. reads שְׂבָלִים
21.	וַיִּתֵּן אֶת הַבּוֹם C.		unpointed, instead of
22.	פָּתַר לָהֶן C.		שְׂבָלִים. There is no cor-
23.	תְּמִישְׁקִים C.	33.	וַיֵּרָא B.
„	אֶת־דִּוְּרָף C.	35.	בָּר C.

38.	הַנְּמִצָּא C.	9.	אָעֲרֵבְנִי C.
42.	הַהוֹב C.	„	וְהִטְאֵתִי A.
45.	פּוֹטִיפָּרַע A.B.C.
and so in v. 20.	11.	אִיפּוּא B.
50.	יֶלֶד C. D.	„	עָשׂוּ A.
51.	A. גִּישְׁנִי, or
probably גִּישְׁנִי, as there
is a seeming erasure
in the שׁ.	12.	בְּטָנִים B.
„	Instead of אֶת־כָּל־ע' B.
has מִכָּל־ע' with מ
unpointed. The reading
of the text is written
on the margin.	16.	בְּצִהָרִים B. but
C. בְּצִהָרִים.
53.	וַתְּכִלְנָה. So C.
with ם, transposed.	23.	כֶּסֶף־כֶּסֶם A.
42: 4.	C. reads אָתִיו עִם
(עִם without points) in
the text, which is cor-
rected on the margin
into אֶת־דָּא.	25.	וַיִּכְנֹו C.
21.	בְּהִתְחַנְּנוּ A. but
C. בְּהִתְחַנְּנוּ.	„	בְּצִהָרִים B.
25.	וַיִּמְלֵאוּ C.	26.	וַיָּבִיאוּ C. reads
without mappik in the א.
34.	וְאֶדְרָעָה C.	28.	וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ C.
43: 2.	For אֱלֹהִים C.
has לָהֶם, but an א
seems to have been
written above the line.	29.	C. omits הַקָּטָן in
the text, but it is sup-
plied on the margin in
apparently a different
hand.
8.	טַפִּינוּ B.	30.	שָׁמָּה C.
		34.	וַתִּרְבַּב A.
		44: 1.	אֵבֶל C.
		2.	וְאֶת־כֶּסֶף־
		„	דָּבָר A.
		9.	יִמְצָה C.
		„	לְאֲדָנִי A.
		15.	מֵהֶהֱמוּ C.
		16.	C. does not have

daghesh euph. after **מִה**
in this verse.

manuscript as reading
יְלֵדָה:

- 15: 11. וְכִלְכִּילֵתִי A. C.
" תִּירָשׁ C.
16. C. reads עֲבָדֶיךָ בַל, but בַל is unpointed and marked with two dots to indicate that it is incorrect; thus בַּל.
17. עָשׂוּ A.
18. Cod. C. reads טִיב בַּל אֶרֶץ, the בַל, however, is unpointed.
23. וְעָשָׂר A.
16: 1. שָׁבַע A.B.D.
4. נָם B.C.D.
5. בְּעֵגְלוֹת A. B.
11. וְקָחָת C.
13. יִפְּנֶה B. C.
11. סָרַד C.
17. אֲשֶׁר instead of אֲשֶׁר. C.
" וְסָרַד B. C.
20. אֲסִנָּה C.
" פּוֹטִיפְרַע B.C.D.
21. בָּלַע C.
" וְאַשְׁבָּאל גָּרָה C.
22. יֵלְדָה C. Kennicott wrongly quotes this

23. חָשִׁים A.
24. וְנִצָּר B.
27. יֵלֵד לוֹ C.
31. אֵעֲלֶה B.
32. רָעָה B.
31. רָעִי C. A. רָעָה
17: 1. וְאַחֲזִי C.
3. רָעִי C.
4. לָצֵאֵן A.
" C. omits מִן מַרְעָה לָצֵאֵן, but the words are supplied on the margin.
11. רַעְמָסִם B.
13. וְתִלָּה C. A. וְתִלָּה
14. בְּאֶרֶץ D.
26. אֶתְהָ C.
27. וְאַחֲזִי A.
30. אֵעֲשֶׂה A. C.
18: 1. אֵלַי A.
7. בְּדַרְדָּר A.
" שָׁם for שָׁם C.
9. קָחֶם־נָא C.
13. מִנְּשָׂה C.
16. רָע A.
" וְיִדְגוּ A.

17.	אָתָּה C.	23.	וַיִּמְרָרְהוּ C.
19.	לָעַם A. D.	25.	וַיִּבְרָכֶךָ A.B.C.
”	וַיִּגְדֵּל וְאוֹלָם C. which has no athnach in this verse.	”	וַנְרַחֵם B.
20.	וַיִּבְרָכֶם B. C.	27.	C. לְעֵרֵב, but וְ is in- serted above the line.
21.	C. omits הַנֶּה in the text, but it is inserted on the margin.	30.	בְּשִׁעָה C.
19: 8.	וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ C.	31.	קִבְּרוּ B.
10.	שְׁלָה C.	50: 3.	הַחֲנֻטִּים A.
11.	כָּבֶם A. D.	5.	נָא for אָנָּה A. C.
12.	שִׁינִים C.	17.	אָנָּה A.
13.	עַד-צִירֵן C.	26.	B. supplies הרפאים without points as a mar- ginal gloss on וַיַּחֲנֹטוּ.
		”	וַיִּוָּשֶׁם C.

ספר

נ ר א ש י ת.

בראשית

א 1

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: וְהָאָרֶץ א
הָיְתָה תוֹהוּ וָבֹהוּ וְהַשֶּׁשֶׁה עַל־פְּנֵי הַהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת 2
עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אֹר וַיְהי־אֹר: וַיֵּרָא 3
אֱלֹהִים אֶת־הָאֹר כִּי־טוֹב וַיִּבְרָךְ אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: 4
וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהי־עֶרֶב וַיְהי־ה 5
בֶּקֶר יוֹם אֶחָד: פ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי רָקיע בְּתוֹךְ הַמַּיִם 6
וַיְהי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הַרְקִיעַ וַיִּבְרָךְ 7
בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר לְמַתְּחַת לְרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרָקִיעַ וַיְהי־ 8
כֵּן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרָקִיעַ שָׁמַיִם: וַיְהי־עֶרֶב וַיְהי־בֶקֶר יוֹם 9
שֵׁנִי: פ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם 10
אֶחָד: וַתֵּרָא הַבִּשְׂמָה וַיְהי־כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַבִּשְׂמָה אָרֶץ 11
וּלְמַקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים 12
תִּדְעָא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׁב מִזְרִיעַ וְרֵעַ עֵץ: פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי 1
לְמִינֵהוּ: אֲשֶׁר וְרֵעוּבֹו עַל־הָאָרֶץ וַיְהי־כֵן: וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ הָשָׂא 2
עֵשֶׁב מִזְרִיעַ וְרֵעַ לְמִינֵהוּ: וְעֵץ עֵשֶׂה־פְּרִי אֲשֶׁר וְרֵעוּבֹו לְמִינֵהוּ: 3

a) LXX. add ויהי כן. b) LXX. supply אלהים. c) LXX. omit ויהי כן. d) LXX. insert כי טוב וירא אלהים; vid. n. e) Vid. n. f) LXX. add: *καὶ συνήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν καὶ ὄφθη ἡ ξηρά.* g) Sam. מורע. h) Cdd. 3. Sam. LXX. Syr. Vulg. Onk. Ps.-Jon. Saad. read ועץ. i) Vid. n. j) LXX. add *καθ' ὁμοίωτα.* k) Cd. 1. and LXX. insert הארץ על.

אתם: ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים^א) פרו ורבו ו
 ומלאו את הארץ ובכשה^ב) ורדו בדת הים ובעוף השמים^ג)
 ובכל חיה^ד) הרמשת על הארץ: ויאמר אלהים הנה נתתי
 לכם את כל עשב^ה) זרע זרע^ו) אשר על פני כל הארץ ואת
 כל העץ אשר בו פרי עץ זרע זרע לכם יהיה לאכלה:
 ולכל חיה הארץ ולכל עוף השמים ולכל רמש על
 הארץ אשר בו נפש חיה^ז) את כל ירק^ח) עשב לאכלה ויהי
 כן: וברא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ויהי^ט
 ערב ויהי בקר יום הששי:
 פ

ב 2

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אלהים ביום^א
 השביעי^ב) מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל
 מלאכתו אשר עשה: ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש^ג
 אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות:
 פ אלה תולדות^ד) השמים והארץ בהבראם: ביום^ה
 עשות יהוה אלהים ארץ ושמים^ו) וכלו שית השדה טרם
 יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר
 יהוה^ז) אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה:
 ואד געלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה: ויצר^ח)
 יהוה אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפו^ט
 נשמת חיים ויהי האדם^י) לנפש חיה: ויטע יהוה אלהים
 גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר: ויצמח

e) Cdd. 6. LXX. Vulg. Onk. cdd. 2. omit. d) Sam. ככשה.

e) LXX. add: *καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς*. Syr. inserts וכבהמה. f) Sam. החיה. g) LXX. add *σπόριμον*. h) Cd. 1. and Onk. ed. 1. omit זרע זרע. i) Cd. 1. החיה. j) Cdd. 15. LXX. (Onk.) ואת כל ירק. k) Sam. הששי; vid. n. l) Sam. תולדת. m) Sam. שמים וארץ. n) LXX. omit. o) Sam. ויצר. p) Sam. אדם.

13 וַיֹּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי: פ
 14 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֹת¹⁾ בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם²⁾ לְהַבְדִּיל³⁾ בֵּין
 הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתֹת⁴⁾ וּלְמִינֵי־עֵדוּת וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם: וַהֲיוּ
 15 לְמְאֹרֹת⁵⁾ בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן: וַיַּעַשׂ
 16 אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמְּאֹרֹת⁶⁾ הַגְּדֹלִים אֶת־הַמְּאִיר הַגָּדֹל⁷⁾ לְמַמְשֶׁלֶת
 17 הַיּוֹם וְאֶת־הַמְּאִיר⁸⁾ הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכָבִים: וַיִּשְׁאֵן
 18 אֱלֹהִים אֱלֹהִים בִּרְקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ: וְלַמַּשָּׁל בַּיּוֹם
 19 וּבַלַּיְלָה וְלְהַבְדִּיל בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב:
 כ וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר⁹⁾ יוֹם רְבִיעִי: פ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 וַיִּשְׂרָצֵי הַמַּיִם שָׂרִץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יְעוֹפֵף¹⁰⁾ עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי
 21 הַרְמִשָּׁה הַשָּׁמַיִם¹¹⁾: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּיִמָּנוֹת הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ
 הַחַיָּה הַרְמִשָּׁה אֲשֶׁר שָׂרָצוּ הַמַּיִם לְמִינֵיהֶם¹²⁾ וְאֵת כָּל־עוֹף
 22 הַבָּיִת לְמִינֵהוּ וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים
 לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הַמַּיִם בַּנְּמִיִּם וְהָעוֹף יִרְבֶּה¹³⁾
 23 בָּאָרֶץ: וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי: פ
 24 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ כַּחֲמָה וְרִמָּשׁ
 כה וְהַיְוִת־אָרֶץ¹⁴⁾ לְמִינָהּ וַיְהִי־כֵן: וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־תְּלוֹת הָאָרֶץ
 לְמִינָהּ וְאֶת־הַכַּחֲמָה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רִמָּשׁ הַחַדְרָה לְמִינֵהוּ
 26 וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ
 כְּדְמוּתֵנוּ¹⁵⁾ וְיִרְדּוּ בְדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַכַּחֲמָה וּבְכָל־¹⁶⁾
 27 הָאָרֶץ וּבְכָל־הַרְמֵשׁ הַרְמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים
 אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמֵנוּ¹⁷⁾ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָרָא

1) Sam. מְאֹרֹת. m) Cd. 1. Sam. LXX. insert על הארץ להאיר.
 n) Sam. ולהבדיל. o) Sam. לְאֹתֹת. p) Sam. לְמְאֹרֹת. q) Sam.
 לְמְאֹרֹת. r) Sam. גְּדֹל. s) Sam. הַמְּאִיר. t) Sam. ויהי בֹקֶר ויהי עֶרֶב.
 u) Sam. יְעוֹפֵף. v) LXX. add כֵּן ויהי כֵּן. w) Sam. לְמִינֵיהֶם.
 x) Sam. בְּדְמוּתֵנוּ. y) Sam. וְהָיוּ. z) Cdd. 6. Onk. Ps.-Jon. read וְהָיוּ וְהָיוּ, Sam.
 and LXX. וְהָיוּ וְהָיוּ. a) Syr. inserts חַיָּה. b) LXX. omit.

בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ^א) לְבָשָׂר אֶחָד: וַנְּהִי שְׁנֵיהֶם (ערוּמִים^ב) הָאָדָם^ג) כֹּה
וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִחַבְּשׁוּ:

3 ג

וַחֲנָחֵשׁ הֵנִיחַ עָרוֹם מִבֶּל חַיַּת הַיַּשָּׁרָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה א
אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר אֶל-הָאִשָּׁה אַף כִּי-אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ
מִבֶּל עֵץ הַגֵּן: וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל-הַנָּחַשׁ^ד) מִפְּרִי עֵץ- 2
הַגֵּן^ה) נֹאכֵל: וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ-הַגֵּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא 3
תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בּוֹ פֶן-תִּמְתְּחוּ: וַיֹּאמֶר הַנָּחַשׁ אֶל- 4
הָאִשָּׁה לֹא-מוֹת תִּמְתּוּן: כִּי יָרַע אֱלֹהִים כִּי בָיִם אֲכַלְכֶם ה
מִמֶּנּוּ וַנִּפְקְחוּ עֵינֵיכֶם וַהֲיִיתֶם כַּאֲלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וָרָע:
וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֹאכֵל וְכִי תֹאכְלֶה-הוּא לְעֵינַיִם 6
וַנְּחַמְד הָעֵץ^ו) לְהַשְׁבִּיל^ז) וַתִּקַּח מִפְּרִיָו וַתֹּאכֵל וַתִּתֵּן גַּם-לְאִישָׁה
עִמָּה וַיֹּאכֵל^ח): וַתִּפְקְחֶנָּה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיִּדְעוּ כִּי עֲרֻמִּים^ט) הֵם 7
וַיִּתְּפְרוּ עֲלֵהּ^י) תֹאכְלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרֹת^י): וַיִּשְׁמְעוּ אֶת-קוֹל 8
יְהוָה אֱלֹהִים מִתְּהַלֵּךְ בַּגֵּן לְרוּחַ הַיּוֹם וַיִּתְחַבְּא הָאָדָם^י) וְאִשְׁתּוֹ
מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הַגֵּן: וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים 9
אֶל-הָאָדָם (וַיֹּאמֶר לוֹ^י) אַנְּכָה^י): וַיֹּאמֶר^י) אֶת-קִלְתֵּי שְׂמַעְתִּי בַגֵּן^י)
וַאֲיִירָא^י) כִּי-עִירָם^י) אֲנִי וְאַחַבְּא: וַיֹּאמֶר^י) מִי הִגִּיד לָךְ כִּי עִירָם 11
אַחַהּ בְּמִן-הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְבַלְתִּי אֲכַל-מִמֶּנּוּ^י) אֲכַלְתָּ:

g) Sam. ערמים. והיה משניהם; vid. n. h) דגש אחר שורק Sam. ערמים.
i) Sam. אדם. j) Sam. reads here הכחש „the liar“. k) Syr. כל עץ הגן;
LXX. cod. Alex. ἀπό παντός ξύλου κ. τ. λ. l) LXX. omit. m) Sam.
להשכל. n) Sam. LXX. ויאכלו. o) Sam. ערמים. p) Sam. עלי, which
is also the reading of some edd. The vss. cannot. be cited
in support of this reading, as עלה must be rendered collec-
tively. q) Sam. חגרות. r) Sam. ויהחכה אדם. s) LXX. insert אדם
t) Sam. איך. u) Cd. 1. LXX. ויאמר לו. v) Sam. קולך. w) LXX.
περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ, supplying מטהלך. x) Sam.
ואיירה. y) Sam. ערום. z) LXX. supply אלהים. a) LXX. add
μόνου.

9 יהוה" אלהים^q) מן־הָאָדָמָה בְּלִעְיִן^r) נִחְמַד לְמַרְאֵה וְטִיב
 לְמַאֲבָל וְעַיִן הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֶּן וְעַיִן הַדְּעָה טִיב גִּרְעִי וְנִחְלָה
 י יֵצֵא מֵעֵדֶן לְחַשְׁקוֹת אֶת־הַגֶּן וּמִשָּׁם יִפְלֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה
 11 רְאִישִׁים: שֵׁם הָאָדָמִי פִּישָׁן הוּא הַסֹּבֵב^s) אֶת בְּלִי־אֲרִיז הַסְּוִלָּה^t)
 12 אֲשֶׁר־שָׁם הַחֹב: וְנִתַּב הָאָרֶץ הַהוּא^u) טִיב^v) שֵׁם הַבְּדֹלָה
 13 וְאִבָּן הַיִּשְׁתֵּם: וְשֵׁם־הַנְּהָר הַשֵּׁנִי גִיחֹן הוּא הַסֹּבֵב אֶת
 14 בְּלִי־אֲרִיז כִּישׁ: וְשֵׁם־הַנְּהָר הַשְּׁלִישִׁי הַרְקֵל^x) הוּא הַחֹלֵף
 טו קַדְמַת אֲשִׁיר וְהַנְּהָר הַרְבִּיעִי הוּא פְרָת: וְנִקְחָה יְהוָה אֱלֹהִים
 16 אֶת־הָאָדָם^y) וַנִּטְהוּ בְּגִן־עֵדֶן לְעֲבֹדָה וּלְשִׁמְרָה: וַיְצַל יְהוָה
 17 אֱלֹהִים עַל־הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ־הַגֶּן אֲכָל תֹּאכְלוּ: וּמִעֵץ
 הַדְּעָה טִיב וְלֹעַ לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיָוִם אֲכָלְתָּ מִמֶּנּוּ מִית
 18 תָּמוּת: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא־טִיב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ
 19 אֶעֱשֶׂה־לוֹ^z) עֵזֶר בְּנֶגְדּוֹ: וַיְצַל יְהוָה אֱלֹהִים^q) מִן־הָאָדָמָה בְּלִי־
 חַיָּה^q) הַשָּׂדֶה וְאֵל בְּלִי־עֵיף הַשָּׁמַיִם וַיְבַא אֶל־הָאָדָם לְרְאֹתָ
 מִהֲיִקְרָא־לוֹ וְכֹל^r) אֲשֶׁר יִקְרָא־לוֹ הָאָדָם נָקַשׁ חַיָּה^r) הוּא שְׁמוֹ:
 כ וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמִית לְבְלִי־הַבְּהֵמָה וּלְעֹוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל חַיַּת
 21 הַשָּׂדֶה וְלֵאדָם לֹא־מִצָּא עֵזֶר בְּנֶגְדּוֹ: וַיִּפְלֹ יְהוָה אֱלֹהִים
 פִּרְדֹּמָה עַל־הָאָדָם וַיִּישָׁן וַיִּקְחָה אַחַת מִצַּלְעָתָיו וַיַּסְגֵּר בָּשָׂר
 22 פִּתְחָהּ^q): וַיִּבֶן יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הַצִּלְעַת אֲשֶׁר־לָקַח מִן־
 23 הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבָאָהּ^r) אֶל־הָאָדָם: וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת חַפְצִי
 עִצָּם מִעֲצָמֵי וּבָשָׂר מִבָּשָׂרִי לְזָאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ^s)
 24 לָקַחְתִּי־זֹאת: עַל־כֵּן יַעֲזֹב־אִישׁ אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק

q) LXX. omit. r) LXX. insert here *ἔτι*, i. e. עוד. s) Sam. אז
 הוא fem., the Sam. always has היא. t) Sam. הסובב. u) Sam. הוילה. v) Sam. ההיא. When
 is fem., the Sam. always has היא. w) Cd. 1. Sam. Vulg. טיב
 מאד. x) Sam. הרקל. y) LXX. insert *ὁρ ἐπιλασῆ*. z) LXX. Αἴ.
 Vulg. נעשה לך. a) Sam. LXX. Vulg. insert עוד. b) Sam. כל חיה.
 c) Cd. 1. שש נפש חיה; so Saad. *باسم*. d) Sam. החחיה. e) Sam.
 יבועה. f) Sam. מאישה; so LXX. *ἐκ τοῦ ἄνδρος αὐτῆς*, and Onk. יבועה

47

וְהָאָדָם יָדַע אֶת-חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת-לָמָן וַתֹּאמֶר א
 קָנִיתִי אִישׁ אֶת-יְהוָה: וַתִּסָּף לָלֶדֶת אֶת-אָהֳיו אֶת-הַכֵּל 2
 וַיְהִי-הַכֵּל רְעֵה צֵאן וְלָמָן הָיָה עֶבֶד אֲדָמָה: וַיְהִי מִקֵּץ 3
 יָמִים וַיָּבֵא לָמָן מִפְּרֵי הָאָדָמָה מְנַחֵה לַיהוָה: וַהֲבֵל הֵבִיא 4
 גַּם-הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ וּמִחֲלִבְהֹן^q וַיִּשַׁע יְהוָה^r אֶל-הַכֵּל
 וְאֶל-מְנַחֵהוּ: וְאֶל-לָמָן וְאֶל-מְנַחֵהוּ^s לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְלָמָן ה 5
 מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָנָיו: וַיֹּאמֶר יְהוָה^t אֶל-לָמָן לָמָה תָּרָה לָךְ 6
 וְלָמָה נָפְלוּ פָנֶיךָ: הֲלוֹא אִם-תִּיטִיב^u שְׂאֵת וְאִם לֹא תִיטִיב^v 7
 לִפְתָּח הַטָּאת רֹבֵץ^w וְאֵלֶיךָ תִּשְׁיָקְתוּ וְאַתָּה תִּמְשָׁל-בוֹ: וַיֹּאמֶר
 לָמָן אֶל-הַכֵּל אֲחִיו [גְּלָכָה הַשְּׂדֵה]^x וַיְהִי בְּהִיוֹתָם בַּשְּׂדֵה וַיִּקָּם לָמָן 8
 אֶל-הַכֵּל אָהֳיו וַיַּהַרְגֵהוּ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-לָמָן אִי^y הַכֵּל אָהֳיוּ 9
 וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי הַשְּׂמֵר אָהֳיו אָנֹכִי: וַיֹּאמֶר^z מָה עָשִׂיתִי
 קוֹל דְּמֵי אָהֳיוּ צָעֲקִים^a אֵלַי מִן-הָאָדָמָה: וַעֲשֵׂה אַרְוֵר אֲפָה 11
 מִן-הָאָדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת-פִּיהָ לְקַחַת אֶת-דַּמִּי^b אָהֳיוּ
 מִיָּדֶךָ^c: כִּי תַעֲבֹד אֶת-הָאָדָמָה לֹא-תִסָּף תַּת-בְּחָה^d לָךְ גַּע 12
 וְגַד תִּהְיֶה בְּאָרֶץ: וַיֹּאמֶר לָמָן אֶל-יְהוָה^e גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשׂוֹא^f: 13
 הֲוֹ גִרְשִׁית אֲחִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה וּמִפְּטִיךְ אֲפָתֶךָ^g וְהִיִּיתִי 14
 גַּע וְגַד בְּאָרֶץ וְהָיָה כָּל-מִצְאֵי יַהַרְגֵנִי: וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה^h לָכֵןⁱ 15
 כָּל-הַרְג לָמָן שִׁבְעָתָיִם יָקָם וַיִּשָּׂם יְהוָה לְלָמָן אוֹת לְבַלְתִּי
 הַבּוֹת-אֲהֹו כָּל-מִצְאֹו: וַיַּצֵּא לָמָן מִלִּפְנֵי יְהוָה^j וַיֵּשֶׁב בְּאָרֶץ 16

q) Sam. ומחלכיהן; vid. n. r) LXX. אלהים. s) Sam. מנחמו. t) LXX. חטיב. u) Sam. חטיב. v) Sam. omits. w) Sam. inserts חטיב. x) Vid. n. y) Sam. איה. z) LXX. supply יהוה. a) Sam. צעק. b) Sam. לפתח. c) Vid. n. d) Sam. חוסף. e) Sam. מנשא. f) Sam. אסתך. g) Sam. מנשא. h) LXX. אסתך. i) So all edd. Sam. Aq. Onk. Saad., but LXX. Syr. יהוה אלהים. j) LXX. אלהים. Vulg. Symm. Theod. seem to have read לא כן.

12 וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הוּא נִתְּנָה-לִי מִן־
 13 הָעֵץ וְאָכַל: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לְאִשָּׁה מַה־זֹּאת עָשִׂית
 14 וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הִנֵּחֵשׁ הִשִּׂיאֵנִי¹⁾ וְאָכַל: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים וְ
 אֶל־הִנֵּחֵשׁ כִּי עָשִׂיתָ זֹאת אָרוּר אַתָּה מִכָּל־הַבְּהֵמָה וּמִכָּל־
 הַיַּיִת הַשָּׂדֶה עַל־גִּהְיֹתָ²⁾ חֲלָף וְעָפַר תֹּאכַל כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ:
 טו וַאֲיִכְהוּ אִשִּׁית בְּיָנֶךָ וּבִין הָאִשָּׁה וּבִין זָרָעָה וּבִין זָרָעָה הוּא³⁾
 16 וְשִׂוְפָתָה רֹאשׁ וְאַתָּה תְּשׁוּפֵנּוּ עֵקֶב: ׀ אֶל־הָאִשָּׁה⁴⁾
 אָמַר חֲרָבָה אַרְבָּה עֲצָבוֹנָה⁵⁾ וְחַרְיָנָה בְּעֵצָב⁶⁾ חֲלָדֵי בָנִים וְאֶל־
 17 אִישׁוֹ תְּשׁוּקָתָהּ וְהוּא וּמִשְׁל־בָּהּ: ׀ וְלָאָדָם אָמַר
 כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וַתֹּאכַל מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר
 לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ⁷⁾ אָרוּרָה הָאָדָמָה בְּעֵבְרֹתָ⁸⁾ בְּעֵצְבוֹן תֹּאבְלָנָה
 18 בָּל זַמִּי חַיֶּיךָ: וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִית לָךְ וְאָבַלְתָּ אֶת־עֵשֶׂב
 19 הַשָּׂדֶה: בְּזַעַת אַפִּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם⁹⁾ עַד שׂוֹבֵךְ אֶל־הַיָּאָדָמָה כִּי
 כִּמְזַנָּה לִקְהַת כִּי־עָפַר אַתָּה וְאֶל־עָפָר¹⁰⁾ תִּשׁוּב: וַיִּקְרָא הָאָדָם¹⁾
 21 נֶשֶׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הוּא הִיטָה אִם כָּל־חַיִּי: וַעֲשׂוּ יְהוָה
 22 אֱלֹהִים לָאָדָם וְלְאִשְׁתּוֹ כְּתַנּוּחִי¹¹⁾ עוֹר וְנִלְבָּשָׁם: פ וַיֹּאמְרוּ
 יְהוָה¹²⁾ אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה בְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לָרַעַת טוֹב זָרַע
 וַעֲבָהוּ פְּנוּי־שָׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְהִי לְעֹלָם¹³⁾:
 23 וַיִּשְׁלַחַהּ יְהוָה אֱלֹהִים מִגֶּן־עֵדֶן לְעֹבַד אֶת־הַיָּאָדָמָה אֲשֶׁר
 24 לָקַח מִשָּׁם: וַיַּגִּישׁ אֶת־הָאָדָם וַיִּשְׁבֹּן מִקְדָּם לְגִן־עֵדֶן אֶת־
 הַבְּרָבִים¹⁴⁾ וְאֵת לַהֵט הַחֲרָב הַמַּתְחַפְּכָה לְשִׁמֹּר אֶת־דַּרְדָּר עַן
 הַחַיִּים: ׀

b) Sam. אשיני. c) LXX. ἐπὶ τῷ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ.
 d) Vid. n. e) Cdd. 6. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. (Onk.)
 עצבוניך. f) Sam. cdd. 6. LXX. Vulg. Syr. Onk. Ps.-Jon. ואל האשה
 g) Sam. בעצבון. h) LXX. add, as in v. 11, *μόνον*, and
 insert *ἀπ' αὐτοῦ ἐργαίεις*. i) LXX. Symm. read בעבודיך
 „in thy works“, Cd. 1. Vulg. כעבודך, in opere tuo.
 j) Cd. 1. LXX. לחמך. k) Sam. עפרך. l) Cd. 1. Sam. אדם.
 m) Sam. כיהנוח. n) LXX. omit. o) Sam. לעולם. p) Sam. הכרוכים.

אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁשׁ שָׁמְנָה מֵאוֹת¹) שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנֹת: ה
 וַיְהִי כִּלְיָמֵי אָדָם אֲשֶׁר־הָיוּ הַשָּׁעָ מֵאוֹת שָׁנָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה
 וַיָּמָת: ם וַיְהִי־שֵׁשׁ חֲמִשׁ שָׁנִים וּמֵאוֹת²) שָׁנָה וַיּוֹלֶד 6
 אֶת־אָנוֹשׁ: וַיְהִי־שֵׁשׁ אַחֲרָיו הוֹלִידוֹ אֶת־אָנוֹשׁ שִׁבְעַ שָׁנִים 7
 וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת³) שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנֹת: וַיְהִי כִּלְיָמֵי־יֵשֶׁת 8
 שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַחֲשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ם
 וַיְהִי אָנוֹשׁ הַשְּׁעִים⁴) שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־קִינָן: וַיְהִי אָנוֹשׁ אַחֲרָיו 9
 הוֹלִידוֹ אֶת־קִינָן חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת⁵) שָׁנָה וַיּוֹלֶד
 בָּנִים וּבָנֹת. וַיְהִי כִּלְיָמֵי אָנוֹשׁ חֲמִשׁ שָׁנִים וַחֲשַׁע מֵאוֹת 11
 שָׁנָה וַיָּמָת: ם וַיְהִי קִינָן שִׁבְעִים⁶) שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־ 12
 מְתֻלְלָאֵל: וַיְהִי קִינָן אַחֲרָיו הוֹלִידוֹ אֶת־מְתֻלְלָאֵל אַרְבָּעִים 13
 שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת⁷) שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנֹת: וַיְהִי כִּלְיָמֵי 14
 קִינָן עֶשֶׂר שָׁנִים וַחֲשַׁע מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ם וַיְהִי 15
 מְתֻלְלָאֵל חֲמִשׁ שָׁנִים וּשְׁשִׁים שָׁנָה⁸) וַיּוֹלֶד אֶת־יֶרֶד: וַיְהִי 16
 מְתֻלְלָאֵל אַחֲרָיו הוֹלִידוֹ אֶת־יֶרֶד שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת⁹) 17
 שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנֹת: וַיְהִי כִּלְיָמֵי מְתֻלְלָאֵל חֲמִשׁ 17
 וַחֲשַׁעִים שָׁנָה וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ם וַיְהִי־יֶרֶד 18
 שְׁתַּיִם וּשְׁשִׁים שָׁנָה וּמֵאוֹת שָׁנָה¹⁰) וַיּוֹלֶד אֶת־חֲנֹךְ: וַיְהִי־יֶרֶד 19
 אַחֲרָיו הוֹלִידוֹ אֶת־חֲנֹךְ שְׁמֹנֶה¹¹) מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים
 וּבָנֹת: וַיְהִי כִּלְיָמֵי־יֶרֶד שְׁתַּיִם וּשְׁשִׁים שָׁנָה וַחֲשַׁע¹²) מֵאוֹת 20
 שָׁנָה וַיָּמָת: ם וַיְהִי חֲנֹךְ חֲמִשׁ וּשְׁשִׁים שָׁנָה¹³) וַיּוֹלֶד 21

i) Sam. מֵאוֹת. LXX. ἑπτακόσια. j) LXX. πέντε καὶ διακόσια.
 k) LXX. ἑπτὰ ἔτη καὶ ἑπτακόσια. l) LXX. ἑκατὸν ἐνετήκορτα.
 m) LXX. πεντεκαίδεκα ἔτη καὶ ἑπτακόσια. n) LXX. ἑβδομήκορτα καὶ ἑκατὸν.
 o) LXX. τεσσαράκορτα καὶ ἑπτακόσια. p) LXX. add καὶ ἑκατὸν.
 q) LXX. ἔτη τριάκορτα καὶ ἑπτακόσια.
 r) Cd. 1. Sam. omit שנה ומאה שנה. s) Sam. חמש ושנים שנה. ושבע.
 t) Sam. שנה ושנים שנה ומאה שנה. u) LXX. add καὶ ἑκατὸν ἔτη.

17 גוד^א) קרמה-עדרן: ונדע קון אַת-אַשְׁתּוֹ וַתַּהַר וַתֵּלֶד אֶת-הַנֶּגֶד
 18 וַיְהִי בְנָהּ עֵיזָר וַיִּקְרָא שְׁם^א) הָעֵיזָר בְּשֵׁם^ב) בְּנֵי תְנֹדָ: (וַיִּגְדֵּל^ג)
 לְהַנְדֹּךְ אֶת-עֵיזָר^ד) וְעֵיזָר יָלַד אֶת-מְהוּיָאֵל וּמְהוּיָאֵל^ה) יָלַד
 19 אֶת-מְתוּשָׁאֵל^ו) וּמְהוּשָׁאֵל יָלַד אֶת-לָמֶךְ: וַיִּקַּח-לָו לָמֶךְ
 כ שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם הָאֶחָת עֵדָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית צִלְחָ: וַתֵּלֶד עֵדָה
 21 אֶת-יִבְלָה הַיָּהּ הָיָה אָבִי לְשֵׁב אֶחָל וּמִקְנָהּ: וְשֵׁם אֶחָיו יִבְלָה
 22 הַיָּהּ הָיָה אָבִי בֶל-תְּפִישׁ בְּנוֹר וַיִּגְבֹּר^ז): וְצִלְחָ גַם-הוּא וַיִּלְדָה
 אֶת-תּוֹיבָל קוֹן^ח) לְטִישׁ בֶּל-חַרְשִׁי^ט) נְהֻשֶׁת וּבְרִגֵל וְאַחֹת תּוֹיבָל-
 23 קוֹן^י) נַעֲמָה: וַיֹּאמֶר לָמֶךְ לְנִשְׁוֹ

עֵדָה וְצִלְחָ שָׁמַעַן קוֹלִי נָשִׂי לָמֶד הַאֲזִינָה^י) אִמְרָתִי
 כִּי אִישׁ חַרְגָתִי לַפְּעֵעֵי וַיֵּלֶד לְחַבְרָהּ:
 21 כִּי שָׁבְעָתָם יָקָם-קוֹן וְלָמֶד שְׁבָעִים וְשִׁבְעָה:
 כה וַיִּדְעוּ אָדָם עֵד אֶת-אַשְׁתּוֹ^י) וַתֵּלֶד^י) בֶּן וַתִּקְרָא^י) אֶת-
 שְׁמוֹ שֵׁת כִּי שְׁתֵּלִי אֱלֹהִים יָדַע אַחֵר תַּחַת הַכֶּלֶל כִּי הִרְגוּ
 26 קוֹן: וְלִשְׁתַּ גַם-הוּא^י) יָלַד-בֶּן וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ אֲנֹשׁ אֵן הוֹחֵל^י)
 לְקָרָא בְּשֵׁם יְהוָה^י): ם

ה 5

א וַיְהִי בְּפֶרֶד תֵּילָדַת אָדָם בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם בְּדַמּוֹת אֱלֹהִים
 2 עֲשָׂה אִתּוֹ: זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאם וַיִּבְרָךְ אֹתָם^א) וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמֵם
 3 אָדָם בְּיּוֹם הַבְּרָאָם: וַיְהִי אָדָם שְׁלִישִׁים וּמֵאָה^ב) שָׁנָה וַיִּוָּלַד^ג)
 4 בְּדַמְיוֹ^ד) בְּצַלְמוֹ^ה) וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ שֵׁת: וַיְהִי וַיִּמְיֹ-אָדָם^ו)

k) Sam. נר. l) Sam. אה שם. m) Cdd. 11. (Onk.) בשם. n) Sam. וילד. o) LXX. *Taidád*, Syr. *جَدِيد*. p) Vid. n. q) LXX. *Μαθουσαλα*. r) Sam. כנר ועגב. s) LXX. omit קן. t) LXX. omit כל. u) LXX. omit קן. v) Sam. האזינה. w) LXX. Syr. אה חוה אשהו. x) Cd. 1. LXX. Syr. וההר והלד. y) Cd. 1. Sam. ויקרא. z) LXX. omit הוא גם. a) Sam. החל. b) LXX. יהוה אלהים. c) Cdd. 2. Syr. וילד. d) LXX. *τριάκοντα και διακόσια*. e) Sam. וילד. The Sam. always uses this form. f) Cdd. 3. ברטוהו. g) Cdd. mult. ובצלמו, Cdd. 2. LXX. Vulg. ובצלמו. h) LXX. add *ὡς εἴησε*; comp. v. 5.

רוחי באדם לעלם" בשגם הוא בשר והנו גמיו מאה ועשרים
 שנה: הנפלים^o) הנו בארץ בנמים קהם וגם אחריוֹן אשר 4
 יבאו בני האלהים אל־בנות האדם וילדו^q) להם קמה" הגברים
 אשר מעולם אנשי השם: פ ונרא יהוה" כי רבה רעת ה
 האדם בארץ וכל־יצר מחשבת^r) לבו בק רע כל־היום:
 ויגחם יהוה פי־עשה את־האדם בארץ ויתעצב אל־לבו: 6
 ויאמר יהוה אמתח את־האדם אשר־בראתי מעל פני 7
 האדמה מאדם עד־בהמה עד־רמש ועד־עוף השמים כי
 נחמתי פי עשיתם": ונח מצא חן בעיני יהוה": פ 8
 אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים" הנה בדרתיו את־ 9
 האלהים התהלך־נח: וילד נח שלשה בנים את־שם את־ 10
 חם ואת־יפת: ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ^x) 11
 חמם: ונרא אלהים" את־הארץ והנה נשחטה בי־השחית 12
 כל־בשר את־דרבו על־הארץ: ויאמר אלהים" לנח 13
 קץ כל־בשר בא לפני כי־מלאה הארץ חמם מפניהם
 והנני משחיתם" את־הארץ: עשה" לך תבת עצי־גפר קנים 14
 תעשה את־התבה ובפרט אתה מבית ומחוץ בפרט: וזה 15
 אשר תעשה אתה שלש מאות אמה ארך התבה חמשים"
 אמה רחבה ושלישים אמה קומתה: צהרו תעשה לתבה 16
 ואל־אמה תכלנה מלמעלה ופתח התבה בצדה תשים
 תחתים שנים ושלישים" תעשה: ואני הנני מביא את־המבול 17

n) Sam. לעולם. o) Sam. והנפלים. p) Sam. וילדו. q) Sam. הם.
 r) LXX. supply אלהים; the Vulg. appears to have read אלהים
 instead of יהוה. s) Sam. מחשבת. t) Cdd. Sam. עוף. u) Cdd.
 mult. Sam. עשיתם. v) LXX. supply אלהים. w) Sam. והמים.
 x) Omitted in Cdd. 2. Vulg. Saad. y) LXX. יהוה אלהים. z) LXX.
 יהוה אלהים. a) Sam. משחיתם. b) Sam. עשי. c) Sam. וחמשים.
 d) Sam. ושלישים.

22 אֶת־מִזְבֵּי־שָׁלַח: וַיַּתְּחִלֶּךָ הַנֹּקֶד אֶת־הָאֱלֹהִים אַחֲרָיו הַיּוֹלִידוּ
 23 אֶת־מִזְבֵּי־שָׁלַח שְׁלֹשׁ מֵאוֹת^י שָׁנָה וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנֹת: (וַיְהִי^י)
 24 בְּלִדְוֵי הַנֹּקֶד חֲמִשׁ וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וְשָׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה: וַיַּתְּחִלֶּךָ
 כֹּה הַנֹּקֶד אֶת־הָאֱלֹהִים וְאֵינֶנּוּ בְיַדְקָח אֹתוֹ אֱלֹהִים: ׀ וַיְהִי
 מִתּוֹשֵׁלַח שִׁבְעַת וְשָׁנָיִם^י שָׁנָה וּמֵאֶת שָׁנָה^י וַיּוֹלֵד אֶת־לֵמֶד:
 26 וַיְהִי מִתּוֹשֵׁלַח אַחֲרָיו הַיּוֹלִידוּ אֶת־לֵמֶד שְׁתַּיִם וְשִׁמּוֹנִים שָׁנָה
 27 וְשִׁבְעַת מֵאוֹת שָׁנָה^י וַיּוֹלֵד בָּנִים וּבָנֹת: וַיְהִי בְּלִדְוֵי מִתּוֹשֵׁלַח
 פֶּשַׁע וְשִׁשִּׁים שָׁנָה וְחָשָׁע^י מֵאוֹת שָׁנָה וַיָּמָת: ׀
 28 וַיְהִי־לֵמֶד שְׁתַּיִם וְשִׁמּוֹנִים שָׁנָה וּמֵאֶת שָׁנָה^י וַיּוֹלֵד בֶּן:
 29 וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ נֹחַ לֵאמֹר זֶה וַיִּנְחַמְנוּ מִמַּעַשְׂתֵּנוּ^י וּמִנְעֻצְבוֹן
 ל יְהִינֵנוּ^י מִן־הַקְּאֻדָּמָה^י אֲשֶׁר אֲבָרַח יְהוָה^י: וַיְהִי־לֵמֶד אַחֲרָיו הַיּוֹלִידוּ
 אֶת־נֹחַ חֲמִשׁ וְחָשָׁעִים שָׁנָה וְחֲמִשׁ מֵאֶת שָׁנָה^י וַיּוֹלֵד בָּנִים
 31 וּבָנֹת: (וַיְהִי^י) בְּלִדְוֵי־לֵמֶד שִׁבְעַת וְשָׁבְעִים שָׁנָה וְשִׁבְעִי^י מֵאוֹת
 32 שָׁנָה וַיָּמָת: ׀ וַיְהִי־נֹחַ בֶּן־חֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֵד
 נֹחַ^י אֶת־שֵׁם אֶת־הֵם וְאֶת־יִפֹּת:

6 ו

א וַיְהִי בְיַד־חֲתָן הָאֱלֹהִים לָרֶב עַל־פְּנֵי הַקְּאֻדָּמָה וּבָנֹת יִלְדוּ
 2 לָהֶם: וַיִּרְאוּ בְנֵי־הָאֱלֹהִים אֶת־בָּנֹת הָאֱלֹהִים כִּי טָבוֹת הָיָה
 3 וַיִּקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכָּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ: וַיֹּאמֶר יְהוָה^י לֹא־יִלְדוּן

v) LXX. *διὰ τὸ αἶμα*. w) Cdd. Sam. ויהיו. x) Sam. LXX. שלש וחמשים. y) Cdd. 3. Sam. omit שנה ושש מאות שנה. z) Sam. שלש וחמשים שנה. LXX. *δύο καὶ ὀκτακόσια ἔτη*. a) Sam. עשרים שנה ושבע. b) Sam. שלש וחמשים שנה. LXX. *ὀκτώ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑξατόν ἔτη*. c) Cdd. mult. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. ממעשני. d) Cdd. 3. ידנו. e) LXX. Syr. וסן האדמה. f) LXX. supply אלהים. g) Sam. שש מאות שנה. h) Cdd. Sam. ויהיו. i) Sam. שלש וחמשים שנה ושש. k) Omitted in Cdd. 2. Sam. LXX. Vulg. Saad. l) Sam. טובה. m) LXX. supply אלהים; the Vulg. appears to have read אלהים instead of יהוה.

וַעֲשֵׂה נָח כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּהוּ יְהוָה^א): וְנָח בֶן־שָׁשׁ מֵאֵית שָׁנָה^ה
 וְהַמְבּוּל הָיָה מַיִם עַל־הָאָרֶץ: וַיָּבֹא נָח וְכָנֹן וְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׂי^ז
 כָּנֹן אִתּוֹ אֶל־הַתְּבַחַּה מִפְּנֵי מַי הַמְבּוּל: מִן־הַתְּבַחַּה הַטְּהוֹרָה^ח
 וּמִן־הַתְּבַחַּה אֲשֶׁר אֵינָנָה מְהַרְהָ וּמִן־הָעוֹף^ט וְכֻלֵּי^י אֲשֶׁר־רָמַשׁ
 עַל־הָאֲדָמָה: שְׁנַיִם שָׁנַיִם בָּאוּ אֶל־נָח אֶל־הַתְּבַחַּה וְזָכָר וְנִקְבָּה^י
 כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים^י אֶת־נָח: וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וּמַי הַמְבּוּל
 הָיוּ עַל־הָאָרֶץ: בְּשֵׁנַת שָׁשׁ־מֵאֵית^י שָׁנָה לַחַיִּי־נָח בַּחֲדָשׁ^י
 הַשְּׁנַיִ בְּשִׁבְעָה־עָשָׂר^י יוֹם לַחֲדָשׁ בְּיוֹם הַזֶּה^י נִבְקְעוּ כָּל־מַעֲיֵנוֹת
 תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת^י הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: וַיְהִי^י הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ
 אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: בְּעֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נָח וְשָׁם־י^י
 וְהָם^י וַיִּפֹּת כָּנֹן־נָח וְאִשְׁתּוֹ נָח וּשְׁלֹשֶׁת נִשְׂי־כָנֹן אִתָּם אֶל־
 הַתְּבַחַּה: הַטְּהוֹרָה^י וְכֻל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכֻל־תְּבַחַּה־הַמַּחַ לְמִינָהּ וְכֻל־
 הַרְמִשׁ הַרְמִשׁ עַל־הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ וְכֻל־הָעוֹף לְמִינֵהוּ כָּל־
 צִפּוֹר כָּל־כְּנָף^י): וַיָּבֹאוּ אֶל־נָח אֶל־הַתְּבַחַּה שְׁנַיִם שָׁנַיִם מִכָּל־
 הַבָּשָׂר^י אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ חַיִּים: וְהַבָּאִים וְזָכָר וְנִקְבָּה^י מִכָּל־בָּשָׂר
 בָּאוּ כָּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים וַיִּסְגֵר יְהוָה^י בָּעָדָי: וַיְהִי^י
 הַמְבּוּל אַרְבָּעִים יוֹם^י עַל־הָאָרֶץ וַיִּרְבּוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאֲלוּ אֶת־
 הַתְּבַחַּה וְתָרַם מֵעַל הָאָרֶץ: וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיִּרְבּוּ מְאֹד עַל־
 הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ הַתְּבַחַּה עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: וְהַמַּיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד
 עַל־הָאָרֶץ וַיָּכֹסוּ כָּל־הַחַיִּים הַנְּבֻחַיִם אֲשֶׁר־תָּחַת כָּל־^י

a) LXX. supply אלהים. b) Sam. הטהרה. c) LXX. καὶ ἐπὶ
 τῶν πετεινῶν τῶν καὶ τῶν καὶ ἐπὶ τῶν πετεινῶν τῶν μη
 καὶ τῶν. d) Sam. ומכל. e) Cd. 1. Sam. Vulg. Onk. יהוה.
 f) Sam. 'השש מ'. g) LXX. ἐβδόμη καὶ εἰξήδι. h) Cd. 1. Vulg.
 omit הזה ביום. i) Sam. וארבוה. j) Sam. נפתחה. k) Sam. יהוי.
 l) Sam. שם. m) Sam. הם. n) Sam. הם; LXX. omit. o) LXX. omit
 כ' כל צפור. p) Sam. בשר. q) Sam. ונקבה וזכר ונקבה.
 r) LXX. supply אלהים. s) Sam. יהוי. t) LXX. add: καὶ τει-
 σαράζοντα νύκτας. u) Cdd. 2. LXX. omit.

מיום על-הארץ לששת" (כל-בשר אשר-בלי רוח היום מתחת
 18 השמים כל אשר-בארץ וגו': ותחמתי את-דברתי אתך
 ובאת אל-הסתבה אתה ובגוד ואשפת ונשי-דגוד אתך:
 19 ומל-החיל) מכל-בשר" שנים מכל תביא אל-הסתבה להחיות" (ב
 אהר זכר ונקבה יהוי'): מהעיר" למינהו ומן-הבהמה" למינה
 מכל רמש" האדמה למינהו" שנים מכל יבאו אליך להחיות:
 21 ואתה קח-לך מכל-מאכל אשר יאכל ואספת אלך ותנה
 22 לך ולחם לאכלה: ויעש נח ככל אשר צוה אתו אלהים"
 בו עשה:

71

א ויאמר יהוה" לנח" בא-אתה ובכל-בהמה אל-הסתבה ביראתך
 2 ראיתי צדיק לפני בדור הנה: מכלו הבהמה" הטהור" (ה
 תקח-לך שבעה שבעה איש ואשתו) ומן-הבהמה אשר לא
 3 טהרה הוא שנים" איש ואשתו": גם-מעיר" השמים" שבעה
 4 שבעה זכר ונקבה" לתנות זרע על-פני כד-הארץ: כי לגמים
 עוה שבעה אנבי ממטיר על-הארץ ארבעים יום וארבעים
 לילה ומחיתי את-דגל-השמים אשר עשיתי מעל פני האדמה":

e) Sam. לשחיה. f) ההא בקמץ. Sam. ומכל החיה. LXX. *zai apo panton ton zaiwōn zai apo panton ton isōtōn zai apo panton ton thōtōn.* g) Cdd. LXX. Onk. ed. 1. read כשר ומכל; Sam. ומכל הכשר. h) Sam. להחיה. i) Sam. omits יהוה and adds to the beginning of the next verse יהיה. k) Sam. בין העיר; LXX. מכל העיר. l) LXX. למיניהם. m) Sam. ומכל אשר רמש על. n) Sam. למהינהם. o) LXX. יהוה אלהים. p) Cdd. 2. Syr. Sam. אלהים; LXX. יהוה אלהים. q) Sam. אל נח. r) Cd. 1. LXX. מן הבהמה. s) Sam. הטהרה. t) Sam. זכר ונקבה. u) Sam. LXX. Vulg. Syr. שנים שנים. v) Sam. הטמא. w) Sam. נח. x) Sam. LXX. Syr. supply הטמא. y) LXX. inset: *zai apo panton ton zaiwōn ton mi zaiwōn duo duo āsōen zai thōn.* z) LXX. Syr. Onk. Vulg. בל הארמה.

אַל-הַתְּבָחָה: וַיַּחַל עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרַיִם וַיִּסַּף שְׁלֹחַ אֶחָד י
 הַיּוֹנָה מִן-הַתְּבָחָה: וַתָּבֹא אֵלָיו הַיּוֹנָה לֵעָת עֶרֶב וְהָנְחָה עֲלֶיהָ¹⁾ 11
 וַיֵּת טָרֶף בְּפִיהָ וַיִּרְע נֹחַ בְּיַקְלוֹ הַיָּמִים מֵעַל הָאָרֶץ: וַיִּיחַל²⁾ 12
 עוֹד שִׁבְעַת יָמִים אַחֲרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה וְלֹא-יָסַפָּה
 שׁוּב־אֵלָיו³⁾ עוֹד: וַיְהִי בְּאַחַת וָשֵׁשׁ-מֵאוֹת שָׁנָה⁴⁾ בְּרֵאשׁוֹן⁵⁾ 13
 בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיִּסַּר נֹחַ אֶת-מִבְּכָה
 הַתְּבָחָה וַיֵּרָא וְהָנְחָה חָרְבוּ פָנָיו הָאֲדָמָה: וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַשְּׁבַעָה 14
 וַעֲשָׂרִים יוֹם לַחֹדֶשׁ וַיְבַשֶּׁה הָאָרֶץ: ׀ וַיִּדְבֵר אֱלֹהִים⁶⁾ 15
 אֶל-נֹחַ לֵאמֹר: צֵא מִן-הַתְּבָחָה אַתָּה וְאַשְׁתְּךָ וּבְנֵיךָ⁷⁾ וְנִשְׂיֵי- 16
 בְּנֵיךָ אַתָּה: כָּל-הַחַיָּה⁸⁾ אֲשֶׁר-אִתְּךָ מִכָּל-בְּיֹשֵׁר בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה 17
 וּבְכָל-הַרְמִשׁ הַרְמִשׁ עַל-הָאָרֶץ הוֹצֵא⁹⁾ אַתָּה וְשָׂרְצוֹ בָאָרֶץ¹⁰⁾
 וּפְרוֹ וְרָבּוּ עַל-הָאָרֶץ: וַיֵּצֵא נֹחַ וּבְנָיו וְאַשְׁתּוֹ וְנִשְׂיֵי-בָנָיו 18
 אִתּוֹ: כָּל-הַחַיָּה¹¹⁾ כָּל-הַרְמִשׁ¹²⁾ וְכָל-הָעוֹף בְּלֹא¹³⁾ רוּמִשׁ עַל-הָאָרֶץ 19
 לְמִשְׁפַּחַת־יָחִים¹⁴⁾ יֵצְאוּ מִן-הַתְּבָחָה: וַיִּבְּן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָח כ
 מִכָּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטְּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת¹⁵⁾
 בַּמִּזְבֵּחַ: וַיִּרַח יְהוָה אֶת-רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-לְבָבוֹ¹⁶⁾ 21
 לֹא אֶסַּף לְקַלֵּל עוֹד¹⁷⁾ אֶת-הָאָדָמָה בְּעֵבִיר הָאָדָם כִּי יַצַּר לִבִּי
 הָאָדָם רָע מִנְעֻרָיו וְלֹא-אֶסַּף¹⁸⁾ עוֹד לְחַבּוֹת אֶת-כָּל-הַיּוֹשֵׁר בְּאֲשֶׁר
 עָשִׂיתִי: עַד כָּל-יְמֵי הָאָרֶץ יִרְעוּ וְקָצִיר וְקָר וְחָם וְקָיִץ¹⁹⁾ וְחָרָף 22
 וַיּוֹם²⁰⁾ וְלֹלָה לֹא יִשְׁבְּתוּ:

1) Cd. 1. Sam. עלי. m) Sam. ויחל. n) Sam. 'שוכה א'.
 o) LXX. insert: ἐν τῇ ζῶῃ τοῦ Νῶε. p) Sam. בראישון. q) Cd. 1.
 יהוה. LXX. יהוה אלהים. r) Cdd. 2. Syr. ובניך ואשתך. s) Sam.
 ו' וכל ה'. t) ושרצו בארץ; הוציא ק'. u) LXX. omit בארץ. v) Cdd.
 2. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. ו' וכל ה'. w) Vid. n. Cdd. וכל הרמש.
 x) Cdd. וכל. y) Sam. למשפחותיהם. z) Sam. עלות. a) Vid. n.
 b) Sam. לקלל עוד. c) Sam. אוסף. d) Sam. קר וחום קיץ. e)
 Sam. יומם.

כ השמים: המיש עשרה אמה מלמעלה וגברו המים וכבו
 21 ההרים): ונגזע כוֹדֵשׁוֹ הַרְמִישׁ עַל־הָאָרֶץ בְּעוֹף וּבְבַהֲמָה
 22 וּבְחַיָּה וּבְכָל־הַשָּׂרָץ הַשָּׂרָץ עַל־הָאָרֶץ וְכָל־הָאָדָם: כָּל־אִישׁ
 23 נִשְׁמַת־רוּחַ חַיָּים בְּאַפּוֹ מִכָּל־אִשׁר בְּחַרְבָּה מֵתוֹ: וַיִּמָּח אֶת־
 כָּל־הַיְקוּיִם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד־בַּהֲמָה עַד־לְמִישׁ
 וְעַד־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן־הָאָרֶץ וַיִּשְׁאַר^א אֶדְנֵה וְאִשׁר
 24 אָדָם בַּתְּהֵה: וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל־הָאָרֶץ הַמְּשִׁיִּים וַיִּמָּחַת יוֹם:

ח 8

א וַיִּגְבַּר אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־כָּל־הַחַיָּה וְאֶת־כָּל־הַבְּהֵמָה^ב
 אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּהֵה וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל־הָאָרֶץ וַיָּשֹׁבוּ
 2 הַמַּיִם: וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנֹת^ג הַהָיִם וַאֲרָבֹת^ד הַשָּׁמַיִם וַיִּבְלְאוּ^ה הַמַּיִם
 3 מִן־הַשָּׁמַיִם: וַיָּשֹׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַחֹדֶף וַיָּשִׁיב^ו וַיַּחֲבְרוּ
 4 הַמַּיִם מִקְצֵהָ^ז הַמְּשִׁיִּים וַיִּמָּחַת יוֹם: וַתֵּנֶה הַתְּהֵה בַּחֹדֶשׁ
 הַשְּׁבִיעִי בְּשִׁבְעָה־עֶשְׂרִי^ח יוֹם לַחֹדֶשׁ עַל־הַיָּם אַרְבָּעִים: וְהַמַּיִם
 הָיוּ הַחֹדֶף וַחֲסוּר^ט עַד הַחֹדֶשׁ הַעֲשִׂירִי בְּעֶשְׂרִי כְּאַחַד לַחֹדֶשׁ
 6 נִרְאוּ רֵאשֵׁי הַהָרִים: וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ
 7 אֶת־חַלּוֹן הַתְּהֵה אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיִּשְׁלַח אֶת־הָעֶרֶב וַיֵּצֵא וַיֵּצֵא
 8 וַיָּשִׁיב^י עַד־וּבִשְׁתׁ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: וַיִּשְׁלַח אֶת־הַיּוֹנָה
 9 מֵאִתּוֹ לִרְאוֹת הַקָּלוֹ הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי^כ הָאֲדָמָה: וְלֹא־מָצְאוּ
 הַיּוֹנָה מְנוּחַ לְבַר־רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל־הַתְּהֵה כִּי מַיִם
 עַל־פְּנֵי כָּל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יְדוֹ^ל וַיִּקְחֶהּ וַיָּבֵא אֶתֶּה אֵלָיו

v) LXX. *πάντα τὰ ὄρη τὰ ὑψηλά*; Syr. ܩܘܘܢܝܘܬܝܢ „the high mountains”. w) Sam. עד עוף. x) Sam. הישאר. y) LXX. insert: *καὶ πάντων τῶν πετεινῶν καὶ πάντων τῶν ἑρπετιῶν τῶν ἑρπύλλον.* z) Sam. מעינות. a) Sam. וארכות. b) Sam. ויכל. c) Sam. הלכו ושבו. d) Sam. מקץ. e) LXX. *ἑβδομῆς καὶ ἐξάδα.* f) Sam. הררט. g) Sam. הלוכו וחסרו. h) Sam. חדש. i) Sam. יצא ושב. j) Cdd. 2. LXX. omit. k) Sam. את ידו.

14 לָאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ: וְהָיָה בְּעֵנְנֵי עָנָן עַל־הָאָרֶץ
 וְנִרְאָתָה הַקֶּשֶׁת בְּעָנָן: וּנְבִרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם" ט
 וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה" בְּכָל־בָּשָׂר וְלֹא־יְהִי עוֹד הַמַּיִם לְמַבּוּל
 16 לְשִׁחָה" כָּל־בָּשָׂר: וְהָיְתָה הַקֶּשֶׁת" בְּעָנָן וּרְאִיתֶיהָ לְזִכָּר" בְּרִית
 עִלְמִים בֵּין אֱלֹהִים" וּבֵין כָּל־נֶפֶשׁ חַיָּה" בְּכָל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־
 17 הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־נֹחַ זֶאת אֹת־הַבְּרִית אֲשֶׁר
 18 בְּקִמְתִּי בֵּינִי וּבֵין כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ: פ וַיְהִי
 כִּי־נֹחַ הִנְצִיאִים" מִן־הַתֵּבָה שֵׁשׁ וְחָם" וַיַּפֵּת וְחָם הוּא אָבִי
 19 כְּנָעַן: שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים בְּנֵי־נֹחַ וּמֵאֵלֶּה" נִפְצָה כָּל־הָאָרֶץ: ו
 20 וַיַּחַל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטֵּעַ כַּרְמִים: וַיִּשְׁתֶּן מִן־הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר
 21 וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֹהֱלָה"א: וַיֵּרָא חָם אָבִי כְּנָעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו
 22 וַיַּגִּד לְשְׁנֵי־אָחָיו בְּחוּץ: וַיִּקַּח שָׁם וַיַּפֵּת אֶת־הַשְּׂמֵלָה
 23 וַיִּשְׂמֹו" עַל־שְׁבָם שְׁנֵיהֶם וַיִּלְכֹּל אַחֲרֵיהֶם וַיִּכְסּוּ אֶת עֶרְוַת
 24 אָבִיהֶם וַיִּפְנִיחֵם אַחֲרֵיהֶם וְעֶרְוַת אָבִיהֶם לֹא רָאוּ: וַיִּקְצַץ" נֹחַ
 מֵיַיִנוּ וַיִּדַע אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן: וַיֹּאמֶר
 אָרוּר כְּנָעַן
 עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאָחָיו:

26

וַיֹּאמֶר

בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שָׁם

וַיְהִי כְּנָעַן עֶבֶד לָמוֹ:

27

וַיַּפֵּת אֱלֹהִים לְיֹפֶת

וַיִּשְׁבֵן בְּאֹהֶל־שָׁם

וַיְהִי כְּנָעַן עֶבֶד לָמוֹ:

a) Sam. ובינכם. b) Sam. והיה אשר אהכם. c) Sam. לשחית.
 d) LXX. apparently קשתי. e) Sam. וראיתה לאזכרה. f) LXX. *ἐνὰ
 μέσσω ἐμοῦ καὶ τῆς γῆς*. g) Sam. הזיה. h) Sam. היוצאים.
 i) Sam. חם. j) Sam. מאלה. k) Sam. אהלו. l) Sam. וישמו.
 m) Sam. ויקץ.

ט 9

א ויברך אלהים את־נח ואת־בניו ויאמר להם פרו ורבו
 2 וימלאו את־הארץ: (ומוראכם וחתכם*) יתנה על כל־חיה
 הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם כְּבָלִ"י) אֲנִי הַרְמִישׁ הַחַדְמָה
 3 וּבְכָל־דָּג הַיָּם בְּיַדְכֶם נִתְנוּ: (כָּל־רִמְשׁ אֲשֶׁר הוּא־חַי לָכֶם
 4 יִחַה לְאֹכְלָהּ כִּי־קָ עָשִׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל־י: אֵךְ בָּשָׂר
 ה כִּנְפִישׁוֹ דָּמוֹ לֹא הֵאֱבִלוּ: וְאֵךְ אֶת־דַּמְכֶם* לְנַפְשֵׁיכֶם אֶדְרֹשׁ)
 5 כִּי־כָל־חַיָּה"י אֶדְרֹשׁוּ וּמִי־ד"י הָאָדָם כִּי־ד"י אִישׁ אֲחִיו"י אֶדְרֹשׁ)
 6 אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם: שִׁבְלֵי קַם הָאָדָם"י בְּאָדָם"י דָּמוֹ יִשְׁפַךְ כִּי כָצִילִם
 7 אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם: וְאִתָּם פָּרוּ וּרְבוּ וּשְׂרָצוּ"י בְּאָרֶץ
 8 וּרְבוּ־בָהּ: ם וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֱלֵנָּה וְאֶל־בְּנֵי אִתּוֹ
 9 לֵאמֹר: וְאֲנִי הֵנִי מְקִים אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת־וְרֵעֵכֶם
 י אֶתְרֵיכֶם: וְאֵת כָּל־נַפְשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם כְּעוֹף בְּהֵמָה"י)
 וּבְכָל־חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם מִכָּל יִצְאֵי הַחַבֹּה לְכָל חַיַּת הָאָרֶץ: י)
 11 וְחַקְמֹתַי אֶת־בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא־יִכָּחֵת"י כָּל־בָּשָׂר עוֹד מִמֵּי
 12 הַמַּבּוּל וְלֹא־יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל לְשִׁחַת"י הָאָרֶץ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 נָאֵת אֶת־חֲבֵרֹתַי אֲשֶׁר־אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינְכֶם"י וּבֵין כָּל־נַפְשׁ
 13 חַיָּה"י אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם: אֶת־קִשְׁתִּי נָתַתִּי בְּעַגֵּן וְהַיְחָה

f) LXX. supply: *zai zatazuvouévōsate autēs.* g) Sam. וּבְכָל וּמֹרָאֲכֶם וְחַתְּכֶם. h) Cdd. 2. Sam. cdd. 4. LXX. Syr. Saad. וּבְכָל. i) Sam. נִתְחַז. j) Sam. הַכָּל. k) Sam. omits אֵךְ and reads וְאֵת. l) LXX. omit. m) Sam. הַי. n) Sam. מִי־ד. o) Cd. 1. LXX. וּמִי־ד. p) Cdd. Sam. Vulg. Syr. וְאִתּוֹ. q) Sam. הַדְרֹשׁ. r) Sam. אָדָם. s) LXX. Vulg. omit. t) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. Onk. cdd. 3. וּשְׂרָצוּ. u) Cdd. Sam. LXX. Syr. Saad. Ps.-Jon. Onk. cdd. 7. וּבִכְהַמָּה. v) LXX. omit ח' הָא' לְכָל. w) Sam. adds עוֹד here, and omits it after בָּשָׂר. x) Sam. הַמַּבּוּל לְהַשְׁחִית. y) Sam. וּבִינְכֶם. z) Sam. הַחַיָּה.

16 בכורו^o) ואת־חת: ואת־היבסל ואת־האמרי ואת־הקנעני: 17
 ואת־החתי ואת־הערקני^p) ואת־הסיני: ואת־הארגי ואת־
 18 הצמרי ואת־החמתי ואחר נפצו משפחות^q) הקנעני: ויהי 19
 גבול הקנעני מצידן באבה נהרה עד־עזה באבה סדמה
 ועמרה ואדמה^r) וצבנים^s) עד־לשע^t): אלה בני־חם למשפחתם ב
 20 ללשונתם בארצותם^u) בגויהם^v): ם ולשם^w) ילד גם־הוא 21
 אבי כל־בני־עבר אחי יפת הגדול: בני שם עילם ואשור 22
 וארפקשר^x) ולור^y) וארם^z): ובני ארם עיץ וחיל ונחר^a) ומיש^b): 23
 וארפקשר ילד^c) את־שלה ושלח ילד את־עבר: ולעבר ילד^d) 24
 שני בנים שם האהר פלג פי בניו נפלגה הארץ ושם אחי 25
 יקמן: ויקמן ילד את־אלמורד ואת־שלף ואת־הצרמות 26
 ואת־זרה: ואת־הרוגם^e) ואת־אונל^f) ואת־דקלה: ואת־עיבל^g) 27
 ואת־אבימאל ואת־שבא: ואת־אופר^h) ואת־חווילה ואת־יובב 28
 כל־אלה בני יקמן: ויהי מושבם ממשאⁱ) באבה ספרה הר ל
 29 הקדם: אלה בני־ישם למשפחתם ללשונתם בארצותם^j) לגויהם: 30
 אלה משפחות^k) בני־נח לחולדתם בגויהם ומאלה^l) יפדו 31
 הגוים^m) בארץ אחרⁿ) המבול: 32

o) Sam. בכורו. p) הערוקי. q) Sam. צידון בכורו. r) Sam. נפצה משפחה.
 s) Cdd. LXX. (Onk.) אדמה. t) וצבנים ק'. u) Sam. reads the verse thus: נהרה הגדול עד הנהר הגדול. v) Sam. למשפחותם ללשונתם בארצותם. w) נהר פרח ועד הים האחרון.
 x) Sam. Saad. לגויהם. y) Cdd. 2. Sam. וישם. z) Cdd. 1. Syr. through-
 out: $\text{וְיִלְדוּ אֶת־בְּנֵיהֶם}$. a) Sam. חוץ וחיל נחר. b) Sam. ומשא; LXX. & 1 Chr. 1: 17. מיש.
 c) LXX. insert: $\text{τὸν Καὶρὸν καὶ Καὶρὸν ἐγέννησε}$; so Luke 3: 36. d) Sam. ילדו. e) Sam. אדורם. f) Sam. אונל. g) Sam. עיבל.
 h) Sam. אפר. i) Syr. מִמְשָׁא . j) Sam. למשפחותם בארצותם. k) Sam. משפחות. l) Sam. מאלה. m) Sam. LXX. איי הגוים. n) Sam. אחרי.

25 וַיְהִי־נָחַ אַחֲרָיִם הַמַּבּוּל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְחֲמִשִּׁים שָׁנָה:
29 וַיְהִי־נָחַ בְּלִיבְיַנְתָּה הַשָּׁעָה מֵאוֹת שָׁנָה וְחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת: פ

י 10

א וְאַלֹּהֵי הַקּוֹלֶדֶת בְּנִי־נָחַ שֵׁשׁ חָמִ"פ וַיָּפֶת וַיּוֹלְדוּ" לָהֶם בָּנִים אַחֲרָיִם
2 הַמַּבּוּל: בְּנֵי יָפֶת גָּמַר וּמְנַיִג וּמְדִי" וַיְנֹ" וְהַבֵּל וּמִשְׁדָּ" וְהִירָם:
3 וּבְנֵי גָמַר אִישׁ־בְּנֵי וְרִיפָת" וְתִגְרָמָה: וּבְנֵי יוֹן אֱלִישָׁה"
ה וְתִרְשִׁישׁ בָּתִּים וְרִדְנִים": מְאֵלָה נִפְרְדוּ אֲנִי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֵתָם"
6 אִישׁ לְלִשְׁנֵי לְמִשְׁפַּחָתָם" בְּנוֹחָם": וּבְנֵי חָם פּוֹשׁ וּמִצְרַיִם
7 וּפּוֹט" וּבְנֵי־עֵנָן: וּבְנֵי כֹיֵשׁ סָבֵא וְתוֹלָה וְסַבְתָּה" וְרַעְמָה
8 וְסַבְתָּבֵא" וּבְנֵי רַעְמָה שָׁבֵא וְדָדָן": וְכֹיֵשׁ יֶלֶד" אֶת־נִמְרֹד" הוּא
9 הַחַל לְהַיּוֹת גִּבּוֹר" בְּאַרְצָן: הוּא־הִיָּה גִבּוֹר־צִיד לִפְנֵי יְהוָה"
י עַל־כֵּן יֹאמַר בְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צִיד לִפְנֵי יְהוָה: 10 וַיְהִי רֵאשִׁית
11 מִמֶּלֶכְחַיִל בְּכָל־וְאֶרֶץ וְאֶבְרָהָם וּבְלֵנָה" בְּאַרְצָן שִׁנְעָר: מִן־חֲאָרָן
הַהוּא יֵצֵא אֲשֶׁר וַיִּבְרַן אֶת־נִינּוּהָ וְאֶת־רַחֲבֵת" עִיר וְאֶת־
12 בִּלְחָ: וְאֶת־רָסָן בֵּין נִינּוּהָ וּבֵין בִּלְחָ הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה:
13 וּמִצְרַיִם יֶלֶד אֶת־לֹדְדִים" וְאֶת־עֵנַמִּים" וְאֶת־לְהָבִים וְאֶת־
14 נַפְתָּחִים": וְאֶת־פִּתְרָסִים וְאֶת־כַּסְלָחִים אֲשֶׁר יֵצֵא מִשָּׁם
טו פְּרִשְׁתִּים וְאֶת־כַּבְּתָרִים: ם וּבְנֵי־וֹלְדָה אֶת־צִידָן

n) Sam. אחרי. o) Cdd. plur. 49 edd. Sam. ויהי; the vss. cannot be cited in support of this reading. p) Cdd. Syr. Saad. וחס. q) Sam. ויולידו. r) Sam. אחרי. s) Sam. ומדי. t) LXX. add *zai' Eliaú*. u) Sam. הובל ומישד. v) Sam. ריפד; Cdd. 2. & 1 Chr. 1: 6. ודיפת; Syr. ريف. w) Sam. אליש. x) Vid. n. Sam. ורדנים. y) Sam. בארצותם. z) Sam. למשפחותם. a) Cdd. 3. Sam. ed. 1. לגויהם. b) Sam. פוט. c) Sam. סבתה. d) Sam. וסבתה. e) Syt. ريف. f) Sam. הוליד. g) Sam. נמרוד, and in v. 9. h) Sam. גבור, and in v. 9. i) LXX. add אלהים. j) Sam. ובלחן. k) Sam. רחבת. l) Sam. להרים. m) Sam. עינמים. Syr. عينم. n) Syr. ريف.

יא 11

2 ויהי בלחצאין שפה אחת ודברים אחרים: ויהי בנסעם
 3 מקדם וימצאו בהמה בארץ שנער וישבו שם: ויאמרו איש
 4 אלירעהי הבה נלכנה לבנים ונשרפה לשרפה ויהי להם
 5 הלבנה לאבן) ויהמר" (הנה להם לחמר"): ויאמרו הבה
 6 נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן
 7 ה נפוינ') על פני בלחצאין: ונרד יהוה לראות) אתהעיר ואת
 8 המגדל אשר בנו בני האדם: ויאמר יהוה הן עם אחד
 9 ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועשה לא יבצר
 10 מהם כל אשר נזמו) לעשית: הבה נרדה ונבלה שם שפתם")
 11 וישל לא ישמעו) איש שפת" (רעהו: ונפץ יהוה אתם מיסם
 12 על פני בלחצאין ויחדלו לבנות) העיר): ע"פ קרא שמה
 13 בבל ברשם בבל יהוה שפת" בלחצאין ומשם הפיצם
 14 יהוה על פני בלחצאין: פ אלה" (הולדת ישם שם
 15 בן מאת שנה. וילד את ארפכשד שנתים אחר") המבול:
 16 ויחיו ישם אחריו הולדו את ארפכשד" חמש מאות שנה
 17 וילד בנים ובנות"): ס וארפכשד חי חמש ושלשים")
 18 שנה וילד את שנה): ויהי ארפכשד אחריו הולדו את

o) קמץ ב"ק p) Sam. והחמר. q) Sam. להחמר. r) Sam.
 נפץ. s) Sam. לראות. t) Sam. ירמו. u) Sam. ישפחים. v) Sam.
 אח. w) Sam. את שפה. x) Sam. לבנות. y) Sam. LXX. ויהי
 והעיר ואת המגדל. z) Sam. את שפה. a) Cdd. 2. LXX. Sam. ed.
 1. Sam. Vers. (Onk.) ואלה. b) Sam. אחרי. c) קמץ ב"ק
 d) LXX. insert *zai ànéthare*, and so also in vv. 13, 15, 17, 19, 21,
 23, 25; Sam. inserts here: שש מאות שנה וימת. e) Sam. and LXX. insert ומאת. f) LXX. *Kairar*.

אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחַרְוֹן וַיִּצְאוּ לְלֶכְתָּ אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה^ר
 כְּנָעַן⁶: וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְצָיִם עַד מְקוֹם שְׂלֹם עַד אֵלֹן מוֹרָה⁶
 וַהֲבַנְנֵנִי אִזּוּ בְּאַרְצָיִם: וַיֵּרָא יְהוָה אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר⁷ לְוַרְעֵל
 אִתּוֹ אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיִּבֶן שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו:
 וַיַּעֲתֹק מִשָּׁם הַחֵרֶה מִקְדָּם לְבֵית-אֵל וַיֵּט⁸ אֶהְלֹה⁸ בֵּית-אֵל
 מִיָּם וַהֲעִי מִקְדָּם וַיִּבֶן שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה:
 וַיִּסַּע אַבְרָם הַלֹּדֶז וַנְּסוּעָ⁹ הַנְּגַבָּה: פ וַיְהִי רָעַב בְּאַרְצָיִם⁹
 וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִמָּה לְגֹר שָׂם כִּי-כָבֵד הָרַעַב בְּאַרְצָיִם: וַיְהִי
 בְּאֲשֶׁר הִקְרִיב לָבֹא מִצְרַיִמָּה וַיֹּאמֶר אֶל-שָׂרִי אִשְׁתּוֹ הִנֵּה-
 נָא¹² יָרַדְתִּי כִּי אִשָּׁה וַפֶּת-מֵרְאָה אֶת־¹²: וַחֲוָה כִּי-יִרְאוּ אֶת־דִּ¹²
 הַמִּצְרַיִם וַאֲמָרוּ אִשְׁתּוֹ זֹאת וַהֲרֵגוּ אֹתִי וְאֶת־¹³ יַחֲוִי: אָמְרוּ-
 נָא¹³ אֶתְחִי אֶת־לְמַעַן יִיטַב־לִי כַעֲבוּרָךְ וַחֲוָה נִפְשִׁי בְּגִלְגָּלָה:
 וַיְהִי כִּבּוֹא אַבְרָם מִצְרַיִמָּה וַיִּרְאוּ הַמִּצְרַיִם אֶת-הָאִשָּׁה
 כִּי-יָפָה הוּא מְאֹד: וַיִּרְאוּ אֶת־הָאִשָּׁה שָׂרִי פָרְעֹה וַיְהַלְלוּ אֹתָהּ
 אֶל-פָּרְעֹה וַתִּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית־¹⁶ פָּרְעֹה: וְלֹא-אַבְרָם הֵיטִיב¹⁶
 כַּעֲבוּרָה וַיְהִי-לוֹ צָאן-וּבִקָּר וַחֲמֹרִים וַעֲבָדִים וּשְׂפָחוֹת
 וַאֲתֹנֹת¹⁷: וַגַּמְלִים: וַיִּנְגַע יְהוָה אֶת-פָּרְעֹה בְּנָעִים גְּדֹלִים
 וַאֲתֹ-בֵיתוֹ עַל-דְּבַר שָׂרִי אִשְׁתּוֹ אַבְרָם: וַיִּקְרָא פָּרְעֹה לְאַבְרָם
 וַיֹּאמֶר מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי לָמָּה לֹא-הִגַּדְתָּ לִּי כִּי אִשְׁתְּךָ
 הוּא: לָמָּה¹⁸ אָמַרְתָּ אֶתְחִי הוּא וַאֲקַח אֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה וַעֲתָה¹⁸

r) Sam. ארץ. s) The LXX. omit כנען ארצה כנען, but the Alex. cod. has the clause. t) LXX. supply: *εις τὸ μῆκος ἀβτῆς*.
 u) Sam. מורא. v) Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. add לו. w) LXX. Vulg. insert שָׂם. x) Sam. אהלו. y) Sam. הלך ונסע. z) LXX. Vulg. Saad. omit נא. a) Sam. אחי, & so v. 13. b) Sam. אחיך. e) Sam. ואחיק. d) Omitted in Cd. 1. Syr. e) Sam. ביתה. f) Sam. הייטב. g) Sam. ושמחות וחמרים. h) Sam. ולמה.

26 שְׁנָה וּמֵאֵת שְׁנָה) וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנֹת: ׀ וַיְהִי־תָרַח
 27 שְׁבַע־יָמִים שְׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־אַבְרָם אֶת־נְחֹר וְאֶת־חָרָן וְאֶל־הָלָה
 תּוֹלְדֹת תָּרַח תָּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם אֶת־נְחֹר וְאֶת־חָרָן
 28 וְחָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט: וַגַּם חָרָן עֲלִפְטֵי תָרַח אָבִיו בְּאַרְצָא
 29 מְוֹלְדָּתוֹ בְּאֹר כַּשְׂדִּים: וַיִּקַּח אַבְרָם וְנְחֹר לָהֶם נָשִׁים שְׁמֵם
 אִשְׁת־אַבְרָם) שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁת־נְחֹר מִלְכָּה בַת־חָרָן אֲבִי־
 ל מִלְכָּה וְאָבִי יִסְכָּה: וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֶדֶד):
 31 וַיִּקַּח תָּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בְּן־חָרָן בְּן־בְּנוֹ וְאֵת
 שָׂרִי בַת־הָלָה) אִשְׁת־אַבְרָם בְּנוֹ) וַיֵּצְאוּ) אִתָּם מֵאֵר כַּשְׂדִּים לְלֶבֶת
 32 אַרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיִּגְשְׁבוּ שָׁם: וַיְהִי וַיְמִי־תָרַח
 הַמֵּשׁ שָׁנִים וּמֵאֵתָוִם) שְׁנָה וַגַּם תָּרַח בַּחָרָן: פ

יב 12

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַבְרָם לְדַלֵּךְ מֵאַרְצְךָ וּמִמְוֹלְדָּתֶךָ וּמִבֵּית
 2 אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָה: וְאֶעֱשֶׂה לְגִי גְדוֹל וְאַבְרָם
 3 וַאֲנִדְלָה שְׁמִי וְהִיחָה) בְּרַבָּה: וְאַבְרָם) מִבְּבֵרֶה) וּמִקְלָיֶה)
 4 אֶרֶץ וַנְּבָרְכוּ בָרָה) כָּל מִשְׁפַּחַת) הָאָדָמָה: וַיִּלֶּךְ אַבְרָם בְּאֶשֶׁר
 דָּבַר אֱלֹהֵי יְהוָה וַנְּבָרַךְ אֱתוֹ לוֹט וְאַבְרָם בְּדֹחַמֵשׁ שָׁנִים
 ה וַשְׁבַּע־יָמִים שְׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן: וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת־שָׂרִי אִשְׁתּוֹ
 וְאֶת־לוֹט בְּן־אָחִיו וְאֶת־כָּל־רְבוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ

e) Sam. שנה; השע שנים וששים שנה; LXX. *ἔτη ἑκατὸν ἑξοσιπέντε*;
 Ps-Jon. יהיו כל ימי נחור שמנה. d) Sam. adds: וַיִּשְׁקֶרְבֵי יָמָיו. מֵאֵה וַיִּשְׁקֶרְבֵי יָמָיו. e) Sam. אלה. f) Sam. אררם. g) Sam.
 אברם ונחור בניו. i) Sam. ואת שרי ואת מלכה בלוהו. h) Sam. וימקלליה. j) Sam. LXX. Vulg. ויוצא; vid. n. k) Sam. וארבעים ומאה. so Acts
 7: 4. l) Sam. יהיו. m) Sam. ואברך. n) Cdd. Sam. ed. 1. מכרכך. o) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. וימקלליך. p) Syr. adds
 מִשְׁפַּחָהּ, i. e. ובזרעך. q) Sam. משפחה.

קדם רעים ונחפזאים ליהוה מאר: ויהוה^א) אמר אל-אבלם 14
 אתרי הפרד-לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן-המקום
 אשר-אתה שם צפנה^ב) ונגבה וקדמה ונמה: כי את-בל-טו
 הארץ אשר-אתה ראה לה אתננה ולזרעה עד-עולם:
 ושמתי את-זרעה בעפר הארץ אשר ו אם-יובל איש למנות 16
 את-עפר הארץ גם זרעה ומנה: קום התהלך בארץ 17
 לארצה ולרחבה כי לה אתננה: ויאהל^ג) אבלם ויבא וישב 18
 באלני^ד) ממרא^ה) אשר בהכרון ויבוא-שם מוצת ליהוה: פ

14 יד

ויהי בימי אמרפל מלך-שנער אריוך^א) מלך אלסר^ב) בדרלעמר^ג) א
 מלך עילם ותרעל^ד) מלך גנים^ה): עשו מלחמה את-פרע מלך 2
 סדם ואת-ברשע מלך עמרה שנאב^ו) ו מלך אדמה ושמאבל^ז)
 מלך צבאים^ח) ומלך בלע^ט) הוא-צער: כל-אלה חברו אל-עמק 3
 השדים הוא גם המלח: שטים עשרה שנה עבדו את- 4
 בדרלעמר ושלש-עשרה^י) שנה מרדו: ובארבע עשרה שנה ה
 בא בדרלעמר והמלכים אשר אתו ויבאו את-רפאים^{יא})
 בעשקרת קרננים^{יב}) ואת-הזונים בהם^{יג}) ואת האמיים בשנה

y) LXX. ואלהים. z) Sam. צפונה. a) Sam. וילך. b) Sam. באלוני.
 c) Syr. adds **אֲמֹרִי** „the Amorite“. d) Cdd. Sam. ואריוך.
 e) Syr. **וְיָצֵא**; Ps.-Jon. תִּלְסַר. f) Sam. כדר לעמר and so in vv. 4, 5;
 Syr. **וְיָצֵא**. g) LXX. *Θαυγάλ*, Syr. **وَيُحْتَفِ**. h) Syr. Lee
וְיָצֵא, Walton **וְיָצֵא**. i) Sam. ושנאב; LXX. *καὶ μετὰ Σενάιο*.
 j) Sam. ושמאבל, Syr. **وَمُحْتَفِ**. k) צבאים, here and in v. 8; Sam.
 צבאים, and so v. 8, Hos. 11: 8. l) LXX. *Βαλίαι*. m) Sam.
 ונשלש ע. n) Sam. הרפאים. o) Sam. בעשקרות ק. LXX. *ἐν Ἀσταρὼθ*
καὶ Κερναίν, and so Syr., according to Walton, but not Lee.
 p) Sam. cdd. 7. Jerome in Quæst. Heb. בהם. Vid. n.

כ הנה אשה קח ולך: ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו
אתו ואח-אשתי ואח-כל-אשר-לו):

יג 13

א ונעל¹ אב²לם ממצרים הוא ואשתי וכל-אשר-לו ולוט עמי
ב הגנבה: ואב³רם ב⁴בד מאד במתנה בכסף יבונה: וילך
למסעיו מנגב ועד-בית-אל עד-המקום אשר-תיה שם אהל⁵ה)
1 בת-תלה בין בית-אל⁶) ובין העי: אל-מקום המזבח אשר-
ה עשה שם בראשנה⁷) ויקרא שם אב⁸רם בשם יהוה: (גם-ללוט
6 הילך אחי-אב⁹רם הנה צאן-דב¹⁰ר ואהלים: ולא-נשא¹¹) אתם
הארץ לשבת יח¹²ה) ביהנה רביש¹³ לב ולא יבלו לשבת
7 יח¹⁴הו: ויהי-ליב בין העי מקנה-אב¹⁵רם ובין העי מקנה-לוט
8 והבנעני והפרזי או ישב¹⁶) בארץ: ויאמר אב¹⁷רם אל-לוט
אל-נא¹⁸) התי¹⁹) מריבה ביני וביןך ובין רעי ובין רעיך פי-
9 אנשים אחים אנחנו: הלא²⁰) בלה-ארץ לפניך הפרד נא
י מעלי אסח-ש-מאל ואימנה²¹) ואסח-נמין ואש-מאילה²²): ונשא-
לוט אדעיניו ורא אהי-פל-ב²³ר הנהן פי בלה²⁴) משקה
לפניו שקה יהיה אהי-סרם ואהי-עמלה בגן-יהוה בארץ
11 מצרים באכה צע²⁵): ויבחר-לו לוט את כל-ב²⁶ר²⁷) הנהן
12 ויסע לוט מקרם ויפרדו איש מעל אחיו: אב²⁸רם²⁹) ישב
13 בארץ-גגן ולוט ישב בערי חב³⁰ר ואהל עד-סרם: ואנשי

כ.האל. k) Sam. אהלו. j) Sam. ולוט עמן. i) Sam. adds

ל. Sam. בראישינה. m) Sam. נשאה. n) Sam. יח. o) Sam. ישבים.

p) Cd. 1. LXX. Syr. omit נא. q) Sam. ה.היה. r) Sam. הלא.

s) Sam. ה.וימנה השמאלה. t) Sam. ה.וימנה והימנה.

u) Sam. בלו. v) Sam. צעה. w) Cdd. 2. Vulg. omit כל

x) Cdd. 2. LXX. read ואברם.

קנה שמים וארץ: וברוך את עליון אשר-מגן צריך בירך^ו כ
 21 ויתן-לו^א מעשר מבול: ויאמר מלך-סדם אל-אברם תן-לי^א
 22 הנפש והרכוש^ב קח-לך: ויאמר אברם אל-מלך סדם הרמתי
 23 ידי^ב אל-יהוה^ג את עליון קנה שמים וארץ: אם-מחוט ועד
 שרוף-נעל^ג ואם-אקה^ד מבול-אשר-לך ולא תאמר אני
 24 העשיתי^ד את-אברם: בלעדי בק אשר אכלו הנעלים וחלק
 האנשים אשר הלכו אתי ענל אשבל וממלא הם יקחו
 חלקם:

טו 15

אחר והדברים האלה הנה דבר-יהוה אל-אברם במחנה א
 לאמר אל-תירא אברם אנכי מגן לך שברך הרבה^א מאד:
 ויאמר אברם אדני יהוה מה-תפון-לי ואנכי הולך עריצי^ב
 וכן-משק ביתי הוא *דמשק* אליעזר: ויאמר אברם הן לי^ב
 לא נתתה גרע והנה בן-ביתי יורש^ג אתי: והנה דבר-יהוה
 אליו לאמר לא יירשך זה בן-אם אשר יצא ממעיך הוא
 יירשך: ויוצא אתו החוצה ויאמר^ג הבט-נא השמימה^ג
 וספר הכוכבים אם-תוכל לספר אתם ויאמר לו^ד כה יהיה
 זרעך: והאמן^ד ביהוה ונהשבה לו צדקה: ויאמר אליו אני^ד
 יהוה אשר הוצאתיך מאור בשדים לתת לך את-הארץ
 הזאת לרשתה: ויאמר אדני יהוה בטה אדע בי איך-שנה:

j) Cdd. LXX. Vulg. Syr. Saad. בידך, k) LXX. insert "Αβραμ.
 l) Sam. הנה לי, m) Sam. והרכוש, n) Sam. את ידי, o) Sam.
 האלהים, p) Sam. שרוג נ', q) Cdd. Sam. אם אקח, r) Sam. אנכי
 העשיתי, s) Sam. ארכה, t) Sam. הלך עררי, u) Sam. יירש, v) LXX. Syr.
 Vulg. Saad. insert לו, w) Sam. השמים, x) LXX. omit.
 y) LXX. Vulg. supply אברם.

6 קריתים: ואת־ההרי בהררם^q שעיר עד איל פאלון^r אשר על־
 7 המדבר: וישבו ויבאו אל־עין משפט הוא קרש ויכו את־
 כל־שדה העמלקי וגם את־האמלי הישב בחצצן^s תמר:
 8 ויצא מלך־סדם ומלך עמלה ומלך אדמה ומלך צבונים
 ומלך בלע היא־צער ויערכו אסם מלחמה בעמק השדים:
 9 את בדרלעמר מלך עילם וחדעל מלך גוים ואמרפל מלך
 שניער וארנוד מלך אלסר ארבעה מלכים את־החמישה:
 10 ועמק השדים בארת בארת חמר^t וינסו מלך־סדם ומלך עמרה^u
 11 ויפלד־שמה^v והנשארים הרה^w נסו: ויקחו את־בלרביש^x סדם
 12 ועמרה ואת־בד־אבלם ובלבו: ויקחו את־לוט ואת־רביש^y
 13 בן־אחי אברם ובלבו^z והוא ישב בסדם: ויבא הפלגים ויגר^a
 לאברם העברי והוא ישבן באלני^b ממרא האמלי אחי אשבל^c
 14 ואחי ענר^d והם בעני ברית־אברם: וישמע אברם כי נשבה
 אחיו^e ויבק^f את־חניכיו וילכי ביתו שמנה עשר ושלש מאות
 15 ויורדף עד־דון: ויחלק עליהם וילח הוא ועבדיו ויבס
 16 ויורדבם עד־חיבה אשר משמאל לדמשק: וישב את כל־
 הרביש^g וגם את־לוט אחיו ורבישו^h השיב וגם את־הנשים
 17 ואת־העם: ויצא מלך־סדם לקראתו אתרי שיבו מחיבה
 את־בדרלעמר ואת־המלכים אשר אפו אל־עמק שנה הוא
 18 עמק המלה: ומלכו־צדק מלך שלם הוציא להם וגן והוא
 19 בהן לאל עליון: ויברכהוⁱ ויאמר ברוך אברם לאל עליון

q) Sam. LXX. Vulg. Syr. Onk. Saad. כהררי; vid. n. r) Sam.
 פרסן. s) Sam. בחצצן. t) Sam. בארות בארות חמר. u) V. D. H.
 סדם ועמרה; vid. n. v) Sam. שם. w) Sam. ההרה. x) Sam. רביש.
 y) Sam. רכוש. z) Sam. ואת כל רכוש. a) Sam. היגר. b) Sam.
 c) Sam. אשכול, and so in v. 24. d) Sam. ענר, and so in v. 24.
 e) LXX. and Vulg. supply לוט. f) Sam. יידק. g) Sam. הרביש;
 LXX. supply Σοδόμων. h) Sam. רכוש. i) Sam. את אברם.

מִקֵּץ עֵשֶׂר שָׁנִים לְשֵׁבֶת אַבְרָם בְּאַרְצוֹ בְּנֶגְעוֹן וַתֵּלֶן אֹתָהּ
 לְאַבְרָם אִישָׁה לּוֹ לְאִשָּׁה: וַיִּבֹא אֶל-הָגֵר וַתַּחַר וַתֵּרָא כִּי 4
 הָרְתָה וַתִּקַּל גְּבֻרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ: וַתֹּאמֶר שְׂרֵי אֶל-אַבְרָם ה 5
 חֲמֹסִי עָלֶיךָ אֲנֹכִי נִתְתִּי שְׂפָחַתִּי בְּחִיקָךָ וַתֵּרָא כִּי הָרְתָה 6
 וַאֲקַל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט יִהְיֶה בֵינִי וּבֵינֶיךָ^o): וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל- 6
 שְׂרֵי^p) הִנֵּה שְׂפָחַתְךָ^q) בְּגִדְךָ^r) עָשִׂי-לָהּ^s) (חֲטוֹב^t) בְּעֵינֶיךָ וַתַּעֲנֶה 7
 שְׂרֵי וַתִּבְרַח מִפְּנֵיהָ: וַיִּמְצְאֶהָ מִלְּאָךְ יִהְיֶה עִיר-עֵין הַפְּזִים 7
 בַּמִּדְבָּר עַל-הָעֵין בְּדֶרֶךְ שׁוּר: וַיֹּאמֶר^u) (הָגֵר שְׂפָחַת שְׂרֵי אֵר-^v) 8
 מִזֶּה בָּאת^w) וְאַנְּה חֲלָבִי וַתֹּאמֶר מִפְּנֵי שְׂרֵי גְבֻרָתִי אֲנֹכִי 9
 בְּרַחַת: וַיֹּאמֶר לָהּ מִלְּאָךְ יִהְיֶה שׁוֹבִי אֶל-גְּבֻרָתְךָ וְהִתְעַנִּי^x) 9
 תַּחַת יָדֶיךָ^y): וַיֹּאמֶר לָהּ מִלְּאָךְ יִהְיֶה הַרְבֵּה אַרְבָּה אֶת-זֶרְעֶךָ^z) 10
 וְלֹא יִסָּפֵר מִרְבֹּב: וַיֹּאמֶר לָהּ מִלְּאָךְ יִהְיֶה הַנֶּגֶד^a) הַרְבֵּה וְיִלְדֶת 11
 בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ^b) וְיִשְׁמְעָאל כִּי-שָׁמַע יִהְיֶה^c) אֶל-עֵנִיךָ^d): 12
 וְהוּא יִהְיֶה פָּרָא^e) אָדָם יָדוּ כְּכֹל יָדוּ כָּל בּוֹ וְעַל-פְּנֵי כָּל- 12
 אֲחָיו וְשָׁבָן: וַתִּקְרָא שֵׁם-יִהוּוָה הַדֹּבֵר אֵלֶיהָ אֵתָה אֵל רָאִי^f) 13
 כִּי אָמְרָה הַגַּם הַלֵּם רָאִיתִי אֲחֵרִי רָאִי: עַל-כֵּן קָרָא^g) לְבָאֵר 14
 בָּאֵר לְחֵי רָאִי הִנֵּה בּוֹן-קָרֶשׁ וּבּוֹן בָּרֶד: וַתִּלְדֶּה הָגֵר לְאַבְרָם 15
 בֵּן וַיִּקְרָא אַבְרָם שֵׁם-בְּנֵו^h) אֲשֶׁר-יִלְדָהⁱ) הָגֵר וְיִשְׁמְעָאל: וְאַבְרָם 16
 בֵּן-שְׁמֹנִים שָׁנָה וְיִשָּׁשׁ שָׁנִים בְּלַחַת-הָגֵר אֶת-יִשְׁמְעָאל^j)
 לְאַבְרָם:

ם

o) Cdd. Sam. ובינך נקוד על י' בהרא p) Cd. 1. Syr. add
 וישחוק q) Sam. שפחתך r) Cd. 1. Sam. ead. 9. LXX. Syr.
 בירך s) Cd. 1. עשי לך t) Cdd. 2. כטוב u) LXX. insert: *αὐτῆ*
ὁ ἄγγελος Κυρίου. v) Sam. אוי w) Sam. באחי x) Sam.
 הניך y) Sam. ידה z) Sam. זרעך a) Sam. הניך ובהתענה
 b) Sam. את שמו c) Cd. 1. אלהים d) Sam. עניך e) Sam.
 f) Sam. reads ראה twice in this verse. On the accentuation
 of ראי, here and in v. 14, vid. n. g) Sam. קראה h) Sam.
 ית יש i) Cdd. 2. LXX. Syr. ילדה לו j) Sam. ית יש

- 9 וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח־הָ" לִי עֵגְלָה מִשְׁלֶשֶׁת וְעֹז מִשְׁלֶשֶׁת וְאֵיל
 י מִשְׁלֶשֶׁת וְחֵר וְגִזְלִים: וְנִקְחָה־לָּו אֶת־כָּל־אֱלֹהִים וְנִכְפַּר אֹהֶם
 כְּתוּד" (וַיִּסְּוּ אִישׁ־בְּכֶתְרוֹ" לְקַרְאֵת רַעְיוֹ וְאֶת־הַצֶּפֶר" לֹא בְּתָר:
 11 וַיִּרְדּוּ הָעֵיט עַל־הַפְּגָרִים" וַיִּשָּׁב אֹהֶם אֶבְרָם: וַיְהִי הַשְּׁמַיִם
 12 לְבֹא וּבְרַדְמָה גִּפְלָה עַל־אֶבְרָם וַהֲנִיחָה אִימָה הַשִּׁשָּׁה גְדֻלָּה
 13 נִפְלֹת עָלָיו: וַיֹּאמֶר לְאֶבְרָם יְדַע" תִּדַע כִּי־גֵר וַיְהִי וַרְעֵף
 14 בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעָנִי אִתָּם" אֶרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: וְגַם
 אֶת־הַקְּנִי אֲשֶׁר וַעֲבָדוּ" הֵן אֲנִי וְאֶת־רִיבֹן יֶצְאוּ בְּרַב־ש" גְּדוּל:
 15 וְאִתָּה תָּבוֹא אֶל־אֲבִיחַיד בְּשָׁלוֹם תִּקְבְּרֶ" בְּשִׁיבָה טוֹבָה:
 16 וְדוֹר רַב־יָעִי יָשׁוּב" תִּנָּחַ כִּי לֹא־שָׁלֵם עֵנִן הָאֲמִרִי עַד־הַנְּחָה:
 17 וַיְהִי הַשְּׁמַיִם בָּאָה וַעֲלָטָה הִנֵּה וַהֲלָה תִנּוֹר עִשָּׂן וּלְפִיד אֵשׁ
 18 אִשָּׁה עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה: כּוּם הַהוּא כְּרַת יִהְיֶה אֶת־
 אֶבְרָם כְּרִית לֵאמֹר לְרַעֲף נִתְחִי אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר
 19 מִצְרַיִם עַד־הַנְּהַר הַגְּדֹל" נְהַר־פָּרָת: אֶת־הַקְּנִי וְאֶת־הַקְּנִי
 כ וְאִתָּה הַקְּדַמְנִי": וְאֶת־הַחִי וְאֶת־הַפְּרוֹ וְאֶת־הַרְפָּאִים:
 21 וְאֶת־הָאֲמִרִי וְאֶת־הַבְּנַעֲלִי וְאֶת־הַגְּרַגְשִׁי" וְאֶת־הַיְבוּסִי: ם

י" 16

- א וְיִשְׂרָאֵל אִשָּׁת אֶבְרָם לֹא וְלָדָה לָּו וְלָהּ שְׁפָחָה מִצְרִית וַיִּשְׁמָה
 2 הַגֵּר: וַהֲאֵמֶר שְׁלֹו אֶל־אֶבְרָם הַנְּחָ־נָ" עֲצָרְנִי יְהוּה מְלֹדֶת
 בֹּא־נָא אֶל־שְׁפָחָהּי אִוְלִי אֶבְנָה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אֶבְרָם לְקוֹל
 3 שְׁרִי: וַתִּקַּח שְׁרִי וְאִשָּׁת אֶבְרָם אֶת־הַגֵּר הַמִּצְרִית שְׁפָחָהּ

z) Sam. קח. a) Sam. כתר. b) Sam. בשרו. c) Sam. איש את בשרו. d) LXX. insert here: *ἐὰν τὰ διχοτομήματα αὐτῶν.* e) Sam. ידע. f) LXX. insert: *καὶ ταπεινώσουσιν αὐτόν.* g) Sam. יעבדו. h) Sam. ברכוש. i) Sam. והקבר. j) Sam. הרביעי ישוב. k) Sam. הגדול. l) Sam. הקדמוני. m) Sam. and LXX. insert ואת החי, the latter however before הגרגשי; comp. Ex. 23: 23. Josh. 3: 10, 9: 1. n) LXX. and Vulg. omit נא.

מעֲפִיָּה אֶת־בְּרִיתִי הַפֶּרֶ: ׀ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אַבְרָהָם טו
 שְׂרֵי אִשְׁתְּךָ לֹא־תִקְרָא אֶת־שְׁמִי שְׂרֵי בְּנֵי שָׂרָה שְׁמָה:
 וּבְרַבְרֵי אִתָּה וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לְךָ בֶן וּבְרַבְרֵיָהּ^ו) וְהָיְתָה 16
 לְגוֹלָם מִלְּבָנִי^ז) עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ: וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל־פָּנָיו 17
 וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבִּי הִלְבֵּן מֵאָה־שָׁנָה^ח) וַיֵּלֶד^ז) וְאִם־שָׂרָה
 הִבְתָּ־תִשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים לֵאמֹר^י) 18
 וַיִּשְׁמָעֵאל יְהוָה לְפָעִידָה: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים^ב) אֶבְלָה^ה) שָׂרָה אִשְׁתְּךָ
 יֵלֶדֶת לְךָ בֶן וּקְרָאתָ אֶת־שְׁמוֹ יִצְחָק וְתִקְמֹתִי אֶת־בְּרִיתִי
 אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם^א) לְזָרְעוֹ^ה) אַחֲרָיו: וְלִישְׁמָעֵאל שְׁמַעְתִּיךָ^כ
 הַנֶּהָ^ו) בְּרַבְרֵי אִתּוֹ וְהַפְּרִיתִי אִתּוֹ וְהִרְבִּיתִי אִתּוֹ בְּמֵאֵד מְאֹד
 שְׁנַיִם־עָשָׂר נְשִׂאִים^ט) יוֹלִיד וּנְתַתִּיו לְגוֹי גָּדוֹל: וְאֶת־בְּרִיתִי 21
 אֲקִים אֶת־יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לְךָ וְשָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בְּשָׁנָה
 הָאֲחֵרָה^ל): וַיִּבָּל לְדַבָּר אִתּוֹ וַיַּעַל אֱלֹהִים מֵעַל אַבְרָהָם: 22
 וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת־ישְׁמָעֵאל בְּנוֹ וְאֵת כָּל־יְלִידֵי בֵיתוֹ וְאֵת 23
 כָּל־מִקְנֵת בִּסְפוֹ כָּל־נֹכַר בְּאֲנָשֵׁי בֵית אַבְרָהָם וַיִּמָּל אֶת־בְּשָׂר
 עַרְלָתָם בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים: וְאַבְרָהָם 24
 בֶּן־תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע שָׁנָה^א) בְּהַמְלֹךְ בְּשָׂר^ב) עַרְלָתוֹ: וַיִּשְׁמָעֵאל כֹּה
 בְּנוֹ בֶן־שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּהַמְלוֹךְ^א) אֶת בְּשָׂר עַרְלָתוֹ: בַּעֲצֵם 26
 הַיּוֹם הַזֶּה נִמְלָךְ^א) אַבְרָהָם וַיִּשְׁמָעֵאל בְּנוֹ: וְכָל־אֲנָשֵׁי בֵיתוֹ 27
 יְלִיד בְּיָת וּמִקְנֵת־בְּסֶף מֵאֵת בֶּן־נֹכַר נִמְלוּ אִתּוֹ^מ): ׀ פ

w) Sam. וּבְרַבְרֵי. x) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. וּמְלָכֵי.
 y) Sam. מֵאֵת שָׁנָה. z) Sam. אֹלִיד. a) Sam. לֵוִי. b) Cdd. LXX. Syr.
 Vulg. add אַבְרָהָם. c) Sam. adds הִנֵּה. d) LXX. insert: *ἔτι αὐτῷ θεός*.
 e) Cdd. mult. Sam. LXX. Vulg. וְלֹזְרֵי. f) Cd. 1. LXX. Onk. ed. 1. Saad. וְהִנֵּה. g) Sam. נְשִׂאִים. h) Sam. וְאַחֲרֵיהֶם.
 i) Cd. 1. Sam. שְׁנַיִם. j) Sam. בְּשָׂר אֶת בְּשָׂר. k) Sam. בְּהַמְלוֹךְ.
 l) Sam. נִמְלָךְ. m) LXX. omit אִתּוֹ.

ז 17

א ויהי אברהם בן-תשעים ושנה^א) ותשע שנים ונלא יהיה אל-
 אברהם ויאמר אביו אגראל שלי^ב) הוהחך לפני ויהיה^ג) תמים:
 2 ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותך^ד) במצאד מאד: ויפל
 1 אברהם על-פניו ונדבר איתו אלהים לאמר: אגני הנה בריתי
 ה אתך והגית ללב המין גנים: ולא יקרא עוד את-שמי^ה)
 אברהם והנה שמי אברהם כי אב-המין גנים ונתסיד:
 6 והפרתי^ו) אתך במצאד מאד ונתסיד לגנים ומלכים^ז)
 7 יצאו: והקמתי את-בריתי ביני^ח) ובינך ובין זרעה אחריך
 לדרתם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעה אחריך:
 8 ונתתי לך ולזרעך אחריך את^ט) ארץ מגיד את כל-ארץ
 9 כנען לאחות עולם והייתי להם לאלהים: ויאמר אלהים
 אל-אברהם ואטה את-בריתי השמר אתה וזרעה אחריך
 י לדרתם: זאת בריתי אשר השמר ביני ובינכם^י) ובין זרעה
 11 אחריך המול לכם כל-זכר: ונמלתם את בשר ערלתכם
 12 והיח^{יא}) לאות ברית ביני ובינכם: ובן-שמינת גמים ימול
 לכם כל-זכר לדרתכם יליד בזה ומקנת-בסוף מכל בן-זכר
 13 אשר לא מזרעה הוא: המיל וימול יליד^{יב}) ביתה ומקנת
 11 בסוף והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם: וערל וזכר
 אשר לא-ימול את-בשר ערלתו^{יג}) ונברתה הנפש ההוא

k) Omitted in Sam. l) LXX. appear to have omitted שלי. Vid. n. m) Sam. והוי. n) Sam. אתך. o) Cdd. 12. Sam. Tal. Bab. omit את. p) Sam. והפרתי. q) Cd. 1. מהלציק, and so Syr. ^זעל. r) LXX. omit ביני and, of course, the ו following. s) Sam. ובינכם, and so in v. 11. t) Cdd. 2. Sam. Onk. Syr. והיתה. Comp. v. 13, and ch. 9: 13. u) Sam. ילידי. v) Sam. and LXX. add ביום השמיני.

16 וַיֹּאמְרוּ לֹא^{ד)} כִּי צָחֲקָתָ^{ע)}: וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים^{ו)} וַיִּשְׁקְפוּ עַל־פְּנֵי
 17 סָדָם^{ז)} וַאֲבָרְהָם הִלֵּךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם: וַיְהוּה אָמַר הַמְּכַסֶּה
 18 אֱנִי מֵאֲבָרְהָם^{ח)} אִשְׂרָאֵל^{ט)} אֲנִי עֲשֵׂה: וַאֲבָרְהָם הָיוּ יֹהֵגָה לְגֹי
 19 גְדוֹל וְעֲצוּם וַלְבָרְבוּבוּ כָּל גּוֹיֵי^{י)} הָאָרֶץ: כִּי יִדְעֹתוּ^{כ)} לְמַעַן
 אֲשֶׁר יִצְוָה^{ל)} אֶת־בְּנָיו וְאֶת־בֵּיתוֹ אֶחָדָיו וְשָׁמְרוּ הַדָּף יִהְיֶה
 לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הֵבִיא יְהוָה עַל־אֲבָרְהָם^{מ)} אֵת^{נ)}
 אֲשֶׁר־דִּבֶּר עֲלוּיוֹ: וַיֹּאמֶר יְהוָה וְעַקְתָּ^{ס)} סָדָם וְעַמָּהּ כִּי־רַבָּה כ
 וַחֲטָאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד: אֶרְדֶּה־נָּא וְאַרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ
 21 הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ וּפְלָה וְאִם־לֹא אֲדַעָה: וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים
 22 וַיֵּלְכוּ סָדָמָה וַאֲבָרְהָם עִוְבָנוּ עִמָּד לְפָנָיו יְהוָה: וַיִּגַּשׁ אֲבָרְהָם
 23 וַיֹּאמֶר הֲאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם־רָשָׁע^{פ)}: אֵיךְ יֵשׁ חַמְּשִׁים צְדִיקִים^{ק)}
 בְּתֵיבַת הָעֵיר הֲאֵף תִּסְפָּה וְלֹא־תִשָּׂא לַמָּקִים^{ר)} לְמַעַן חַמְּשִׁים
 הַצְדִּיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ: חֲלִלָה^{ש)} לָךְ מַעֲשֵׂתִי^{ט)} וְכִדְבַר חַוָּה כֹּה
 לְהַמִּית צְדִיק עִם־רָשָׁע וְהָיָה בַצְדִּיק כְּרִשְׁעֵי חֲלִלָה לָךְ
 הַשֹּׁפֵט כָּל־הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט: וַיֹּאמֶר יְהוָה אִם־
 26 אֲמַצָּא בְּסָדָם חַמְּשִׁים צְדִיקִים בְּתֵיבַת הָעֵיר וְנִשְׂאתִי^{י)} לְכָל־
 הַמָּקוֹם כְּעִבּוּרָם: וַיַּעַן אֲבָרְהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָּא הוּא־לְתֵילִי
 27 לְדַבָּר אֶל־אֲדֹנָי^{כ)} וְאַנְכִי עֶגְר וְאַפְּרָ: אוֹלַי יִהְיֶה־רֶוֶן חַמְּשִׁים
 28

d) Sam. לה. LXX. *αὐτῆν οὐχί*; perhaps the original reading was לה לא. e) Sam. צחקה. f) Sam. האנושים. g) LXX. add *καὶ Γομορόρας*. h) LXX. add *τοῦ παιδός μου*; Targ. Jerus. וְהָיָה אֵת אֲשֶׁר אֲנִי יֹהֵגָה לְגֹי גְדוֹל וְעֲצוּם וַלְבָרְבוּבוּ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: כִּי יִדְעֹתוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוָה אֶת־בְּנָיו וְאֶת־בֵּיתוֹ אֶחָדָיו וְשָׁמְרוּ הַדָּף יִהְיֶה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הֵבִיא יְהוָה עַל־אֲבָרְהָם אֵת אֲשֶׁר־דִּבֶּר עֲלוּיוֹ: וַיֹּאמֶר יְהוָה וְעַקְתָּ סָדָם וְעַמָּהּ כִּי־רַבָּה כ וַחֲטָאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד: אֶרְדֶּה־נָּא וְאַרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוּ וּפְלָה וְאִם־לֹא אֲדַעָה: וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סָדָמָה וַאֲבָרְהָם עִוְבָנוּ עִמָּד לְפָנָיו יְהוָה: וַיִּגַּשׁ אֲבָרְהָם וַיֹּאמֶר הֲאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם־רָשָׁע: אֵיךְ יֵשׁ חַמְּשִׁים צְדִיקִים בְּתֵיבַת הָעֵיר הֲאֵף תִּסְפָּה וְלֹא־תִשָּׂא לַמָּקִים לְמַעַן חַמְּשִׁים הַצְדִּיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ: חֲלִלָה לָךְ מַעֲשֵׂתִי וְכִדְבַר חַוָּה כֹּה לְהַמִּית צְדִיק עִם־רָשָׁע וְהָיָה בַצְדִּיק כְּרִשְׁעֵי חֲלִלָה לָךְ הַשֹּׁפֵט כָּל־הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט: וַיֹּאמֶר יְהוָה אִם־אֲמַצָּא בְּסָדָם חַמְּשִׁים צְדִיקִים בְּתֵיבַת הָעֵיר וְנִשְׂאתִי לְכָל־הַמָּקוֹם כְּעִבּוּרָם: וַיַּעַן אֲבָרְהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָּא הוּא־לְתֵילִי לְדַבָּר אֶל־אֲדֹנָי וְאַנְכִי עֶגְר וְאַפְּרָ: אוֹלַי יִהְיֶה־רֶוֶן חַמְּשִׁים

יח 18

א וַיֵּרָא אֱלֹהִים יְהוָה בְּאֵלֹהֵי" מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פְּתַח-הָאֵהָל
 2 בְּחַם חָמוֹם: וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אָנָשִׁים נֹצְצִים
 עֲלָיו וַיֵּרָא וַיִּרְץ לִקְרֹאתָם מִפְּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ" אֶרְצָה:
 3 וַיֹּאמֶר אֲדָנָי אִם-נָא מַצְאֵתִי חַן בְּעֵינֶיךָ" אֶל-נָא תַעֲבֹר" מַעַל
 4 עֲבָדְךָ": יְהִי-נָא מַעֲט-מַיִם" וְהִרְצֹוּ בְּגִלְבָּם וְהִשְׁעֵנִי" תַחַת
 ה הָעֵץ: וְאָקְחָה" פֶּתַח-לְחָם" וְסַעֲדוּ לִבְכֶם" אַחֲרָי" תַעֲבֹרוּ בִּי-
 עַל-כֵּן עֲבַרְתֶּם עַל-עֲבָדְכֶם וַיֹּאמְרוּ כֹּה תַעֲשֶׂה בְּאִשְׁרֵךְ דְּבַרְתָּ:
 6 וַיִּמְהַר אֲבָרְתָם הָאֵהָלָה אֶל-יְשָׁרָה וַיֹּאמֶר מִתְרַי' שְׁלֹשׁ בָּאִים
 7 קָמַח סֵלֶת לֹיִשִׁי וְעֵשִׂי עֲגוֹת: וְאֶל-הַבְּקָר רֵץ אֲבָרְתָם וַיִּקַּח
 בֶּן-בְּקָר בֶּדֶד וְטִיב וַיִּתֵּן אֶל-הַנֶּעֱר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אִתּוֹ":
 8 וַיִּקַּח הַמָּאָה וְחֵלֶב וְכֹן-הַבְּקָר" אִשְׁרֵךְ עֲשֶׂה וַיִּתֵּן לַפְּנֵיהֶם
 9 וְהוּא-עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו" אֵיךְ
 י שָׂרָה אִשְׁתְּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּאֵהָל: וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ
 בְּעַת חַיָּה וְהַנְּהֶרְךָ לְשָׂרָה אִשְׁתְּךָ וְשָׂרָה שִׁמְעַת פְּתַח הָאֵהָל
 11 וְהוּא" אַחֲרָיו: וְאֲבָרְתָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בָּאִים בְּיָמִים חֲדָל
 12 לְהַיּוֹת לְשָׂרָה אֶרֶח בְּנָשִׁים: וְהִצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר
 13 אַחֲרַי בְּלִילִי הִנְיָחָה-לִּי עֲדָנָה וְאֲדָנִי זָקֵן: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-
 אֲבָרְתָם לְמַה זֶּה צְחֻקְךָ" שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵף אֲמַנָּם אֵלֶּךָ וַאֲנִי
 11 זְקֵנָתִי: הִיפְלֵא מִיְהוָה דְּבַר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ בְּעַת חַיָּה
 טו וּלְשָׂרָה כֹּן: וְתַבְחִישׁ שָׂרָה וְלֵאמֹר לֹא צְחֻקְתִּי כִּי וַיִּרְאָה

n) Sam. באלוהי. o) Sam. וישתחו. p) Sam. בעיניכם. q) Sam.
 בְּחַם חָמוֹם. r) Sam. עבדכם. s) LXX. omit מעט. t) Sam. והשעני. u) Sam.
 ואקח. v) LXX. omit פתח. w) Sam. לבככם. x) Cdd. Sam. LXX.
 Syr. ואחר. y) Sam. לעשותו. z) Sam. ואת בן הב'. a) נקוד על איו.
 b) Sam. והיא. c) LXX. add ἐν ἐκούτῃ.

הַפֶּתַח^א) וְהַדְלַת סָגַר^י) וַיֹּאמֶר אֶל-נָא אַחֵי תִרְעוּ^מ): 7
 הַנְהַלְנָא לִי שְׂתֵי בָנוֹת אִשָּׁר לֹא-יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיָּאה-נָא^ו) 8
 אֲתֵהֶן אֵלַיְכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן בְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם רֵק לְאֲנָשִׁים הָאֵלֹ^נ)
 אֶל-תַּעֲשׂוּ דָבָר כִּי-עַל-כֵּן בָּאוּ בְצַל קַרְהִי^י): וַיֹּאמְרוּ וְגִשׁ^ר) 9
 הַלָּאָה וַיֹּאמְרוּ הָאֶחָד^י) בָּא-לְנוֹרָ^א) (וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט) עִתָּה נִרְעִי^ו)
 לָךְ מֵהֶם וַיּוֹפְצֻרוּ בְּאִישׁ בְּלוֹט מְאֹד וַיִּגְשׂוּ לְשֹׁכֵר הַדְּלַת:
 וַיִּשְׁלַחוּ הָאֲנָשִׁים^ו) אֶת-יָדָם וַיִּכְאוּ אֶת-לוֹט אֶלְיֵהֶם הַבְּיָהָה י
 וְאֶת-הַדְּלַת סָגְרוּ: וְאֶת-הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-פָּנְחָה הַבֵּית הַבּוֹ 11
 כַּסְנֵגָרִים מִקְטָן וְעַד-גָּדוֹל וַיִּלְאוּ לְמִצָּא הַפֶּתַח: וַיֹּאמְרוּ 12
 הָאֲנָשִׁים^ו) (אֶל-לוֹט עַד^ד) מִי-לָךְ פָּה הַתֵּן וּבְנֵיךָ^י) וּבְנֵיךָ וְכֹל
 אֲשֶׁר-לָךְ כְּעִיר הוּצֵא^ז) מִן-הַמָּקוֹם^א): כִּי-מִשְׁחֵתִים^ב) אֲנַחְנִי אֶת- 13
 הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי-נִדְלָה צַעֲקָתָם אֶת-פְּנֵי יְהוָה וַיִּשְׁלַחַנִי
 יְהוָה לְשַׁחֲתָהּ^ע): וַיֵּצֵא לוֹט וַיְדַבֵּר אֶל-תַּתְּנוּ וּלְקַחִי בְנֵתָיו 14
 וַיֹּאמֶר קוּמוּ צֵאוּ^ל) מִן-הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי-מִשְׁחֵתִית יְהוָה אֶת-
 הָעִיר וַיְהִי כַּמִּצְחָק בְּעֵינֵי תַתְּנוּ: וַכְּמוֹ הַשְּׁחַר עָלָה וַיֹּאצִּיטוּ 15
 הַמַּלְאָכִים בְּלוֹט לֵאמֹר קוּם קַח אֶת-אִשְׁתְּךָ וְאֶת-שְׂתֵי
 בְנֵיךָ הַנִּמְצָאֹת^ט) פֶּן-תִּסָּפֵה בְּעֵן הָעִיר: וַיִּתְמַהֲמַה וַיִּתְחַוִּיקוּ 16
 הָאֲנָשִׁים^י) בִּירוֹ וּבְיַד-אִשְׁתּוֹ וּבְיַד שְׂתֵי בְנֵתָיו בְּהַמְלַת יְהוָה
 עָלָיו וַיִּצְאֵהוּ^י) וַיִּנְחָהוּ מִתּוֹן לְעִיר: וַיְהִי כְהִיּוֹצֵאֵם^י) אֲתָם 17
 הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַמַּלְט עַל-נַפְשְׁךָ^י) אֶל-תִּבְיֵט אַחֲרֶיךָ וְאַל-

k) Sam. הפתח. l) Sam. סגרו. m) Sam. תרעו. n) Sam.
 הנהלנא. o) Sam. האלה. p) Sam. קורתי. q) Sam. גשה. r) Sam.
 אוצאה נא. s) Sam. לגר. t) Sam. גם שבט. u) Sam. נריע. v) Sam.
 אחד. w) Sam. האנשים. x) Sam. עור. y) Cdd. Sam. Onk.
 ed. 1. בניך. z) Sam. הוציא. a) Sam. adds. הוזה. b) Sam. משחיתים.
 c) Sam. להשחיתה. d) Sam. צ' דגושה. e) Sam. הנמצאות. f) Sam.
 ג' דגושה. g) Sam. ווציאהו. LXX. omit the remainder of
 the verse. h) Cdd. 3. כהוציאם. i) Sam. אל נ' according to the Lon-
 don and Paris Polyglotts, but על נ' according to Blayney.

הצדיקם תְּמִשָּׁה תְּמִשְׁחִית בְּתַמְשָׁה אֶת־בְּרֵי־הָעִיר וַיֹּאמֶר
 29 לֹא אֲשַׁחִית אִם־אֲמַצָּא שָׁם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה: וַיִּסַּף עוֹד
 לְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמֶר^א) אוֹלֵי וַיִּמְצְאוּ שָׁם אַרְבָּעִים וַיֹּאמֶר
 לֹא אֲעִשֶׂה^ב) בְּעִבּוֹר הָאַרְבָּעִים: וַיֹּאמֶר אֶל־נָא יַחַד לְאֲדֹנָי
 וְאֲדַבְּרָה אוֹלֵי וַיִּמְצְאוּ שָׁם שְׁלֹשִׁים וַיֹּאמֶר לֹא אֲעִשֶׂה^ג) אִם־
 31 אֲמַצָּא שָׁם שְׁלֹשִׁים: וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא הוֹאֵלְתִּי לְדַבֵּר אֶל־
 אֲדֹנָי אוֹלֵי וַיִּמְצְאוּ שָׁם עֶשְׂרִים וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בְּעִבּוֹר
 32 הָעֶשְׂרִים: וַיֹּאמֶר אֶל־נָא יַחַד לְאֲדֹנָי וְאֲדַבְּרָה אֶת־הַפְּעַם
 אוֹלֵי וַיִּמְצְאוּ שָׁם עֶשְׂרֵה וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁחִית בְּעִבּוֹר הָעֶשְׂרֵה:
 33 וַיִּלֶּךְ יְהוָה בָּאָשֶׁר כָּלָה לְדַבֵּר אֶל־אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב
 לְמִקְמוֹ^ד):

יט 19

א וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֹמָה בְּעָרְב וְלוֹט יֹשֵׁב בְּשַׁעַר־סְדֹם
 2 וַיִּרְאֵה־לוֹט וַיִּקָּם לְקִרְאָתָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה^א) אֲפָסִים אָרְצָה: וַיֹּאמֶר^ב)
 הִנֵּה נָא־אֲדֹנָי^ג) סִירוּ נָא אֶל־בַּיִת עִבְדְּכֶם וְלִינֹו וְרַחֲצֵי רַגְלֵיכֶם
 וְהִשְׁבַּמְתֶּם וְחִלַּקְתֶּם לְדַרְבְּכֶם וַיֹּאמְרוּ לֹא^ד) כִּי בְרָחוּב^ה) גִּלְיוֹן:
 3 וַיִּפְצַר־בָּם מְאֹד^ו) וַיִּסְרוּ אֵלָיו וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּיתוֹ וַיַּעַשׂ לָהֶם
 4 מִשְׁתֶּה וּמִצֹּחַ אָזָה וַיֹּאבְדוּ: טָרֶם וַיִּשְׁכְּבוּ וַאֲנֹשֵׁי הָעִיר
 אֲנֹשֵׁי סְדֹם נָסְבוּ עַל־הַבָּיִת מִנְעַר וְעַד־וַיִּבֶן כָּל־הָעָם^ז) מִקְצָה:
 ה וַיִּקְרָאוּ אֶל־לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ^ח) אַיֵּה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־בָּאוּ אֵלֶיךָ
 6 הַלַּיְלָה הַזֶּה הֲוֹצִיאֵם אֵלֵינוּ וְנַדְעָה^ט) אֲתָם: וַיֹּצֵא אֱלֹהִים^י) לוֹט

w) Cd. 1. supplies לו, Sam. אליו. x) Sam. אשהיה, so LXX. Syr. Vulg. y) Sam. LXX. Syr. אשהיה. z) Sam. לשוב למקומו. v) Sam. לירגיש. d) יהיה. Cdd. הול. e) יהיה. f) Omitted in LXX. g) Cdd. Syr. Onk. ed. 1. h) Sam. ברהב. i) Sam. ינרע. j) Sam. אליהם. k) Cd. 1. Sam. אליו. l) Sam. ונרע. m) Sam. אליהם. n) Sam. וכל ה'.

עלינו כדרך כל־הארץ: לָבָה נִשְׁקָה אֶת־אָבִינוּ יִן וְנִשְׁבָּה 32
 עָמוּ וְנַחֲיָה מֵאָבִינוּ וְרַע: וְתִשְׁקֹן^x) אֶת־אָבִיהֶן יִן בְּלִילָה 33
 הוּא^y) וְקָבֵא הַבְּבִירָה וְתִשְׁקֵב אֶת־אָבִיהָ^z) וְלֹא־יָרַע בִּשְׂבָבָה
 וּבְקוּמָה^a): וַיְהִי מִמְּחֵלֶת וַתֹּאמֶר הַבְּבִירָה אֶל־הַצְּעִירָה 34
 הֵן־שָׂבַבְתִּי^b) אִמִּישׁ אֶת־אָבִי^c) נִשְׁקָנוּ יִן גַּם־הַלִּילָה וּבְאֵל
 שְׂבָבִי עָמוּ וְנַחֲיָה מֵאָבִינוּ וְרַע: וְתִשְׁקֹן^d) גַּם בְּלִילָה הַהוּא לֹה
 אֶת־אָבִיהֶן יִן וַתִּקַּם הַצְּעִירָה וְתִשְׁקֵב עָמוּ^e) וְלֹא־יָרַע בִּשְׂבָבָה
 וּבְקוּמָה^f): וַתְּהַרְוֶן^g) שְׂתֵי בָנוֹת־לוֹט מֵאָבִיהֶן: וַתִּלְדַּ הַבְּבִירָה 36
 בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ^h) מוֹאָב הוּא אָבִי־מוֹאָב עַד־הַיּוֹם: וְהַצְּעִירָה 37
 גַּם־הוּא יִלְדָה בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ כְּנֻעַמִיⁱ) הוּא אָבִי כְנֻעַ
 עָמוּן עַד־הַיּוֹם: ׀

כ 20

וַיִּפֹּעַ מִשָּׁם אַבְרָהָם אֶרְצָה^j) הַנֶּגֶב וַיָּשֶׁב בֵּין־קְדֵשׁ וּבֵין שׁוּר^k) א
 וַיָּגֵר בְּנֶרְוָה^l): וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל־שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲחֹתִי הוּא^m) 2
 וַיִּשְׁלַח אַבְרָם לְדָרְךְ גֵּרָהⁿ) וַיִּקַּח אֶת־שָׂרָה: וַיָּבֵא אֱלֹהִים 3
 אֶל־אַבְרָם לְמַלְאָךְ בְּחֻלּוֹם הַלִּילָה וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּנִי מֵת עַל־הָאִשָּׁה^o)
 אֲשֶׁר־לָקַחְתָּ וְהוּא בְּעַלְתָּ^p) בְּעַל: וְאַבְרָם לֹא קָרַב אֵלֶיהָ 4
 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי^q) הַגִּי וְגַם־צְדִיק^r) תִּתְּרָג: תֵּלֵא^s) הוּא אָמַר־לִי ה

x) Sam. וחשקה. y) Sam. ההוא. z) LXX. add: *ἐν τῇ νυκτὶ ἐξείλην*. a) נקוד על ו'. b) Sam. הנה ש'. c) Cd. 1. LXX. את אבינו. d) Sam. וחשקה. e) Cdd. 3. LXX. את אביה. f) Sam. ובקומה. g) Sam. וההרנה. h) Sam. את שמו, so v. 38. i) LXX. insert: *λέγουσα Υἱὸς γένους μου*. j) Sam. ארץ. k) Syr. ܕܩܕܝܫܐ. l) Syr. ܕܩܕܝܫܐ. m) LXX. insert: *ἐφοβήθη γὰρ εἰπεῖν ὅτι γυνή μου ἐστὶ, μὴ ποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως δι' αὐτήν*. n) Syr. ܕܩܕܝܫܐ. o) Sam. על אודת האשה. p) Sam. בעילה. q) Cdd. 14. Onk. יהוה. r) LXX. *ἔθνος ἀγνοῦν καὶ δίκαιον*, so Vulg. s) Sam. הלווא.

18 העמר בכל-הכר התרה המלט פן-תספה: ונאמר לוט
 19 אלהים! אל-נא אדני: תנה-נא מצא עדה חן בעיניך
 ויגדל הסדף אשר עליו עמדי להחיות את-נפשי ואנכי
 כ לא אוכל להמלט דהרה פן-תדבקני הרעה ומתי: תנה
 נא העיר הזאת קרבה^k לני שמה ונחוי מצער אמלטה^l
 21 נא שמה הלא^m מצער הוא ותחי נפשי: ונאמר אליו תנה
 נשאתי פניך גם לדבר הזה לבלתי הפני את-העיר אשר
 22 דברה: מהל המלט שמה כי לא אוכל לעשות דבר עד-
 23 באה שמה על-כן קרא שם-העיר ציערⁿ: השמש נצא^o על-
 24 הארץ וליט בא צערה: ויהוה המטיר על-סדם ועל-עמרה
 כה גפרית ואש מאת יהוה מן-השמים: ויחפף את-הערים^p
 האלו^q ואת כל-הכר ואת כל-ישובי הערים וצמח הארמה:
 26 ויבט אשתי מאחריו ותחי נצוב^r מלה: וישבם אברהם
 27 בכר אל-המקום אשר-עמד שם את-פני יהוה: וישקף
 על-פני סדם ועמלה ועל כל-פני ארץ^s הכר וירא והנה
 29 עלה קיטר^t הארץ בקיטר הכבשן: ונהי בשחת^u אלהים
 את-ערי הכר ויזכר אלהים את-אברהם וישלח את-לוט
 מיד התפכה בהפך^v את-העלים אשר-ישב בהן לוט:
 לוט מצוער וישב בהר ושתי בנתיו עמו כי ירא
 31 לשתת בציער וישב במערה הוא ושתי בנתיו^w: ותאמר
 הדבירה אל-הצערה אביני וכן ואיש אין בארץ לבוא

j) Sam. אליהם. k) Sam. קרובה. l) Sam. אמלט. m) Sam. הלא. n) Sam. צער, so v. 30, twice. o) Sam. יצאה. p) C'd. 1. Onk. edd. 2. את כל הערים. q) Sam. האלה. r) Sam. נצב. s) Cdd. Syr. ועל פני כל ארץ, so Sam. with the exception of reading הארץ. LXX. omit ארץ, but the Alex. ms. expresses it. t) Sam. reads קיטר twice in this verse. u) Sam. בהשחת. v) Sam. האפכה בהפכו. w) Sam. adds עמו.

כָּסוּת עֵינָיִם לְכַלִּי"י) אֲשֶׁר אֶתְדָּוֶה^o וְאֶת־בְּלִי^p וְנִבְחַת^q): וַיִּתְפַּלֵּל 17
 אֲבָרָהָם אֶל־הָאֱלֹהִים וַיִּרְפָּא אֱלֹהִים אֶת־אֲבִימֶלֶךְ וְאֶת־
 אִשְׁתּוֹ וְאִמְהוּתוֹ^r וַיִּלְדוּ: כִּי־עָצַר עֲצַר יְהוָה^s בְּעַד כָּל־רֵחֶם 18
 לְבַיִת אֲבִימֶלֶךְ עַל־דָּבָר שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֲבָרָהָם: ׀

כא 21

וַיְהִי כִּשְׁנֵי שָׁנִים אַחֲרַיִם בְּאֶשֶׁר אָמַר וַיַּעַשׂ יְהוָה לְשָׂרָה א
 כְּאֶשֶׁר דִּבֶּר: וַתַּהַר וַתֵּלֶד שָׂרָה^t לְאֲבָרָהָם בֶּן לִזְקֻנִי לְמוֹעֵד 2
 אֲשֶׁר־דִּבֶּר^u) אֵתוֹ אֱלֹהִים: וַיִּקְרָא אֲבָרָהָם אֶת־שְׁמֵ־בְנוֹ הַנּוֹלֵד־ 3
 לוֹ אֲשֶׁר־יִלְדָה־לוֹ שָׂרָה יִצְחָק: וַיִּמַּל אֲבָרָהָם אֶת־יִצְחָק בְּנֵוֹ 4
 בֶּן־שְׁמֹנֶת יָמִים כְּאֶשֶׁר צִוָּה אֵתוֹ אֱלֹהִים: וְאֲבָרָהָם בֶּן־מֵאֵה 5
 שָׁנָה בְּהוֹלֵד לוֹ אֵת יִצְחָק בְּנֵוֹ: וַתֹּאמֶר שָׂרָה צִחֶק עָשָׂה 6
 לִי אֱלֹהִים כָּל־הַשְּׁמֵעַ יִצְחָק־לִי: וַתֹּאמֶר מִי מִלֵּל לְאֲבָרָהָם 7
 הַיְנִיקָה^v) בָּנִים שָׂרָה כִּי־יִלְדֶתי^w) בֶּן לִזְקֻנִי: וַיִּנְדַּל הַיֶּלֶד וַיִּגְמַל 8
 וַיַּעַשׂ אֲבָרָהָם מִשְׁתָּה גָדוֹל בְּיוֹם הַגְּמִל אֶת־יִצְחָק^x): וַתֵּרָא 9
 שָׂרָה אֶת־בֶּן־הַגֵּר הַמִּצְרִי אֲשֶׁר־יִלְדָה לְאֲבָרָהָם מִצְחָק^y):
 וַתֹּאמֶר לְאֲבָרָהָם גֵּרֶשׁ הָאִמָּה^z) הַזֹּאת וְאֶת־בְּנָהּ כִּי לֹא יִירָשׁ
 בְּרֵהָאִמָּה הַזֹּאת עִם־בְּנֵי עַם־יִצְחָק^a): וַיִּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי 11
 אֲבָרָהָם עַל אֹדֶת בְּנֵוֹ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־אֲבָרָהָם אַל־יִרַע 12
 בְּעֵינֶיךָ עַל־הַנֶּעַר וְעַל־אִמָּהּ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה
 שְׁמַע בְּקוֹלָהּ^b) כִּי בִיצְדִק יִקְרָא לָהּ גֵרַע: וְגַם אֶת־בְּרֵהָאִמָּה^c) 13

nn) Sam. LXX. ולכל. o) Sam. אחֵד. p) Sam. הכל. q) LXX. וַאֲמַחֲזוּ. r) Sam. וְנִבְחַת. Cdd. 2. Sam. וְנִבְחַת. Vulg. Syr. Saad. וְנִבְחַת. s) Sam. אֱלֹהִים. t) Omitted in LXX. Vulg. u) Cdd. 2. LXX. הַיְנִיקָה. v) Sam. כִּי־יִלְדֶתי. w) Sam. adds לוֹ. x) Sam. LXX. add לוֹ. y) LXX. and Vulg. add אֵת יִצְחָק בְּנֵוֹ, which Vulg. renders *cum filio suo*. z) Sam. אִתּוֹ הָאִמָּה. a) Cd. 1. LXX. Vulg. Syr. Saad. omit עִם. b) Sam. בְּקוֹלָהּ. c) Cd. 1. Sam. LXX. add הַזֹּאת.

אֶתֵּי הוּא וְהוֹאֵג־הוּא¹) אָמְרָה אֶתֵי הוּא בְּתַם־לִבִּי וּבְגִתְנִי²)
 6 בְּפִי עֲשִׂיתִי וְאֵת: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַאֱלֹהִים בְּחַלְמִים³) גַּם אֲנֹכִי
 יִדְעֵתִי כִּי בְּתַם־לִבְךָ עֲשִׂיתָ וְאֵת וְאֶחְשֶׁךָ גַּם־אֲנֹכִי אֶחְשֶׁךָ⁴)
 7 מִחֲטֹא־לִי⁵) עַל־כֵּן לֹא־נִסְתָּדָד לְנַגַע אֵלָיִךָ: וְעַתָּה הֲשִׁב
 אֶשְׁת־הָאִישׁ⁶) כִּי־נָבִיא הוּא וַיִּתְפַּלֵּל בְּעַדְךָ וַחֲוִיהָ וְאִם־אֵינְךָ
 8 מִשֹּׁבֵב בַּעַד כִּי־מוֹת תָּמוּת אִתָּה וְכָל־אֲשֶׁר־לָךְ: וַיִּשָּׁבֵם
 אֲבִימֶלֶךְ בְּכָר וּבְקָרָא לְכָל־עַבְדָּיו וַיְדַבֵּר אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים
 9 הָאֵלֶּה בְּאָזְנֵיהֶם וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים⁷) מֵאֵד: וּבְקָרָא אֲבִימֶלֶךְ
 לְאֶבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־עֲשִׂיתָ לְנוֹ⁸) וְיָמָה־חֲטָאתִי לָךְ כִּי־
 חֲבַאתָ עָלַי וְעַל־מַמְלַכְתִּי חֲטָאתָ גְדֹלָה מִעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא־
 יַעֲשִׂו⁹) עֲשִׂיתָ עִמָּדִי: וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־אֶבְרָהָם מַה רָאִיתָ
 11 כִּי עֲשִׂיתָ אֶת־הַדְּבָר הַזֶּה: וַיֹּאמֶר אֶבְרָהָם¹⁰) כִּי אִמְרַתִּי בָק
 אֵין־יִרְאתָ אֱלֹהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וַחֲבַרְגִּינִי עַל־דְּבַר אִשְׁתִּי:
 12 וְגַם־אֶמְנָה¹¹) אֶתֵּי בַת־אֲבִי¹²) הוּא¹³) אֵךְ לֹא בַת־אֲמִי וַתְּהִי־לִי
 13 לְאִשָּׁה: וַיְהִי בְּאֲשֶׁר הִתְעַוָּ¹⁴) אֱתִי אֱלֹהִים מִבֵּית אֲבִי¹⁵) וַיֹּאמֶר
 לָהּ זֶה חֲסִדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשִׂי¹⁶) עִמָּדִי אֶל־כָּל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר נָבִיא¹⁷)
 14 לְשִׁמָּה אֲמַרְנִי לִי אֶתֵי הוּא: וַיִּקַּח אֲבִימֶלֶךְ¹⁸) צִאֵן¹⁹) וּבְכָר
 וְעַבְדִּים וּשְׂפָחוֹת²⁰) וַיִּתֵּן לְאֶבְרָהָם וַיִּשָּׁב לוֹ אֶת שְׂרָה אִשְׁתּוֹ:
 15 וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ הִנֵּה אֶרְצִי לְפָנֶיךָ בְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ יָשָׁב:
 16 וּלְשָׂרָה אָמַר הִנֵּה נָתַתִּי אֵלָיךְ בְּסֶפֶף לְאֶחָיִךְ הִנֵּה הוּא־לָךְ²¹)

1) Omitted in Sam. u) Sam. וכנעין. v) Sam. כחלום; Cd. 1. Vulg. omit. w) Sam. אהך. x) חסו (in חסו א'). Sam. מחטאה.
 y) Sam. אח אשה ה'. z) Sam. and LXX. בל האנשים. a) Cdd. 2. לי. Syr. reads לך עשיתי לך. b) Sam. יעשן. c) Sam. inserts ויהי איתי.
 d) Cd. 1. אמנם, Sam. האמנם. e) Sam. ויהי בה א'. f) Omitted in Sam. g) Sam. ההעה. h) Sam. inserts מילדתי. i) Sam. העשן.
 j) Sam. in the Lond. Polygl. נבהא, but in the Paris and Blayney as Heb. k) Sam. and LXX. insert כסף. l) Sam. LXX. וצאן.
 m) Sam. ושפחות. n) Omitted in Cdd. 4; Sam. לך.

והיכח^א) אברָהָם אֶת-אֲבִימֶלֶךְ עַל-אֲדוּת בְּאֶר הַמַּיִם אֲשֶׁר גּוּלוּ כֹה
 עֲבָדֵי אֲבִימֶלֶךְ: וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ לֹא יָדַעְתִּי מִי^ב) עָשָׂה^ג) אֶת- 26
 הַדָּבָר הַזֶּה וְגַם-אֶתָּה לֹא-הִגַּדְתָּ לִּי וְגַם אֲנֹכִי לֹא שָׁמַעְתִּי
 בְּלִתי הַיּוֹם: וַיִּקַּח אֲבִרָהָם צֹאן וּבָקָר וַיִּתֵּן לְאֲבִימֶלֶךְ 27
 וַיִּבְרָתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית: וַיָּצַב אֲבִרָהָם אֶת-שֶׁבַע^ד) בְּבִשְׁת הַצֹּאֵן^ה) 28
 לְבִדְהָן: וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל-אֲבִרָהָם^ו) מָה הִנֵּה שֶׁבַע בְּבִשְׁת^ז) 29
 הָאֵלֶּה^ח) אֲשֶׁר הִצַּבְתָּ לְבִדְהָן^ט): וַיֹּאמֶר^י) כִּי אֶת-שֶׁבַע בְּבִשְׁת^י) הִקְחָה לִּי
 מִיַּדִּי בְּעֵבוֹר תְּהִיָּה-לִּי לְעֵדוּת כִּי הִפְרַתִּי אֶת-הַבְּרִית הַזֹּאת:
 עַל-יָבֵן קָרָא לַמָּקוֹם הַהוּא בְּאֶר שֶׁבַע כִּי שֵׁם נִשְׁבְּעוּ שְׁנֵיהֶם: 31
 וַיִּבְרָתוּ בְרִית בֵּין אֲבִרָהָם וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וַיִּפְיֹל יָשׁוּר-צָבָאוּ 32
 וַיָּשׁוּבוּ אֶל-אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים: וַיִּטַּע^כ) אֲשָׁל בְּבִאָר שֶׁבַע וַיִּקְרָא^כ) 33
 שֵׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֵל עוֹלָם^כ): וַיִּגַּר אֲבִרָהָם בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים 34
 יָמִים רַבִּים: פ

כב 22

וַיְהִי אֶתֶר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֵלֹהִים נִסָּה אֶת-אֲבִרָהָם א
 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבִרָהָם^א) וַיֹּאמֶר הַנְּנִי: וַיֹּאמֶר קַח-נָא אֶת- 2
 בְּנֶךְ אֶת-יְחִידֶךָ^ב) אֲשֶׁר-אֲהַבְתָּ אֶת-יִצְחָק וְלֶךְ-לְךָ אֶל-אֶרֶץ
 הַמִּצְרַיִם^ג) וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֵלְהָ^ד) עַל אֶתֶר הַחַרְוִים אֲשֶׁר אָמַר
 אֱלֹהִים: וַיִּשְׁבַּם אֲבִרָהָם בְּבָקָר וַיַּחֲבֹשׁ אֶת-חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת- 3
 שְׁנֵי נַעֲרָיו אִתּוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנֵו וַיִּבְקַע עֲצֵי עֵלְהָ^ה) וַיָּקָם וַיִּלְךָ^ו)
 אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לוֹ הָאֵלֹהִים: בְּיוֹם^ז) הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא 4

a) Sam. יוֹכִיחַ. b) Sam. מָה. c) LXX. add *σοι*. d) Sam. omits אֶת. e) Sam. כִּבְשׁוֹת צֹאן. f) Sam. לֹא־בִרְהֵם. g) Sam. הַכְּבִשׁוֹת. h) LXX. add: *τὸν προσβάτων τούτων*. i) Sam. לְבִדְהָן. j) Cd. 1. Sam. LXX. add אֲבִרָהָם. k) Sam. הַכְּבִשִׁית. l) Sam. LXX. Vulg. add אֲבִרָהָם. m) Sam. הָעוֹלָם. n) Cdd. 2. LXX. Vulg. אֲבִרָהָם אֲבִרָהָם. o) Sam. וַיִּחִידֶךָ, and so in vv. 12, 16. p) Sam. הַמִּצְרַיִם. q) Sam. עֵלְהָ. r) Sam. הָעֵלְהָ. s) LXX. add *καὶ ἡλθεν*. t) Cdd. 3. Onk. cd. 1. Saad. בְּיוֹם. וַיְהִי בְיוֹם.

14 לָגֵיטִי אֲשִׁימְנוּ כִּי זָרַעְתָּ הוּא: וַיֵּשֶׁב אַבְרָהָם וּבְכָרָה וּגְדָרָה
 לְחָם וְהַמַּח בְּמִים וַיִּתֵּן אֶל־הַגֵּר יֵשָׁע עַל־שְׂכָמָה וְאֶת־הַגִּלְדִּי
 טו וַיֵּשְׁלַחְהָ וַתֵּלֶךְ וַתִּסַּע בְּמִדְבַר בָּאֵר שָׁבַע: וַיָּבֹאוּ הַמַּיִם
 16 מִן־הַחֲמַת וַתִּשְׁלַח אֶת־הַגִּלְדִּי סָתַת אַחֵר הַשִּׁיחִים: וַתֵּלֶךְ
 וַתֵּשֶׁב לָהּ מִלְגַּד הַרְחֵק^l בְּמִטְמֵנֵי קָשָׁת כִּי אָמְרָה אֶל־אֲרָאָה
 17 בְּמִית הַגִּלְדִּי וַתֵּשֶׁב מִלְגַּד וַתֵּשֶׂא אֶת־קֶלְהָ^h וַתִּבְרָךְ^k: וַיִּשְׁמַע
 אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנְּעִלִי וַיִּקְרָא מִלֶּאֱלֹהִים אֶל־הַגִּלְדִּי מִן־
 הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר לָהּ בַּחֲלֻקָּה^m הֲגַר אֶל־תִּירָאִי כִּי־שָׁמַע אֱלֹהִים
 18 אֶל־קוֹלⁿ הַנְּעִר בְּאֲשֶׁר הוּא־יֵשָׁע: קוֹמִי שָׂאִי אֶת־הַנְּעִר
 19 וְתַחֲנוּקִי^o אֶת־יָדָי^p בְּוִּלְגֵי גְדוּל אֲשִׁימְנוּ: וַיִּפְקַח אֱלֹהִים
 אֶת־עֵינֶיהָ וַתֵּרָא בָּאֵר מַיִם^q וַתֵּלֶךְ וַתִּמְלֵא אֶת־הַחֲמַת מַיִם
 כ וַתִּשָּׂק אֶת־הַנְּעִר: וַיְהִי אֱלֹהִים אֶת־הַנְּעִר וַיִּגְדַּל וַיֵּשֶׁב
 21 בְּמִדְבַר וַיְהִי רֵבֵה^r קָשָׁת: וַיֵּשֶׁב בְּמִדְבַר פָּאֵרָן וַתִּקְחֶהּ לוֹ אִמּוֹ
 22 אִשָּׁה מֵאֲרָץ^s מִצְרָיִם: פ וַיְהִי בַעַת הַהוּא וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם
 וַיִּכְלֵ^t יִשְׂרָאֵל צָבָא אֶל־אַבְרָהָם לֵאמֹר אֱלֹהִים עִמָּךְ בְּכָל אֲשֶׁר־
 23 אַתָּה עֹשֶׂה: וְעַתָּה הִשְׁבְּעָה־לִּי^u בְּאֱלֹהִים הַנְּהָ^v אִם־תִּשְׁקֶר
 לִי וּלְגֵיטִי וּלְנַבְדִּי בַחֲסֹד^w אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעִם־
 24 הָאָרֶץ אֲשֶׁר־גִּרְתָּהּ^x בָּהּ: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֲלֵכִי אֲשַׁבְּעָ^y:

d) Sam. LXX. Vulg. add גדול. e) Sam. שים, LXX. *καὶ ἐπέθηκεν*.
 f) LXX. omit ן. g) Sam. השחים. h) Sam. הרחיקה. i) LXX.
τοῦ παιδίου μου. j) Sam. קולה. k) LXX. *ἀραβόισαν δὲ το*
παιδίον ἐξέλασαν. l) LXX. add: *ἐξ τοῦ τόπον οὗ ἦν*. m) Sam.
 מלך. n) Cdd. Sam. ק' אה. o) Sam. ודוקי. p) Cd. 1. Sam. Syr. ידך.
 q) LXX. add *ζώντος*. r) Sam. רבי. s) LXX. omit ארץ. t) LXX.
 insert: *καὶ Ὀζοῶθ ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ*, so also in v. 32.
 Comp. ch. 26: 26. u) Sam. כל יפי, so v. 32. v) Sam. השבע לי.
 w) Omitted in LXX. Vulg. x) Sam. ולנבדי וכסדר. y) Sam.
 השבע. z) Sam. גרה.

אִיבִיו: וְהִתְכַבְּרוּ בְּזַרְעוֹ (לַל גִּינִי) הָאָרֶץ עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמְעָה 18
 בְּקִלְיָי: וַיָּשָׁב אֲבָרְהָם אֶל־נַעֲרָיו וַיַּקְמֵנוּ^k וַיִּלְכּוּ וַיְחִדּוּ אֶל־ 19
 בְּאֵר שֶׁבַע וַיָּשָׁב אֲבָרְהָם בְּבְאֵר שֶׁבַע: פ וַיְהִי אַחֲרָיו^l הַדְּבָרִים כ־
 הָאֵלֶּה וַיַּגֵּד לְאַבְרָהָם לֵאמֹר הִנֵּה יִלְדָה מִלְּכָה גַם־הוּא בָנִים
 לְנִחֹר אַחִיד: אֶת־עֹשֶׂץ בְּכָרוֹ וְאֶת־בִּזּוֹ אַחִיו וְאֶת־קְמוּאֵל אֶבְי 21
 אָרָם: וְאֶת־בְּשֻׁד^m וְאֶת־חִזּוֹ וְאֶת־פִּלְדֻשׁⁿ וְאֶת־יִדְלָה^o וְאֵת 22
 בְּתוּאֵל: וְכִתּוּבֵאל יִלְד^p אֶת־רִבְקָה שְׁמֵנָה אֵלֶּה יִלְדָה מִלְּכָה 23
 לְנִחֹר אַחִי אֲבָרְהָם: וַפִּילְגִּישׁוֹ וְשָׁמָה רְאוּמָה^q וַתֵּלֶד גַּם־הוּא 24
 אֶת־טִבְחָ וְאֶת־גִּלְגָּם וְאֶת־תַּחֲשִׁי^r וְאֶת־מַעֲכָה:

כג 23

וַיְהִי חֵי שָׂרָה מֵאָה^s שָׁנָה וְעִשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים א
 שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה: וַתָּמָת שָׂרָה בְּקָרְיַת אַרְבַּע^t הוּא הַכְּרוֹן 2
 בְּאָרֶץ כְּנָעַן וַיְבֵא אֲבָרְהָם לְכַפֵּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹתָהּ: וַיָּקָם 3
 אֲבָרְהָם מֵעַל פְּטֵי מִתּוֹ וַיְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי־הַתּוֹת לֵאמֹר: גֵּר־וְתוֹיָשָׁב 4
 אֲנִכִי עִמָּכֶם תָּנוּ לִי אֲחֻות־דְּקָבָר עִמָּכֶם וְאַקְבְּרָה מִתִּי^u מִלְּפָנַי:
 וַיַּעֲנוּ בְנֵי־הַתּוֹת אֶת־אֲבָרְהָם לֵאמֹר: לוֹ שְׁמַעְנוּ^v וְאֵדְנִי נָשִׂיא^w 5
 אֱלֹהִים אֲפֹה בְּתוֹכֵנוּ בְּמִבְטָר קַבְרֵינוּ^x קָבַר אֶת־מִתָּהּ אִישׁ 6
 מִפְּלוֹ אֶת־קַבְּרוֹ לֹא־יִבְלָה מִמֶּה מִקְבַּר מִתָּהּ: וַיָּקָם אֲבָרְהָם 7
 וַיִּשְׁתַּחֲוֶי^y לְעַם־הָאָרֶץ לְבְנֵי־הַתּוֹת: וַיְדַבֵּר אִתָּם לֵאמֹר אִם־יִגֹּשׁ^z 8

i) Sam. גני. j) Sam. בקולי. k) Cd. 1. omits. l) Sam. אחר.
 m) Syr. عَمُ. n) Sam. פילדש; Syr. فِلْدَش. o) LXX. Ἰελδὰρ; Syr.
 يَدَلْ. p) Sam. הוליד. q) Sam. רומה. r) Sam. האה ח. s) Sam.
 מאה. t) LXX. omit שרה חי שרה. u) Sam. הארבע; LXX.
 Sam. insert here עמק אל. v) Sam. ולכבוהה. w) Sam. מתי.
 x) V. D. H. שמענו לו; לאמר לו; vid. n. y) Cdd. קברנו. z) Sam. וישתחוו
 and so in v. 12, ch. 21: 26, 52. Similarly ch. 21: 45. a) Sam. ישח.

ה אברהם את־עיניו וירא את־המקום מרחק: ויאמר אברהם
 אל־עליו שבו־לכם פה עם־החמור ואני ותנער גלגלה
 6 עד־גה ונטַתְהוּה ונטַוּבָה" אֵלֵיכֶם: ויקח אברהם את־עֵצֵי
 העלה וישם על־יצחק בְּנוֹ ויקח בְּדוֹ את־האֵשׁ ואת־
 7 המֵאֲבֹלֶת ונָלְכוּ שְׁנֵיהֶם יחדו: ויאמר יצחק אל־אברהם
 אָבוֹ ויאמר" אָבִי ויאמר תֵּנֵנִי בְּנֵי ויאמר הֲנֵה הָאֵשׁ
 8 והעצים ואֵהָה הַשֶּׁה לְעֹלָה: ויאמר אברהם אֱלֹהִים יִרְאֵה־
 9 לֹו הַשֶּׁה" לְעֹלָה בְּנֵי ונָלְכוּ שְׁנֵיהֶם יחדו: ונָבְאוּ אֶל־הַמַּקִּים
 אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ הָאֱלֹהִים וַיֵּבֶן יִשָּׁם אֶבְרָהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
 ויערך את־העצים^x ויעקד את־יצחק בְּנוֹ וישם אתו על־
 י המִזְבֵּחַ מִמָּעַל לְעֵצִים: וישַׁח אֶבְרָהָם אֶת־בְּדוֹ ויקח את־
 11 המֵאֲבֹלֶת לְשַׁחַט אֶת־בְּנוֹ: ויקרא אָלָיו מִלֶּאֱד יהוה מִן־
 12 הַשָּׁמַיִם ויאמר" אֶבְרָהָם אֶבְרָהָם ויאמר תֵּנֵנִי: ויאמר
 אל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנֶּעֱר" ואל־תַּעַשׂ" לוֹ מֵאִימָה כִּי עֲתָה
 ידַעְתִּי כִּי־יִרְאֵה אֱלֹהִים אֵתָה וְלֹא חִשַּׁבְתָּ אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יְהוָה
 13 מִמֵּנִי: וְיִשָּׂא אֶבְרָהָם אֶת־עֵינָיו וירא וְהִנֵּה־אֵיל אֲחֵר" אֶהְיֶה^u
 כְּסֶבֶד בְּקִרְנָיו ונָלְךָ אֶבְרָהָם ויקח אֶת־הָאֵיל ויעלהו לְעֹלָה"^v
 14 תַּחַת בְּנֵי": ויקרא אֶבְרָהָם יִשָּׁם הַמַּקִּים" הֲהִיָּא וְהוָּה יִרְאֵה
 טו אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם כִּתְּרָה יְהוָה יִרְאֵה: ויקרא מִלֶּאֱד יהוה אֶל־
 16 אֶבְרָהָם שְׁנֵית מִן־הַשָּׁמַיִם: ויאמר כִּי נִשְׁבַּעְתִּי נָא־יְהוָה
 כִּי גַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חִשַּׁבְתָּ אֶת־בְּנֶךָ
 17 אֶת־יְהוָה": כִּי־בָרַךְ" אֶבְרָהָם וְהִרְבָּה אֲרֻבָּה אֶת־וְרַעְדָּה בְּבִיבְנֵי
 הַשָּׁמַיִם וְכֹהֵל אֲשֶׁר עַל־שֶׁבֶת הַיּוֹם וְיִרְשׁ" ורַעְדָּה אֶת־שֶׁעַר

u) Sam. ונטַתְהוּ ונטַוּבָה. v) Omitted in LXX. w) Sam. יִשָּׂא. x) Sam.
 על־הַנֵּ. y) Cd. 1. and LXX. Ms. A. add אֵלָיו. z) Sam. הֲנֵה. a)
 Sam. הַעֲשֵׂה. b) Vid. n. bb) Cdd. mult. נֶאֱדָה. c) Sam. עֹלָה. d) Cd.
 1. LXX. add יצחק. e) Sam. 'אֵת שֵׁם הַמֵּ'. f) Sam. Syr. LXX.
 Vulg. add מִמֵּנִי. g) Sam. בָּרַךְ. h) Sam. וירש.

כד 24

וְאָבְרָהָם זָקֵן כָּא בְּיָמָיו וַיְהִי בְרָךְ אֶת־אֲבְרָהָם כָּכָל: וַיֹּאמֶר א
 אֲבְרָהָם אֶל־עֶבְדוֹ זָקֵן בֵּיתוֹ הַמִּשְׁלַל כָּכָל־אִשְׁרֵי־לֹ שְׂוִים־נָא 2
 גֵּרָה תַּחַת יָרְכִי: וְאֲשַׁבְּעֶךָ בִּיהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֵלֹהֵי 3
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי* (מִבְּנוֹת הַפְּנִיעֵי אִשְׁרֵי אֲנִכִּי 4
 יוֹשֵׁב) בְּקִרְבִּי: כִּי" אֶל־אֶרֶצִי" וְאֶל־מוֹלְדֹתַי תִּלְּךָ וְלִקְחָתָ 4
 אִשָּׁה לְבָנִי לְיִצְחָק"': וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָעֶבֶד אֲנִלִּי לֹא־תֵאבְדָה 5
 הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַי אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת הִחֲשִׁב אֲשִׁיב אֶת־בְּנִי 6
 אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יֵצֵאתָ מִשָּׁם: וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבְרָהָם הַשְּׁמֶר 6
 לְךָ פֶּן־תָּשִׁיב אֶת־בְּנִי שָׁמָּה: יְהוָה וְאֵלֹהֵי הַשָּׁמַיִם" x) אֲשֶׁר 7
 לָקַחְתִּי מִבֵּית אָבִי וּמֵאָרֶץ מוֹלְדֹתַי וְאֲשֶׁר דָּבַר־לִי וְאֲשֶׁר 8
 גִּשְׁבַּע־לִי לֵאמֹר" לְוַרְעֶךָ אֲתֵן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח 9
 מֵאֲבוֹ לְפָנֶיךָ וְלִקְחָתָ אִשָּׁה לְבָנִי" z) מִשָּׁם: וְאִם־לֹא תֵאבְדָה 8
 הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַיךָ" a) וְנָקִיתָ מִשְׁבַּעְתִּי זֹאת" b) כִּן אֶת־בְּנִי 9
 לֹא תָשִׁיב" e) שָׁמָּה: וַיֵּשֶׁם הָעֶבֶד אֶת־יְהוָה תַּחַת גֵּרָה אֲבְרָהָם 9
 אֲדָנָיו וַיִּשְׁבַּע לֹו עַל־הַדָּבָר הַזֶּה: וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֵשָׂרָה גַמְלִים י
 מִגְּמֵלֵי אֲדָנָיו וַיִּלְךָ" d) וְכָל־כֹּוֹב אֲדָנָיו בָּגְדוֹ וַיָּקָם וַיִּגַּד אֶל־ 10
 אָרָם גְּתֻרִים אֶל־עֵיר גְּתוּר: וַיִּבְרָךְ הַגַּמְלִים מִתּוֹךְ לְעֵיר 11
 אֶל־בָּאָר" e) הַמַּיִם לָעֵת עָרֵב לָעֵת צָאת הַשָּׁאֲבָת" f): וַיֹּאמֶר 12
 יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדָנָי אֲבְרָהָם הִקְרַה־נָּא" g) לְפָנַי הַיּוֹם וַעֲשֹׂה־דָחָדָר

s) LXX, add יצחק. t) Sam. ישב. u) Cdd. Sam. כי אם; vid. n.
 v) LXX, add οὐ ἐγεννήθη. w) LXX. Vulg. add מִשָּׁם. x) LXX.
 insert: καὶ ὁ θεὸς τῆς γῆς. y) LXX. insert σοὶ. z) Cd. 1. adds ליצחק.
 a) Sam. אַחֲרַיךָ; so Lond. Polygl. and edd. 6. Kennicott, but
 Paris Polygl. as Heb. b) Omitted in LXX. and Vulg. c) LXX.
 insert: εἰς τὴν γῆν ταύτην. d) Cd. 1. LXX. omit. e) Sam. על ב'.
 f) Sam. השאבות. g) Sam. הקרא נא.

אֶת־נַפְשָׁבָם¹⁰) לְקַבֵּר אֶת־מֵתוֹ מִלִּפְנֵי שְׁמַעְוֵנִי וּפְגַעוּ־לִי
 9 בְּעִפְרוֹן בֶּן־זֹחֵר¹¹): וַיִּסֶּן־לִי אֶת־מַעְרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר־לוֹ
 אֲשֶׁר בְּקִצְהָ שָׂדֶהוּ בְּבֶסֶף מְלֵא יַחְנִנָה לִי בְּתוֹכָם לְאַחֹת־
 10 י קָבֵר¹²): וַעֲפְרוֹן יָשָׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי־חֵת וַיִּשָּׂא עֵפְרוֹן הַחִתִּי אֶת־
 11 אֲבִרְהָם בְּאוּגֵי בְנֵי־חֵת לְכָל בְּאֵי שְׁעַר־עִירוֹ לְאִמֵּי: לְאִ־אֲדֹנָי¹³)
 שְׁמַעְוֵנִי הַשְּׂדֵה נָתַתִּי לָךְ וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר־בּוֹ לָךְ נִתְּתִיהָ
 12 לְעֵינִי¹⁴) בְּנֵי־עַמִּי נִתְּתִיהָ לָךְ קָבֵר מִתְּךָ: וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֲבִרְהָם
 13 לְפָנָי עִם־הָאָרֶץ: וַיְדַבֵּר אֶל־עֵפְרוֹן בְּאוּגֵי עִם־הָאָרֶץ לֵאמֹר
 אֵךְ אִם־אַתָּה לֹא¹⁵) שְׁמַעְוֵנִי נָתַתִּי בְּסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִפָּנָי וְאֶקְבְּרָהּ
 14 אֶת־מֵתִי שְׂמָה¹⁶): וַיִּשָּׂא עֵפְרוֹן אֶת־אֲבִרְהָם לְאִמֵּי: לוֹ¹⁷) אֲדֹנָי
 שְׁמַעְוֵנִי אָרֶץ אַרְבַּע מֵאוֹת¹⁸) שְׁקָל־בָּרֶסֶף בִּיעִי וּבִינָה מֵהָהוּא¹⁹)
 16 וְאֶת־מִתְּךָ קָבֵר: וַיִּשְׁמַע אֲבִרְהָם אֶל־עֵפְרוֹן וַיִּשְׁקַל אֲבִרְהָם
 לְעֵפְרוֹן²⁰) אֶת־הַבָּרֶסֶף אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּאוּגֵי בְנֵי־חֵת אַרְבַּע מֵאוֹת
 17 שְׁקָל בָּרֶסֶף עֹבֵר לְסֹחֵר: וַיִּקַּם וְשָׂדֵה עֵפְרוֹן אֲשֶׁר בַּמַּכְפֵּלָה
 אֲשֶׁר לְפָנָי²¹) מִמָּרָא הַשְּׂדֵה וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר־בּוֹ וְכָל־הָעֵץ אֲשֶׁר
 18 בַּשְּׂדֵה²²) אֲשֶׁר בְּכָל־זָבֻלוֹ²³) סָבִיב: לְאֲבִרְהָם לְמִקְנֵה לְעֵינֵי בְנֵי־
 19 חֵת בְּכָל²⁴) בְּאֵי²⁵) שְׁעַר־עִירוֹ: וְאַחֲרֵי־כֵן קָבֵר אֲבִרְהָם אֶת־שָׂרָה
 אִשְׁתּוֹ אֶל־מַעְרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה עַל־פְּנֵי²⁶) מִמָּרָא הוּא הַכְּרוֹן
 כ בְּאָרֶץ בְּנֵעֵן: וַיִּקַּם הַשְּׂדֵה וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר־בּוֹ לְאֲבִרְהָם לְאַחֹת־
 קָבֵר מֵאֵת בְּנֵי־חֵת: ם

b) Sam. omits את. c) Sam. adds החתי. d) Sam. in Lond. Polygl. and edd. קָרַב, in Paris Polygl. same as Heb. e) Vid. n. f) LXX. insert כל. g) Cd. 1. Sam. LXX. Onk. לי. h) Sam. שָׁם. i) V. D. H. as in vv. 5, 6; but vid. n. j) Sam. מאות. k) Sam. reads here רוא, although it is fem. l) Sam. לעפרון. m) Cdd. Sam. על פני. n) Omitted in Cdd. Vulg. o) Sam. גבולו. p) Cdd. Sam. edd. 3. Onk. edd. 4. לכל. Comp. v. 10. q) Sam. בעי, but edd. 7. באי. r) Cdd. mult. LXX. Onk. Syr. Vulg. אשר על פני; Cd. 1. פני.

27 וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ אֲשֶׁר לֹא־עָזַב חֶסְדּוֹ
 וַיִּמְתְּנוּ מֵעַם אֲדָמִי¹⁾ אֲנִכְנִי בְּדֶרֶךְ נַחְמֵי יְהוָה בֵּית אֶחָי אֲדָמִי:
 28 וַתֵּרֶץ הַנָּעִר וַתִּגְדֹּל²⁾ לְבַיִת אִמָּהּ בְּדָבָרִים הָאֵלֶּה: וְלִרְבֵּקָה³⁾
 29 אֶחָ וַיִּשְׁמְנוּ לָבֶן וַיֵּרֶץ לָבֶן אֶל־הָאִישׁ הַחַוְצָה אֶל־הָעֵינִי:
 וַיְהִי כִּרְאֵת⁴⁾ אֶת־הַנָּעִם וְאֶת־הַצְּמִדִּים⁵⁾ עַל־יָדָיו אֶחָתָו וַיִּשְׁמְעוּ לִ
 אֶת־דְּבָרָיו רְבֵקָה אֶחָתָו לֹא־אָמַר בְּהַדְרֵבֶר אֵלָיו הָאִישׁ וַיָּבֵא אֶל־
 הָאִישׁ וַהֲנִיחָה עִמָּד עַל־הַמְּלִים עַל־הָעֵינִי: וַיֹּאמֶר בּוֹא⁶⁾ בְּרוּךְ⁷⁾
 יְהוָה לָמָּה תַעֲמֹל בְּחוּץ וְאִכְלִי פְנֵיתַי תְּבִית וּמָקוֹם לְגַמְלִים:
 32 וַיָּבֵא הָאִישׁ תְּבִיתָהּ וַיַּפְתָּח הַגְּמְלִים וַיִּתֵּן תָּבֶן וּמִסְפּוֹא⁸⁾
 לְגַמְלִים וּמִים לְרִחֹץ רַגְלָיו וּרְגְלוֹ הַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ:
 33 וַיִּישָׁם⁹⁾ לְפָנָיו לְאַבְל וַיֹּאמֶר לֹא אֲכַל עַד אִם־דִּבַּרְתִּי דְבָרָי
 34 וַיֹּאמֶר¹⁰⁾ דְּבַר: וַיֹּאמֶר עֶבֶד אֲבֹתֵינוּ אֲנִכְנִי: וַיְהוּה בְּרַךְ אֶת־¹¹⁾
 אֲדָמִי מְאֹד וַיַּגְדֵּל וַיִּתְּנֵן־לּוֹ צֹאן וּבָקָר וּבְכֶסֶף¹²⁾ וַוְהִב וַעֲבָדִם¹³⁾
 וַשְּׂפָחֹת וּגְמָלִים¹⁴⁾ וַחֲמֻדִּים: וַתֵּלֶד שָׂרָה אִשְׁתֵּי אֲדָמִי בֵן לְאֲדָמִי¹⁵⁾
 37 אַחֲרָיו וַקָּנְתָהּ¹⁶⁾ וַיִּתְּנֵן־לָהּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ: וַיִּשְׁבַּעֵנִי אֲדָמִי
 לֹא־אֶמַר לְאֶתְתָּךְ אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַבְּנָעֵנִי אֲשֶׁר אֲנִכְנִי יֹשֵׁב
 38 בְּאַרְצוֹ: אִם־לֹא¹⁷⁾ אֶל־בֵּית־אָבִי תִלְךְ וְאֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְלִקְחָתְךָ
 39 אִשָּׁה לְבָנִי¹⁸⁾: וַיֹּאמֶר אֶל־אֲדָמִי אֵלָיו לֹא־תִלְךְ הָאִשָּׁה אַחֲרָי:
 40 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה אֲשֶׁר־הִתְּלַבְּתִי לְפָנָיו וַיִּשְׁלַח מַלְאָכָו
 אֶתְךָ וְהַצְּלִים דְּרָבָךְ¹⁹⁾ וְלִקְחָתְךָ אִשָּׁה לְבָנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית
 41 אָבִי: אִזו תִּנְקָה²⁰⁾ מֵאֲלֹתָיו כִּי תָבוֹא אֶל־מִשְׁפַּחְתִּי וְאִם־לֹא
 42 יִתְּנֵנוּ לָךְ וְהָיִיתָ נָקִי²¹⁾ מֵאֲלֹתָיו: וְאַכֵּא²²⁾ הַיּוֹם אֶל־הָעֵינִי: וַיֹּאמֶר
 יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדָמִי אֲבֹתֵינוּ אִם־יִשְׁדָּנָא מִצְּלִית דְּרָבָי אֲשֶׁר

i) Sam. adds אברהם. j) Sam. והגיד. k) Sam. כראותו. l) Sam. הצמידים. m) Sam. בא. n) Sam. and ק' וַיִּישָׁם. o) Sam. וַיִּמְתְּנוּ. p) Sam. כסף. q) Sam. LXX. עבדים. r) Sam. גומלים. וַיִּמְתְּנוּ. s) Sam. וקנתו. t) Sam. לא. u) LXX. Syr. add מַשְׁמָע. v) Sam. אולי. w) Cdd. 6. דרכיך. x) Sam. הנקיא. y) Sam. נקיא. z) Sam. ואבוא.

13 עם אדני אברהם: הנה אנכי נצב על-עין הפנים ובנות
 14 אנשי העיר יצאת" לשאב מים: והנה הנער" אשר אמר
 אליה חטיןנא בדרך" ואשתה ואמרה שתה וגם-גמליך אשקה" ^k
 אתה הבחתי" לעבדת ליצחק וכה אדע כי-עשית חסד עם
 טו אדני" ^m): ויהיהוא טרם בלה לדבר" והנה רבקה יצאת אשר
 ולדה לבהואל בן-מלכה אשת נחור אחי אברהם ובקה על-
 16 שקמה: והנער טבת" מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה
 17 ותרד העינה" ^p ותמלא בדה ותעל: וגרין העבד לקראתה
 18 ויאמר הנמיאני" נא מעט-מים מבקד: ותאמר שתה אדני
 19 ותמהר ותרד" בדה על-ידה ותשקהו: ותבל להשקהו" ^r
 כ ותאמר גם לגמליך אשאב" עד אסבלו לשותה": ותמהר
 ותער" בדה אלה-שות" ותרין עוד אלה-באר" לשאב ותשאב
 21 לבל-גמליו: והאיש משתאה" לה מחר"יש" ^s לבדעת ההצלח
 22 והנה דרכו אסלא: ויהי באשר בלו הגמלים" ^t לשותה" ויקח
 האיש גום וזה בקע משקלו" ^u ושני צמידים על-ידיה עשרה
 23 וזה משקלים: ויאמר" ^v בתמי את" ^w הנני נא לי תיש בית" ^x
 21 אביך מקום לנו ללון: ותאמר אליו בת-בהואל אנכי בן
 כה מלכה אשר ולדה לנחור: ותאמר אליו גם-תבן גם-מספיא" ^y
 26 רב עמנו גם-מקום" ^z ללון": ויקד האיש וישתחו ליהוה:

h) Sam. יצאת. i) Sam. and ק' ההצעה: and so in vv. 16, 25, 55, 57. j) Sam. בדרך. k) LXX. insert: *τοῦ ἀν' παύσονται πίνοσαι*. l) Sam. הובחת. m) Sam. LXX. add אברהם. n) Sam. LXX. Vulg. add אל לבו. o) Sam. טובה. p) Sam. העין. q) Sam. הנמיני. r) Sam. יתורד. rr) Sam. להשקהו. s) ק' קמין בו" ק. t) Sam. לשתה. u) Sam. יתורד. v) Sam. על השקות. w) Sam. החבר. x) Sam. משהה. y) Sam. ומחריש. z) LXX. insert כל before הגמלים. a) Sam. לשתה. b) Sam. inserts אפס. c) LXX. *zai ἐπιπορεύσεν ἀνὴρ καὶ εἶπε*. d) Sam. so v. 17. e) Sam. בבית. f) Sam. מכפה; and so in v. 32. g) Cdd. Sam. Syr. גם. h) Sam. ללון.

אֲשֶׁר-עָמְדוּ וַיִּלְלוּ וַיְקוּמוּ) בְּבֹקֶר וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי^{w)} לְאֲדָנָי:
 וַיֹּאמְרוּ^{x)} אֲחִיךָ וְאָמְתָה תֵּשֵׁב תִּנְעַר אֲתָנוּ יָמִים אִם עֲשִׂיר אַחַר^{y)} נָה
 תֵּלֶךְ: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם^{z)} אֶל-תְּאֵמְרוּ אֵלָי וַיְהִי הַצְּלִיחַ דְּרָכָי^{a)} 56
 שְׁלַחְנִי וְאֶלְכָה לְאֲדָנָי^{b)}: וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְעַר וְנִשְׁאַלְהָ^{c)} אֶת- 57
 פִּיהָ: וַיִּקְרְאוּ לְרַבְקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ^{d)} הַתְּלָכִי עִם-הָאִישׁ 58
 הַזֶּה וַתֹּאמֶר אֲבָהָ: וַיִּשְׁלַחוּ אֶת-רַבְקָה אַחֲתָם וְאֶת-מִינְקָתָהּ^{e)} 59
 וְאֶת-עֶבֶד אֲבָרְהָם וְאֶת-אֲנָשָׁיו: וַיְבָרְכוּ אֶת-רַבְקָה^{f)} וַיֹּאמְרוּ ׀
 לָהּ אַחֲתָנוּ אִתְּךָ הָיוּ^{g)} לְאֶלְפֵי רַבְקָה וַיִּיבֶשׁ וַרְעֵךְ^{h)} אֶת שְׁעַר
 שְׁנָאוֹיⁱ⁾: וַתָּקָם רַבְקָה וַנְעַרְתֶּיהָ וַתְּרַבְּבֶנָה עַל-הַגְּמָלִים 61
 וַתֵּלְכֶנָה אַחֲרֵי הָאִישׁ וַיִּקַּח הָעֶבֶד אֶת-רַבְקָה וַגִּידָהּ: וַיִּצְחַק 62
 בָּא מְבֹאֵה^{j)} בְּאֵר לְתֵי רְאִי וְהִיא יוֹשֵׁב^{k)} בְּאֶרֶץ הַנְּגֹב: וַיֵּצֵא 63
 וַיִּצְחַק לְשׁוּחַ בְּשָׂרָה לַפְּנֹת עָרֹב וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה
 גְּמָלִים^{l)} בָּאִים: וַתִּשָּׂא רַבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתִּרְאֵ אֶת-וַיִּצְחַק 64
 וַתִּפֹּל מֵעַל הַגְּמֹל: וַתֹּאמֶר אֶל-הָעֶבֶד מִי-הָאִישׁ הַלְּוֵה^{m)} ׀ 65
 הַהֵלֶךְ בְּשָׂרָה לְקִרְאָתָנוּ וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד הוּא אֲדָנִי וַתִּקַּח
 הַצְּעִיר וַתַּהַבֵּם: וַיִּסְפֹּר הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר 66
 עָשָׂה: וַיְבָאֶתָּהⁿ⁾ וַיִּצְחַק הָאֲהָלָה שְׂרָה^{o)} אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת-רַבְקָה 67
 וַתְּהִי-לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּצְחַק וַיִּנְחֶם וַיִּצְחַק אַחֲרָי אָמֵן: ׀ פ

v) Sam. ויקמו. w) Sam. שלחני. LXX. Vulg. Syr. insert ואלכה
 as in v. 56. x) Sam. ויאמרו. y) Sam. או חדר ואחר; vid. n.
 z) Sam. אליהם. a) Sam. אה דרכי. b) Sam. אל אדני. c) Sam.
 ונשאל. d) Sam. לה. e) Sam. מינקה. f) Cd. 1. LXX. ms. A.
 Syr. Vulg. insert אההם. Vulg. omits רבקה. g) Sam. אחי הוי.
 h) Sam. זרעך. i) Cdd. 2. Sam. איכו. j) Sam. LXX. במדבר.
 k) Sam. יושב. l) Sam. הגמלים. m) Sam. הלו. n) Sam. ויביאה. LXX.
 εἰσιγγεῖ δὲ. o) LXX. omit שרה here and insert it before אמו at the
 end of the verse.

13 אָנֹכִי" חָלָה עָלַיָּהּ: הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵב עַל־עֵינַי הַמַּיִם וְהִיא
הַעֲלִמָה הַיְצִאתָ לְשֹׁאֵב" וְאָמַרְתִּי אֵלֶיהָ הִשְׁקִינִי נָא" מֵעַט מַיִם
44 מִכֶּדֶךָ": וְאָמְרָה אֵלָיו גַּם־אֶתְּךָ שָׂתֶה וְגַם לְגַמְלִיךָ אֲשָׁאֵב הוּא
מִה־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־הִכִּיתָ" יִהְיֶה לְבֶן־אֲדָנִי": אָנֹכִי מָרַם אֲבֵלָה לְדַבֵּר
אֶל־לְבִי" וְחָלָה רַב־קָח יֵצֵאתָ וּבִקְרָה עַל־שִׁבְמָה וְתִרְדַּד הָעֵינַיִם"
46 וְהִישָׁאֵב וְאָמַר אֵלֶיהָ הִשְׁקִינִי נָא": וְתִמְחָר וְתִרְדַּד בְּדָה"
מֵעָלֶיהָ וְתֹאמַר שָׂתֶה וְגַם־גַּמְלִיךָ אֲשָׁקָה וְאִשְׁתָּ" וְגַם הַגַּמְלִים
47 הִשְׁקָתָה: וְאֲשָׁאֵל אֶתְּךָ וְאָמַרְתָּ בְּתַמִּי אֵת" וְתֹאמַר בְּתִי
כִּהְיֵאל בֶּן־נָחוֹר אֲשֶׁר יִלְדֶה־לּוֹ מִלְּפָנָי וְאִשָּׁם" הַגִּזְמֹם עַל־
48 אֵפֶה וְהַעֲמִידִים עַל־יַדַּיִךְ: וְאָקֵד וְאֲשַׁחֲטֶנָּה לִיהוָה וְאֲבָרַךְ
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרְכֶם אֲשֶׁר הִתְחַלִּי בְּדַרְכֵי אֱמֶת לְקַחַת
49 אֶת־בְּתֻלַּת־אֲדָנִי אֲדָנִי לְבָנוֹ: וְעַתָּה אִם־יִשְׁלַם עֵשָׂים חֶסֶד וְאֱמֶת
אֶת־אֲדָנִי תִּגְדּוּ לִי" וְאִם־לֹא תִּגְדּוּ לִי וְאֶפְנֶה עַל־יָמִינִי" אוֹ
ג עַל־שִׁמְאֵל"^פ): וְיָעַן לְבֶן וּבְתִיאל וַיֹּאמְרוּ מִי־הוּא יֵצֵא הַדָּבָר"
51 לֹא נֹכַח דְּבַר אֱלֹהִים כִּעַ אֹרְטִיב"^ר): הִנֵּה־רַב־קָח לְפָנָיִךְ קָח וְגַלְתָּ
52 וְתִהְיֶה אִשָּׁה לְבֶן־אֲדָנִיךָ כְּאִשֶּׁר דִּבַּר יְהוָה: וַיְהִי כְּאִשֶּׁר
שָׁמַע עֶבֶד אֲבָרְהָם אֶת־דְּבָרֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אֶרְצָה לִיהוָה:
53 וַיּוֹצֵא הָעֶבֶד" כְּלֵי־בָסָף וּבָלִי וְהֵב וּבְנֵדִים וַיִּתֵּן לְרַב־קָח
54 וּבְמַגְדָּלָת" וַיִּתֵּן לְאֶחָיִךְ" וְלֹאֲמָה: וַיֵּאבְלוּ וַיִּשְׁתּוּ הוּא וְהָאֲנָשִׁים

a) Sam. אָנֹכִי. b) Cd. 1. Syr. Vulg. add מַיִם; LXX. *καὶ αἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων τῆς πόλεως ἐκπορεύονται ἀντλῆσαι ὕδωρ*. c) Sam. הִשְׁקִינִי נָא. d) Sam. מִכֶּדֶךָ. e) Sam. הוֹכִיחַ. f) LXX. instead of 'א לְבֶן לָבֵן have: *ἐαυτοῦ θεράποντι Ἰσαάκ*, and add: *καὶ ἐν τούτῳ γνώσομαι ὅτι πεποιθήσας ἔλεος τῷ κυρίῳ μου Ἀβραάμ*. g) Cd. 1. Syr. omit לְבִי. h) Sam. הָעֵינַיִם. i) Sam. Syr. add מַיִם מִכֶּדֶךָ; Vulg. *da mihi paululum bibere*. j) LXX. insert: *ἐπὶ τὸν βραχίονα αὐτῆς*. Comp. vv. 15, 18. k) Sam. יִשְׁתַּחֲוֶה. l) LXX. insert *ἀνάγγελλον μοι*. m) Sam. וְאִשָּׁם. n) LXX. omit לִי. o) Sam. הַיָּמִין. p) Sam. הַשְׁמָאל. q) Cdd. 2. add הוּא. r) Sam. יִשְׁטִיב. s) Sam. עֶבֶד. (t) Sam. וּבְמַגְדָּלָת. u) Cd. 1. לְאֶבְיָה; LXX. Vulg. Syr. לְאֶחָיִךְ in the plur.

14 נְבִיחַת וְקָרַר^m) וְאֶדְבָּאⁿ) וּמִבְשָׁם: וּמִשְׁמַע וְדוֹמָה וּמִשָּׂא: תִּקְרַד^o) טו
 16 וְתוֹמָא^p) יְטוֹר^q) נְפִישׁ^r) וְקִדְמָה: אֵלֶּה הֵם בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל וְאֵלֶּה
 שְׁמֵהֶם בְּחֻצְרֵיהֶם וּבְטִירָתָם^s) שְׁנַיִם-נָשִׁי-נְשִׂאִים^t) לְאִמָּהֶם:
 17 וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמָעֵאל מֵאֵת שְׁנֵה וּשְׁלֹשִׁים שְׁנֵה וַיִּשְׁבַּע
 שְׁנַיִם וּנְגַע וְנִמְתָּ^u) וַיֵּאָסֶף אֶל-עַמּוּי^v): וַיִּשְׁכְּנוּ מִהוֹלָה עַד-
 18 שׁוֹר^w) אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ אֲשׁוּרָה עַל-פְּנֵי כַל-
 אֲחָיו נָפְל: וְאֵלֶּה הַוּלְדֹת יִצְחָק בֶּן-אַבְרָהָם אַבְרָהָם הַוּלִיד
 אֶת-יִצְחָק: וַיְהִי יִצְחָק בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקָהְלוֹ אֶת-רַבְקָה כ
 בַּת-בְּתוּאֵל הַאֲרָמִי מִפְּסֵן אַרְבַּם אֶחָיו לְבֵן הַאֲרָמִי לוֹ לְאִשָּׁה: 1
 וַיַּעֲתֵר יִצְחָק לַיהוָה^x) לְנִכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עַקְרָה הִוא וַיַּעֲתֵר לוֹ
 יְהוָה וַתַּחַר רַבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר
 22 אִם-בֶּן לְפָה עָה אֲנִי וַתִּלְךָ לְדַרְשׁ אֶת-יְהוָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ
 23 יִשְׁנֵי גַיִם^y) בְּבִטְנָהּ^z)
 וְשְׁנֵי לְאִמִּים מִמֶּנֶּה יִפְרְרוּ
 וְלֹאֵם מִלֵּאָם יִאֲמָץ^a)
 וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר^b):

24 וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לְלֶדֶת וְהָיָה תוֹמָם^c) בְּבִטְנָהּ: וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן^d)
 אֲדָמוּנִי כֵּלָו כְּאֶדְרָת שֹׁעַר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו: וְאֶחָיו-כֵּן כה
 וַיֵּצֵא אֶחָיו וַיְדוּ אֶחָיו בְּעֵקֶב עֵשָׂו וַיִּקְרָא^e) שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְחָק
 26 בֶּן-שְׁשִׁים שְׁנֵה בְּלֶדֶת אֲתָם: וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו
 27 אִישׁ יָדַע צֹדֵר אִישׁ שָׂדֶה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֲהָלִים:
 וַיַּאֲהֵב יִצְחָק אֶת-עֵשָׂו כִּי-צֹדֵר^f) בְּפָנָיו וַרְבָּקָה אֶהְבֵּת אֶת-
 28

m) Sam. נבאות קדר. n) Syr. ٱٓءٓء. o) V. D. H. הדר; vid. n.
 p) Sam. ותימה. q) Syr. ٓءٓء. r) Sam. ונפיש. s) Sam. שמוחם.
 t) Sam. ובטירותם בחצרותם. u) Sam. נשיאים. v) Sam. זימיה.
 w) Sam. גוים. x) Sam. אל יהוה. y) Cdd. Sam. and יוסף. z) Sam.
 a) קמץ כז"ק. b) Cd. 1. Sam. הצעיר. c) Sam. תאמים.
 d) Sam. הראישון. e) Cd. 1. Sam. ויקראו. f) Sam. צידו.

כה 25

2 וַיֹּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה וַיִּשְׁמָה קַטֹּרֶתָהּ: וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־
 זְמָרָן ^{p)} וְאֶת־יִקְשָׁן וְאֶת־זְמֵרָן וְאֶת־זִמְרָן וְאֶת־יִשְׁבָּק וְאֶת־זִשְׁבִּים:
 3 (וַיִּקְשָׁן גֵּר ^{q)} אֶת־יִשְׁבָּק וְאֶת־זְמֵרָן ^{r)} וּבְנֵי דָדָן הֵיוּ אֲשֶׁר־בָּם ^{s)} (וְלִישְׁבִּים)
 4 וְלִזְשָׁבִים): וּבְנֵי זְמָרָן יִצְחָק ^{t)} וְעִפְרָיִם ^{u)} וְחַלְדָּי ^{v)} וְאַבְדֵּק וְאַלְדֵּעָה
 ה פְּלִאֵלָה בְּנֵי קַטֹּרֶתָהּ: וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לּוֹ לְיִצְחָק ^{w)}:
 6 וּלְבְנֵי הַפְּלִלְגִישִׁים אֲשֶׁר לְאַבְרָהָם נָתַן אַבְרָהָם מִתְּנַת ^{x)}
 וַיִּשְׁלַח־ם מֵעַל יִצְחָק בְּנֵי בְעֵינֵי חַי קְדָמָה אֶל־אֲרָץ קְרָם ^{y)}:
 7 וְאֵלֶּה יְמֵי שְׁנֵי־חַיֵּי אַבְרָהָם אֲשֶׁר־חַי מֵאֵת שָׁנָה וְשִׁבְעִים
 8 שָׁנָה וְחֲמִשׁ שָׁנִים: וַיָּגֹעַ וַיָּמָת אַבְרָהָם בְּשִׁיבָה טִיבָה
 9 וַקָּן וַיִּשְׁבַּע [וַיְמִים] ^{z)} וַיֹּאמֶר אֶל־עַמְּיוֹן ^{a)}: וַקְּבְרוּ אֹתוֹ וַיִּצְחָק
 וַיִּשְׁמַעֲאֵל בְּנֵי אֱלִמְעֶרֶת הַמִּכְפֵּלָה אֶל־שָׂרָה עֵבֶרָן ^{b)} בְּדָלְחַל
 י קַח־הִי אִשָּׁר ^{c)} עַל־פְּנֵי מִמְרָא: הַשְּׂדֵה ^{d)} אֲשֶׁר־קָנָה אַבְרָהָם
 11 מֵאֵת בְּנֵי־חַת שָׂרָה קְבֹר ^{e)} אַבְרָהָם וְשָׂרָה אִשְׁתּוֹ: וַיְהִי אַחֲרָי
 מֵיַת אַבְרָהָם וַיִּבְרַךְ אֱלֹהִים אֶת־יִצְחָק בְּנֵי וַיִּשָּׁב וַיִּצְחָק עִם־
 12 בָּרָךְ לְחַי רָאִי: פ וְאֵלֶּה תְּלִדֹת ^{f)} וַיִּשְׁמַעֲאֵל בְּרַאבְרָהָם
 13 אֲשֶׁר גִּלְדָּה ^{g)} הַיָּד הַמִּצְרִית ^{h)} שִׁפְתָת שָׂרָה לְאַבְרָהָם: וְאֵלֶּה
 שְׂמוֹת בְּנֵי וַיִּשְׁמַעֲאֵל בְּשִׁמְתָם ⁱ⁾ לְתוֹלְדֹתָם בְּבָר ^{j)} וַיִּשְׁמַעֲאֵל

p) Sam. זמרון. q) Sam. הוליד. r) Syr. زَمْرَان. s) Sam. אשורים;
 Syr. اِسْمَاعِيل. t) Sam. ולששאים. u) Syr. اِسْمَاعِيل. v) LXX. Τεφάρ.
 w) Cdd. 2. Sam. LXX. ואבר. Syr. اِسْمَاعِيل. x) Sam. והנקד. y) Sam.
 LXX. Syr. add בנ. z) Sam. בחמה. a) Sam. קדמה. b) V. D. II.
 וישב. Vid. n. c) Sam. עמו. d) Sam. עפרון. e) Omitted in Cd.
 1. Vulg. f) LXX. add: καὶ τὸ σπῆλαιον. g) Sam. שם קבור. h)
 j) Sam. הולדה. i) Cd. 1. Vulg. add לו. j) Sam. ומצריה. k) Sam.
 בשמות. l) Sam. בכור.

מִלֶּדֶת פְּלִשְׁתִּים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיֵּרָא וַהֲנִהּ וַיִּצְחַק מִצַּחֲקֵהָ אֵת
 רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּקְרָא אַבְיָמֶלֶךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אֵךְ הֲנִהּ 9
 אִשְׁתְּךָ הִוא וַאֲיֵךְ אִמְרָתְךָ אֲחֵתִי הִוא וַיֹּאמֶר אֵלָיו וַיִּצְחַק כִּי
 אִמְרָתִי פְּנֵי־אִמִּית עָלֶיהָ: וַיֹּאמֶר אַבְיָמֶלֶךְ מִה־זֹּאת עָשִׂיתִי
 לָנוּ כְּמַעַט שָׂכַב אַחֲרֵי הָעַם אֶת־אִשְׁתְּךָ וַהֲבֵאתָ עָלֵינוּ אֲשָׁם:
 וַיֵּצֵא אַבְיָמֶלֶךְ אֶת־פְּלִשְׁתֵּי־הָעַם^{b)} לֵאמֹר הַנִּנְעֵ בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ 11
 מוֹת יוֹמָת: וַיִּזְרַע וַיִּצְחַק בְּאַרְצָה הַהִוא וַיִּמְצָא בְּשָׁנָה הַהִוא 12
 מִצֹּהַ שְׁעָרִים^{c)} וַיִּבְרַכְהוּ יַחֲוֹה: וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיִּלְךָ הַלֹּךְ^{d)} 13
 וַיִּגְדַּל עַד כִּי־גָדַל מְאֹד: וַיְהִי־לּוֹ מִקְנֵה־צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וַעֲבֹדָה 14
 רַבָּה וַיִּקְנֵאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: וּבְלִי־הַבְּאֵרֹת^{e)} אֲשֶׁר הִפְרוּ עֲבָדֵי
 אָבִיו בְּיָמֵי אַבְרָהָם^{f)} אָבִיו סָתְמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֵפֶר:
 וַיֹּאמֶר אַבְיָמֶלֶךְ אֵל־יִצְחָק לֵךְ מֵעַמְּנוּ כִּי־עַצְמָתָהּ מִמֶּנּוּ מְאֹד: 16
 וַיִּלְךָ מִשָּׁם וַיִּצְחַק וַיַּחֲנוּ בְּנַחֲל־גֶרָר וַיֵּשֶׁב שָׁם: וַיֵּשֶׁב^{g)} יִצְחָק 17
 וַיַּחְפְּרוּ וְאֶת־בְּאֵרֹת^{h)} הַמַּיִם אֲשֶׁר הִפְרוּ בְּיָמֵיⁱ⁾ אַבְרָהָם אָבִיו
 וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם^{j)} וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת
 בְּשֵׁמֹת^{k)} אֲשֶׁר־קָרָא לָהֶן אָבִיו: וַיַּחְפְּרוּ עֲבָדֵי־יִצְחָק בְּנַחֲל^{l)} 19
 וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם הַיָּם: וַיִּרְיִבוּ רַעֲיֵי גֶרָר עִם־רַעֲיֵי
 יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שֵׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ
 עִמּוֹ: וַיַּחְפְּרוּ^{m)} בְּאֵר אַחֲרֹתⁿ⁾ וַיִּרְיִבוּ גַם־עָלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ 21
 שְׁטִנָּה: וַיַּעַתֵּק מִשָּׁם וַיַּחְפְּר^{o)} בְּאֵר אַחֲרֹת וְלֹא רָבוּ עָלֶיהָ 22
 וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת^{p)} וַיֹּאמֶר כִּי־עָתָה הִרְחִיב יַהֲוֶה לָנוּ

b) Sam. LXX. עמו. c) Cdd. LXX. Syr. Symm. Theod. (Onk.) יְעָרִים.
 d) Sam. הלך. e) Sam. הבארות. f) Omitted by LXX. g) Sam.
 עבדי וישוב. h) Sam. בארות. i) Sam. LXX. Vulg. עבדי. Syr. inserts עבדי
 אביו before בימי. j) LXX. add אביו. k) Sam. כשמות. l) LXX. add
 גרר; vid. v. 17. m) LXX. ἀπάρας δὲ ἐκαίθη ὄρουσε. n) Sam.
 אחרות, and so in v. 22. o) Cd. 1. Sam. Syr. Saad. ויחפרו. p) Sam.
 רחובות.

29 יַעֲקֹב׃ וְגֵרֹם^g) יַעֲקֹב גֵּרֹם וְיָבֵא עִשָׂו מִן־הַשְּׂדֵה וְהָיָא עֲרֹף׃
 ל וַיֹּאמֶר עִשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הֲלֹעִימְנִי^h) נָא מִן־הָאֲדָמָהⁱ) הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי
 31 עֲרֹף אֲנִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמִי אָדָם׃ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכֶּהָה בְּנִים
 32 אֶת־בְּכֹרְהָ לִי׃ וַיֹּאמֶר עִשָׂו הִנֵּה אֲנִי הוֹלֵךְ^j) לָמוֹת וְלָמָח־
 33 וְהָ לִי בְכֹרֵהָ^k)׃ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הִשְׁתַּעֲהוּ^l) לִי כִּי־וּמָסַע
 31 לוֹ וְיִזְכָּר אֶת־בְּכֹרְהוֹ לְיַעֲקֹב׃ וַיַּעֲקֹב־נָתַן לְעִשָׂו לֶחֶם וְיִגְרֹם
 עֲרִישִׁים^m) וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתֶּה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹו עִשָׂו אֶת־הַבְּכֹרֵה׃ פ

כו 26

א וְהָיָא רָעַל בְּאֶרֶץ מִלְבָּל הַרְעֵב הַרְאִישׁוֹןⁿ) אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי
 אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מִלְכֵה־פְלִשְׁתִּים גִּרְרָה׃
 2 וַיָּבֵא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־תֵּבַד מִצְרַיִם שָׁכֵן בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר
 3 אָמַר אֱלֹהֶיךָ׃ גֵּרֹם^o) בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֶחָיִה עִמָּךְ וְאַבְרָהָם בִּי־לֹדֶךָ
 וְלִזְרַעְךָ אִם־כֵּן אֶת־כָּל־הָאֲרָצוֹת^p) הָאֵלֶּה^q) וְהִקְמַלְתִּי אֶת־הַשְּׂעִיָה^r)
 1 אֲשֶׁר נִשְׁתַּעֲהוּ לְאַבְרָהָם אֲבִיךָ׃ וְהִרְבִּיתִי אֶת־זֶרְעֲךָ כְּכּוֹכְבֵי
 הַשָּׁמַיִם וְנִתְּתִי לְזֶרְעֲךָ אֶת כָּל־הָאֲרָצוֹת הָאֵל וְהַחֲסִרְתִּי כּוֹרְעֵךָ
 הַכָּל גֵּימִי^s) הָאֲרָץ׃ עָרַב אֲשֶׁר־שָׁמַע אַבְרָהָם^t) בְּקִלְגִּי^u) וַיִּשְׁמַל
 6 מִשְׁמַרְתִּי מִצִּיּוֹתַי הַקִּיּוֹתִי^v) וְתוֹרְתִי׃ וַיָּשָׁב יִצְחָק בְּגֵרָה׃
 7 וַיִּשְׁאַלֻּ אֲנָשֵׁי הַמִּקְוִים לְאִשְׁתּוֹ^w) וַיֹּאמֶר אֶתְתִּי הוּא כִּי יִרְאֵה
 לְאִמֶּר אִשְׁתִּי^x) פֶּן־יִהְרָגְנִי^y) אֲנָשֵׁי הַמִּקְוִים עַל־רַבְקָה כִּי־טוֹבַת
 8 מְרַעָה הִיא׃ וְהָיָ בִּירְאָבֹוֹלוֹ^z) שֵׁם הַנְּמִים וַיִּשְׁקַף אֲבִימֶלֶךְ

g) Sam., according to Lond. Polygl. and Kenn. יאוד, but Paris Polygl. & Cdd. as Heb. h) Sam. העלטני. i) Sam. האדום. j) Sam. הלך. k) Sam. בכורה. l) Sam. השבע. m) Omitted in Cdd. 1. Vulg. Saad. n) Sam. עד שים. o) Sam. הראישון. p) Sam. גר; LXX. Vulg. q) Sam. הארצות; so in v. 4. r) Cd. 1. Sam. האלה; so in v. 4. s) Sam. השבועה. t) Sam. גוי. u) Sam. LXX. add אביך. v) Sam. בקולי. w) Sam. חקתי. x) Sam. על אשהו; LXX. insert רבקה. y) Sam. adds היא. z) Sam. יהגרני. a) Sam. reads באשר instead of בי.

כו 27

ויהי כִּי־זָקַן וַיִּצְחָק וַתִּכְתְּבוּ־לָּהּ (א) עֵינָיו מִרְאֵת (ב) וַיִּקְרָא אֶת־עֲשׂוֹ 1
 בְּנֵו הַגְּדֹלָה (ג) וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּלִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו (ד) הֲנִנִּי: וַיֹּאמֶר הִנֵּה־ 2
 נָא (ה) וַקְּנִיתִי (ו) לֹא (ז) יָדַעְתִּי וּנְסִי: וְעַתָּה שְׂאֵת־נָא בְלִיךָ תִּלְקֶה (ח) 3
 וַקְּשִׁתָּךְ וְצֹא הַשְּׂדֵה וְצִידָה (ט) לִי וְצִידָה (י): וַעֲשׂוּד־לִי מִטְעָמִים 4
 כַּאֲשֶׁר אֶתְבַּתִּי וְהִבִּיאָה (יא) לִי וְאִבְלָה (יב) בְּעֵבֹר תִּבְרַבֶּךָ נִפְשִׁי
 בְּטָרִם אָמוֹת: וְרִבְקָה שָׁמְעַת בְּדַבָּר וַיִּצְחָק אֶל־עֲשׂוֹ בְּנֵו ה 5
 וַיִּלְךָ עֲשׂוֹ הַשְּׂדֵה לְצֹוד צִיד לְהִבִּיאָה (יג): וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל־ 6
 יַעֲקֹב בְּנֵה (יד) לֵאמֹר הִנֵּה שָׁמְעַתִּי אֶת־אֲבִיךָ מְדַבֵּר אֶל־עֲשׂוֹ
 אַחִיךָ לֵאמֹר: הִבִּיאָה (טו) לִי צִיד וַעֲשׂוּד־לִי מִטְעָמִים וְאִבְלָה 7
 וְאִבְרַבְרָה (טז) לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי מוֹתִי: וְעַתָּה בְּנֵי שָׁמַע בְּקִלְי (יז) 8
 לְאֲשֶׁר אָנֹכִי מִצִּינָה אֶתְךָ: לָךְ־נָא אֶל־הַצֹּאֵן וְקַח־לִי מִשָּׂם 9
 שְׁנֵי יָדָי עֹנִים טָבוִים (יח) וְאֶעֱשֶׂה אִתָּם מִטְעָמִים לְאִבִּיךָ כַּאֲשֶׁר
 אֶתֵּב: וְהִבֵּאתָ לְאִבִּיךָ וְאִבְלָה בְּעֵבֹר (יט) אֲשֶׁר יִבְרַבֶּךָ (כ) לִפְנֵי מוֹתִי: י
 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־רִבְקָה אִמּוֹ תֵן (כא) עֲשׂוֹ אֶחָד אִישׁ שְׂעִיר (כב) וְאִנְכִי 11
 אִישׁ חֶלֶק: אוֹלִי וּמִשְׁנֵי אֲבִי וְהִנֵּיתִי בְּעֵינָיו בְּמִתְעַתֵּעַ 12
 וְהִבֵּאתִי עֲלֵי קַלְלָה וְלֹא בְרַבָּה: וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלֵי קַלְלָהֶךָ 13
 בְּנֵי אֶדָּ (כג) שָׁמַע בְּקִלְי (כד) וְלָךְ קַח־לִי: וַיִּלְךָ וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמִּי 14

g) Sam. וּחְבַהֲנָה. h) Sam. מִרְאֵת. i) Sam. הַגְּדֹל. j) Omitted in LXX. Vulg. k) Cd. 1. LXX. Vulg. Syr. omit נָא. l) פַּחַח. m) Cd. 1. LXX. Vulg. Syr. Saad. יֵלֵא. n) Sam. חֲלִיחֶךָ. o) Sam. וְצֹוד. p) Sam. and ק' צִיד. q) Sam. וְהִבֵּאתָ. r) Sam. וְאִבְלָה. s) LXX. τῶ πατρὶ αὐτοῦ (לְאִבִּי). t) LXX. insert הַקָּזֵן. u) Sam. הִבֵּא. v) Sam. וְאִבְרַבֶּךָ. w) Sam. בְּקִלְי; LXX. omit. x) Sam. בְּעֵבֹר; LXX. insert before ט' ἀπαλοὺς καὶ. y) Sam. בְּעֵבֹר. z) LXX. insert אִבִּיךָ. a) Sam. הִנֵּה. b) Sam. שְׂעִיר. c) Sam. אֶף. d) Sam. בְּקִלְי.

23 וּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ: וַיַּעַל מִשָּׁם בָּאָר שָׁבַע: וַגֵּרָא אֱלֹהֵי יְהוָה
 24 בְּלִילָה הַהוּא וַיֹּאמֶר אֲנִי אֱלֹהֵי אֲבֹתְכֶם אֲבִיק אֶל-תִּירָא
 כִּי-אֶתָּן אֲנִי וּבְרַבְרִיךָ וְהַרְבִּיתִי אֶת-זֶרְעֶךָ בְּעִבֹר אֲבֹתְכֶם
 כה עֲבָדִי): וַיָּבֵן יֶשַׁע מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וַיִּטֶּ-שָׁם י) אֶהְלֹ
 26 וַיִּקְרוּ-שֵׁם עֲבָדֵי-יֶזְחָק בָּאָר): וַאֲבִימֶלֶךְ הִקֵּד אֱלֹהֵי מִגְדָּר
 27 וַאֲחֹת מַרְגָּלוּ וּפִיכָל י) יֶזְרָעֶבָא: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם) יֶזְחָק
 מְדוּעַ בָּאתֶם אֵלַי וְאַתֶּם שְׂנֵאתֶם אֹתִי וְהִשְׁלַחְתִּי מֵאַתְּכֶם:
 28 וַיֹּאמְרוּ רָצוּ רָצוּ רָאוּ רָאוּ כִּי-הִנֵּה יְהוָה וְעַמּוּךָ וַיֹּאמֶר תְּהִי י) גֵּא
 29 אֱלֹהֵי בְּיַנְתָּנוּ בְּיַנְנוּ) וּבִינְךָ וּבְנִרְתָּה בְּרִית עִמָּךְ: אִם-תִּעֲשֶׂה
 עִמָּנוּ רָעָה x) בְּאִשָּׁל לֹא נִגְעֶנּוּךָ וּבְאִשָּׁר עֲשִׂינוּ עִמָּךְ רַק-טוֹב
 ל וַיִּשְׁלַח בְּשָׁלוֹם אֶתָּה עִתָּה y) בְּרוּךְ יְהוָה: וַיַּעַשׂ לָהֶם
 31 מִשְׁתָּה וַיֹּאבְלוּ וַיִּשְׁתּוּ: וַיִּשְׁבִּימוּ) בְּבִקָּר וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאֹהֳיוּ)
 32 וַיִּשְׁלַחֶם יֶזְחָק וַיִּלְכוּ מֵאֵתוֹ בְּשָׁלוֹם: וַיְהִי ו בְּיוֹם הַהוּא
 וַיִּבְאֹר עֲבָדֵי יֶזְחָק וַיַּגְדּוּ לוֹ עַל-אֲדוֹת הַבָּאָר אֲשֶׁר הִפְדּוּ
 33 וַיֹּאמְרוּ לוֹ b) מִצְּאֵנוּ מַיִם: וַיִּקְרָא אֹתָהּ שְׁבַעָה) עַל-כֵּן שֵׁם-
 34 הַעֵיִר בָּאָר שְׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה: ׀ וַיְהִי עֵשׂוֹ בֶן-
 אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת-יְהוּדִית בַּת-בְּאָרִי d) הַחַתִּי וְאֶת-
 לה בְּשֵׁמֶת בַּת-אֵילָן הַחַתִּי): וְהַחַתִּי f) מֵרַח רֹחַם לְיֶזְחָק וְלָרַבְקָה:
 ׀

q) Cd. 1. inserts אביך before עבדי. LXX. τὸν πατέρα σου, reading אביך, and Saad. omits עבדי. r) נ"א כצרי (in יט). s) LXX. add: ἐν τῇ φάραγγι Γεράσων (בנחל גרר). t) Sam. ופי כל. u) Sam. ההיה. v) Sam. בינחנו בינו. x) Sam. רע. y) Sam. עהה אהה. z) Sam. וישכמו. a) Sam. לרעהו. b) Cdd. 2. LXX. לא; vid. n. c) Cdd. 2. Syr. Aq. Symm. Vulg. read שבע. d) LXX. Βεωχ. e) Sam. בת אילון ההוי, so also LXX. cod. Alex. and Syr. f) Sam. וההינה.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבָרֶךְ אֶת־יַעֲקֹב^z וַיְהִי אַךְ יֵצֵא ל
 יֵצֵא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וַעֲשׂוּ אֹהֳיוּ כֹּא מִצִּידוֹ^a):
 וַיַּעֲשׂוּ^b) גַם־הוּא מִטְעָמִים וַיָּבֵא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקָם^c)
 אָבִי וַיֹּאבֵל מִצִּיד בָּנָו בְּעֵבֶר^d) תִּבְרַכְנִי בְּשֵׂשׁ: וַיֹּאמֶר לוֹ^e)
 יִצְחָק אָבִיו מִי־אַתָּה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי בְנֶךָ בְּרַךְ עֲשׂו: וַיִּחְרַד^f)
 יִצְחָק חֲרָדָה גְדֹלָה עַד־מָאוֹד וַיֹּאמֶר מִי־אַפּוֹא הוּא^g) הַצֵּד־
 צִיד וַיָּבֵא לוֹ וַאֲבֵל מְבַל בְּטָרִם תָּבוֹא וַאֲבִרְבָּהוּ גַם־^h)
 בְּרוּךְ יִהְיֶה: בְּשִׂמְעִיⁱ) עֲשׂו אֶת־דְּבָרֵי אָבִיו וַיִּצְעַק צָעֲקָה^j)
 גְּדֹלָה וּמְרָה עַד־מָאוֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו^k) בְּרַכְנִי גַם־אֲנִי אָבִי: לֹא
 וַיֹּאמֶר^l) כֹּא אֶחִיד בְּמַרְמָה וַיִּקַּח בְּרַכְתּוֹ^m): וַיֹּאמֶר הֲכִיⁿ) קָרָא
 שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבֵנִי יְהוָה פְּעָמִים אֶת־דְּבָרֵי^o) לָקַח^p) וַהֲנִי עֹשֶׂה
 לָקַח בְּרַכְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֹא־אֶצְלָתָ^q) לוֹ בְּרַכָּה: וַיַּעַן יִצְחָק^r)
 וַיֹּאמֶר לַעֲשׂו הֵן גָּבִיר שְׂמֵתִי לָךְ וְאֶת־כָּל־אֹהֳיוּ נָתַתִּי לוֹ
 לְעֵבֶרִים וְדָגַן וְחִירָשׁ סְמִכְתִּי וְלִכְהָ^s) אִפּוֹא מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי:
 וַיֹּאמֶר עֲשׂו אֶל־אָבִיו הַבְּרַכָּה אֶתֶּם הוּא־לָךְ אָבִי בְּרַכְנִי גַם־^t)
 אֲנִי אָבִי^u) וַיִּשָּׂא עֲשׂו קְלוֹ^v) וַיִּבֶה: וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר^w)
 אֱלֹו

הַנֶּה^x) מִשְׁמֵנֵי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשֶׁבֶךְ
 וּמִטָּל^y) הַשָּׁמַיִם מֵעַל^z):

ט

וְעַל־חֲרָבֶךָ תַּחֲלִי

וְאֶת־אֶחִיד תַּעֲבֹר

וַהֲיֶה כַּאֲשֶׁר תִּלְוִד^u)

וַיִּבְרַכְתָּ עָלוֹ^v) מֵעַל צְנוּאָרֶךָ:

z) LXX. insert בנו. a) Omitted in Sam. b) Sam. ויעם, but edd. as Heb. c) Sam. יקום. d) Sam. בעבור. e) Sam. אליו. f) Sam. omits הוא, and has הפו instead of אפוא. g) Sam. וים. h) Sam. LXX. insert כשמע; vid. n. i) Cd. 1. LXX. insert ישחק. j) Omitted in Cd. 1. LXX. Vulg. k) LXX. add לו. l) Sam. את ברכתך. m) Sam. הבו. n) Sam. בכורתי. o) קמץ בו"ק. p) Sam. הצלה. q) Sam. ולך. r) LXX. insert: κατανοχθέντος δὲ Ἰσαάκ. s) Sam. קולו. t) Sam. הן. u) Cdd. Sam. מטל. v) Sam. ממעל. w) Sam. חאדר. x) Sam. עולו.

טו וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטְעָמִים בְּאִשֶּׁר אָהָב אָבִיו: וַתִּקַּח לְרִבְקָה אֶת־
 בְּנֵי עֵשָׂו בְּנֵה תְּגִדֹל הַחַמְזוֹת" אִשֶּׁר אָתָּה כְּבֹנִית וַתִּלְבַּשׂ אֶת־
 16 גַּעֲקֹב בְּנֵה הַקָּאָן: וְאֵת עֵלִית גְּדִי" הַעֲוִים הַלְבִּיֶשָׁה עַל־יָדָיו
 17 וְעַל חִלְקֹת צִאֲרוֹ"): וַתִּסַּן אֶת־הַמִּטְעָמִים וְאֶת־חֶלְקֵם אִשֶּׁר
 18 עִשְׂתָּה בְּיַד גַּעֲקֹב בְּנֵה: וַיָּבֵא אֶל־אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר
 19 הַלְנִי מִי אֵתָּה בְּנִי: וַיֹּאמֶר גַּעֲקֹב אֶל־אָבִיו אֲנִכִּי עֵשָׂו בְּכִלְיָךְ
 עֲשִׂיתִי בְּאִשֶּׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קִוִּי־נָא יִשְׁבֶּה" וְאָבְלָה מִצִּדֵּי
 כ בַּעֲבוּר הַבְּרִכָּה נִפְשָׁךְ: וַיֹּאמֶר וַצִּחֵק אֶל־בְּנֵו מִחַזְוָה מִחַרְתָּ
 21 לְמִצָּא בְנִי וַיֹּאמֶר מִי הַחַרְתָּ" יִחַנָּה אֱלֹהֶיךָ לְפָנָי: וַיֹּאמֶר
 וַצִּחֵק אֶל־גַּעֲקֹב וַיִּשְׁחַדָּהּ וַאֲמַשְׁתָּ" בְנִי הֵאֵתָּה זֶה בְנִי עֵשָׂו
 22 אֶסְלָא: וַיִּגַּשׂ גַּעֲקֹב אֶל־וַצִּחֵק אָבִיו וַיִּמְשָׁהוּ" וַיֹּאמֶר הַקֹּל")
 23 קִיל גַּעֲקֹב וְהַיְדָוּם יָדִי עֵשָׂו: וְלֹא הִסִּירוּ כִּידֵהוּ יָדָיו כִּידֵי
 24 עֵשָׂו אֵהוּ שְׁעֵרֹת" וַיְבַרְכֵהוּ: וַיֹּאמֶר אֵתָּה" זֶה בְנִי עֵשָׂו וַיֹּאמֶר
 כה אָנִי: וַיֹּאמֶר הַגִּישָׁה" לִי וְאָבְלָה" מִצִּיד" בְּנִי לְמַעַן תִּבְרַכְךָ
 26 נִפְשִׁי וַיִּגְשָׁה־לּוֹ וַיֹּאבֵל וַיָּבֵא לוֹ גִּן וַיִּנְשָׂה: וַיֹּאמֶר אֵלָיו
 27 וַצִּחֵק אָבִיו גִּישָׁה־נָּא וַיִּשְׁקַח־לִי בְנִי: וַיִּגַּשׂ וַיִּשְׁקֶה־לוֹ וַיִּרַח
 אֶת־רִיחַ בְּנָדָו וַיְבַרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר רֵאח" רִיחַ בְּנִי כְרִיחַ שְׁלָח")
 אִשֶּׁר בְּרָכָו" יִחַנָּה:

מִטְעָמִים הַשְּׂמִימִים	28 וַתִּסַּן לֶךְ הַאֱלֹהִים
וְרַב דָּגָן וְחִירָשׁ"):	וּמִשְׂמֵי הָאָרֶץ
וַיִּשְׁתַּחֲוֶי' לֶךְ לְאֲמִים	29 גַּעֲבֹדֶךָ עַמִּים
וַיִּשְׁתַּחֲוֶי' לֶךְ בְּנֵי אֲמִיךָ	יְהוָה") גְּבִיר לְאֱלֹהֶיךָ
וּמִגְּבֻרָתֶיךָ") בְּרוּךְ:	אֲבִרָתֶיךָ") אִירוֹ

e) Sam. הגדול החמירות. f) Sam. ערות גדי. g) Sam. צארו. h) Sam. שבע. i) Sam. הקרא. j) Sam. ואמושך. k) Sam. יהבשהו. l) Sam. הקול. m) Sam. שעירות. n) Sam. האחה. o) Sam. הגישה. p) Sam. ואכל. q) LXX. ἀπὸ τῆς θύρας σου; so Vulg. r) Sam. ראו. s) Sam LXX. Vulg. השרה מלא. t) Sam. ברכהו. u) Sam. ותירוש. v) So Cdd. mult. Sam. and 'ק, but V. D. II. וַיִּנְשָׂהוּ; vid. n. w) Sam. הו. x) Cdd. אררך. y) Cdd. ומברכך.

8 אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וַיִּלְדָּה פַּדְגָה אֶרְם: וַיֵּרָא עֲשׂוּ בְּנֵי רָעוּת בְּנוֹת 8
 9 בְּנֵעַן בְּעֵינַי יִצְחָק אָבִיו: וַיִּלְדָּה עֲשׂוּ אֶל־יִשְׁמָעֵאל^l) וַיִּקָּח אֶת־ 9
 מִחֶלְתָּהּ וּבֵת־יִשְׁמָעֵאל בְּר־אֲבֵרָהָם אֲחֻזַּת נְבוֹתָה^k) עַל־נַפְשׁוֹ לֹ 10
 11 לְאִשָּׁה: וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּלְדָּה^l) חַרְנֵה: וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם 11
 וַיִּלֵּן שֵׁם בֵּרְכָא הַשָּׁמֶשׁ וַיִּקָּח מֵאֲבֵנֵי הַמָּקוֹם וַיַּיָּשֶׁם מִרְאֲשֵׁתָיו^m) 12
 וַיִּשְׁקֶב בַּמָּקוֹם הַהוּא: וַיַּחְלֵם וַהֲנֵה סֹלֶם מִצֵּב אֶרְצָה וְרָאִשׁוֹ 12
 מִנְּעֵה הַשָּׁמַיְמָהⁿ) וַהֲנֵה מִלְּאֲבֵי אֱלֹהִים עֲלִים וַוְרָדִים בּוֹ: 13
 וַהֲנֵה^o) יַהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יַהוָה^p) אֱלֹהֵי אֲבֵרָהָם 13
 אֲבִיךָ וְאַלְהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אִתָּהּ שָׁכַב עָלֶיךָ לָהּ אִתְּנָנָהּ 14
 וְלִזְרַעֲךָ: וַהֲנֵה זֶרְעֶךָ בְּעַפְרַי הָאָרֶץ וּפְרָצְתָּ יָמָה וְקָדְמָה 14
 וּצְפֹנָה^q) וַנִּגְנְבָה וְנִבְרְכוּ בְךָ כָּל־מִשְׁפְּחוֹת^r) הָאָדָמָה וּבִזְרַעֲךָ: 15
 וַהֲנֵה אֲנֹכִי עִמָּךָ וְשִׁמְרְתִיךָ^s) בְּכָל אֲשֶׁר־תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ^t) אֶר־טו 15
 הָאָדָמָה הַזֹּאת בִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר־ 16
 הִבְרַתִּי לָךְ: וַיִּיקָץ^u) יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲבִן יֵשׁ יַהוָה 16
 בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי: וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מַה־נֹּרָא 17
 הַמָּקוֹם הַזֶּה אֲנִי זֶה בִּי אִם־בֵּית אֱלֹהִים זֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם: 17
 וַיִּשְׁבֹּם יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר וַיִּקָּח אֶת־הָאֲבָן אֲשֶׁר־שָׁם מִרְאֲשֵׁתָיו 18
 וַיַּיָּשֶׁם אֹתָהּ מִצֵּבָה וַיִּצַק שָׁמֶן עַל־רֵאשׁוֹה: וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־ 19
 הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוֹלָם לְו^v) שֵׁם־הָעִיר לְרֵאשֹׁנָה^w): 19
 וַיִּבֶר יַעֲקֹב־x) נֶדֶר לֵאמֹר אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים^y) עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי כ־ 20
 בְּבָרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי חוֹלֵךְ^z) וְנִתַּחֲלִי לָהֶם לְאֶבֶל וּבְגֵד

j) Sam. omits אל ישמעאל k) Sam. נבאוח. l) Sam. Syr. Saad. ללכה. m) Sam. מראישתו, and so in v. 18. n) Sam. השמים. o) LXX. Vulg. omit הנה. p) Omitted by LXX. q) Sam. ועפונה. r) Sam. משפחות. s) Sam. ושמרתי. t) Sam. והשבתי. u) Sam. ויקץ. v) Sam. לווה. w) Sam. לראשונה. Cd. 1. Onk. ed. 1. כראשנה. x) Sam. יעבק, but Paris Polygl. and edd. as Heb. y) LXX. יהוה אלהים. z) Sam. אני הלך.

41 וישטם עשו את-יעקב על-הברכה אשר ברכו אביו ויאמר
 עשו בלבו ויקרבו ומוי אכל אביו ואחרונה את-יעקב אחיו:
 42 ויגד לרבקה את-דבריו עשו בנה הגדל^י) ותשלח ותקרא
 ליעקב בנה הקטן ותאמר אליו: הנה עשו אחיד מתנחם
 43 לך להרעה: ועתה בני שמע בקולי^א) וקום ברח-ך^ב) אל-לבן
 44 אחי תרעה: וישבת עמו וימים אחרים עד אשר-תשוב
 45 מה חמת אחיד: עד-שוב^ב) אף-אחיד ממוך וישבח את אשר-
 עשית לו וישלחתי ולקחתי מישם למה אשבל גם-שניכם
 46 יום אחד: ותאמר רבקה אל-יצחק קצתי בתני מפני
 בנות^ג) חת אם-לקח יעקב אישה מבנות-חת כאלה^ד). מבנות
 הארץ למה לי חיים:

כח 28

א ויקרא יצחק אל-יעקב ויברך אותו ויצוהו ויאמר לו לא-
 2 תקח אישה מבנות כנען: קום לך פדנה אלהם ביה^ג) בהואל
 3 אבי אמך וקה-לך מישם אישה מבנות לבן אחי אמך: ואל
 4 שדי^ד) וברך אתה ויפרד ויברך ויהיית לקחל עמים: ויתן-
 לך את-ברכת אברהם^ה) לך ולזרעת אמך לרשך^ו) את-ארץ
 ה מגיד אשר-נתן אלהים^ז) לאברהם: וישלח יצחק את-
 יעקב ויגד פדנה ארם אל-לבן בן-בהואל הארמי אחי רבקה
 6 אם יעקב ועשו: וירא עשו כי-ברך יצחק את-יעקב וישלח
 אותו פדנה ארם לקחת-לו מישם אישה בברכו אמו ויצו
 7 עליו לאמר לא-תקח אישה מבנות כנען: וישמע יעקב אל-

y) Sam. הגדול. z) Sam. בקולי. a) LXX. insert: *εις την Μεσοποταμίαν*. b) Sam. שב. c) LXX. insert בני. d) LXX. Vulg. omit חת כאלה. e) Sam. ביה. f) Sam. שרה. LXX. *ὁ θεός μου*. g) Cd. 1. Sam. insert אביך; LXX. *τῶν πατρὸς μου*. h) Sam. לרשת. i) Sam. יהיה.

13 אָבִיָּהּ הוּא וְכִי בְּדִרְבָּקָה הוּא וְתָרַץ וְתִגְדֹּל (לְאָבִיָּהּ^m): וַיְהִי
 בְּשִׁמְעֵ לָבָן אֶת-שְׁמֵעַ וַיַּעֲקֹב בֶּן-אָחִיָּהוּ וַיִּגְדֹּץ לְקִרְאָתוֹ
 וַיַּחֲבֹק-לוֹ וַיִּנְשָׁק-לוֹ וַיְבִיאֵהוּⁿ אֶל-בֵּיתוֹ וַיְבַסֵּר לְלָבָן אֶת
 כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אֵד^o עֲצָמֵי וּבְשָׂרֵי אֶתָּה 14
 וַיָּשָׁב עִמּוֹ תַּחֲשׁ יָמַיִם: וַיֹּאמֶר לָבָן לַיַּעֲקֹב תְּכִי-אֶתִי אִתָּה טו
 וַעֲבַדְתֵּנִי חָנָם הַגִּידָה לִּי מַה-מִּשְׁבַּרְתֶּךָ: וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָנֹת 16
 שֵׁם הַגְּדֹלָה לֵאמֹר וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל: וַעֲיֵנִי לֵאמֹר רַבּוֹת 17
 וְרַחֵל הַיְחָה וַפְתֹּרְתָאֵר וַיִּפֹּת מִרְאָה^p): וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶת-רַחֵל 18
 וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדְךָ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּרַחֵל בְּתִתְּךָ הַקְּטָנָה: וַיֹּאמֶר לָבָן 19
 טוֹב תְּתִי אִתָּה לָּךְ מִתְּתִי אִתָּה לְאִישׁ אַחֵר שְׁבָה^q): עַמְדִּי:
 וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שִׁבְעַ שָׁנִים וַיְהִי בְּעֵינָיו כַּיָּמִים אֶחָדִים כ
 בְּאֶהְבְּתוֹ אִתָּה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לָבָן הֲבֵה אֶת-אִשְׁתִּי כִּי 21
 מֵלֹאֵי יָמַי וְאִבּוֹאָהּ^r אֵלַיָּה: וַיֹּאמֶר לָבָן אֶת-כָּל-אֲנָשֵׁי^s הַמָּקוֹם 22
 וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּה: וַיְהִי בְּעָרֵב וַיִּקַּח אֶת-לֵאָה כִּתּוֹ וַיָּבֵא אִתָּה 23
 אֵלָיו^t) וַיָּבֵא אֵלָיָה^u): וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ^v) אֶת-זֹלְפָה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה 24
 כִּתּוֹ שִׁפְחָה^w): וַיְהִי בְּבֹקֶר וַתִּהְיֶה-הוּא לֵאמֹר^x) אֶל-לָבָן כֹּה
 מַה-זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי הַלֵּא^y) בְּרַחֵל עֲבַדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה^z) רַמִּיתֵנִי:
 וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא-יַעֲשֶׂה כֵּן בְּמִקְוֵמִנִי^a) לְתֵת הַצְּעִירָה לְפָנַי 26
 הַבְּכִירָה: מֵלֹא שִׁבְעַ זֹאת וְנִתְּלָה^b) לָךְ גַּם-אֶת-זֹאת בְּעֵבֶדְךָ 27
 אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עַמְדִּי עוֹד שִׁבְעַ-שָׁנִים אַחֲרוֹת: וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן 28
 וַיִּמְלֵא שִׁבְעַ זֹאת וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-רַחֵל בְּתוֹ לוֹ^c) לְאִשָּׁה: וַיִּתֵּן 29

l) Sam. וחגיד. m) LXX. add: κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα.
 n) Sam. ויבאהו. o) Omitted by LXX, Vulg. p) LXX. perhaps insert
 מאר. q) Sam. שב. r) Sam. ואבוא. s) Cdd. 2, Saad. omit
 כל. t) Cd. 1. LXX. אל יעקב. u) Sam. LXX. add יעקב. v) Omit-
 ted in Cdd. 2. and Sam. w) Cdd. Sam. לשפחה. x) LXX. add
 יעקב. y) Sam. הלוא. z) Cd. 1. Vulg. Syr. למה. a) Cdd. Sam.
 במקומיני. b) Sam. LXX, Syr. Vulg. Saad. ואהן. c) Omitted in
 Cdd. Syr. Saad.

21 לְלִבְשׁ: וְשִׁבְתִּי בְּשָׁלוֹם אֶל-בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לֵאלֹהִים:
 22 וְהָאָבֶן הַזֶּה אֲשֶׁר-שָׂמֵלִי מִצִּבָּה יְהוָה בֵּית אֱלֹהִים וְכֹל
 אֲשֶׁר תִּסְפֹּן-לִי עֲשֶׂה אֲעִשְׂרֶנּוּ לָךְ:

כט 29

2 וַיֵּשֶׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיִּלְךָ אֶרְצָה^{a)} בְּנֵי-קָרֵם^{b)}: וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר
 בְּשֵׂדֶה וְהִנֵּה-שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדְרֵי-צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ בְּיַמּוֹ
 הַבְּאֵר הַהוּא וַיִּשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאָבֶן^{c)} נִדְלָה עַל-פִּי הַבְּאֵר:
 3 וַנִּאֲסֹפוּ-שָׂמָה^{d)} כָּל הָעֲדָרִים^{e)} וַיִּגְלְלוּ אֶת-הָאָבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר
 וְהִשְׁקוּ אֶת-הַצֹּאן וְהִשְׁיִבוּ אֶת-הָאָבֶן עַל-פִּי הַבְּאֵר לְמַקְמָה^{f)}:
 4 וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֵתִי מִצֹּן אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִהֲרֹן אָנַחְנוּ:
 ה וַיֹּאמֶר לָהֶם הִירְעַתֶּם אֶת-לֶבֶן בְּדַחְרוֹר וַיֹּאמְרוּ יִרְעֵנוּ:
 6 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשָּׁלוֹם לָּו וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם וְהִנֵּה רָחֵל בָּתּוֹ בְּאֵה
 7 עִם-הַצֹּאן: וַיֹּאמֶר^{g)} הֵן עוֹד הַיּוֹם נִרְוֶל לֹא-עִתָּה הָאֶסְפָּה הַמִּקְנֶה
 8 הַשִּׁקּוֹ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ: וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכָל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ
 כָּל-הָעֲדָרִים^{h)} וַיִּגְלְלוּ אֶת-הָאָבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן:
 9 עוֹדֵנוּ מְדַבֵּר עִמָּם וְרָחֵלⁱ⁾ בָּאָה עִם-הַצֹּאן אֲשֶׁר לְאִבְיָהּ בְּיַ
 י רְעָה הוּא^{j)}: וַיְהִי בְּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רָחֵל בַּת-לֶבֶן אֲחִי
 אִמּוֹ וְאֶת-צֹאן לֶבֶן אֲחִי אִמּוֹ וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת-הָאָבֶן
 11 מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַיִּשָּׂק אֶת-צֹאן לֶבֶן אֲחִי אִמּוֹ: וַיִּשָּׂק יַעֲקֹב
 12 לְרָחֵל וַיֵּשֶׂא אֶת-קָלוֹ^{k)} וַיִּבֶה: וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְרָחֵל בְּיַ אֲחִי

a) Sam. ארץ. b) LXX. add: πρὸς Λάβαν τὸν υἱὸν Βαθου-
 ῆλ τοῦ Σύρου, ἀδελφὸν δὲ Τεβέκκας μητρὸς Ἰακώβ και Ἠσαῦ.
 c) Sam. יואבן. d) Sam. שם. e) Sam. הרעים. f) Sam. למקומה.
 g) Cd. 1. Sam. Syr. Saad. insert להם; LXX. Syr. Vulg. insert
 יעקב. h) Sam. LXX. הרעים. i) LXX. και ἰδοὺ Ῥαχὴλ ἡ θυγά-
 τηρ Λάβαν. Vulg. et ecce Rachel. j) LXX. add: τὰ πρόβατα
 τοῦ πατρὸς αὐτῆς. Vulg. gregem. k) Sam. קולו.

8 שְׁנֵי לְעֵקֵב: וַתֹּאמֶר רַחֵל נִפְתְּלִי (אֱלֹהִים וְנִפְתַּלְתִּי עִם-
 9 אַחֲתַי) גַּם-יִבְלְתִי (וַתִּקְרָא שְׁמוֹ) נִפְתָּלִי: וַתֵּרָא לְאֵה בִּן עֵמֶדָה
 מִלְדָּת וַתִּקַּח אֶת-זֹלְפָה שִׁפְחָתָהּ וַתֵּתֶן אֵתָהּ לְעֵקֵב לְאִשָּׁה: (v)
 11 וַתֵּלֶד (w) זֹלְפָה שִׁפְחַת לְאֵה לְעֵקֵב בֶּן: וַתֹּאמֶר לְאֵה בְנִי
 12 וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ גָד: וַתֵּלֶד זֹלְפָה שִׁפְחַת לְאֵה בֶּן שְׁנֵי
 13 לְעֵקֵב: וַתֹּאמֶר לְאֵה בְּאִשְׁרֵי בִּי אִשְׁרוּנִי בָנוֹת וַתִּקְרָא
 14 אֶת-שְׁמוֹ אֲשֵׁר: וַיֵּלֶד רְאוּבֵן בִּימֵי קִצִּיר-חֲטָיִם וַיִּמְצָא
 דֹּדָאִים בַּשָּׂדֶה וַיָּבֵא אֹתָם אֶל-לְאֵה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רַחֵל אֶל-
 15 לְאֵה (x) תִּנְיֶנָּה לִּי מִדֹּדָאֵי בְנֶךָ: (y) וַתֹּאמֶר לָהּ הֲמַעַט קָחְתָּךְ מִ-
 אֶת-אִשְׁתִּי וְלָקַחְתָּ גַם אֶת-דֹּדָאֵי (z) בְּנֵי וַתֹּאמֶר רַחֵל לְבֵן (a) יִשָּׁבֵב
 16 עִמָּךְ (b) הַלַּיְלָה תַּחַת דֹּדָאֵי בְנֶךָ: וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן-הַשָּׂדֶה בַּעֲרֹב
 וַתֵּצֵא לְאֵה לִקְרֹאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא (c) בִּי שָׂבֵר שִׁבְרִתִּיךְ
 17 בְּדֹדָאֵי בְנֵי וַיִּשָּׁבֵב עִמָּה בַּלַּיְלָה הוּא (d): וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל-
 18 לְאֵה וַתַּחַר וַתֵּלֶד לְעֵקֵב בֶּן חַמִּישִׁי: וַתֹּאמֶר לְאֵה נָתַן
 אֱלֹהִים שְׂבָרִי אֲשֶׁר-נָתַתִּי שִׁפְחָתִי לְאִשְׁתִּי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ (e)
 19 יִשְׁשַׁבֵּר: וַתַּחַר עוֹד לְאֵה וַתֵּלֶד בֶּן-שֵׁשִׁי לְעֵקֵב: וַתֹּאמֶר
 לְאֵה זָכַרְתִּי אֱלֹהִים וְאֲתִי זָכַר טוֹב הַפַּעַם וַיִּזְכַּנִּי אִשְׁתִּי כִּי-
 20 גִלְתִּי לוֹ שֵׁשָׁה בָּנִים וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ זְבוּלֹן (f): וְאַחַר
 21 גִּלְדָּה בָתּוֹ וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמָהּ דִּינָה: וַיִּזְכַּר אֱלֹהִים אֶת-רַחֵל
 22 וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹהִים וַיִּפְתַּח אֶת-רַחֲמָהּ: וַתַּחַר וַתֵּלֶד בֶּן
 23 וַתֹּאמֶר אֶבְרָה אֱלֹהִים אֶת-חֲרָפְתִּי: וַתִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יוֹסֵף
 24 לְאֵה יוֹסֵף יַחֲנֶה לִּי בֶּן אַחֲרַי: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר גִּלְדָּה רַחֵל אֶת-כַּה-

r) Sam. נִפְתְּלִי. s) Sam. אַחֲוֵי. t) Cdd. Sam. וגם. u) Sam.
 אח שמו; so edd., but Lond. Polygl. & edd. אא שמו. v) LXX. add:
 και εισήλθε προς αὐτήν. w) LXX. ותהר וחלד, and so in v. 12. x) LXX.
 add τῆ ἀδελφῆ. y) Sam. בניך, and so in v. 15. z) Sam. רודי. a) LXX.
 οὐχ οὕτως (בן). b) Sam. עמך. c) Sam. LXX. add הלילה. d) Sam.
 והוא. e) Sam. אח שמו. f) Sam. זבולן.

ל לָבֶן לְרֵחֶל^ל) בָּרוּ אֶת־בְּלֵתָהּ שִׁפְחָתָהּ לָהּ לְשִׁפְחָתָהּ: וַיֵּבֵא גַם
 אֶל־רְחֵל וַיַּאֲהֶב גַּם־אֶת־רֵחֶל מִלֵּאָה וַיַּעֲבֹד עִמָּו עַד שִׁבְע־
 31 שָׁנִים אַחֲרוֹת: וַיֵּרָא יְהוָה^ו) כִּי־שָׁנְאוֹהָ לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת־רִחְמָהּ
 32 וַרְחֵל עָקְרָה: וַתַּהַר לָאָה^ה) וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ^ה) רְאוּבֵן^ה) כִּי
 33 אָמְרָה כִּי־רָאָה יְהוָה בְּעֵינָיו^ו) כִּי עָשָׂה יַאֲהֶבְנִי אִישׁוֹ: וַתַּהַר
 עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע יְהוָה כִּי־שָׁנְאוֹהָ אֲנֹכִי וַיִּתֶּן־
 34 לִי גַם־אֶת־גִּוְהָ וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן: וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן
 וַתֹּאמֶר עָתָה הִפְעַם יִלְוֶה^ו) אִישִׁי אֵלַי^ה) כִּי־יִלְדֵתִי לוֹ שְׁלִשָׁה
 לֵה בָנִים עַל־בֶּן קָרָא־שְׁמוֹ^ו) לֵוִי: וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר
 הִפְעַם אֹנְדָה^ו) אֶת־יְהוָה עַל־בֶּן קָרָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֹד
 מִלְּדָת:

ל 30

א וַתֵּרָא רְחֵל כִּי לֹא יִלְדָה לְיַעֲקֹב וַתִּמְנָא רְחֵל בְּאֶחָתָהּ^ה) וַתֹּאמֶר
 2 אֶל־יַעֲקֹב הִבְהִילֵי בָנִים וְאִם־אֵין מִתָּה אֲנֹכִי: וַיִּסַּר־אָף
 יַעֲקֹב בְּרֵחֶל וַיֹּאמֶר הִתַּחַת אֱלֹהִים אֲנֹכִי אֲשֶׁר־מָנַע מִמֶּנּוּ
 3 פְּרִי־בֶטֶן: וַתֹּאמֶר^ו) הִנֵּה אֲמַתִּי בְלֵתָהּ בֹא אֵלַיָּה וַתֵּלֶד עַל־
 4 בְּרִפְי וְאִבְנָה גַם־אֲנֹכִי מִמֶּנָּה: וַתִּתֵּן־לוֹ אֶת־בְּלֵתָהּ שִׁפְחָתָהּ
 ה לָאִשָּׁה וַיָּבֵא אֵלַיָּה יַעֲקֹב: וַתַּהַר בְּלֵתָהּ^ו) וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן:
 6 וַתֹּאמֶר רְחֵל דָּגְנִי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקִלְיָ^ה) וַיִּתֵּן־לִי בֶן עַל־בֶּן
 7 קָרָאָה שְׁמוֹ דָּן: וַתַּהַר עוֹד וַתֵּלֶד בְּלֵתָהּ שִׁפְחָתָהּ רְחֵל בֶּן

d) LXX. omit רחל. e) LXX. יהוה אלהים. f) LXX. insert ליעקב.
 g) Cdd. Sam. אה שמו, and so in v. 33. h) Syr. *ܕܥܝܢܐ* through-
 out. i) LXX. insert: *καὶ ἔδωκε μοι υἱόν*. j) Sam. ילוי. k) Sam.
 לי. l) Sam. קראה ש. m) Sam. אורי. n) Sam. באחותה. o) LXX. Syr.
 Vulg. insert לה. p) LXX. add: *ἡ παιδίσκη Παῦλη*. q) Sam.
 בקולי.

38 לְבָנוֹת^z) בַּיְחֹשֶׁף הַלְבָן אֲשֶׁר עַל-הַמַּקְלוֹת: וַיִּצַּג אֶת-הַמַּקְלוֹת
 אֲשֶׁר פָּצַל בְּרִהְטִים בְּשִׁקְחוֹת^a) הַמַּיִם אֲשֶׁר תָּכֹאֵן^b) הַצָּאֵן
 39 לְשִׁתּוֹת לְנֹכַח הַצָּאֵן וַיַּחֲמֶנָה בְּבֹאֵן^c) לְשִׁתּוֹת: וַיַּחֲמִי^d) הַצָּאֵן
 אֶל-הַמַּקְלוֹת^e) וַתִּלְדֵּן^f) הַצָּאֵן עֶקְדִים נְקָדִים^g) וּטְלָאִים^h): וְהַבְּשָׂבִים^m
 הַפָּרִיר יַעֲקֹב וַתֵּן פָּנֵי הַצָּאֵן אֶל-עֶקֶדⁱ) וְכַל-הוּם בְּצָאֵן לְבָן
 41 וַיִּשֶׁת לֹו עֶדְרִים לְבָדוֹ וְלֹא שָׁהָם עַל-צָאֵן לְבָן: וְהָיָה^j) בְּכָל
 יַחַם הַצָּאֵן הַמַּקְשָׁרוֹת^k) וַיִּשָׁם^l) יַעֲקֹב אֶת-הַמַּקְלוֹת לְעֵינֵי הַצָּאֵן
 42 בְּרִהְטִים לְיַחֲמֶנָה בַּמַּקְלוֹת: וּבְהַעֲטִיף הַצָּאֵן לֹא יִשָּׁםⁿ) וְהָיָה
 הַעֲטָפִים^o) לְלָבָן וְהַקְשָׁרִים לְיַעֲקֹב: וַיִּפְרָץ הָאִישׁ מֵאֵד מֵאֵד
 43 וַיְהִי-לֹו צָאֵן רַבּוֹת^p) וַשְּׁפָחוֹת וַעֲבָדִים^q) וַגְּמָלִים וַחֲמָרִים:

לא 31

1 וַיִּשְׁמַע^r) אֶת-דִּבְרֵי בְנֵי-לָבָן לֵאמֹר לָקַח יַעֲקֹב אֶת כָּל-אֲשֶׁר
 2 לְאָבִינוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאָבִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל-הַכְּבֹד^s) הַזֶּה: וַיִּרְא יַעֲקֹב
 3 אֶת-פָּנֵי לָבָן וְהָיָה אֵינֵנו^t) עִמּוֹ בַּתְּמוֹל שְׁלֹשִׁים: וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל-יַעֲקֹב שׁוּב אֶל-אֶרֶץ אַבְרָהָם וְלִמְוֹלָדְתְּךָ^u) וְאַהֲרֵה עַמֶּךָ:
 4 וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשְׁדָּה אֶל-צִאֲנוּ: וַיֹּאמֶר
 5 לְהֵן רֵאָה אֲנֹכִי אֶת-פָּנֵי אָבִיבֵן בִּירְאֵינֵנו אֵלַי בַּתְּמוֹל שְׁלֹשִׁים^v)
 6 וְאַלְהִי אָבִי הָיָה עִמָּדִי: וְאַתָּה יָדַעְתָּן^w) בִּי בְּכָל-כְּהִי עֲבָדְתִי
 7 אֶת-אָבִיבֵן: וְאָבִיבֵן חָטָל בִּי וְהַחֲלַף^x) אֶת-מִשְׁבְּרְתִי עֲשֵׂרֶת
 8 מְנַיִם וְלֹא-נָתַנּוּ אֱלֹהִים לְהַרְעֵ^y) עַמָּדִי: אִם-כֵּן יֹאמֶר נְקָדִים

z) LXX. add: καὶ περισύρωσεν τὸ χλωρόν, evidently a mere gloss. a) Sam. בהשקוח. b) Sam. חבאהן. c) Sam. בבאהן. d) Sam. ויחמנה. e) Sam. על המ'. f) Sam. יהלדנה. g) Cdd. 2. LXX. Vulg. ונקדים. h) Onk. Ps-Jon. Saad. ככל עקד; Sam. LXX. איל עקוד. i) Sam. ויהי. j) Omitted in LXX. k) Sam. ישם. l) Sam. ישם. m) Cdd. 2. Sam. והיו העטיפים. n) LXX. add καὶ βότες. o) Sam. עכדים. p) LXX. Syr. add יעקב. q) Sam. הכבוד. r) Sam. אינם; and so in v. 5. s) Sam. אבחהך ואל מולדתך. t) Sam. בתמול שלשים. u) Sam. ויהי ידעתן. v) Sam. ויחלף. w) Sam. יהיה להרע.

יוסף ויאמר יעקב אל-לָבָן שְׁלַחֲנִי וְאֶלְבָּהּ אֶל-מִקְוַי
 26 וְלֹאֲרָצִי^k): תָּנָה אֶת-נָשִׁי וְאֶת-יְלָדֵי אֲשֶׁר עִבְדָּתִי אִתָּךְ, בְּהֵן
 27 וְאֶלְבָּהּ בִּי אִתָּהּ יְדָעָה אֶת-עִבְדָּתִי אֲשֶׁר עִבְדָּתִיךְ: וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו לָבָן אִם-נָא מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ נְחַשְׂתִּי וַיְבַרְכֵנִי יְהוָה
 28 בְּגִלְגָּלָהּ: וַיֹּאמֶר^l) נִקְבָּה שְׂבָרָה, עָלַי וְאִתְּנָהּ: וַיֹּאמֶר^l) אֵלָיו
 29 אִתָּהּ יְדָעָה אֵת אֲשֶׁר עִבְדָּתִיךָ וְאֵת אֲשֶׁר-הִגַּה מִקְנֶיךָ^j) אֵתִי:
 ל בִּי מַעֲטָ אֲשֶׁר-הָיָה לְךָ לִפְנֵי וַיִּפְרָץ לְרֹב וַיְבָרֶךְ יְהוָה^k) אִתָּהּ
 31 לְרִגְלָיו וְעָתָה מִתִּי אֲעִשֶׂה גַם-אֲנֹכִי לְבֵיתִי: וַיֹּאמֶר מָה אֲתֹנֶה-
 לְךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לֹא-תִתְּנֶנִּי לְיָמֵיךָ אִם-תִּעֲשֶׂה-לִּי הַדָּבָר^l)
 32 הַזֶּה הַשִּׁבְחָה אֲרַעֲהָ^m) צֹאנֶךָ אֲשָׁמֶ-: אֲעֹבֵרⁿ) בְּכָל-צֹאנֶךָ הַיּוֹם
 הַסֵּר^o) מִשָּׁם כָּל-שֶׂה וְנִקְדָּ^p) וְטָלוֹא וְכָל-שֶׂה-הַיּוֹם בַּבְּשָׂבִים
 33 וְטָלוֹא^q) וְנִקְדָּ בַעֲזִים וְהָיָה שְׂבָרִי: וְעַנְהָבִי צְדָקָתִי בְּיּוֹם
 מִחָר בִּי-תִבְיֹא^r) עַל-שְׂבָרִי לִפְנֵיךָ כֹּל אֲשֶׁר-אֵינְנִי נִקְדָּ וְטָלוֹא
 34 בַעֲזִים וְחַיִּים בַּבְּשָׂבִים נָנוּב הוּא אֵתִי: וַיֹּאמֶר לָבָן הֵן לִי
 לֹא יִהְיֶה^s) בְּדָבָרְךָ^t): וְנִסַּר בְּיּוֹם הַזֶּה אֶת-הַתְּנִשִּׁים הַעֲקָדִים
 וְהַטָּלָאִים וְאֵת כָּל-הַעֲזִים וְהַנְּקָדוֹת וְהַטָּלָאִת^u) בְּלֵ^v) אֲשֶׁר-לָבָן בִּי
 36 וְכָל-הַיּוֹם בַּבְּשָׂבִים וַיִּתֵּן בְּיַד-בְּנָיו: וְהָיָה הַרְבֵּה שְׁלֶשֶׁת יָמִים
 37 בְּיָנוּ^w) וַבֵּן יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב רָעָה אֶת-צֹאֵן לָבָן הַיְזִיתָרְת^x): וַיִּקְחָה-
 לוֹ יַעֲקֹב מִקָּל לַבְּנָה לָהּ וְלוֹ וְעַרְמוֹן וַיַּפְצֵל בְּהֵן^y) פְּעֻלוֹת

g) Sam. ואל ארצי. h) Omitted in LXX. Vulg. i) LXX. Syr. add יעקב. j) Sam. מסקניך. k) LXX. יהוה אלהים. l) Sam. את הדבר. m) Sam. ארעי. n) Sam. אעברה; vid. n. o) Sam. הסיר. p) Sam. נקוד twice; so also in v. 33. q) Sam. הטלוא, but edd. as Heb. r) Sam. יבוא. s) Sam. והן לא יהיה. t) Cdd. Sam. כדברריך. u) Sam. והטלואת. v) Cdd. LXX. Syr. ואת כל. w) Sam. LXX. Saad. בינם. x) Sam. adds ויאמר יעקב כחלום ויאמר יעקב ואיטיב עמך: With the exception of these words, the rest of the insertion is identical with ch. 31: 11—14. y) Sam. LXX. בהם.

23 לָלֶבֶן" בְּנוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב: וַיִּקַּח אֶת־אֶחָיו עִמּוֹ
 וַיִּרְדּוּ אֶחָדֹו דָרָד שִׁבְעַת יָמִים וַיִּדְבֹק אֹתוֹ בְּתַר הַגְּלָעָד:
 24 וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־לֶבֶן הָאֲרָמִי בְּתֵלֶם^י הַלְּיָלָה וַיֹּאמֶר לוֹ הַשְּׁמֵר
 לָךְ פֶּן־תִּדְבַר^ו עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע^ח): וַיִּשָּׂג לֶבֶן אֶת־יַעֲקֹב כִּי
 וַיַּעֲקֹב תָקַע אֶת־אֶהְלוֹ בְּהָר וּלְבָן תָקַע אֶת־אֶחָיו בְּתַר הַגְּלָעָד:
 26 וַיֹּאמֶר לָבֶן לַיַּעֲקֹב מַה עָשִׂיתָ וַתִּגְדַּב אֶת־לִבִּי וַתַּנְהִיג אֶת־
 27 בְּנֹתַי^י בַּשְּׂבוֹת הָרֹב: לָמָּה נִחַבְתָּ^ז לְבַרְתָּ וַתִּגְדַּב אֹתִי
 וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי וְאִשְׁלַחְתָּ בְּשִׁמְחָה וּבְשָׂרִים^א בְּתַח^ב וּבְכָנור^ג):
 28 וְלֹא נִטְשָׁתִנִּי לְנֶשֶׁק לְבָנִי וּלְבְנֹתַי^ד עַתָּה^ה הַסְּכִלְתָּ עִשּׂוֹ^ו):
 29 יִשְׂלַל יָדַי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם^ה רָע וְאֵלֹהֵי אֲבִיכֶם^ו אֲמַשׁ אֲמַר
 אֵלַי לֵאמֹר הַשְּׁמֵר לָךְ מִדְּבַר עִם־יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד־רָע^ז): וַעֲתָה ל
 הֲלָךְ הַלְכָתָּ כִּי־נִכְסַף נִכְסַפְתָּ^ח לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה נִגְדַבְתָּ אֶת־
 31 אֱלֹהֵי: וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לָלֶבֶן כִּי^ט יָרֵאתִי כִּי אֲמַרְתִּי פֶן־
 32 תִּגְזַל אֶת־בְּנוֹתַי מִעִמִּי^י): עַם^כ אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא
 יִחַיְתָה נֶגֶד אֶחָיו הַכָּר־לָךְ מַה עָמְדִי וְקַח־לָךְ^ל וְלֹא־יָרַע יַעֲקֹב
 33 כִּי רָחֵל^מ גָּנְבָתֶם: וַיָּבֹא לָבֶן^נ בְּאֶהֱל־יַעֲקֹב וּבְאֶהֱל לְאָה
 וּבְאֶהֱל שְׁתֵּי הָאִמָּהוֹת^ס וְלֹא מִצָּא וַיִּצָּא מֵאֶהֱל לְאָה וַיָּבֹא
 34 בְּאֶהֱל רָחֵל: וַרְחֵל לָקְחָה אֶת־הַתְּרָפִים וַתְּשִׂימֵם^פ בְּכַר הַגְּמָל
 וַתִּשָּׁב עֲלֵיהֶם וַיִּמְשָׁשׁ לָבֶן אֶת־כָּל־הָאֶהֱל וְלֹא מִצָּא^צ):

u) LXX. add τῶ Σίωφ. v) Sam. בחלום. w) Cdd. מדבר.
 x) Cdd. 21. Onk. edd. 4. ועד רע. y) Sam. בנתי. z) Sam. נחכה.
 a) Sam. בשרים. b) Cdd. LXX. Vulg. Syr. Saad. יוכתף. c) Sam.
 ובכנר. d) Sam. ולבנותי. e) Cdd. LXX. Vulg. ועתה. f) Sam.
 עשות. g) Sam. LXX. עמד. h) Cd. 1. Sam. LXX. אביך. i) Cdd.
 Onk. edd. 7. ועד רע. j) Sam. נכספה. k) Sam. בה. l) LXX. add:
 καὶ πάντα τὰ ἐμά. m) LXX. insert before עם: καὶ ἐπέειπεν Ἰακώβ.
 n) LXX. insert: καὶ οὐκ ἐπέγνω παρ', αὐτῶ οὐθέν. o) LXX. in-
 sert: ἡ γυνὴ αὐτοῦ. p) Sam. LXX. add ויחבש. q) Sam. השפחות.
 r) Sam. והשימם. rr) LXX. omit from וימשש to the end of the verse.

יהיה שִׁבְרֶךָ וְגִלְדוֹ כֹּל־הַצֹּאֵן נִקְדִּים וְאִם־כֹּה יֹאמֶר עֲקָדִים
 9 יהיה שִׁבְרֶךָ וְגִלְדוֹ כֹּל־הַצֹּאֵן עֲקָדִים: וְנִצַּל אֱלֹהִים^x) אֶת־מִקְנֵה
 י אַבְיָכָם^y) וַתִּסְתַּלֵּי: וַיְהִי בַעַת יָחַם הַצֹּאֵן וְאִשָּׁא עֵינַי וְאָרָא^z)
 בַּחֲלוֹם וַהֲנִיָּה הַעֲתִידִים^a) הָעֵלִים עַל־הַצֹּאֵן עֲקָדִים נִקְדִּים^b)
 11 וּבְרָדִים: וַיֹּאמֶר אֵלַי מִלֵּאפָּה הָאֱלֹהִים בַּחֲלוֹם גַּעֲקֵב וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי:
 12 וַיֹּאמֶר שָׂא־לָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כֹּל־הַעֲתִידִים^c) הָעֵלִים עַל־הַצֹּאֵן
 עֲקָדִים נִקְדִּים וּבְרָדִים כִּי רִאִיתִי אֶת כָּל־אֲשֶׁר לָכֵן עָשָׂה לְךָ:
 13 אֲנֹכִי הָאֵל בֵּית־אֵל אֲשֶׁר מוֹשַׁחֲתָ^d) שֵׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר^e) נִדְרַתָּ
 לִי שֵׁם נִדָּר עֲתָה^f) קִים צֵא מִן־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְשׁוּב אֶל־אֶרֶץ
 14 מוֹלְדֶיךָ: וַתַּעַן רַחֵל וּלְאָה וַתֹּאמְרָנָה לוֹ הַעֲוֵד לָנוּ תִּלְק
 ט וְנִתְחַרָּה בְּבוֹת אֲבֵינוּ: הֲלוֹא נִבְרִינוֹת^g) נַחֲשָׁבְנוּ לוֹ כִּי מְכַרְנוּ^h)
 16 וַיֵּאבֵל גַּם־אֲבֹלⁱ) אֶת־כַּסְפֵּנוּ: כִּי כָל־הַעֲשֶׂר^j) אֲשֶׁר הֲצִיל
 אֱלֹהִים^k) מֵאֲבֵינוּ לָנוּ הוּא וּלְבָנֵינוּ וְעַתָּה כֹּל אֲשֶׁר אָמַר
 17 אֱלֹהִים אֵלֶיךָ^l) עָשָׂה: וַיִּקַּם גַּעֲקֵב וַיִּשָּׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נְשָׂוֵי^m)
 18 עַל־הַגְּמֵלִים: וַיִּנְהַג אֶת־כָּל־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־רֶבְשָׁיוⁿ) אֲשֶׁר
 רָכַשׁ^o) מִקְנֵה קִנְיָנוּ אֲשֶׁר רָכַשׁ^p) בְּפִדְן אֲרָם לָבוֹא אֶל־יִצְחָק
 19 אָבִיו אֶרְצָה בְּנַעַן: וְלָכֵן הִלְךָ לַגְּזוֹ^q) אֶת־צֵאֲנוּ וַתִּנְגַב רַחֵל
 כ אֶת־הַתְּרָפִים אֲשֶׁר לְאֲבִיהָ: וַיִּנְגַב גַּעֲקֵב אֶת־לֵב לָכֵן הָאֶרֶץ
 21 עַל־^r) בְּלוֹ^s) הִגִּיד לוֹ כִּי בָרַח הוּא: וַיִּבְרַח הוּא וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ
 22 וַיִּקַּם^t) וַיַּעֲבֵר אֶת־הַנְּהָר וַיִּשָּׂם אֶת־פָּנָיו חַר הַגְּזָעֵד: וַיַּעֲד

x) Sam. יהיה. y) Cdd. mult. Sam. אביון. z) Sam. ואראה.

a) Sam. העתידים, so in v. 12; LXX. *οἱ τράγοι καὶ οἱ χοῖοί*, so in

v. 12. b) Sam. נקדדים. c) Sam. אה כל הע'. d) LXX. insert *μοι*.

e) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. ואשר. f) Cdd. Sam. LXX.

Vulg. ועתה. g) Sam. בנכריות. h) Sam. מככנו. i) Sam. אבל. j) LXX.

add: *καὶ τὴν δόξαν*. k) Sam. יהוה. l) Sam. אליך אלהים. m) Cdd.

2. Sam. LXX. אה נשו ומה בנו. n) Sam. רבושו. o) קמין בז"ק.

p) Cd. 1. LXX. Onk. Syr. Vulg. Saad. omit אשר רכש. q) Sam.

רכש. r) Cdd. 4. Sam. ער. s) Sam. בלהי. t) Omitted

in LXX. Vulg.

47 וַיִּקְרָא-לוֹ לְבֶן יִגְר שְׁהֵרִיתָא^o וַיַּעֲקֹב קָרָא לוֹ גִלְעָד: וַיֹּאמֶר
 48 לְבֶן הַגִּל הַזֶּה עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ^p הַיּוֹם^q) עַל-בֶּן קָרָא-שְׁמוֹ גִלְעָד:
 49 וְהַמְצִיפָה^r) אֲשֶׁר אָמַר^s) גַּצַּף יְהוָה בֵּינִי וּבֵינְךָ כִּי נִסְתָּר אִישׁ מֵרְעֵהוּ: אִם-תִּעֲנֶה אֶת-בְּנֵי^t) וְאִם-תִּקַּח נָשִׁים עַל-בְּנֵי נ
 51 אִין אִישׁ עֲמָנִי רֵאֶה אֱלֹהִים עַד בֵּינִי וּבֵינְךָ: וַיֹּאמֶר לְבֶן
 לַעֲקֹב הַנֶּה וְהַגִּל הַזֶּה וְהַגִּל הַמְצִיפָה אֲשֶׁר יָרִיתִי^u) בֵּינִי
 52 וּבֵינְךָ^v): עַד הַגִּל הַזֶּה וְעַד הַמְצִיפָה אִם-אָנִי לֹא-אֶעְבֹּר
 אֵלֶיךָ אֶת-הַגִּל הַזֶּה וְאִם-אֶפְהָ לֹא-תֵעָבֵר אֵלַי אֶת-הַגִּל הַזֶּה
 53 וְאֶת-הַמְצִיפָה הַזֹּאת לְרַעַה: אֱלֹהֵי אֲבֹתָם וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹל וְשָׁפְטֹו
 בֵּינֵינוּ^w) אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם^x) וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפֶתֶר אָבִיו וַצָּהֵק:
 54 וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב^y) זֶבַח בָּהָר וַיִּקְרָא לְאֶחָיו^z) לְאֶבְל־לָחֶם^a) וַיֵּאבְלוּ
 לָחֶם וַיֵּלִינוּ בָּהָר:

לב 32

וַיִּשְׁבַּח לְבֶן בְּבָקָר וַיִּנְשָׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו^b) וַיְבָרַךְ אֶתְהֶם^c) א
 וַיִּגְדָּה וַיִּשְׁבַּח^d) לְבֶן לְמִקְמוֹ^e): וַיַּעֲקֹב הִלָּךְ לְדָרְבָיו^f) וַיִּפְגְּעוּ-בִּי
 2 מִלְּאָבִי אֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב בְּאֲשֶׁר רָאִם מַחְנֶה אֱלֹהִים
 3 זֶה וַיִּקְרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא מַחְנֵים: וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מִלְּאָבִים
 4

o) Sam. שההרות. p) LXX. εἶπε δὲ Αάβαν τῷ Ἰακώβ Ἰδοὺ ὁ βουρὸς οὗτος καὶ ἡ στήλη ἣν ἔστησα ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. q) LXX. omit היום, and insert: μαρτυρεῖ ὁ βουρὸς οὗτος καὶ μαρτυρεῖ ἡ στήλη αὕτη. r) Sam. והמצפה; vid. n. s) Omitted in Cd. 1. t) Sam. כנתי twice. u) Cd. 1. Sam. Saad. יראת. v) LXX. render the verse thus: καὶ εἶπε Αάβαν τῷ Ἰακώβ Ἰδοὺ ὁ βουρὸς οὗτος καὶ μάρτυς ἡ στήλη αὕτη. w) Cd. 1. Sam. יששכ בניני. x) Cdd. אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם Cdd. 3. Sam. אברהם. Cdd. 2. LXX. omit אֱלֹהֵי אֲבִיהֶם. Syr. ܐܠܘܗܝ ܐܒܘܝܢܘܢ "the God of our fathers." The Vulg. Onk. Saad. agree with the Heb. text. y) Omitted by LXX. Vulg. z) Cd. 1. אחיו. a) LXX. omit להם. b) Sam. ולבנותיו. c) Sam. אחם. d) Sam. וישוב. e) Sam. למקומו. f) LXX. insert: καὶ ἀναβλέψας εἶδε παρεμβολὴν θεοῦ παρεμβεβληγυῖαν

לה ויתאמר^א) אלה-אביה אל-יחיה בעיני אדני כי לוא^ב) אובל לקום
 מפניך בידרך נשים^ג) לו ויחפש^ד) ולא מצא את-החרפים:
 36 ויחר לגעקב ויגרב בלבן ויגן געקב ויאמר ללבן מה-פשעי
 37 מה^ה) הפאתי כי דלקת אהתי: כי מ'שש^ו) את-בל-בלי מה-
 מצאתי מכל בלי-ביהד שים כה נגר אחי ואחיה ויזיהו
 38 בין שנינו: זה עשלים שנה אנכי עמך רחליה ועוד לא
 39 ישבולו ואולי^ז) צאנה לא אבליתי: טרפה לא-הבאתי אליך
 אנכי אחמנה מדי הבקשה^ח) גנבת יום ויגנבת^ט) הילה:
 ט היתה ביום אבלי הרב^י) ויכח בלילה ויחד שנתו מעיני:
 41 זה-לו עשרים שנה בביתך עבדתך ארבע-עשרה שנה
 בשתי בתיך ושש שנים בצאנה ויחלף את-משברתי עשרת
 42 מנים: לולי^י) אלתו אבי אלהי^{יא}) אבררם ויפחד יצחק הנה
 לו כי עתה ריקם שלחתי את-עני ואת-יגיע^{יב}) כפי ראה
 43 אלהים וינחה^{יג}) אמש: ויגן לבן ויאמר אל-געקב הבנות
 בנתי^{יד}) והבנים בני והצאן צאני וכל אשר-צתה ראה ליהיא
 ולבנתי^{יז}) מה-אעשה לאלה היום או לבניהן^{יח}) אשר ילדו:
 44 ועתה לכה נברכה^{יט}) ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובניך^כ):
 46 ויבא געקב אגן וירימה^{כא}) מצבה: ויאמר געקב לאחיו
 לקחו אבנים ויבנו געשורגל ויאכלו שם^{כב}) על-הגל^{כג}):

s) Cd. 1. Syr. add רחל. t) Sam. לא. u) Sam. הנשים.
 v) Sam. ויחפש. LXX. insert: *ἐν ἄλω τῶν οἴκων*. w) Cdd. mult. Sam.
 LXX. Syr. Onk. edd. 8. Ps.-Jon. ומה. x) Sam. וכי. y) Sam.
 אולי. z) Omitted by Sam. LXX. a) Sam. ויגנבת. b) Sam.
 דרך. c) Sam. לו לא. d) Omitted by LXX. Saad. e) Sam. יגע.
 f) Sam. ויזיהו. g) Sam. בנתי. h) Sam. ולבנתי. i) Sam. לבניהם.
 j) Cdd. mult. Vulg. Ps.-Jon. Onk. edd. 4. וינברה. k) LXX. add:
εἶπε δὲ αὐτῶν Ἰδοὺ οἱ θεοὶ μεν', ἡμῶν ἐστίν ἰδεὶ ὁ θεὸς μᾶστις
ἀνὰ μισοῦ ἐμοῦ καὶ σοῦ. l) Sam. וירמה. m) Omitted in Cdd.
 2. Vulg. Saad. n) LXX. add: *καὶ εἶπεν αὐτῶν Μαζαν Ὁ βουρὸς*
οὗτος μᾶστις ἀνὰ μέσο ἐμοῦ καὶ σοῦ σῆμῶρον.

וְאָמְרָתָּ לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב מִנְחָה הוּא שְׁלוּחָהּ לְאֲדָנִי לַעֲשׂוֹ 19
 וְהִנֵּה גַם־הוּא אֲחֵרֵינוּ: וַיֵּצֵא גַם" (אֶת־הַשְּׂנִי גַם^v) אֶת־הַשְּׂלִישִׁי כ
 גַם אֶת־כָּל־הַחֲלָבִים אֲחֵרֵי הַעֲדָרִים לֵאמֹר כִּדְבַר הַזֶּה תִּדְבְּרוּן
 אֶל־עֲשׂוֹ בְּמִצְרָאִים אִתּוֹ: וְאָמְרָתֶם גַּם הִנֵּה עַבְדְּךָ יַעֲקֹב^w) 21
 אֲחֵרֵינוּ כִּי־אָמַר אֲבִיכֶם פָּנָיו בְּמִנְחָה הִחֲלִיכֶת לְפָנָיו^x) וְאֲחֵרֵי־
 כֵן אָרְאָה פָּנָיו אוֹלֵי יֵשׂא פָּנָיו: וְתַעֲבֹר הַמִּנְחָה עַל־פָּנָיו 22
 וְהוּא לָן בְּלִלְה־הוּא בְּמִתְנָה: וַיִּקָּם וּ בְּלִלְהָ הִיא^y) וַיִּקָּח 23
 אֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת־שְׁתֵּי שִׁפְהֹתָיו וְאֶת־אֶחָד עֶשֶׂר יְלָדָיו^z)
 וַיַּעֲבֹר אֶת מִעְבַּר יַבֵּק^a): וַיִּקָּחֶם וַיַּעֲבֹרֶם אֶת־הַנְּחַל וַיַּעֲבֹר 24
 אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ^b): וַיּוֹתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיִּאָּבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת כַּה
 הַשָּׁחַר: וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף־יָרְכּוֹ וַתִּקַּע כַּף־ 26
 יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאָבְקוֹ עִמּוֹ: וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר 27
 וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אִם־בְּרַכְתָּנִי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה־ 28
 שְׂמִיָּה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר עוֹד שְׂמִיָּהּ כִּי 29
 אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׂרִיף עִם־אֱלֹהִים וְעִם־אֲנָשִׁים וְתוֹכַל: וַיִּשְׁאֵל ל
 יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּידָה־נָא שְׂמִיָּה וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה תִּשְׁאֵל לְשִׁמִּי
 וַיִּבְרָךְ אִתּוֹ שֵׁם: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנוּאֵל^c) כִּי־רָאִיתִי 31
 אֱלֹהִים פָּנִים אֶל־פָּנִים וְתַנְצֵל נַפְשִׁי: וַיִּזְכֹּר־לוֹ הַשְּׂמִיָּשׁ 32
 כִּי־אֲשֶׁר עָבַר אֶת־פְּנוּאֵל וְהוּא צֹלַע^d) עַל־יָרְכּוֹ^e): עַל־כֵּן לֹא־יֵאָבְלוּ 33
 בְּגִיר־יִשְׂרָאֵל אֶת־גִּיד הַנְּשָׂה^f) אֲשֶׁר עַל־כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם
 הַזֶּה כִּי נָגַע בְּכַף־יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנְּשָׂה:

u) Cd. 1. Sam. וגם; LXX. insert τῶ πρώτῳ καί. v) Cd. 1. Sam. וגם. w) Sam. LXX. Vulg. insert בא. x) קמץ בו"ק. Cdd. LXX. לפני. y) Sam. ההוא. z) Sam. ילדיו. a) Sam. הויכ. b) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. אח כל אשר לו. c) So Cdd. Syr. Vulg.; the Sam. has אל פנו אל; V. D. H. with the majority of Cdd. פנואל. d) Sam. עלו. e) Syr. in Lond. Polygl. adds *وَمِنْ حَمْدِكَ*, "for the thigh of Jacob had been strained"; but not Lee's edition. f) Sam. הנשא twice.

ה לפָּנָיו אֵל-עֲשׂו אֶחָיו אֲרָצָה^g) שְׁעִיר שָׂדֶה אָדוּם: וַיִּצַן
 אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֵאמְרוּן לְאֲדָנָי לְעֲשׂו כֹּה אָמַר עֲבָדְךָ יַעֲקֹב
 6 עֲסֹלְכֵן גִּרְתֵּי וְאַחַר עַד-עָתָה: וַיְהִי-לִי שִׁיר וְתִמְרֵי צֹאן^h)
 וְעֵבֶד וְשִׁפְחָה וְאִשְׁלֹחָה לְהַעֲרִיד לְאֲדָנָיⁱ) לְמִצְרָא־חֵן בְּעֵינֶיךָ:
 7 וַיִּשְׁבֵּי הַמַּלְאָכִים אֶל-יַעֲקֹב לֵאמֹר בְּאֵנוּ אֵל-אֱחִיךָ אֵל-
 עֲשׂו וְגַם הַלֵּךְ לְקִרְאֲתֶיךָ וְאַרְבַּע-מֵאוֹת אִישׁ עָמּוּ: וַיִּירָא
 8 יַעֲקֹב מְאֹד וַיִּצַר לוֹ וַיִּחַץ אֶת-הַעַם אֲשֶׁר-אִתּוֹ וְאֶת-הַצֹּאן
 9 וְאֶת-הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשֵׁנֵי מַחֲנֵיתָ: וַיֹּאמֶר אִם-יָבֹוא עֲשׂו
 אֶל-הַמַּחֲנֵה הָאֶתָּה^j) וְהִבְהוּ וְהָיָה הַמַּחֲנֵה הַנִּשְׁאָר לְפָלִיטָה^k):
 י וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֱלֹהֵי אָבִי אֲבָרְכֶם וְאֱלֹהֵי אָבִי יִצְחָק יִהְיֶה
 הָאָמָר אֵלָי שָׂבוּ לְאֲרָצְךָ^l) וְלְמִוְלַדְתֶּךָ וְאִיטִיבָה^m) עִמָּךְ:
 11 כִּטְנִיתִי מִבַּל הַחֲסֻדִים וּמִבַּל-הָאֵמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אִתִּי עֲבָדְךָ
 כִּי כִמְקַלִּי עָבַרְתִּי אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הֵיטִיתִי לְשֵׁנֵי מַחֲנֵיתָ:
 12 הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אֶחָיו מִיַּד עֲשׂו כִּי־יִרְאֶה אֲנִכִּי אֹתוֹ פֶּן-יָבֹוא
 13 וְהַכִּינֵי אִם עַל-בָּנָיⁿ): וְאַתָּה אֲמַרְתָּ הַיָּטִיב אִיטִיב^o) עִמָּךְ
 וְשִׁמְתִי אֶת-דִּרְעֶיךָ בְּחֹל הַלֵּם אֲשֶׁר לְאִי־סַפֵּר מְרֹב: וַיִּלֶּן שָׁם
 14 בְּלַיְלָה הַהוּא וַיָּקָם מִן-הַבֹּקֶר כִּי־דָו מִנְחָה לְעֲשׂו אֶחָיו: עֲנִים
 טו מֵאֲתָנִים וְתִשְׁוִים עֲשָׂוִים רְחֵלִים מֵאֲתָנִים וְאִילִים עֲשָׂוִים:
 16 גְּמָלִים מִיִּנְקִיחַ^p) וּבְנֵיהֶם שְׁלֹשִׁים פָּרוֹת אֲרָבָעִים וּפְרִים
 17 עֲשָׂתָה אֶתְנִיחַ^q) עֲשָׂוִים וְעִירִים^r) עֲשָׂרָה: וַיִּתֵּן כֶּבֶד-עֲבָדָיו
 עֵדֶר עֵדֶר לְבָדוֹ וַיֹּאמֶר אֶל-עֲבָדָיו עֲבְרוּ לְפָנָי^s) וְרִוַח תִּשְׁיִמוּ
 18 בֵּין עֵדֶר וּבֵין עֵדֶר: וַיִּצַן אֶת-הָרֵאשִׁינִי^t) לֵאמֹר כִּי יִפְגְּשֶׁךָ עֲשׂו
 אֱחָיו וְשִׂאֲלֶךָ לֵאמֹר לְמִי-אַתָּה וְאַנְּה תִלָּךְ וְלִמִּי אֵלֶּה לְפָנֶיךָ:

g) Sam. ארץ. h) Cdd. 2. Sam. Vulg. LXX. Syr. Saad. וצאן.

i) LXX. add עשו. j) Sam. האשה. k) Sam. לפלטה. l) Sam.

א. אל ארץ. m) Sam. ואיטיב. n) Sam. האם על הבנים. LXX. zai

μητέρα. o) Sam. היטב איטב. p) Sam. מינקוח. q) Sam. אמתות.

r) Sam. ועירים. s) Cdd. לפני. t) Sam. הראישין.

אִשֶּׁר אָמַר וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה אֲמַצְאֶה־הֵן בְּעֵינַי אֲדַנִּי: וַיֹּשֶׁב 16
 בַּיּוֹם הַהוּא עָשׂוּ לְדַרְבּוֹ שְׁעִירָה: וַיַּעֲקֹב נָסַע סִפְתָּהּ^x) וַיָּבֵן 17
 לוֹ בַּיִת וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סִפְתָּי^y) עַל־בֶּן קָרָא יֵשׁ-הַמָּקוֹם
 סִבּוֹת: ׀ וַיִּבְאֵן יַעֲקֹב שְׁלֹם^z) עִיר שְׁכֵם אִשָּׁל בְּאַרְצֵן 18
 כְּנָעַן כְּבָאוּ מִפְּדֹן אַרְבִּים וַיְבִיחַ אֶת־פְּנֵי הָעִיר: וַיִּקַּח אֶת־חֵלְקָהּ 19
 הַשְּׂדֵה אִשֶּׁר נָטְהַרְשָׁם אַהֲלוֹ מִגֵּר בְּנֵי־חַמּוֹר^a) אֲבִי שְׁכֵם בְּמִטְּחָה
 קַשְׁיִטָּה: וַיַּצֵּב־שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל^b) אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ׀ כ

לד 34

וַחֲצֵא דִינָה בַת־לֵאָה אִשֶּׁר וּלְדָהּ לַיַּעֲקֹב לְרֵאוֹת כְּנָנוֹת הָאָרֶץ: א
 וַיֵּרָא אֹתָהּ שְׁכֵם בֶּן־חַמּוֹר הַחִטִּי נָשִׂיא הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֹתָהּ 2
 וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ וַיַּעֲנֶנָּה: וַתַּדְּבֹק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה בַת־יַעֲקֹב וַיֵּצֵא־הָ 3
 אֶת־הַנְּעָר^e) וַיְדַבֵּר עַל־לֵב^f) הַנְּעָר: וַיֹּאמֶר שְׁכֵם אֶל־חַמּוֹר^g) 4
 אָבִיו לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיְלָדָה הַזֹּאת לְאִשָּׁה: וַיַּעֲקֹב שָׁמְעָהּ
 כִּי מַמְאִ^h) אֶת־דִּינָה בַתּוֹ וּבְנֵי חֵיטוֹ אֶת־דַּמְרֵנְהוּ בַשְּׂדֵה וְהַחֲרִישׁⁱ) 5
 יַעֲקֹב עַד־כַּאֲם: וַיַּצֵּא חַמּוֹר אֲבִי־שְׁכֵם אֶל־יַעֲקֹב לְדַבֵּר אִתּוֹ: 6
 וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן־הַשְּׂדֵה בְּשִׂמְעָם וַתַּעֲצֹבֵל הָאֲנָשִׁים וַיַּחַר 7
 לָהֶם מְאֹד כִּי נִבְלָה עָשָׂה בְּיִשְׂרָאֵל לְשַׁכַּב אֶת־בַּת־יַעֲקֹב וְכֵן
 לֹא יַעֲשֶׂה: וַיְדַבֵּר חַמּוֹר אִתָּם לֵאמֹר שְׁכֵם בְּנֵי הַשָּׂקָה נַפְשׁוֹ 8
 כְּבַתְּכֶם תָּנוּ נָא אִתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה: וְהַתְּחַתְּנוּ אִתָּנוּ כְּנַתִּיכֶם 9
 תְּחַתְּנוּ־לָנוּ וְאֶת־כְּנַתֵּינוּ תִּקְחוּ לָכֶם: וְאִתָּנוּ תֵּשְׁבוּ וְהָאָרֶץ י
 תְּחַתְּנָה^l) לְפָנֵיכֶם שְׁכֵל וְסַחֲרוּ וְהָאֲחִיו^m) בָּהּ: וַיֹּאמֶר שְׁכֵם 11
 אֶל־אָבִיקָה וְאֶל־אֲחִיקָה אֲמַצְאֶה־הֵן בְּעֵינַיכֶם וְאִשֶּׁרⁿ) תֵּאמְרוּ אֵלַי

x) Sam. סבותה. y) Sam. סבות. z) Sam. שלום. a) LXX. omit בני
 חמור. b) Omitted in LXX. c) Sam. and ק' הנערה twice, and so in v. 12.
 d) Sam. אל לב. e) Sam. omits חמור. f) LXX. add: ὁ υἱὸς Ἐμμώρ.
 g) Sam. וחריש. h) LXX. insert πλατεῖα. i) Sam. ויחזו סחרוה.
 j) Cd. 1. וכל אשר אלי.

לג 33

א וַיֵּשֶׁא גַעֲקֹב עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה עֵשָׂו" בָּא וְעִמּוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
 2 וַיִּחַן אֶת-הַיְלָדִים עַל-לֶאֱהָ וְעַל-רַחֵל וְעַל שְׁתֵּי הַשְּׂפָחוֹת: וַיִּשָּׂם
 אֶת-הַשְּׂפָחוֹת וְאֶת-יְלִדֵיהֶן רִאשֹׁנָה" וְאֶת-לֶאֱהָ וְיְלִדֶיהָ אַחֲרָיִם
 3 וְאֶת-רַחֵל וְאֶת-יוֹסֵף אַחֲרָיִם: וְהוּא עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲוּ"
 4 אֲרֻצָּה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד-גִּישָׁו עַד-אֲחִיו: וַיִּרְץ עֵשָׂו לִקְרַאתוֹ
 ה וַיַּחֲבֹקְהוּ וַיִּפַּל עַל-צַוְאָרוֹ" וַיִּשְׁקָהוּ" וַיִּבְכּוּ: וַיֵּשֶׂא אֶת-עֵינָיו" א'
 וַיֵּרָא אֶת-הַנְּשִׂימַם וְאֶת-הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי-אֵלֶּהָ לָךְ וַיֹּאמֶר
 6 הַיְלָדִים אֲשֶׁר-חָנַן אֱלֹהִים אֶת-עַבְדְּךָ: וַתִּגְשָׁן" הַשְּׂפָחוֹת הֵבִי
 7 וַיְלִדֵיהֶן וַתִּשְׁתַּחֲוּוּ: מ" וַתִּגְשָׁן גַּם-לֶאֱהָ וַיְלִדֶיהָ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ וְאַחֲרֵי
 8 גִישָׁו יוֹסֵף וְרַחֵל וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ: וַיֹּאמֶר מִי לָךְ בְּלִי-הַמַּחְתָּה הַזֶּה
 9 אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי וַיֹּאמֶר לְמַצָּא-חֵן" בְּעֵינֵי אָדָנִי: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יִשְׁלִי
 י רֶב אֱהִי יְהִי" לָךְ אֲשֶׁר-לָךְ: וַיֹּאמֶר גַּעֲקֹב אֵל-נָא" אִם-נָא
 מַצָּאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחָתָּ מִנְּחָתִי מִיָּדִי כִּי עַל-כֵּן רָצִיתִי פָגֹחַ
 11 בְּרָאת" פָּגִי אֱלֹהִים וַתִּרְצַנִּי: קַח-נָא אֶת-בְּרִכְתִּי אֲשֶׁר הִבַּאת" לָךְ
 כִּי-חָנַנִּי אֱלֹהִים" וְכִי יִשְׁלִי-כָּל וַיִּפְצַר-בּוֹ וַיִּהְיֶה:
 12 וַיֹּאמֶר נִסְעָה וּנְלָכָה וְאֵלֶּכָּה לְנַגְדְּךָ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָדָנִי יָדַע
 13 כִּי-הַיְלָדִים רַבִּים וְתִצָּאן וְתִדְבָּר עֲלֹתִ" עָלַי וְדַפְקִים" יוֹם
 14 אֶחָד וּמָתוּ בְּלִי-חֲצָאן: וַעֲבַר-נָא אָדָנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וְאֲנִי אֲתַנְּחֶלְחֶ" לְאִפְּו
 לְרַגְלֵי הַמְּלֹאכָה אֲשֶׁר-לִפְנֵי וְלְרַגְלֵי הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר-
 15 טו אָבִא" אֶל-אָדָנִי שְׁעִירָתָה: וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֲצִיגְהָ-נָא עִמָּךְ מִן-הַקָּעַם

g) Cd. 1. LXX insert אחיו. h) Sam. ילדיהן ראשונה. i) Sam. והגשנה. j) וישחתי. k) Omitted by Sam. l) Sam. והגשנה. m) Sam. וילדינה וחסחחניה. n) LXX. *ἵνα εἶπῃ ὁ παῖς σου χάρις*. o) Sam. יהי. p) LXX. omit נא. q) Sam. בראותי. r) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. הבאת. s) Cd. 1. יהיה. t) Sam. עאלה. u) Sam. LXX. Syr. Vulg. ודפקים. v) Sam. אהנהלה. w) Sam. אבוא.

26 חֲרָבוּ וַיָּבֹאוּ עַל-הָעִיר בַּטַּח וַיַּהֲרֹגוּ כָּל-זָכָר: וְאֶת-חַמּוֹל וְאֶת-
 שָׂכָם בְּנוֹ הָרֹגוּ לְפִי-חָרָב וַיִּקְחוּ אֶת-דִּינָה^e) מִבֵּית שָׂכָם וַיֵּצְאוּ:
 27 וּבְנֵי^f) יַעֲקֹב בָּאוּ עַל-הַחֲלָלִים וַיָּבֹאוּ הָעִיר אֲשֶׁר טָמְאוּ אֹהֳתָם^g):
 28 אֶת-צֹאנָם^h) וְאֶת-בְּקָרָם וְאֶת-תְּמָרֵיהֶם וְאֶת אֲשֶׁר-בְּעִיר וְאֶת-
 אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לָקְחוּ: וְאֶת-כָּל-הַיִּלָּם וְאֶת-כָּל-טַפָּםⁱ) וְאֶת-נְשֵׂיהֶם
 29 שָׁבוּ וַיָּבֹאוּ וְאֶת^j) כָּל-אֲשֶׁר בַּבָּיִת: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-שְׁמַעוֹן ל
 וְאֶל-לוֹי עֲבַדְתֶּם אֹתִי לְהַבְאִישְׁנִי בַיּוֹשֵׁב^k) הָאָרֶץ כַּבְּנֵעַנִי וּבַפְּרֹזִי
 וְאֲנִי מֵתִי מִסָּפֶר וְנֹאסְפֹו עָלַי וְהַבְּנֵי^l) וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבִיתִי:
 31 וַיֹּאמְרוּ הַבְּנֵי וְעָשָׂה^m) אֶת-אֲחֻזְתָּנוּ: פ

לה 35

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב קוּם עֲלֶה בֵּית-אֵל וְשִׁבְשֵׁם וְעָשָׂה-א
 שָׂםⁿ) מִזִּבְחַת לְאֵל הַנִּרְאָה אֵלֶיךָ בְּבֶרֶתְךָ מִפְּנֵי עֵשָׂו אֲחִיךָ:
 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בֵּיתוֹ וְאֵל כָּל-אֲשֶׁר עִמּוֹ הִסְרִו^o) אֶת-אֱלֹהֵי
 2 הַנִּבָּל אֲשֶׁר בְּתִבְבָּם^p) וְהַטְּחֵרוּ וְהַתְּלִיפוּ^q) שְׁמֹלְתֵיכֶם: וְנִקְוָה^r)
 3 וְנַעֲלֶה בֵּית-אֵל וְאָעֲשֶׂה-שָׂם^s) מִזִּבְחַת לְאֵל הָעֵנָה אֹתִי בְּיוֹם
 4 צָרָתִי וַיְהִי עֲשָׂרִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַכְתִּי: וַיִּתְּנוּ אֶל-יַעֲקֹב אֶת
 5 כָּל-אֱלֹהֵי הַנִּבָּל אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת-הַנְּזָמִים אֲשֶׁר בְּאֹזְנֵיהֶם
 6 וַיִּטְמְן אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֲלֵה^t) אֲשֶׁר עִם-שָׂכָם^u): וַיִּסְעוּ^v) וַיְהִי ה
 7 תַּחַת אֱלֹהִים עַל-הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם^w) וְלֹא הִדְּפוּ אֶחָדִי

e) Cd. 1. Syr. insert אההם. f) V. D. II. בני; vid. n.
 g) Sam. אההם; Cd. 1. LXX. Syr. insert דינה. h) Cdd. Sam. LXX.
 Syr. Saad. וזה; Cdd. 2. read כל; Cd. 1. inserts כל alter
 נס throughout the verse. i) Cdd. Sam. Vulg. Saad. omit כל.
 j) Sam. נס. k) Sam. להבישני ביושב. l) Sam. והבני. m) Sam.
 היה ונה יעשו. n) Omitted in Cd. 1. Vulg. o) Sam. הסירו. p) Sam.
 כהיכנס. q) Sam. והלפני. r) Sam. ונקים. s) LXX. Vulg. שם יעשה. t) Sam.
 האילה. u) LXX. add: καὶ ἀπόλωσαν αὐτὰ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.
 v) LXX. καὶ ἐξῆλθεν Ἰσραὴל ἐκ Σηκίμων. w) Sam. סביבותיהם.

12 אָמְרוּ^א): תִּרְבוּ עָלַי כִּי אֵדָל מִזֶּהר וּמִתֵּן וְאֵתְלָה^ב בְּאִשֶּׁר תֹּאמְרוּ
 13 אֵלַי וְהִנֵּי־לִי אֶת־הַנֶּעַר לְאִשָּׁה: וַיַּעַזְבוּ בְּנֵי־יַעֲקֹב אֶת־שִׁבְלָם וְאֶת־
 הַמִּיר^ג) אָבִיו בְּמִדְבָּרָה וַיִּדְבְּרוּ אִשֶּׁר טָמְא^ד) אֵת דִּינָה אֶחָתָם:
 14 וַיֹּאמְרוּ^ה) אֱלֹהִים לֹא נִכְבַּל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר^ו) הַזֶּה לְהַח אֶת־
 טו אֶחָדָנוּ לְאִשִּׁשׁ אִשְׁרֵינוּ עֲרָלָה כִּי־חֲרָפָה הִיא לָנוּ: אֶדְכֹּנְאָת
 16 נָאִית לָבָב^ז) אִם תִּהְיֶה כְּמִנּוּ לְהַמְלִי^ח) לָבָב כָּל־זָכָר: וַנִּתְּנוּ
 אֶת־בְּנֵי־לֵוִי לָבָב וְאֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל נִקְחָה־לָנוּ וַיִּשְׁבְּנוּ אִתְּכֶם וְהָיִינוּ
 17 לְעַם^ט) אֶחָד: וְאִם־לֹא הִשְׁמַעוּ אֵלֵינוּ לְהַמְלוֹל וְלִקְהַנוּ אֶת־בְּתָנוּ
 18 וְהִלְבְּנוּ: וַיִּוָּטְבוּ דְבָרֵיהֶם בְּעֵינֵי הַמִּיר וּבְעֵינֵי שִׁבְלָם בֶּן־הַמִּיר^י):
 19 וְלֹא־אֶתֶר הַלְעָל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר כִּי הִפִּין בְּבַת־יַעֲקֹב וְהִיא נִכְבֵּד
 כ מִכָּל בֵּית אָבִיו: וַיָּבֵא הַמִּיר וּשְׁבָבָם בְּנֵי אֶל־יִשְׁעַר עִירָם וַיִּדְבְּרוּ
 21 אֶל־אֲנָשֵׁי עִירָם לֵאמֹר: הַאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אֶתְנוּ
 וַיִּשְׁבִּי^כ) בְּאֶרְצָן וַיִּסְחָרוּ אִתָּהּ וְהָאֶרֶץ הַזֶּה רַחֲבַת־גְּדִים^ל)
 לְפָנֵיהֶם אֶת־בְּתָנָם^מ) נִקְחָלָנוּ לְנָשִׁים וְאֶת־בְּנֵי־לֵוִי נָתַן לָהֶם:
 22 אֶדְכֹּנְאָת וְאִתּוֹ^נ) לָנוּ הַאֲנָשִׁים לְשִׁבְת אֶתְנוּ לְהִיֹּת לְעַם אֶחָד
 23 בְּהַמְלוֹל לָנוּ כְּזָכָר בְּאִשֶּׁר הֵם נִמְלִים: מִקְנֵיהֶם^ס) וּקְנָנָם
 וְכָל־בְּהֵמָתָם^פ) תִּלְוֹא לָנוּ הֵם אֶד נִאִיֶּחָה^צ) לָהֶם וַיִּשְׁבִּי אֶתְנוּ:
 24 וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־הַמִּיר וְאֶת־שִׁבְבָם בְּנֵי כָל־יִצְחָי שְׁעַר עִירוֹ וַיִּמְלֹו
 כה כָּל־זָכָר^ח) כָּל־יִצְחָי שְׁעַר עִירוֹ^ט): וַיְהִי כַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי^י) בְּהִיוֹתָם
 כָּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי־בְנֵי־יַעֲקֹב שְׁמֵעוֹן וְלֵוִי אֶתְהִי דִינָה אִשִּׁשׁ

k) LXX. δώσομεν. l) Sam. מזהר מאד ומחנה ואתן. m) Omitted in Cd. 1. Vulg. n) Sam. LXX. Syr. טמאו. o) LXX. add: Συμειών και Αενι οι αδελφοι Αεινας. p) Sam. אתה הדבר. q) LXX. insert: και κατοικήσομεν εν ἡμῖν. r) Sam. כמנונו להמול. s) Sam. בעם. t) Sam. בננו. u) Sam. LXX. Syr. ישבו. v) Sam. רחבות. w) Sam. כנותם. x) Sam. יאורו. y) Cdd. mult. Sam. מקניהם. z) LXX. omit כל. a) Sam. נאות. b) LXX. add: τῆν γάμον τῆς ἀροβυστίας. c) LXX. Vulg. Saad. omit עירו. d) Sam. השלשי.

מצבה על-קברתה הוא מצבת קברת-רחל עד-היום: וישע 21
 ישראל נוט אלה' מהלאה" למנדל-עדר": ויהי בשבן 22
 ישראל בארץ הוא וילך ראיבן וישבב את-בלהה פילגש
 אביו" וישמע ישראל": פ ויהיו בני-יעקב שנים עשר: 23
 בני לאה בכור יעקב ראיבן ושמעון" ולוי ויהודה ויששכר 24
 וזבולון": בני" רחל יוסף ובנימן: ובני בלהה שפחת רחל כה 26
 דן ונפתלי: ובני זלפה שפחת לאה גר ואשר אלה בני 27
 יעקב אשר ילדלו" בפדן ארם: ויבא יעקב אל-יצחק אביו 28
 ממרא קרית הארבע הוא הזבולון" אשר-גר-שם אברהם ויצחק:
 ויהיו ימי יצחק מאה שנה ושבעים שנה: ויגוע יצחק וימת 29
 ויאסף אל-עצמו" זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב
 בניו": פ

לו 36

ואלה תולדות" עשו הוא אדם: עשו לקח את-נשיו מבנות בנען 2
 את-ערה בת-אילון הקחתי ואת-אחליבמה בת-ענה בת-צבוע" *
 * קחתי": ואת-בשמת" בת-ישמעאל אחות נביות": ופלד ערה 3
 לעשו את-אליפו ובשמת גרדה את-רעואל: ואחליבמה ילדה ה
 את-יעוש" ואת-יעלם ואת-קרה אלה בני עשו אשר ילדו-לו

t) Sam. אהלו. u) Sam. מהאלה, but edd. read as above.
 v) LXX. omit the whole of this verse; vid. v. 16. w) LXX. supply
 יעקב. x) Vid. n. y) Cdd. Vulg. ישמעון. z) Sam. חובלן. a) Cd. 1.
 Sam. LXX. Syr. Saad. ובני. b) Cdd. Sam. ילדו. c) LXX. insert
صَصُوا يَوْسَافَ وَأَحْمَدَ: d) Sam. עמו. e) Syr. adds: *× אֶחָיו ×*
עַל גִּיבְיָ נַחְוָאִין. f) Sam. הולדת, and so in v. 9. g) Sam. LXX. Syr. Vulg. in many
 mss. בן צ'. h) Vid. n. i) Sam. מחלה, so vv. 4, 10, 13, 17. j) Sam.
 נכבות. k) So Cdd. mult. Sam. and ק' in this place, and so also
 v. 18, LXX. Syr. 1 Chr. 1: 35; but V. D. II. יעיש, and so in v. 14.

6 בני יעקב^x): ויבא יעקב לזוה אשר בארץ כנען הוא^y בית
 7 אל הוא וכל העם אשר עמו: ויבן שם מזבח ויקרא למקום
 אל^z) בית אל כי שם נולדו^a) אלו האלהים בביתו מפני^b) אחיו:
 8 ותמה דבר^c) מינקה רבקה ותקבר מתחת לבית אל תחת
 9 האלון ויקרא^d) שמו אלון בקיית^e): פ ויבא אלהים אל
 י יעקב עיד^f) בבואו מפנין ארם ויבקר אתו^g): ויאמר לו אלהים
 שמך יעקב^h) לא יקרא שמך עידⁱ) יעקב כי אם ישאאל יהיה
 11 שמך ויקרא את שמו ישראל: ויאמר לו אלהים אני אל
 שדי^j) פרה ורבה נני וקהל נזים יהיה ממך ומלכים מהלציה
 12 יצאי: ואת הארץ אשר נתתי לאבותיך וליוסף נתתי אתהנה^k)
 13 ולרעה אחריך אתן את הארץ: ועל מעליו אלהים במקום
 14 אשר דבר אתי: ויעב יעקב מעבה במקום אשר דבר אתו^l)
 טו מצבת אבן ויסד עליה לסד ויצק עליה שמן: ויקרא יעקב
 את שם המקום אשר דבר אתו שם אלהים בית אל:
 16 ויסעו^m) מבית אלⁿ) והיעיד בבית הארץ לבוא אפרסה בשל
 17 רחל ותקש בלדתה: ויהי בהקשטה^o) בלדתה ותאמר לה
 18 המעלה אל תיראי כי גם ינה לך^p) בן: ויהי בצאת נפשה
 19 כי מדה ותקרא שמו^q) בראיני ואבני קראלו בנימין^r): ותמת
 כ רחל ותקבר בקבר אפרסה^s) היא בית לחם: ויעב יעקב

x) LXX. ישראל. y) Sam. has here הוא, but the Masorites point הוא. z) Omitted in Cd. 1. LXX. Vulg. Syr. a) Sam. נולד. b) Cdd. LXX. Syr. add עמו. c) Sam. דבורה. d) LXX. supply יעקב. e) Sam. בכית. f) LXX. insert *ἐν Αουζῆ*. g) Sam. LXX. add אלהים. h) LXX. Vulg. Syr. omit יעקב. i) Sam. עיד שמך. j) LXX. *Ἐγὼ ὁ θεὸς σου*. k) LXX. insert *σοὶ ἔστα*. l) LXX. add אלהים. m) LXX. *ἀπάρας δὲ Ἰαζώβ*. n) LXX. omit v. 21. altogether, and insert here: *ἔπυξε τῆν σκληρὴν αὐτοῦ ἐπέσεινα τοῦ πνογοῦ Γαδὲρ*. o) Sam. בהקשטה. p) Sam. לך. q) Sam. שמו. r) Sam. everywhere uses the form בנימין. s) Cdd. אפרסה.

וְדִשְׁוֹן^{a)} וְאַצֵּר^{b)} וְדִשְׁוֹן^{b)} אֱלֹהֵי אֲלוֹפֵי הַחֲרִי בְּנֵי שְׁעִיר בְּאַרְצָךְ 21
 אֲדָוִם: וַיְהִי בְנֵי-לוֹטָן חֲרֵי וְהַיִּמָּם^{c)} וְאַחֹת לֹטָן^{d)} תִּמְנָע: 22
 וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוּבֵל עֵלְוֹן^{e)} וּמְנַחֵת וְעִיבֵל שְׁפִי^{f)} וְאִיגָם^{g)}: וְאֵלֶּה^{h)} 23
 בְּנֵי-צִבְעוֹן אֵתָהּⁱ⁾ וְעֵנָה הוּא עֵנָה אֲשֶׁר מִצָּא אֶת-הַיִּמָּם^{j)} בַּמִּדְבָּר
 בְּרַעְתּוֹ אֶת-הַתְּמָרִים לְצִבְעוֹן אָבִיו: וְאֵלֶּה בְּנֵי-עֵנָה דִישְׁוֹן^{k)} כה
 וְאֵת-לִבְמָה בַת-עֵנָה: וְאֵלֶּה בְּנֵי דִישְׁוֹן^{l)} הַמִּדְבָּר^{m)} וְאַשְׁכֵּןⁿ⁾ וַיְהִי^{o)} 26
 וּבָרְוֹן: אֵלֶּה^{p)} בְּנֵי-אַצֵּר בְּלָתָן וְעֵעֹן^{q)} וְעֵקֹן^{r)}: אֵלֶּה^{s)} בְּנֵי-דִישְׁוֹן^{t)} 27
 עוֹץ וְאַדָּן^{u)}: אֵלֶּה אֲלוֹפֵי הַחֲרִי אֲלוֹף לֹטָן אֲלוֹף שׁוּבֵל אֲלוֹף 29
 צִבְעוֹן אֲלוֹף עֵנָה: אֲלוֹף דִישְׁוֹן אֲלוֹף אֲצֵר אֲלוֹף דִישְׁוֹן אֵלֶּה ל
 אֲלוֹפֵי הַחֲרִי לְאַלְפִיָּהִם^{v)} בְּאַרְצָךְ שְׁעִיר^{w)}: וְאֵלֶּה^{x)} 31
 הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאַרְצָךְ אֲדָוִם לִפְנֵי מֶלֶךְ-מֶלֶךְ לִבְנֵי
 וְיִשְׂרָאֵל^{y)}: וַיִּמְלֹךְ בְּאֲדָוִם בְּלַע בֶּן-בְּעֵר וְשֵׁם עִירוֹ דִּנְהָבָה: 32
 וַיָּמָת בְּלַע וַיִּמְלֹךְ תְּחִלָּתוֹ יוֹבָב בֶּן-זִוְרָה מִבְּצֻרָה: וַיָּמָת^{z)} 33
 יוֹבָב וַיִּמְלֹךְ תְּחִלָּתוֹ הַשָּׁשִׁים^{a)} מֵאַרְצָךְ הַתּוֹמָנִי: וַיָּמָת הַשָּׁשִׁים לֹה
 וַיִּמְלֹךְ תְּחִלָּתוֹ הַדָּד^{b)} בֶּן-בְּרַד^{c)} הַמַּבְּשָׁה אֶת-מִדְבָּרָן^{d)} בְּשָׂדֵה מוֹאָב
 וְשֵׁם עִירוֹ עֵוִיתָה^{e)}: וַיָּמָת הַדָּד וַיִּמְלֹךְ תְּחִלָּתוֹ שְׁמֻלָּה מִמִּשְׁרָקָה^{f)}: 36

a) Sam. וְדִשְׁוֹן. b) LXX. *Πισών*, so vv. 25, 30. c) 1 Chr. 1:39. הַיִּמָּם, Syr.
 וְאַחֹת לֹטָן. d) Sam. לֹטָן. e) 1 Chr. 1:40. עֵלְוֹן; LXX. *Γολάμ*. f) Cd. 1.
 Sam. Vulg. Syr. וְשִׁפִּי. 1 Chr. 1:40. וְשִׁפִּי; LXX. *καὶ Νογὰρ*, and so
 Syr. וְשִׁפִּי. g) Cdd. 2. וְאִיגָם; LXX. *Ἰμῶν*, Syr. וְאִיגָם. h) V. D. H.
 וְאֵלֶּה; vid. n. i) Vid. n. j) Sam. דִישְׁוֹן, and so in v. 30. k) So
 rightly LXX. Vulg. Syr., as proved from v. 25; vid. n. l) Syr.
 and 1 Chr. 1:41. הַמִּדְבָּר. m) Cdd. Sam. LXX. Syr. and 1 Chr. 1:
 41. וְאַשְׁכֵּן. n) Sam. יוֹהָרָן. o) Cdd. Sam. LXX. Syr. Vulg. וְאֵלֶּה
 וְאֵלֶּה. p) Sam. וְעֵעֹן. q) 1 Chr. 1:42. וְעֵקֹן. r) Cd. 1. Sam. LXX. Vulg. Syr.
 וְאֵלֶּה. s) Sam. הוֹץ וְאַדָּן; Cdd. Vulg. Ps.-Jon. LXX. cod. Alex. וְאֵלֶּה.
 t) Sam. לְאַלְפִיָּהִם. u) Cdd. 3. LXX. אֲדָוִם. v) Cdd. 2. LXX. read
 בִּישְׂרָאֵל, omitting לִבְנֵי. w) LXX. *Ἀσώμ*. x) Sam. edd. 2. הַדָּד. y) LXX.
Βαράδ. z) Sam. הַמְדִינִי. a) 1 Chr. 1:46. עֵוִיתָה, where however
 Cdd. mult. read עֵוִיתָה; LXX. *Γεθθαίμ*; Syr. *Ἐμῶν*. b) LXX. have
Σαμαδὰ ἐκ Μισσεαζῶς.

6 בארץ כנען: ויקח עשו את-לְשׁוֹ אֶת-לְשׁוֹ וְאֶת-בְּנָיו וְאֶת-בְּנֵיהֶוּ וְאֶת
 בְּלִבְשֵׁית בֵּיתוֹ וְאֶת-מִקְנֵהוּ וְאֶת-כָּל-דְּהֻמָּתוֹ וְאֶת-כָּל-דְּבָנָיו
 אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ אֶל-אָרֶץ [שְׁעִיר^l] מִפְּנֵי יַעֲקֹב^m אָחִיו:
 7 בִּירְהוֹתָה רְכוּשָׁם רַב מִשְׁכַּת וַחֲדָו וְלֹא יָבִילָה אֶרֶץ מִיִּבְרִיחָםⁿ
 8 לְשֵׂאתָ אֹתָם מִפְּנֵי מִתְנִיחָם: וַיָּשָׁב עִשָׂו בְּהַר שְׁעִיר עִשָׂו הוּא
 9 אֲדָוִם: וְאֵלֶּה הַתְּלֻדוֹת עִשָׂו אָבִי אֲדָוִם בְּהַר שְׁעִיר: אֵלֶּה^o שְׁמוֹת
 כְּנָרְעֵשׂוּ אֲלִיפֹו בְּנֵי עֵשָׂו רְעוּאֵל בְּנֵי-בְשָׂמַת אִשְׁתּוֹ עִשָׂו:
 11 וַיְהִי בְנֵי אֲלִיפֹו תִימֵן אוֹמֵר צָפִי^p וַיַּעֲקֹם וַקָּנוּ: וְהַמְּנַעַה וְהַיְהוּבָה
 12 פִּלְגֶשֶׁת גְּאֲלִיפֹו בְּנֵי עֵשָׂו וְתִלְדֹו אֲלִיפֹו אֶת-עֲמֶלֶק אֵלֶּה בְנֵי עֵדָה
 13 אִשְׁתּוֹ עִשָׂו: וְאֵלֶּה בְנֵי רְעוּאֵל נַחַת^q וְגֵרָה שְׂמֵה וַמְנָה אֵלֶּה הֵיוּ
 14 בְנֵי בְשָׂמַת אִשְׁתּוֹ עִשָׂו: וְאֵלֶּה הֵיוּ בְנֵי אֶתְלִיבָמָה בְּתֻעֵנָה בְּתֻצְבָעוֹן^r
 אִשְׁתּוֹ עִשָׂו וְתִלְדֹו לְשֹׁגֵר אֶת-יַעֲוִשׁ וְאֶת-יַעֲלָם וְאֶת-קָרַח:
 ט אֵלֶּה אֲלִיפֵי בְנֵי-עִשָׂו בְנֵי אֲלִיפֹו בְּבֹר עִשָׂו אֵלֶּה תִימֵן^s אֵלֶּה
 16 אֵימֵר^t אֵלֶּה צָפִי אֵלֶּה קָנוּ: * אֵלֶּה קָרַח^u * אֵלֶּה יַעֲקֹם אֵלֶּה
 17 עֲמֶלֶק עֵדָה אֲלִיפֵי אֲלִיפֹו בְּאֶרֶץ אֲדָוִם אֵלֶּה בְנֵי עֵדָה: וְאֵלֶּה^v
 בְנֵי רְעוּאֵל בְּנֵי-עִשָׂו אֵלֶּה נַחַת אֵלֶּה וְגֵרָה^w אֵלֶּה שְׂמֵה אֵלֶּה
 בְנֵי אֵלֶּה אֲלִיפֵי רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ אֲדָוִם אֵלֶּה בְנֵי בְשָׂמַת אִשְׁתּוֹ
 18 עִשָׂו: וְאֵלֶּה בְנֵי אֶתְלִיבָמָה אִשְׁתּוֹ עִשָׂו אֵלֶּה יַעֲוִשׁ אֵלֶּה
 יַעֲלָם אֵלֶּה קָרַח אֵלֶּה אֲלִיפֵי אֶתְלִיבָמָה בְּתֻעֵנָה אִשְׁתּוֹ
 19 עִשָׂו: אֵלֶּה בְנֵי-עִשָׂו וְאֵלֶּה אֲלִיפֵיהֶם^x הוּא אֲדָוִם: ׀ אֵלֶּה^y
 כְּנָרְעֵשׂוֹ הַחֲלִוִי וְשָׁבִי^z הָאֲרֶץ לֹאֲסֹן וְשׁוֹבֵל וְצַבְעִין וְעֵנָה:

l) Vid. n. m) Sam. יעקוב. n) Sam. מגריהם. o) Cdd. 3. Sam. LXX. Syr. Vulg. ואלה. p) Sam. ואמר וצפו; 1 Chr. 1: 36 has צָפִי; LXX. *Σοφείο*, and so in v. 15. q) Sam. נחת, and so in v. 17. r) Sam. LXX. (Vulg.) 'בן צ'. s) So Cdd. Sam. and ק', also 1 Chr. 1: 36; but V. D. II. הובין. t) Sam. אמר. u) Vid. n. v) Cdd. 2. Sam. אלה. w) Sam. זרע, but edd. as above. x) Sam. Syr. insert עשו y) Cdd. 2. Sam. LXX. Syr. ואלה. z) Sam. יושבי.

וְהָיָה קָמָה אֶלְמָתִי וְגַם־נִצְבָּה וְהָיָה חֹסְפִינָה^v אֶלְמָתִיכֶם
 וְהִשְׁתַּחֲוִי^w לְאֶלְמָתִי: וַיֹּאמְרוּ לוֹ אָחִיו הַמְּלִיךְ^x תְּמַלִּיךְ עָלֵינוּ
 אִם־י^y־מִשְׁלָל^z תְּמַשְׁלַל בָּנוּ וַיֹּסֶפוּ עִיד שְׁנָא אִהּוּ עַל־חֲלָמְתוֹ^a
 וְעַל־דְּבָרָיו: וַיְחַלְּם עִיד חֲלוֹם אַחֵר וַיֹּסֶפֶר אִתּוֹ^b לְאָחִיו
 וַיֹּאמֶר הִנֵּה חֲלָמְתִי חֲלוֹם עוֹד וְהָיָה הַשָּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאֶת־
 עֵשָׂר כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִיִּים לִי: וַיֹּסֶפֶר אֶל־אָבִיו וְאֶל־אָחִיו^c
 וַיַּגִּיעֲרָבוּ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה הַחֲלוֹם תִּנָּה אִישׁ חֲלָמָה תִּבּוֹא^d
 גְּבוֹא אָנִי וְאִמְךָ וְאֶחָיִךְ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָךְ אַרְצָה: וַיִּקְנְאוּ־כּוּ
 אָחִיו וְאָבִיו שָׂמַר אֶת־חֲדָרָיו: וַיִּגְלִבוּ אָחִיו לְרַעִית אֶת־צֶאֱן^e
 אָבִיהֶם בְּשֹׁבָם: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹכֵף הַלּוֹא אֶחָיִךְ רַעִים
 בְּשֹׁכְם לָבָה^f: וְאִשְׁלַחְתָּ אֵלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הֲיֵנִי: וַיֹּאמֶר^g לוֹ
 לִדְגָא רָאִה^h: אֶת־שְׁלוֹם אֶחָיִךְ וְאֶת־שְׁלוֹם הַצֶּאֱן וְהִשְׁבֵּנִיⁱ דְּבַר
 וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעַמְק חֲבָרוֹן וַיָּבֹא שְׂבָמָה: וַיִּמְצְאוּהוּ אִישׁ^j וְהָיָה טו
 תַּעֲהָ בַשָּׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לֵאמֹר מַה־תִּבְקָשׁ: וַיֹּאמֶר
 אֶת־אָחִי אָנֹכִי^k מִבְּקָשׁ הַגִּיד־הֲנָא לִי אֵיפָה הֵם רַעִים: וַיֹּאמֶר
 הָאִישׁ גִּסְעוּ מִזֶּה כִּי שְׂמַעְתִּי^l אֲמָרִים גְּלָבָה דַּתְיָנָה וַגְּלָה יוֹסֵף
 אַחֲרָי^m אָחִיו וַיִּמְצְאֵם בְּדוֹתָןⁿ: וַיֵּרְאוּ אִתּוֹ מִרְחָק וּבְטָרֵם יִקְרַב
 אֵלֵיהֶם וַיַּהַנְבְּלוּ אִתּוֹ לְחֵמִיתוֹ: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו הִנֵּה
 בַּעַל הַחֲלָמוֹת הַלְוָה^o בָּא: וְעַתָּה לָכֵי וְנַהַרְגֵהוּ וְנִשְׁלַחְהוּ^p
 בְּאֶתֶר הַבְּרוֹת^q וְאִמְרָנִי תִּיָּה רַעָה אֲבָלְתָהוּ^r וְנִרְפָּאָה מִדֵּיָהוּ^s
 חֲלָמְתוֹ: וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ^t מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִבְנִי

v) Sam. הסכנה. w) Sam. והשתחוונה. x) Sam. המלך. y) Cdd.
 יאם. z) Sam. משל. a) Sam. חלמיו. b) LXX. insert: τῶ πατρὶ ἀυτοῦ
 καὶ. c) Sam. לאביו ולאחיו; LXX. omit אהיו—ויספר. d) Sam. הבא.
 e) Sam. נקוד על אה. f) Sam. לך. g) LXX. supply ישראל. h) Cdd. 2.
 Sam. וראה. i) Sam. והשיבני. j) Cd. 1. Sam. האיש. k) Sam. אני. l) Sam.
 שמעתי. m) Sam. אחרי. n) Sam. בדותין. o) Sam. הלו. p) Sam.
 נהרגהו ונשליכהו. q) Sam. הברות. r) Sam. אכלתו. s) Sam. יהיה.
 t) Sam. ויצלו.

37 וַנִּמְלֵךְ שָׁמְלָה וַיִּמְלֵךְ פַּחְתָּיו שְׂאֵל מִרְחֹבוֹת הַנְּהָר׃ וַנִּמְלֵךְ שְׂאֵל
 38 וַיִּמְלֵךְ פַּחְתָּיו כַּעַל הָטוּן בְּרֶעֱבָדִיר׃ וַנִּמְלֵךְ כַּעַל הָטוּן בְּרֶעֱבָדִיר^a
 39 וַיִּמְלֵךְ פַּחְתָּיו הַחֵר^b וְשֵׁם עֵירוֹ פֶּעִי^c וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מַחִיטְבָּאֵל^d
 מ בַּת־מִטְלָד בַּת^e מִי וְהָב׃ וְאֵלֶּה יְשִׁמוֹת אֲלוֹפֵי עֵשָׂי לְמִשְׁפְּחֹתָם
 לְמִקְמָתָם בְּשִׂמְתָּם^f אֵלֹהֵי תַמְנַע אֵלֹהֵי עֲלֵה^g אֵלֹהֵי וְהָה^h
 11 אֵלֹהֵי אֲהֻלִיבְמָה אֵלֹהֵי אֵלֶּה אֵלֹהֵי פִינֹן׃ אֵלֹהֵי קָטָן אֵלֹהֵי פִינֹן
 12 אֵלֹהֵי מִבְּצָר׃ אֵלֹהֵי מַעֲדִיאֵל אֵלֹהֵי עֵיבָםⁱ אֵלֶּה וְאֲלוֹפֵי אֲדוּם
 13 לְמִשְׁבְּחָתָם^j בְּאֶרֶץ אֲחֻזָּתָם הוּא עֲשִׂי אֲדָנִי אֲדוּם׃

לו 37

2 וַיִּשָׁב גַּעֲלָב בְּאֶרֶץ מִנְקֵי^k אֲבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ אֵלֶּה וְהַלְלוֹת^l
 גַּעֲלָב יוֹכָף בְּרֶעֱבָדֶעֱשִׁבְהָ שְׁנֵה הַלָּה רָעָה אֶת־אֲחִיו בְּצֹאן^m
 וְהוּא זָעַר אֶת־בְּנֵי בַלְעָה וְאֶת־בְּנֵי זַלְפָּה וְלָשִׂי אֲבִיו וַיִּבֵּא
 3 יוֹכָף אֶת־דָּבָקָם רָעָה אֶל־אֲבוֹתָם׃ וַיִּשְׂרָאֵל אֶתְבֵּאת־יוֹסֵף
 מִבְּל־בְּנָיו כִּי־בְרֻכָּיִם הוּא לוֹ וְעֵשָׂהⁿ לוֹ כְּתָנִית^o פְּסִים׃
 4 וַיִּרְאֵי אֲחָיו כִּי־אֵלֵהוּ אֶתְבֵּאתְּ מִבְּל־אֲחָיו^p וַיִּשְׁנֹאֵי אֵתוֹ
 ה וְלֹא יָבִיאוּ דְבָרָו לְשָׁלֵם^q׃ וַיַּחְלֵם יוֹכָף הַלֹּם וַיַּעַד לְאֲחָיו
 6 וַיִּסְפִּי^r עֵיד שְׁנֵא אֵתוֹ׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמְעוּ־נָא קוֹלִי הַלֹּם
 7 הַנָּה אֲשֶׁר הִלְמַתִּי׃ וְהִנֵּה אֲנִי מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה

e) Cdd. 2. Sam. Vulg. and 1 Chr. 1: 50 omit ^לבן ע' ; Syr. ^כבן
 37: 2. d) Sam. הדר; Cdd. Sam. edd. 5. Syr. 1 Chr. 1: 50 ^כבן
 Cd. 1. LXX. read בן בדר. e) 1 Chr. 1: 50. פָּעִי; LXX. *Φογώω*.
 f) Sam. מחיטבאל. g) Syr. בן. h) Sam. בשמותם. i) 1 Chr. 1: 50.
 j) LXX. *Ἰεθέρ*. k) LXX. *Zaqoir*; Syr. ^כבן. l) Sam. למשפחותם. m) Sam. בני. n) Sam.
 הילדה. o) LXX. add *τοῦ πατρὸς*, and so in v. 12. p) Sam. ועש.
 q) Sam. ביהנה, and so throughout. r) Cdd. 4. Sam. LXX. Vulg.
 בני. s) Sam. לשלום. t) Sam. ויסיפו, and so in v. 8. u) LXX. omit
 ויכפו—אהו.

לח 38

וַיְהִי בַעֲתָהּ הַהוּא וַיַּרְדּוּ יְהוּדָה מִמַּתָּ אֶחָיו וַיֵּט עַד-אִישׁ עַד־לְמִי א
 וְשָׁמוּ חִירָה^m): וַיֵּרָא-שָׁם יְהוּדָה בַת-אִישׁ כְּנַעֲנִי וְשָׁמוּ שְׁוֹעַ 2
 וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֵלֶיהָ: וַתַּהַר וַתֵּלֶד בֶּן וַיִּקְרָאⁿ) אֶת-שָׁמוּ עַר: וַתַּהַר 3
 עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא^o) אֶת-שָׁמוּ אוֹנָן: וַתִּסַּף עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן 4
 וַתִּקְרָא אֶת-שָׁמוּ שִׁלָּה^p) וְהָיָה בְּכֹזֵיב^q) בְּלִדְתָהּ אֹתוֹ: וַיִּקַּח 6
 יְהוּדָה אִשָּׁה לְעַר בְּכוֹרָו^r) וְשָׁמָּה תָמַר: וַיְהִי עַר בְּכוֹר יְהוּדָה 7
 רָע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּמְטְחוּ יְהוָה^s): וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בָּא 8
 אֶל-אִשְׁתְּ אֶחָיִךְ וַיְבַסְ אֶתְּהָ וְהָקִים^t) זֶרַע לְאֶחָיִךְ: וַיִּדַע אוֹנָן 9
 כִּי לֹא לוֹ יְהִיָה הַזֶּרַע וְהָיָה אִם-בָּא אֶל-אִשְׁתְּ אֶחָיו וְשָׂתַת 1
 אֶרְצָה לְכַלְתִּי נִתָּן-זֶרַע לְאֶחָיו: וַיִּרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֲשֶׁר^u) י
 עָשָׂה וַיִּמְטַח גַּם-אֹתוֹ: וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְתָמָר כְּלָתוֹ שְׂבִי אֵלַי 11
 בֵּית-אָבִיךָ עַד-וַיִּגְדַּל שִׁלָּה בְנֵי כִי אָמַר פְּנִימוֹת גַּם-הוּא 1
 כְּאֶחָיו וַתֵּלֶד תָּמָר וַתֵּשֶׁב בֵּית אָבִיהָ: וַיִּרְבּוּ הַיָּמִים וַתִּמָּת 12
 (בַּת-שְׁוֹעַ^v) אִשְׁתְּ-יְהוּדָה וַיִּנָּחֶם יְהוּדָה וַיַּעַל עַל-גִּזְוֹן צֹאנֹו 1
 הוּא וְחִירָה רַעְהוּ הַעַד־לְמִי תִמְנַחֶתָּ: וַיַּגֵּד לְתָמָר^w) לֵאמֹר 13
 הֲנִי חָמִיד עָלֶיךָ תִמְנַחֶתָּ לָנוּ צֹאנֹו: וַתִּסַּר בְּגָדֶי אֵלַימְנָחֶתָּ 14
 מֵעַלֶיךָ (וְתָבִס^x) בְּצִעִיךָ וַתַּחַעֲלֶךָ וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינִים אֲשֶׁר 1
 עַל-דְּרָךְ תִּמְנַחֶתָּ כִּי רָאָתָּ כִּי-גִדַּל שִׁלָּה וְהוּא לֹא-נִתְּנָה לוֹ 1
 לְאִשָּׁה: וַיִּרְאָה יְהוּדָה וַיִּחַשְׁבֶּהָ לוֹוֹנָה כִּי כִסְתָהּ פְּנֵיהָ^y): טו 1
 וַיֵּט אֵלֶיהָ אֶל-הַדְּרָךְ וַיֹּאמֶר (תִּבְהָ^z) גַּא אָבִי אֵלֶיךָ כִּי לֹא 16

m) Sam. חירא, and so in v. 12. n) Cdd. Sam. Ps.-Jon. (Onk.)
 והקרא. o) Cd. 1. Syr. ויקרא. p) LXX. Σηλώμ. q) Sam. יהי
 בכזבה; LXX. αὐτῆ δὲ ἦν ἐν Χασβί. r) Sam. בכרו. s) LXX. אלהים.
 t) Sam. והקים. u) Sam. אה אשר. v) LXX. omit כה here, referring
 incorrectly שמו in v. 2 to Judah's wife, or reading there שמה.
 w) Sam. LXX. add כלתו. x) Sam. יוהכס. y) LXX. add: καὶ οὐκ
 ἐπέγνω αὐτήν. z) Sam. הבא.

22 נַפֶּשׁ: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם" וְרֹאבוֹן אֶל־תִּשְׁפְּכוּדְדֶם הַשְּׁלִיכוּ אֹהוּ
 אֶל־הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר וְיָד אֶל־תִּשְׁלַחוּרְבוּ לְמַעַן הַצִּיל
 23 אֹהוּ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבּוּ אֶל־אָבוֹי: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־כָּא יוֹכֵף אֶל־
 אֲחֵיו וַיִּפְּשִׁיטוּ" אֶת־יוֹסֵף אֶת־בְּתֻלָתּוֹ אֶת־בְּתֻלָתּוֹ" הַפָּסִים אֲשֶׁר
 24 עָלָיו: וַיִּקְהָחוּ" וַיִּשְׁלְכוּ אֹהוּ הַבְּרָה" וְהַבּוֹר לֶק" אֵין בּוֹ מַיִם:
 כֹּה וַיִּשְׁבּוּ לֶאֱכֹל־לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה אֲרֻחָת
 וַיִּשְׁמַעֲאֵלִים בָּאָה מִגִּלְעָד וַיִּמְלִיחֶם נִשְׂאִים נִבְאֵת וַצְרִי וְלֹט
 26 הַזֹּלָכִים" לְהוֹרִיד מִצְרַיִם: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אֲחֵיו מִה־
 27 בְּצַע כִּי נִהְרַג אֶת־אֲחֵינוּ וּבְסֵינוּ אֶת־דָּמוֹ: לָכוּ וּנְמַכְרֶנּוּ"
 לַיִּשְׁמַעֲאֵלִים וַיִּדְנּוּ אֶל־תְּהִי־כּוֹ" כִּי־אֲחֵינוּ בְּשַׂרְנוּ" הוּא וַיִּשְׁמְעוּ
 28 אֲחֵיו: וַנִּעְבְּרוּ אַנְשִׁים מִדְּנָיִם סְחָרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת־
 יוֹסֵף מִן־הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹסֵף לַיִּשְׁמַעֲאֵלִים בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף
 29 וַיָּבִיאוּ אֶת־יוֹסֵף" מִצְרַיִם: וַיִּשָּׁב רֹאבוֹן אֶל־הַבּוֹר וְהִנֵּה
 ל אֵין־יוֹסֵף בַּבּוֹר וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו: וַיִּשָּׁב אֶל־אֲחֵיו וַיֹּאמֶר
 31 הַגִּלְד אֵינְנוּ וְאֵנִי אֵנָה אֵנִי־כָּא: וַיִּקְחוּ אֶת־בְּתֻלַת יוֹסֵף
 32 וַיִּשְׁחֲטוּ שְׂעִיר עֲזִים וַיִּטְבְּלוּ אֶת־הַבְּתֻלָת בָּדָם: וַיִּשְׁלְחוּ
 אֶת־בְּתֻלַת הַפָּסִים וַיָּבִיאוּ" אֶל־אֲבוֹתָהֶם וַיֹּאמְרוּ זֹאת מִצְאָנוּ
 33 הַכְּרִיזָא הַבְּתֻלָת בְּנָה הוּא אִם־לֹא: וַיִּבְרַח" וַיֹּאמֶר בְּתֻלַת
 34 בְּנֵי חַיָּה" רָעָה אֶבְלָתָהוּ" טָרַף טָרַף יוֹסֵף: וַיִּקְרַע וַיַּעֲקֹב
 שְׂמֹלְתּוֹ וַיִּשָּׂם שֶׁק בְּמַתְּנָיו וַיִּתְאַבֵּל עַל־בָּנָיו וַיִּמַּס רַבִּים:
 לֵה וַיִּקְמוּ כָּד־בָּנָיו וּבְל־בְּתֻלָתּוֹ לְנַחֲמוֹ וַיִּמְאֵן לְהַתְנַחֵם וַיֹּאמֶר
 36 כִּי־אֶכְרֶד אֶל־בְּנֵי" אֶבְל" שְׂאֵלָה וַיִּקְרַע אֹהוּ אָבוֹי: וְהַמְדָּנִים
 מְכָרוּ אֹהוּ אֶל־מִצְרַיִם" לְפוֹטִיפֶל סָרְיִם פְּרָעָה שֶׁר הַטַּבָּחִים: פ

u) Sam. אליהם. v) Sam. ויפשטו. w) Cdd. Vulg. ואת כ'. x) Sam.

ויוקחו; Cd. 1. adds שדה. y) Sam. הבור. z) Sam. ריק. a) Sam. ולוט הלכים. b) Sam. נמכרנו. c) Sam. תהיה בו. d) Sam. ובשרנו. e) Ctl. 1. Vulg. Syr. Saad. אהו. f) Sam. ויביאה. g) Sam. ויברח. h) Sam. היא חיה. i) Sam. אכלהו. j) Sam. על בני. k) Sam. אביל. l) Sam. והמדינים מכרו את יוסף מצרימה.

לט 39

ויוסף היקר מצרנימה וינקנהו פוטיפר סלים פרעה שר א
 הטבחים איש מצרי מיד הישמעאלים אשר הורדהו שמה^p):
 ויהי יהוה את-יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית^q) אדניו 2
 המצרי: וירא אדניו כי יהוה אתו וכל אשר-הוא עשה 3
 יהוה מצליח בגדו: וימצא יוסף חן בעיניו^r) וישבת אתו 4
 ויפקדוהו על-ביתו וכל-יש-לו^s) נתן בגדו: ויהי מאז הפקידו^t) ה
 אתו בביתו ועל כל-אשר יש-לו ויברך יהוה את-בית המצרי
 בגלל יוסף ויהי ברבת יהוה בכל-אשר יש-לו בבית ובשדה:
 ויעזב כל-אשר-לו^u) בגד יוסף ולא-ידע אתו מאומה כי 6
 אם-הלחם אשר-הוא אוכל^v) ויהי יוסף יפה-תאר ויפה
 מראה^w): ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת-אדניו את- 7
 עיניה אל-יוסף ותאמר שכבה עמי: וימאן^x) ולאמר אל-אשת 8
 אדניו הן אדני לא-ידע אתי מה-בבית^y) וכל אשר-יש-לו
 נתן בגדיו: איננו גדול בבית הנה ממני ולא-חשד ממני 9
 מאומה כי אם-אוקד^z) באשר את-אשתו^a) ואך אעשה
 הרעה הגדלה הזאת וחטאתי לאלהים: ויהי ברבתה אל-יוסף 10
 יום^b) ולא-שמע אליה לשבב אצלה לחיות עמה: ויהי
 בתיום^c) הנה ויבא^d) הביתה לעשות מלאכתו^e) ואין איש 11
 מאנשי הבית שם בבית: ותהפשוהו בגדו^f) לאמר שכבה 12
 עמי ויעזב בגדו^g) בגדה וננס ויצא^h) החוצה: ויהי בראותה 13

p) Sam. הורדהו שם. q) Sam. בית. r) Sam. LXX. בעיני אדניו. s) Cdd. 3. Sam. וכל אשר יש לו. t) Sam. הפקד. u) Sam. omits לו.
 v) Sam. אבל. w) LXX. add *σφόδρα* (מאד). x) Sam. מאומה בביתו. y) Sam. אכל. z) Sam. אהיך. a) Sam. כיום. b) Sam. כיום. c) Sam. LXX. Vulg. Syr. add יוסף. d) Sam. adds בבית. e) Sam. בכנניו.
 f) Sam. בגדיו, and so in vv. 13, 15, 16, 18. g) Omitted in Cdd.

- 17 יָדַע כִּי בָלְתָו הוּא וַתֹּאמֶר מִה־תִּסְקַדְלִי כִּי תָבִיא אֵלָי: וַיֹּאמֶר
 אֲנֹכִי אֲשַׁלְּחֶנּוּ גְדֵי-עֹיִם מִן-הַצֹּאן וַתֹּאמֶר אִם-תִּסְקַדְנָו עַד-כֵּן
 18 עַד שְׁלַחְתֶּךָ: וַיֹּאמֶר מִה הָעֲרֹבֶנּוּ אֲשֶׁר אֶסְקַדְלָךְ" וַתֹּאמֶר
 הַהֶמְךָ" וַפְּתִילָהּ וּמִטָּה אֲשֶׁר בְּיָדָהּ וַתִּסְקַדְלָהּ וַיָּבֵא אֵלֶיהָ וַתִּסְרַח
 19 לֵאמֹר: וַתִּקַּם וַתִּלְכֵּד וַתִּסַּר צְעִיפָהּ מִעֲלֶיהָ וַתִּלְכֹּשׁ בְּגָדֶיהָ אֶל-מִטְנֵהָ:
 כ וַיִּשְׁלַח וַיְחַדְּלָהּ אֶת-גְּדֵי הָעֹיִם בְּיַד רַעְיוֹ הַעַדְלָמִי לְקַחַת
 21 הָעֲרֹבִין מִיַּד הָאִשָּׁה וְלֹא מִצֹּאֶתָּה: וַיִּשְׁאַל אֶת-דָּאנְשִׁי מִקְמָהּ" (e)
 לֵאמֹר אַתָּה הַקְּדֻשָּׁה הוּא" (f) בְּעֵינַיִם עַל-הַדְּרָךְ וַיֹּאמְרוּ לֹא-
 22 הִיָּתָה בָּהּ קְדֻשָּׁה: וַיִּשָּׁב אֶל-יְחִידָהּ וַיֹּאמֶר לֹא מִצֹּאֶתָּה
 וְגַם אֲנִישֵׁי הַמְּקִיִּם אָמְרוּ לֹא-הִיָּתָה בָּהּ קְדֻשָּׁה: וַיֹּאמֶר
 23 יְחִידָהּ תִּקַּח-לָהּ פֶּן נִהְיֶה לְבוֹ" (g) הַנָּה שְׁלַחְתִּי הַגְּדִי" (h)
 24 תָּזָה וְאִתָּה לֹא מִצֹּאֶתָּה: וַיְהִי וּבְמִשְׁלֹשׁ" (i) הַדְּשִׁים וַיִּגְדֵּר
 לְיְחִידָהּ לֵאמֹר וַנִּסְחָה תִּסְמַר בְּלִחְךָ וְגַם הַנָּה תִּסְחָה לְזִנְיֹתָיִם" (j) וַיֹּאמֶר
 כה יְחִידָהּ הַיּוֹצֵאתָ וַתִּשְׁרַף: הוּא מִיִּצְאָתָּה וְהוּא שְׁלַחְתָּה אֶל-
 הַמִּיָּה לֵאמֹר לֹאִישׁ אֲשֶׁר-אֵלֶיךָ לֹו אֲנֹכִי תָרַח וַתֹּאמֶר הַדְּרָ-
 26 נָא לְמִי הַחֶמְמָה וַתִּפְתִּילִים" (k) וְהַמִּטָּה הָאֵלֶּה: וַיִּבְרַח יְחִידָהּ
 וַיֹּאמֶר צְדָקָה מִמֶּנִּי כִּי-עַל-כֵּן לֹא-נִתְּסִיחָה לְשַׁלְּחָה בְּנִי וְלֹא-
 27 יִסַּף עוֹד לְדַעְתָּה: וַיְהִי בַעֲת לְדַעְתָּה וַהֲנֵה תֹאמִיִם" (l) בְּבִטְנָה:
 28 וַיְהִי בְּלִדְתָהּ וַתִּסְקַדְלָהּ וַתִּקַּח הַמְּלִלְדָהּ וַתִּקְשֶׁר עַל-יָדָיו שְׁנֵי
 29 לֵאמֹר זֶה יִצְאָ רֵאשִׁיטָה" (m) וַיְהִי וּבְמִקְשֵׁיב יָדָו וַתִּגְדֵּל וַיָּצֵא אֶתְיוֹ
 וַתֹּאמֶר מִה־פְּרָצָהּ עֲלֶיךָ" (n) פְּרִיז וַיִּקְרָא שְׁמוֹ" (o) פְּרִיז: וְאַחֲרַי" (p)
 ל יִצְאָ אֶתְיוֹ אֲשֶׁר עַל-יָדָו הַשְּׁנֵי וַיִּקְרָא" (q) שְׁמוֹ וַרַח ׀

a) Cdd. 2. ההן לי. b) Sam. ליד. c) Sam. החימך. ce) Sam. המקים. d) Sam. ההיא. e) Sam. נהי לבו. f) Sam. אה הגדי. g) Sam. האמיים. h) Sam. כמשלש. i) Sam. לזנים. j) Sam. ההתים והפתילים. k) Sam. ראישן. l) Sam. עלינו. m) Cdd. Sam. Syr. Saad. והקרא. n) Sam. ואחרי כן. o) Sam. והקרא. p) Sam. אה שמו. q) Sam. והקרא.

שַׁר הַטְּבָחִים^a) אֶל־בֵּית הַסֵּהר מִקִּים אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם:
 4 וַיִּפְקֹד שַׁר הַטְּבָחִים אֶת־יוֹסֵף אֹתָם וַיִּשְׂרַח אֹתָם וַיְהִיו
 יָמִים בְּמִשְׁמֵר: וַיַּחְלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלֹמוֹ בְּלֵילָה הַ
 אֶחָד אִישׁ בְּפִתְרוֹן^b) חֲלֹמוֹ הַמִּשְׁקָה וְהָאֵפָה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ
 מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֲסוּרִים בְּבַיִת הַסֵּהר: וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף
 6 בְּבֹקֶר וַיְרֹא אֹתָם וְהֵנֵם זְעָפִים: וַיִּשְׂאֵל אֶת־סְרִיסֵי פִרְעֹה
 7 אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּמִשְׁמֵר בַּיִת אֲדֹנָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ פְּנִיכֶם רָעִים
 הַיּוֹם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוֹם חֲלַמְנוּ וּפְתָר אֵין אִתּוֹ וַיֹּאמֶר
 8 אֲלֵהֶם^c) יוֹסֵף הֲלוֹא לְאֱלֹהִים פְּתָרָנִים סִפְרוּנָא לִי: וַיִּסְפֹּר
 9 שַׁר־הַמִּשְׁקִים אֶת־חֲלֹמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחִלּוּמַי^d) וְהִנֵּה־גֹפֶן
 לְפָנָי: וּבִגְפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרְיָגִים^e) וְהוּא כִפְלַחַת^f) עֲלֵתָה נְצִיחַ י
 הַבְּשִׁילוֹ^g) אֲשַׁבְּלְתִּיהָ עֲנָבִים: וְכֹס פִּרְעֹה בְּיָדִי וְאָקַח אֶת־
 11 הָעֲנָבִים וְאֲשַׁחַט אֹתָם אֶל־כּוֹס^h) פִּרְעֹה וְאַתָּן אֶת־הַכּוֹס עַל־
 12 כַּף פִּרְעֹה: וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה פְּתָרְנוֹ שְׁלֹשֶׁת הַשָּׂרְיָגִים
 13 שְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵם: בְּעוֹדוֹ שְׁלֹשֶׁת יָמִים יֵשֵׂא פִרְעֹה אֶת־
 רֹאשׁוֹ וְהִשְׁיבָה עַל־כַּףⁱ) וְנִבְחָת^j) כּוֹס־פִּרְעֹה בְּיָדוֹ כַּמִּשְׁפָּט
 הַרְאִישׁוֹן^k) אֲשֶׁר הָיִיתָ מִשְׁקָהוּ: כִּי אִם־זְכַרְתִּנִי אִתְּךָ בְּאֶשֶׁל
 14 יֵיטֵב לְךָ וְעֲשִׂיתָ־נָא עִמָּדִי חֶסֶד וְהוֹזַרְתִּנִי אֶל־פִּרְעֹה
 וְהוֹצֵאתִנִי מִן־הַבַּיִת הַזֶּה: כִּי־גָנַב גָּנַבְתִּי^l) מֵאֶרֶץ הָעֵבְרָיִם טו
 16 וְנִם־פָּה לֹא־עֲשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי־שָׂמוּ^m) אֹתִי בְּכּוֹר: וַיְרֹא
 שַׁר־הָאֵפִים כִּי־טוֹב פְּתָר וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹסֵף אַף־אֲנִי בְּחִלּוּמַיⁿ)
 17 וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סֵלִי הָרִי עַל־רֹאשִׁי: וּבִסְלָה הָעֵלְיוֹן מִכָּל מְאָבֵל
 פִּרְעֹה מְעַשָּׂה אֵפָה וְהָעוֹף^o) אֹכֵל אֹתָם^p) מִן־הַסֵּל מֵעַל רֹאשִׁי:

a) LXX. omit 'שר הטב' בית שר הטב' b) Sam. כפהרנו. c) Sam. אליהם. d) Sam. כחלמי. e) Sam. שרנים. f) Sam. כאפרחת. g) Sam. הראישוון. h) Sam. על כוס. i) Sam. ונחהה. k) Sam. הראישוון. l) Sam. גנוב נגנבתי. m) Sam. מלרע. n) Sam. כחלמי. o) LXX. add: τού οὐρανού, and so also in v. 19 (עוף השמים). p) Sam. מעל.

11 כִּי־עֹבַב בְּגֵרוֹ בְּיָדָהּ וַיִּנָּס׃^h וַתִּקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵּיתָהּ
וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹרⁱ רְאוּ תָבִיא לָנוּ אִישׁ עֲבָרִי לְצַחֵק בְּנוֹ
טוֹבָא אֵלָיו לְשָׂבָב^j עִמִּי וַאֲפָרָא בְּקִיל גְּדוֹל: וַיְהִי כִשְׁמָעוֹ
כִּי־הִרְמִיתִי^k קוֹלִי וַאֲפָרָא וַיַּעֲזֹב בְּגֵרוֹ אֶצְלָי^l וַיִּנָּס וַיֵּצֵא^m
16 הַחִוּצָה: וַתִּפֶּן בְּגֵרוֹ אֶצְלָהּ עַד־בּוֹאⁿ אֲדָנָיו אֶל־בֵּיתוֹ:
17 וַתְּדַבֵּר אֵלָיו בְּדַבְרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר בָּא אֵלַי הַעֲבֹד הָעֲבָרִי
18 אֲשֶׁר־הִבֵּאתָ לָנוּ לְצַחֵק בִּי^o: וַיְהִי כִהְרִימִי^p קוֹלִי וַאֲפָרָא
19 וַיַּעֲזֹב בְּגֵרוֹ אֶצְלִי וַיִּנָּס׃^q הַחִוּצָה: וַיְהִי כִשְׁמָעַ אֲדָנָיו אֶת־
דַּבְרֵי אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דִּבְרָה אֵלָיו לֵאמֹר בְּדַבְרִים הָאֵלֶּה עָשָׂה
כִּלִּי עֲבָדָךְ וַיַּחַר אַפּוֹ: וַיִּקַּח אֲדָנָיו יוֹסֵף אֹתוֹ וַיַּתְּנֵהוּ אֶל־
בֵּית הַסֹּהַר^r מְקוֹם אֲשֶׁר־אֲסִיבִי^s הַמֶּלֶךְ אֲסִירִים וַיְהִי־שֵׁם
21 בְּבֵית הַסֹּהַר: וַיְהִי יְהוּדָה אֶת־יוֹסֵף וְגַט אֵלָיו הִסָּד וַיִּתֵּן
22 חֲלוֹ בְּעֵינָיו שֵׁר בֵּית־הַסֹּהַר: וַיִּתֵּן שֵׁר בֵּית־הַסֹּהַר בְּיַד־יוֹסֵף^t
אֵת כָּל־הָאֲסִירִים׃^u אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֹּהַר וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם
23 הוּא הֵיחָה עֹשֶׂה: אֵין וְשֵׁר בֵּית־הַסֹּהַר רָאָה אֶת־כָּל־מְאוּמָה
בְּיָדוֹ^v כַּאֲשֶׁר יְהוּדָה אִתּוֹ וַאֲשֶׁר־הוּא^w עֹשֶׂה יְהוּדָה מְצַלִּים^x: פ

מ 40

א וַיְהִי אַחֲרַי הַדַּבְרִים הָאֵלֶּה חֲטָאוּ מִשְׁקָה מְלֹךְ־מִצְרַיִם וְהַאֲפָה
2 לְאֲדֹנָיָהם לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם^y: וַיִּקְצַף פְּרָעֹה עַל שְׁנֵי חֲרִיסָיו עַל
3 שֵׁר הַמִּשְׁקִים וְעַל שֵׁר הָאוּפִים^z: וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמֵר בֵּית

h) Cdd. Sam. LXX. add וַיֵּצֵא; Cd. 1. Vulg. omit וַיִּנָּס. i) Omitted in Cdd. 3. Vulg. Syr. j) LXX. λέγων Κοιμήθητι κ. τ. λ. k) Sam. הרמי. l) Sam. בידי. m) Omitted in Cdd. 3. Vulg. Ps.-Jon. n) Sam. בא. o) LXX add: καὶ εἶπέ μοι Κοιμήθησομαι μετὰ σοῦ, p) Sam. כהרמי. q) Cdd. 4. LXX. Syr. insert וַיֵּצֵא. r) Cd. 1. Sam. edd. 10. הסחר. s) Vid. n. t) LXX. insert τὸ δεσποτήσιον καὶ. u) Vid. n; Sam. האסורים. v) LXX. insert: πάντα γὰρ ἦν διὰ χειρὸς Ἰωσήφ. w) Cdd. 3. Sam. Syr. Vulg. וכל אשר. x) LXX. add: ἐν ταῖς χερσίν. y) Cd. 1. Vulg. Saad. omit לַמְלָךְ מִצְרַיִם. z) Sam. האפים.

9 חֲלֹמוֹ (י ואין-פותר איהם^א) לפרעה: וידבר שר המישקים את-^ב
 פרעה לאמר את-הטטאי אני מוזיר היום: פרעה קצף על-^י
 עבדיו ונתן אתו^ג במשמר בית שר הטבחים אתו ואת שר-
 האפים: ונחלמה^ד חלום בלילה אחד אני והוא איש¹¹
 כפתרון^ה חלמו חלמנו: ושם אתנו נער עבדי עבד לשר¹²
 הטבחים ונספר-לו ויפתר-לנו את-החלמתינו איש בחלמו
 פתרו^ו: והי באשר פתרו-לנו בן היה אתו השיב על בני¹³
 ואתו תלה^ז: וישלח פרעה ויקרא את-יוסף ויריאהו מן-¹⁴
 הבור ויגלה ויחלף שמלתיו ויבא אל-פרעה: ויאמר פרעה טו
 אל-יוסף חלום חלמתי ופתר אין אתו ואני שמעתי עליך
 לאמר תשמע^ח חלום לפתר אתו: וישן יוסף את-פרעה לאמר¹⁶
 בלעדי אלהים יענה^ט את-שלום פרעה: וידבר פרעה אל-¹⁷
 יוסף בחלמי הנני^י עמד על-שפת היאר: ותנה מן-היאר¹⁸
 עלה^{יא} שבע פרות בריאות בשר ויפת^כ האר ותרעינה באחי:
 ותנה שבע פרות אחרות עלות אחרת^ל בלוח ורעות האר¹⁹
 מאר ונקות^מ בשר לא-דראיתי^נ בהנה^ס בכל-ארץ מצרים לרע:
 ותבלנה הפרות הרקות והרעות את שבע הפרות הראשונות^פ^כ
 הבריאות^ס: ותבאנה אל-קרבתה^צ ולא נודע פיר-באו אל-²¹
 קרבתה^ק ומראיתו^ר רע באשר בתחלה ואי-קין^ט: וארא^ד 22

f) Sam. Syr. Saad. חלמי. g) Sam. פתר אהם. h) Sam. אל.
 i) Sam. Saad. אהם. j) Sam. ונחלם. k) Sam. כפתרנו. l) LXX.
 omit פתר — אה חלמי. m) Sam. חלא. n) Sam. ההשמע. o) Sam.
 LXX. לא יענה; vid. n. p) Sam. אה. q) Sam. והנני. r) Sam.
 עלות. s) Sam. ויפוח. t) LXX. insert: ἐξ τοῦ ποταμοῦ. u) Cdd.
 וידקח. v) Cdd. Syr. ולא ר'. w) Sam. בהן. x) Sam. הראישונות.
 y) Cdd. Sam. והבריאות. z) Sam. ותבאהן אל קרבתן. a) Sam. קרבתן.
 b) Cdd. Sam. ומראהן. c) Sam. ואקין; LXX. ἐξέγερθεις δὲ
 ἐξομύθη. d) Sam. יאראה.

18 ויען יובב ויאמר זה פתגמי שלשה הסלים שלשת ימים
 19 הם: בעידו ו שלשת ימים וישא פרעה את־ראשו מִעֲלִיד
 כ ותלה אותה על־עין^q) ואכל העיף את־בשרה מעלִיד: ונקי ו
 בנום השלישי יום הולדת^r) את־פרעה ונעש משקה לכל־עבדיו
 וישא את־ראשו ו שר המשקים ואת־ראשו שר האפים בתיד
 21 עבדיו: ונשב את־שר המשקים על־משקו ונתן חבים^s) על־
 22 בף פרעה: ואת שר האפים תלה^t) באשר פתח להם יוסף:
 23 ולא זכר שר־המשקים את־יובב וישקחהו: פ

מ"א 41

א ונקי מקון שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על־היאר:
 2 והנה מן־היאר עלה^u) שבע פרות יפות מרעה ובריאת^v) בשר
 3 ותרעינה^w) באחו: והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן
 מן־היאר רעות מרעה ודקה^x) בשר ותעמדנה אצל הפרות
 1 על־שפת היאר: ותאכלנה הפרות רעות המרעה ודקה^y)
 הכשר את שבע הפרות יפות^z) המרעה והבריאת^a) ויקון^b)
 ה פרעה: ויישן ונתלם שנית והנה ו שבע שבלים עלות
 6 בקנה אחד בריאת וטובה^c): והנה שבע שבלים דקה
 7 ושרופת^d) קדים צמחות אחריהן: ותבלענה השבלים
 הדקות את שבע השבלים הבריאות והמלאות^e) ויקון פרעה
 8 והנה חלום: ונקי בכקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את־
 בל־תרסמי מצרים ואת־כל־חכמיה ויספר פרעה להם את־

q) Sam. ותלא אהך על העין. r) Sam. הולדת. s) Sam. את חבים.

t) Sam. תלה. u) Sam. עלות. v) Sam. יבריאות. w) Sam. ותריענה, and so in v. 15. x) Cdd. 3. Sam. ורקות. y) Cdd. 5. Sam. ורקות.

z) Sam. יפות. a) Sam. יהבריאות. b) Sam. ויקון, and so in v. 7.

c) Sam. וטובה. d) Sam. ושריפות, and so in v. 23. e) Sam. והמליאות.

36 כָּרַתְתָּהּ גֵר־פְּרָעָה אֶכְלֵ בְּעָרִים וְשָׁמְרוּ^e): וְהָיָה הָאֵבֶל לְפָקֶדוֹן
 לְאָרֶץ לְשֹׁבְעֵי שְׁנֵי הָרָעִב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה^d בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא־
 37 תִּכְרַתְתָּהּ הָאֶרֶץ בְּרָעִב: וַיִּטֹּב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פְרָעָה וּבְעֵינֵי כָל־^e
 38 עַבְדָּיו: וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל־עַבְדָּיו הִנְמַצָּא בָּזֶה אִישׁ^f אֲשֶׁר
 39 רוּחַ אֱלֹהִים בּוֹ: וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל־יוֹסֵף אֶחָדְכִי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים
 40 אֹתְךָ^g אֶת־כָּל־נְאֻת אִוְדְנְכִין וְחָכָם בְּמֹד: אֵצֶחַ תִּהְיֶינָה עַל־^h
 41 בֵּיתִי וְעַל־סִיד: יִשָּׁק כָּל־עַמִּי בֶן־חַמְסָא אֲנִיגֵל מִמֶּנּוּ: וַיֹּאמֶר
 42 פְּרָעָה אֶל־יוֹסֵף רָאֵה נָתַתִּי אֶתְךָ עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:
 43 וְיִסֶּר פְּרָעָה אֶת־טַבְעוֹתָיו מֵעַל יָדָיו וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל־יַד יוֹסֵף
 44 וַיִּלְבָּשׂ אֹתוֹ בְּגָדֵי־שֵׁשׁ וַיַּשֶּׂם רֶבֶד הַזָּהָבⁱ עַל־צוּאָרוֹ: וַיִּרְכַּב
 45 אֹתוֹ בְּמִדְרָגְתָּהּ הַמִּשְׁעָה אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּקְרָאוּ^j לְפָנָיו אֲבָהָה וְנָתִין^k
 46 אֹתוֹ עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיֹּאמֶר פְּרָעָה אֶל־יוֹסֵף אֲנִי פְרָעָה
 47 וּבְלָעֲדִיד לֹא־יָרִים אִישׁ אֶת־יָדוֹ וְאֶת־רִגְלוֹ בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:
 48 וַיִּקְרָא פְרָעָה שְׁמֵי־יוֹסֵף צַפְנָת פַּעֲנָה^k וַיִּתֵּן־לוֹ אֶת־אֲסֻנַּת בַּת־^l
 49 פּוֹטִי פָרַע בְּתוֹן אֵן^l לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל־אֶרֶץ^m מִצְרַיִםⁿ):
 50 וַיֹּסֶף בֶּן־שְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּעֵמְדוֹ לִבְנֵי פְרָעָה מְלֻךְ־מִצְרַיִם
 51 וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלִּפְנֵי פְרָעָה וַיַּעֲבֹר בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם: וַתַּעַשׂ^o
 52 הָאָרֶץ בְּשִׁבְעֵי שְׁנֵי הַשָּׁבָע לְקַמְצִים: וַיִּקְבָּץ אֶת־כָּל־אֵבֶל^o
 53 שְׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיָה בְּאֶרֶץ^p מִצְרַיִם וַיִּתֵּן־אֵבֶל בְּעָרִים אֵבֶל
 54 שִׁחַח־הָעִיר אֲשֶׁר סָבִיבָתֶיהָ נָתַן בְּתוֹבָה: וַיִּצְלַח יוֹסֵף כָּר
 55 בְּחֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי־חָדַל לְסַפֵּר בִּי־אֵין מִסְפָּר:
 56 וְלִיוֹסֵף יָלַד^q שְׁנֵי בָנִים בְּטַרְסִים תְּבֹא שְׁנַת הָרָעִב אֲשֶׁר יִלְדֶה־^r

e) Sam. ישמרו. d) Sam. ההינה. e) Omitted by Cdd. 8. Syr. Onk. f) Cd. 1. Saad. איש נבון. g) Sam. אחך. h) Sam. רכיד זהב. i) Cdd. 3. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. ויקרא. j) Sam. ונתן. k) Sam. צפניהי פענה. l) Sam. פוטיפרע כהנאן, and so in v. 50. m) Cdd. 4. Syr. Saad. בכל ארץ. n) LXX. omit—מצרים ויצא. o) Sam. האבל. p) Sam. ויקבץ אשר היה השבע בארץ. q) למד. r) קמוצה; Sam. ילדו.

בחלמי ונהנה ו שבע שבבים עלת^e) בקנה אחד מלאת וטבות^f):
 23 ונהנה שבע שבבים צנמי^g) דקית שדפית^h) קדים צמחות
 21 אחריהםⁱ): וחבלען^j) השבבים הדקת^k) את שבע השבבים
 כה הטבות^l) ואמר אל-החרטמים ואין מגיד לי: ויאמר יוסף
 אל-פרעה תלום פרעה אחד הוא את אשר האלהים עשה
 26 הגיד^m) לפרעה: שבע פרתⁿ) הטבת שבע שנים הנה ושבע
 27 השבבים הטבת שבע שנים הנה תלום אחד הוא: ושבע
 הפרות הבקית והרעת העלת^o) אחריהן שבע שנים הנה
 ושבע השבבים הרקות^p) שדפית^q) הקדים והיו שבע שני רעב:
 28 הוא הדבר אשר דברתי אל-פרעה אשר^r) האלהים עשה
 29 הראה את-פרעה: הנה שבע שנים באות שבע גדול ככל-
 ל ארץ מצרים: וקמו שבע שני רעב אחריהן ונטבה כל-
 31 השבע בארץ מצרים וכלה הרעב את-הארץ: ולא יודע
 השבע בארץ מפני הרעב שהוא אחריהן^s) כי-כבר הוא מאד:
 32 ועל השנות^t) החלום אל-פרעה פעמים פינכון הדבר מעם
 33 האלהים וממתר האלהים לעשתו^u): ועשה ירא^v) פרעה איש
 31 נכון וחסד וישיחהו^w) על-ארץ מצרים: ועשה^x) פרעה ויפקד
 פקדים על-הארץ ויחיש^y) את-ארץ מצרים בשבע שני השבע:
 לה ויקבצו^z) את-כל-אבל^a) השנים הטבות הבאת^b) האלה ויצברו

e) Sam. עלה. f) Sam. מליאות וטבות. g) Sam. צנימות; omitted by LXX. Vulg. h) Cdd. Sam. ושריפות. i) Cdd. Sam. אחריהן. j) Sam. וחבלענה. k) Sam. הדקת; LXX. add: *zai éremóq thogot*. l) Sam. הטבות, and so twice in v. 26. m) Sam. אגיד. n) Sam. פרות. o) Sam. והרעת העלות; LXX. omit הרעה. p) Sam. הדקית. q) Cdd. 3. Sam. LXX. Vulg. ושריפות. r) Cdd. Sam. את אשר. s) Sam. 1. LXX. Syr. ויחמשן. t) Sam. ויעלה שניה. u) Sam. לעשתו. v) Sam. יראה לו. w) Sam. וישיחהו. x) Sam. ויעש. y) Sam. ויחיש; Cd. 1. LXX. Syr. ויחמשן. z) Sam. ויקבץ. a) Sam. adds שבע. b) Sam. הטבות הבאות.

7 וַיִּבְאֵל אֶת־יֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוֶה־לוֹ אַפְסֹס אֶרְצָהּ: וַיֵּרָא יוֹסֵף
 אֶת־אֶחָיו וַיִּבְכְּם וַיִּתְנַבֵּר אֲלֵיהֶם וַיִּדְבַר אֲתָם קְשׁוֹת וַיֹּאמֶר
 8 אֲלֵהֶם^m) מֵאֵין בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ מִמִּצְרַיִם בָּנֵינוּ לְשִׁבְר־אֶבֶל: וַיִּבְרַח
 9 יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וְהֵם לֹא הִבְרָהוּⁿ): וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֻמוֹת
 אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִרְגְּלִים אַתֶּם לָרְאוֹת אֶת־עֲרֹנֹתִי
 הָאָרֶץ בָּאתֶם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו^o) לֹא אֲדֹנָי נַעֲבָדֶיךָ^p) בָּאֵי לְשִׁבְר־
 11 אֶבֶל: בָּלָנוּ בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד נִגְהַנוּ^q) בְּנִים אֲנַחְנוּ לֹא־הָיוּ עֲבָדֶיךָ
 12 מִרְגְּלִים: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא כִי־עֲרֹנֹת הָאָרֶץ בָּאתֶם לָרְאוֹת:
 13 וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי עֲבָדֶיךָ אַחִים ו אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ־אֶחָד
 בָּאָרֶץ בָּנֵינוּ וְהִנֵּה הַקִּטָּן אֶת־אֲבִינוּ הַיּוֹם^r) וְהָאֶחָד אֲנִינוּ:
 14 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם^s) לֹא־אֶמַר מִרְגְּלִים
 אַתֶּם: בְּזֹאת הִבְהַנְנוּ חַי פְּרַעֲהוּ אִם־תִּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם־בְּקוֹא טו
 אַחֵיכֶם הַקִּטָּן הִנֵּה: שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֶת־אֲחֵיכֶם
 16 וְאֵת־לְבָבוֹ וַיִּבְחַטְנוּ דְבָרֵיכֶם הַאֲמִית אֲתֶכֶם וְאִם־לֹא הָיָה
 17 פְּרַעֲהוּ כִּי מִרְגְּלִים אַתֶּם): וַיִּצְאֶסְף אֶת־כָּל־מִשְׁמֶר שְׁלֹשָׁת
 15 יָמִים: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בְּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עָשׂוּ וְהָיוּ
 19 אֶת־הָאֲחֵיכֶם אֲנִי יֵרָא: אִם־בְּנִים אַתֶּם אֲחֵיכֶם אֶחָד^t) וְאֶסְרֶה
 בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶּם וְאַתֶּם לָבוֹ הִבִּיאוּ שִׁבְר־^u) רַעֲבִין בְּתֵיכֶם:
 וְאֶת־אֲחֵיכֶם הַקִּטָּן הִבִּיאוּ^v) אֵלָי וַאֲנִינוּ דְבָרֵיכֶם וְלֹא תִמְוֶהוּ^x) כֹּ
 21 וַעֲשִׂי־כֵן: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחָיו אֶבֶל אֲשֶׁמִּים ו אֲנַחְנוּ עַל־
 אַחֵינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת^y) נַפְשׁוֹ כִּהִתְחַנְנוּ אֵלָינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ
 22 עַל־כֵּן בָּאָה אֵלָינוּ^z) הַצָּרָה הַזֹּאת: וַעֲנִן רְאוּבֵן אֲתָם לֹא־מָר

m) Sam. אליהם, and so in vv. 9, 12, 14, 15, 21 twice, 36. n) Sam. הכירה. o) Omitted in Cdd. 3. LXX. Vulg. Syr. p) Sam. עבדיך. q) Sam. אנחנו. r) Omitted by Cd. 1: Vulg. s) Sam. אליכם. t) Sam. adds וְאִם־בְּנֵי אִישׁ אֶחָד אֲנִינוּ וְאִם־אֶחָד אֲנִינוּ וְאִם־אֶחָד אֲנִינוּ. u) Sam. adds וְאִם־בְּנֵי אִישׁ אֶחָד אֲנִינוּ וְאִם־אֶחָד אֲנִינוּ. v) Sam. והביאו את שבר. w) Sam. תביאן. x) Sam. תמיהו. y) Cd. 1. Sam. בצרת. z) Sam. עלינו כל.

51 לו אָסַנְתָּ בְּחַדְפֵיטִי פָרַע כְּהֵן אֵין: וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שְׁמֹ" (הַבְּבִיר מִנְטָה כִּי־נִשְׁטֵי אֱלֹהִים אֶת־בְּל־עֲמִלּוֹ) וְאֵת כָּל־בֵּית
 52 אָבִיו: וְאֵת שְׁמֵי הַשְּׁנַי הָרָא אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרִיטֵי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ
 53 עֲנִי: וְהַבְּלִיטָה¹) שִׁבְעֵי שְׁנַי הַשְּׁבַע אֲשֶׁר הָיָה²) בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:
 54 וְהַחֲלִיטָה³) שִׁבְעֵי שְׁנַי הַרְעֵב לָבִיא בְּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיְהִי
 נָה רָעֵב⁴) בְּכָל־הָאֲרָצוֹת וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לֶחֶם: וַתִּרְעֵב
 כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־פַּרְעֹה לֵאמֹר וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה
 56 לְכֹל־מִצְרַיִם לְבִי אֶל־יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֹאמַר⁵) לָכֵם הֲעִשִׂי⁶): וַתִּרְעֵב
 הָיָה עַל כָּל־פְּנֵי⁷) הָאֶרֶץ וַיִּפְתַּח יוֹסֵף אֶת־בְּל־אֲשֶׁר בָּהֶם
 57 וַיִּשְׁבֶּר⁸) לַמִּצְרַיִם וַיַּחֲזֹק הַרְעֵב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם⁹): וְכָל־הָאֶרֶץ¹⁰)
 בָּאִי מִצְרַיִם לְשִׁבֶר אֶל־יוֹסֵף כִּי־חָזַק הַרְעֵב בְּכָל־הָאֶרֶץ¹¹):

מב 12

א וַיִּבְרָא יַעֲקֹב בִּי וַיִּשְׁשָׁבֶר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו¹²) לֵמַח
 2 תִּתְקַרְאוּ¹³): וַיֹּאמֶר הַנְּחָה¹⁴) שְׁמַעְתִּי בִּי וַיִּשְׁשָׁבֶר בְּמִצְרַיִם חֲדָר
 3־לְשָׁמָה וַיִּשְׁבְּרוּ־לָנוּ מִלְּטָם וַנְּחַתָּה וְלֹא נָמוּת: וַיִּרְדּוּ אַחֲרֵי־יוֹסֵף
 1 עֲשָׂתָה לְשִׁבֶר בָּר מִמִּצְרַיִם¹⁵): וְאֶת־בְּנֵי־מִן אֶחָי יוֹסֵף לֹא־שָׁמַח
 הַיַּעֲקֹב אֶת־דַּחְתּוֹ בִּי אָמַר פֶּן־יִקְרָאֵנִי אֶסּוֹן: וַיְבָאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
 6 לְשִׁבֶר בְּחֹדֶף הַבָּאִים כִּי־הָיָה¹⁶) הַרְעֵב בְּאֶרֶץ כְּנַעַן: וַיִּוֹסֵף
 הוּא הַשְּׁלֵיט עַל־הָאֶרֶץ הוּא¹⁷) הַמִּשְׁבִּיר¹⁸) לְכָל־עַם¹⁹) הָאֶרֶץ

r) Cdd. 4. Sam. omit אַח. s) Sam. omits כָּל. t) Sam. והבלנה. u) Cdd. Sam. הוּא. v) Sam. והחלנה. w) Sam. הרעב. x) Cdd. 5. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. וַיֹּאמֶר יוֹסֵף. y) Sam. העשתי; Cd. 1. עשו. z) Cdd. Sam. כל. על פני כל. a) Sam. בר ושביר. b) LXX. omit מצרים—וידוק. c) Sam. הארצות. d) Cd. 1. Syr. add מצרים. e) Sam. אל בני. f) Sam. אחיראו. g) Sam. אני. h) Cdd. mult. Vulg. במצרים. i) Cdd. 4. Syr. חזק. j) Cdd. 3. Sam. Vulg. Syr. Saad. והוא. k) Cd. 1. Onk. Vulg. supply בָּר. l) Sam. העם לכל.

בְּנִימָן תִּקְחוּ עָלַי הֵנוּ בְּלָנָה׃ וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל-אָבִיו לֵאמֹר 37
 אֶת-שְׁנֵי בְנֵי תַמִּית אִם-לֹא אֲבִיאֲנֹו אֵלָיְךָ תִּנָּה אִתּוֹ עַל-יָדַי
 וְאֲנִי אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלָיְךָ׃ וַיֹּאמֶר לֹא-יִגְדֹּד בְּנֵי עַמְבֶּם בִּי-אֶחָיו 38
 מֵת וְהוּא לְבָדוֹ נִשְׂאָר וּקְרָאָהוּ אִסּוֹן בְּדָרְךָ אֲשֶׁר תִּלְבֹּד-בָּהּ
 וְהוֹרְדֹתֶם אֶת-שְׂבִיבֹתַי בְּגִזּוֹן שְׂאוּלָה^{p)}׃

מג 43

וְהִרְעֵב בְּבֶד בְּאֶרֶץ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר בָּלוּ לֵאכֹל אֶת-הַשֶּׁבֶר אֲשֶׁר 2
 הָבִיאוּ מִמִּצְרָיִם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַבְרָהָם שׁוּבוּ^{q)} שְׁכְרוּ-לָנֹו
 מִעֵט-אֶבֶל׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוֹדָה לֵאמֹר הָעֵד הָעֵד^{r)} בְּנֵי הָאִישׁ^{s)} 3
 לֵאמֹר לֹא-תִרְאוּ פָנַי בְּלִטִּי אֲחֵיכֶם^{t)} אֲתָבָם׃ אִם-יִשְׁתֶּה מִשְׁלַח 4
 אֶת-אֶחָיו אֲתַנּוּ גִרְדָּה וְנִשְׁבַּרְהָ לָהּ אֶבֶל׃ וְאִם-אֵינָהּ מִשְׁלַח 5
 לֹא יִגְדֹּד בִּי-הָאִישׁ אָמַר אֵלָיו לֹא-תִרְאוּ פָנַי בְּלִטִּי אֲחֵיכֶם
 אֲתָבָם׃ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמַה חִרְעַתֶּם לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ 6
 הָעֵד לָבָם אֵת׃ וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל^{u)} שְׂאֵל-הָאִישׁ לָנֹו וְלִמְוֹלְדֹתָיו 7
 לֵאמֹר הָעוֹד אַבְיָבָם הִלְ תִּגַּשׁ לָבָם אֵה וְנִגַּד-לוֹ^{v)} עַל-פִּי
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַיְדוּעִ^{w)} גִּבְעָ פִי יֹאמֶר הוֹרִידוּ אֶת-אֲחֵיכֶם׃
 וַיֹּאמֶר יְהוֹדָה אֶל-יִשְׂרָאֵל אָבִיו שְׁלַחָה^{x)} הַגַּעַר אִתִּי וְנִקְוָה 8
 וְנִלְבָּה וְנִחַיָּה וְלֹא נָמוּת גַּם-אֲנַחְנוּ גַם-אַתָּה גַם-טַפְנוּ^{y)}׃
 אֲנָכִי אֲעַרְבֶנּוּ מִיָּדִי^{z)} תִּבְקָשְׁנוּ אִם-לֹא תִבְיָאתִיו^{a)} אֵלָיְךָ וְהַצַּנְתִּיו 9
 לְפָנֶיךָ וְחַטָּאתִי לָהּ^{b)} כָּל-הַיָּמִים׃ כִּי לֹלֵא הַתְּמַהֲמַהֲנוּ^{c)} י
 כִּי-עַתָּה שָׁבְנוּ וְהָ פַעַמִּים׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם^{d)} יִשְׂרָאֵל אַבְיָהֶם 11

p) Sam. ביאגון שאלה. q) Sam. שובו. r) Sam. העיד. s) LXX. add: ὁ χύριος τῆς γῆς. t) LXX. add הקטן. u) Sam. שאל. v) Sam. ונגיד לו. w) Sam. הידוע. x) Sam. שלח. y) Cdd. mult. טפינו. z) Cd. 1. Saad. ומידי. a) Sam. הבאתיו. b) Cdd. 3. Syr. Onk. ed 1. and ch. 44: 32 לאבי. c) Sam. לו לא. d) Sam. אליהם, and so in vv. 23, 34.

תלוא אִמְרָתִי^א) אֲלֵיכֶם וְלֵאמֹר אֶל־תִּחַטְּאוּ בְּגֹד וְלֹא שְׁמַעְתֶּם
 23 וְגַם־דָּמּוּ הַגָּה גִדְרָשׁ: וְהֵם לֹא גִדְעוּ כִּי שָׁמַע יוֹכָף כִּי הַפְּלִיז
 24 בְּיַנְתָּם: וַיֵּסֶב מַעֲלֵיכֶם וַיִּבְדָּה וַיֵּשֶׁב אֱלֹהִים וַיִּדְבַר אֱלֹהִים
 בַּה וַיִּקַּח מֵאִפְסֵם אֶת־שִׁמְעוֹן וַיֵּאָסֶר אֹתוֹ לְעֵינֵיכֶם: וַיִּצּוּ יוֹסֵף
 וַיִּמְלֵא אֶת־קְלֵיכֶם כֶּרֶךְ וְלִהְיִיב בַּסְּפִיחִים^ב) אִישׁ אֶל־שִׁקּוֹ^ג) וְלִתְת
 26 לָהֶם צִדָּה לְדַרְדַּר וַיַּעַשׂ^ד) לָהֶם בָּן: וַיִּשְׁאֵל אֶת־שִׁבְרֵם עַל־
 27 הַמְדִירֵיכֶם וַיִּלְכוּ מִיָּסֶם: וַיִּפְתַּח הָאָחֵר אֶת־שִׁקּוֹ לְתֵת מִסְּפוּא^ה)
 לְחִמְרוֹ בַּמָּלֶן וַיֵּרֶא אֶת־בְּסָפוֹ וְהִנֵּה־הוּא בְּפִי אִמְתִּחְתּוֹ:
 28 וַיֵּאמֶר אֶל־אָחָיו הַיֹּשֵׁב בְּסָפִי וְגַם הַגָּה^ו) בְּאִמְתִּחְתִּי וַיִּצָּא
 לָבֶם וַיַּחֲדְדוּ אִישׁ אֶל־אָחָיו^ז) לֵאמֹר מַה־נֹּאֶת עָשִׂה אֱלֹהִים
 29 לָנוּ: וַיִּבְאֵי אֶל־יַעֲקֹב אֲבֵיהֶם אֶרְצָה בְּנַעַן וַיַּגִּידוּ^ח) לוֹ אֵת
 ל כַּל־הַקְרָת^ט) אֲתֶם לֵאמֹר: דְּבַר הָאִישׁ אֲדַעֵי הָאָרֶץ אֲסִנּוּ קִשְׁיֹת
 31 וַיִּתֵּן אֹתָנִי^י) בְּמִרְגְּלִים אֶת־הָאָרֶץ: וַיֵּאמֶר אֲלֵינוּ בָנִים אֲנַחֲנו
 32 לֹא הָיִינוּ מִרְגְּלִים: שְׁנַיִם־עָשָׂר אֲנַחֲנו אֲחִים^כ) בְּנֵי אָבִינוּ
 33 הָאָחֵר^י) אֵינָנו וְהַקָּטָן הַיּוֹם אֶת־אָבִינוּ בְּאָרֶץ בְּנַעַן: וַיֵּאמֶר
 אֲלֵינוּ הָאִישׁ אֲדַעֵי הָאָרֶץ בְּנֹאֶת אֲדַעֵי כִּי בָנִים אַתֶּם אֲחֵיכֶם
 34 הָאָחֵר הַנְּיָחוּ אִפְּנִי וְאֶת־רַעְיוֹן בְּתִיבֶם קָחִי וְלָכוּ: וְהִבִּיאִי
 אֶת־אֲחֵיכֶם תַּבְּטֹן אֲלֵי וְאֲדַעֵי כִּי לֹא מִרְגְּלִים אַתֶּם כִּי
 לַה בָּנִים אַתֶּם אֶת־אֲחֵיכֶם^כ) אֲתֵן לָבֶם וְאֶת־הָאָרֶץ תִּסְתַּחֲרוּ: וַיְהִי^ל)
 חֵם מִרִּיקִים שִׁקְנֵהֶם וְהִנֵּה־אִישׁ צִוּר־בְּסָפוֹ בְּשִׁקּוֹ וַיִּרְאֵהוּ
 36 אֶת־צִרְרוֹת בְּסִפְיָהֶם תַּמָּה^מ) וַאֲבִיָּהֶם וַיִּירָאֵי: וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים
 יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֲתִי שְׁבַלְתֶּם יוֹסֵף אֵינָנו וְשִׁמְעוֹן אֵינָנו וְאֶת־

a) Sam. דברהי. b) Sam. אח כספיהם. c) Sam. על ספי. d) Cd.
 1. Vulg. Syr. ויעשו. e) Sam. מספה. f) Sam. inserta הוא. g) Sam.
 על א. h) Sam. ויגדו. i) Sam. בל הקרות. j) LXX. add *ἐν γυλάξῃ*,
 doubtless a mere gloss. k) Sam. אנחנו אחים. l) Cdd. 2. Sam.
 Syr. והאחר. m) Cdd. 4. LXX. Syr. Vulg. Saad. 'אח א' n) Sam.
 היה. o) Sam. הם.

משמון באמתה תילכם בספקכם בא אלי ויוצא אלהם אתה שמעון:
 ויבא האיש את האנשים ביתה יוסף^a) ונתן מלים וירחצו
 רגליהם ונתן מספוא^b) לתמריהם: ויבינו את המנהגה עד-כה
 בוא^c) יוסף בצחרים כי שמעו כי-שם יאכלו להם: ויבא 26
 יוסף תבינה ויביאו^d) לו את המנהגה אשר-בנדם הביתה
 וישתחו-לו^e) ארצה: וישאל להם לשלום ויאמר השלום 27
 אביכם הנקן אשר אמרתם העודנו^f) חי: ויאמרו שלום לעבדך 28
 לאבינו עודנו חי^g) ונקרו וישתחו^h): וישא עיניו וירא את- 29
 בנימין אחיו בן-אמו ויאמר הנה אחיכם הקטן אשר אמרתם
 אלי ויאמר אל-הים יחנה בני: וימחר יוסף כי-יבאמרו רחמי ל 30
 אל-אחיוⁱ) ויבקש לבבות ויבא החדרה^j) ויבך שמה^k): וירחץ 31
 פניו ויצא ויהאפק ויאמר שימו להם: ושימו^l) לו לבדו 32
 ולהם לבדם ולמצרים האבלים אתו לבדם כי לא יוכלון
 המצרים לאכל את-העברים להם כיתועבה הוא למצרים:
 וישבו לפניו הבכר בבכרתו^m) והצעיר בצערתוⁿ) ויתמחו 33
 האנשים איש אל-רעהו^o): וישא משאת מאת פניו אלהם 34
 ותרב משאת בנימן ממשאת כלם חמש ידות וישתו
 וישפרו עמו:

מד 44

ויוצו את-אשר על-ביתו לאמר מלא את-אמתחת האנשים א
 אבל באשר יוכלון שאת ושום כסף-איש כפי אמתחתו:
 ואת-גיביעי גביע הכסף תשים כפי אמתחת הקטן ואת 2

a) LXX. omit יוסף — יובא. b) Sam. מספה. c) Sam. בא.
 d) עודנו. e) Cdd. LXX. Vulg. add אפים. f) Sam. רגוש.
 g) Sam. and LXX. insert ויאמר ברוך הוהא לאלהים. h) So
 rightly Sam. and 'q. V. D. H. וישתחו. i) Sam. על א'. j) Sam.
 ההביר ככירתו. k) Sam. שם. l) Sam. וישמו. m) Sam. על ר'.
 n) Sam. כצעירתו. o) Sam. על ר'.

אֲבָרְךָ וְאִפְיָא נְאֻתָּ עֵשִׂי קָרוּ מְזַמְרֵת הָאֲרִיץ בְּכַלְיָכֶם וְהוֹרִירוּ
 לְאִישׁ מְנַחָה מַעֲט צָרִי וּמַעֲט דְבִשׁ נִבְאָת (וְלֹט^e) בְּטָנִים
 12 וְיִשְׁקִידִים^f): וּבִסְפָּר מִשְׁנֵה קַחוּ בְּיָדְכֶם וְאֶת־חֶכְמְךָ תְּמוּשֵׁב בְּפִי
 13 אֲמַתְּחֵתִיכֶם תְּשִׁיבוּ בְּיָדְכֶם אוֹתִי מִשְׁנֵה הִיא^g): וְאֶת־אֲחֻסְכֶם
 14 קָחוּ וְקוּמוּ שִׁיבוּ^h) אֶל הָאִישׁ: וְאֵל שְׂדֵיⁱ) וְתֵן לָבֶם רַחֲמִים
 לְפָנֵי הָאִישׁ וְשִׁלְה לָבֶם אֶת־אֲחֻסְכֶם אַחֲרָי^j) וְאֶת־בְּנֵימִין וְאִנִּי
 טו כְּאִשֶׁר שְׂבַלְתִּי שְׂבַלְתִּי: וְקַחְו הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמְּנַחָה תּוֹאֵת
 (וּמִשְׁנֵה^k) -בְּסָפָר^l) הִקְחוּ בְּיָדְכֶם וְאֶת־בְּנֵימִין וְנִלְמִי וְנִדְרוּ מִצְלוֹם^m)
 16 וְנַעֲמְדוּ לְפָנֵי יוֹסֵף: וְנִרְא יוֹסֵף אֶתְּכֶם אֶת־"בְּנֵימִין"ⁿ) וַיֹּאמֶר
 לְאִשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ הִבֵּא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבְּנוֹתָה וְיִשְׁבַח טָבַח וְהִבֵּן
 17 כִּי אֲתִי וְאֶבְלֹו הָאֲנָשִׁים בְּצֹהֲרוֹם: וְנַעֲשֵׂ הָאִישׁ כְּאִשֶׁר אָמַר
 18 יוֹסֵף וַיִּבֵּא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף: וַיִּרְאֵי הָאֲנָשִׁים
 כִּי הוֹכֵאֵי בֵּית^o) יוֹסֵף וַיֹּאמְרוּ עַל־דְּבַר חֶכְמְךָ תִּשָּׁב^p)
 בְּאֲמַתְּחֵתִינוּ בַּתְּחִלָּה אֲנַחְנוּ מוֹכְאִים לְהַתְגַּלֵּל עֲלֵינוּ וְלָהֲתַנְפֵּל
 19 עֲלֵינוּ וְלָקַחְתָּ^q) אֶתְנוּ לְעִבְדִים וְאֶת־חַמְרֵינוּ: וַיַּגִּישׁוּ אֶל־הָאִישׁ
 כ אִשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף וַיַּדְבְּרוּ אֵלָיו פֶּתַח הַבַּיִת: וַיֹּאמְרוּ^r) כִּי
 21 אֲדַעַי יָרַד וְנִדְרֵנוּ בַּתְּחִלָּה לְשִׁבְר־אֶבֶל: וַיְהִי כִּי־בָאוּ אֶל־הַפְּלֹן
 (וַנִּפְתַּחְתָּ^s) אֶת־אֲמַתְּחֵתֵנוּ וְהִנֵּה בְּכַף־אִישׁ בְּפִי אֲמַתְּחֵתוֹ כִּסְפֵנוּ
 22 כְּמִשְׁקָלוֹ וְנִשָּׁב^t) אֵתִי בְּיָדֵנוּ^v): וּבִסְפָּר אַחֲרֵי הוֹבְדֵנוּ^w) בְּיָדֵנוּ^x)
 23 לְשִׁבְר־אֶבֶל לֹא^y) יִדְעֵנוּ מִי־שָׂם כִּסְפֵנוּ בְּאֲמַתְּחֵתֵנוּ: וַיֹּאמֶר
 שְׁלוֹם לָבֶם אֶל־תִּירְאוּ אֵלֵהֶיכֶם וְאֵלֵהֶי אֲבִיכֶם^z) נָתַן לָבֶם

e) Sam. ולוט. f) Sam. וישקידים. g) Sam. משנא היא. The Masorites do not point here הוא. h) Cdd. Sam. Syr. Vulg. Saad. וישבו. i) LXX. ὁ δὲ θεὸς μου. j) Sam. האחר. k) Cdd. 2S read וּמִשְׁנֵה, but vid. n. on v. 12. l) Cd. 1 הבכף. m) Cdd. Sam. מצרימה. n) Sam. וזה. o) LXX. add τὸν ὁμοιωτήριον. p) Sam. ביה. q) Sam. המושב. r) Sam. לקחה. s) Cdd. 2. Syr. supply אליו. t) Sam. ונפתח. u) Sam. ונשיב. v) Cdd. LXX. בידנו. w) Sam. לקחנו. x) Cdd. בידנו. y) Cdd. Saad. ולא. z) Cdd. 2. Sam. LXX. אבהיכם.

17 לְאֲדָנָי נִם-אֲנַחְנוּ גַם אֲשֶׁר-נִמְצָא הַגִּבְעֵי בְיָדוֹ: וַיֹּאמֶר 17
 הַלְיָלָה לִי מַעֲשׂוֹת זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגִּבְעֵי בְיָדוֹ הוּא
 וְהִירָה לִי עֶבֶד וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל-אָבִיכֶם: ׀
 18 וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוֹדָה וַיֹּאמֶר בִּי אָדֹנָי יְדַבֵּר-נָא עִבְדְּךָ דָּבָר 18
 בְּאָזְנֵי אָדֹנָי וְאֶל-יְהוָה אִפְתָּה בְּעִבְדְּךָ כִּי בָמֶנֶה בְּפָרְעָה: אָדֹנָי 19
 שְׂאֵל אֶת-עִבְדְּךָ לֵאמֹר הַיֵּשׁ-לָכֶם אֵב אוֹ-אֶח: וַיֹּאמֶר אֶל- 20
 אָדֹנָי יֵשׁ-לָנוּ אֵב זָקֵן וְגֵר^h) וְקָנִים קָטָן וְאַחֵינוּⁱ) מִתּוֹ וַיִּתֵּר הָהוּא
 לְבָדוֹ לְאָמֹ וְאָבִיו אַחָבִי: וַתֹּאמֶר אֶל-עִבְדְּךָ הוֹרְדֵהוּ^j) אֵלָי 21
 וְאַשְׁמָחָה עֵינֵי עָלָיו: וַיֹּאמֶר אֶל-אָדֹנָי לֹא-יִוָּבֵל הַנֶּגַע לְעֵבֶד 22
 אֶת אָבִיו וְעֵבֶד אֶת-אָבִיו וְמֵת: וַתֹּאמֶר אֶל-עִבְדְּךָ אִם-לֹא 23
 יִרְדֵּה אֲחֵיכֶם הַקָּטָן אֲתִכֶּם לֹא תִסְפֹּן^k) לְרָצוֹת פְּנֵי: וַיְהִי כִּי 24
 עָלִינוּ אֶל-עִבְדְּךָ אָבִי^l) וַנִּגְדֵּ-לֹו^m) אֶת דְּבָרֵי אָדֹנָי: וַיֹּאמֶר אָבִינוּ כֹּה 25
 שָׁבוּⁿ) שְׁבָרוּ-לָנוּ מַעַט-אֶבֶל: וַיֹּאמֶר^o) לֹא נִוָּבֵל לְרִדְתָּ אִם-יֵשׁ 26
 אֲחֵינוּ הַקָּטָן אֲתֵנוּ וַיְבָרְכֵנוּ כִּי-לֹא נִוָּבֵל לְרָאוֹת פְּנֵי^p) הָאִישׁ
 וְאַחֵינוּ הַקָּטָן אֵינְנוּ אֲתָנוּ: וַיֹּאמֶר עִבְדְּךָ אָבִי^q) אֲתֶם 27
 יִדְעֶתֶם כִּי שְׁנַיִם יִלְדֵה-לִי אֲשֶׁתַּי: וַיֵּצֵא הָאֶחָד^r) מֵאֶתִי וַיֹּאמֶר 28
 אֶדֶ טָרַף טָרַף וְלֹא רָאוּתִי עַד-הַנְּהָה: וְלִקְחֶתֶם גַּם-אֶת-יְהוָה 29
 מֵעַם פְּנֵי וְקָרְהוּ^s) אֶחָן^t) וְהוֹרְדֶתֶם אֶת-שְׁבִיבֹתַי בְּרָעָה שְׂאֵלָה:
 וְעַתָּה כִּבְאֵל אֶל-עִבְדְּךָ אָבִי^u) וְהַנְּעַר אֵינְנוּ אֲתָנוּ^v) וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה לִ
 בְּנַפְשׁוֹ: וְהִירָה בְּרָאוֹתוֹ כִּי-אֵין הַנְּעַר^w) וְמֵת וְהוֹרִירוּ עִבְדְּךָ 31
 אֶת-שִׁיבֹת עִבְדְּךָ אָבִינוּ בְּיָגוֹן^x) שְׂאֵלָה: כִּי עִבְדְּךָ עָרַב אֶת- 32

h) Sam. ויוליד. i) Sam. אחיו. j) Sam. הורידהו. k) Sam. הוסיפון. l) Cdd. 2. Sam. LXX. Syr. Vulg. Saad. אבינו. m) Sam. ונגיד לו. n) Sam. שובו. o) Cd. 1. Syr. insert לאבינו. p) Sam. אה בני. q) LXX. Vulg. Syr. אבינו. r) Sam. אליני. s) Sam. אחד. t) Sam. וקראהו. u) LXX. add: ἐν τῇ ὁδῷ. v) LXX. Vulg. Syr. אבינו. w) Cd. 1. Sam. אחי. x) Sam. LXX. Vulg. insert אחנו. y) Sam. ביאגון.

3 כסף ישברו ונעש כדבר יוסף אשר דבר: הַקָּר אִיר וְהַאֲנָשִׁים
 4 יִשְׁלְחוּ הַמֶּלֶךְ (וְחִמְרוּתָם: הֵם יִצְאוּ אֶת־הָעָר לֹא" הַרְחִיקוּ")
 5 יוֹסֵף אָמַר לְאִשְׁרַע עַל־בֵּיתוֹ קִים רֹדֵף אֶתְרֵי הַאֲנָשִׁים
 6 וְהַשְׁנֵתֶם וְאָמַרְתֶּם אֱלֹהִים") לָמָּה שְׁלַמְתֶּם רָעָה תַסַּח טִיבָה"):
 7 הַתְּלִיא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁפָּח אֶדְנִי כֹו וְהִיא נַחֵשׁ נַחֵשׁ כֹו תַרְעַתֶם
 8 אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם: וְיִשְׁגֹּם וְיִדְבֹר אֱלֹהִים אֶת־הַדְּבָרִים" הַאֲלֹהִים:
 9 וְיֹאמְרוּ אֵלָיו לָמָּה יִדְבֹר אֶדְנִי כַדְּבָרִים הַאֲלֹהִים הַלֵּילָה לְעַבְדֶּיךָ
 10 מִיָּשִׁית כַּדְּבָר הַזֶּה: הֵן כֶּסֶף אִישׁ") מִצְאֵנִי בְּכִי אֶמְתַּחֲתֵנוּ
 11 הַיְשִׁיבֵנו") אֵלֶיךָ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן וְאֵיךְ נִגְלַב מִבֵּית אֶדְנֶיךָ כֶּסֶף אוֹ
 12 וְהֵב: אֲשֶׁר יִמְצָא אִתּוֹ מִעַבְדֶּיךָ וְמִתּוֹ (גַּם־אֲלַחֲנוּ") נִהְיֶה לְאֶדְנִי
 13 יִלְעָדִים: וְיֹאמְרוּ גַם־עַתָּה כַּדְּבָרִים כֵּן־הוּא אֲשֶׁר יִמְצָא
 14 אֵתְוֹ וְהִתְהַלְּנוּ עִבְדִי") וְאַתֶּם תִּהְיוּ נְקִיִּם") : וְיִמְתְּרוּ וְיִוְרִדוּ") אִישׁ
 15 אֶת־אֶמְתַּחֲתֵי") אֶרְצָה וּנְפַתְחוּ אִישׁ אֶמְתַּחֲתֵוֹ: וְיַחַשׁ בְּגִדוֹ
 16 תַחַל וּבְחֶטֶן בְּלֶה וְיִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּאֶמְתַּחֲתֵהוּ בְּנִימָן: וְיִקְרְעוּ שְׂמֹלֹתָם
 17 וְנִעַמִּים") אִישׁ עַל־חִמְרוֹ וְיִשְׁבִּי") הַעִירָה: וְיָבֵא וְהוֹדֶה וְאָחִיו
 18 טו בֵּיתָה יוֹסֵף וְהוּא עוֹדֵי שָׁם וְיִפְּלוּ לְפָנָיו אֶרְצָה: וְיֹאמְרוּ לְהֵם
 19 יוֹסֵף מַה־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם תִּלְוָה יִדְעָתֶם כִּי־נִתְּנָשׁ
 20 יִנְחָשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמֵנוּ") : וְיֹאמְרוּ וְהוֹדֶה מִה־נֹּאמַר לְאֶדְנִי מַה") -
 21 כַּדְּבָר וּמִה־נִּצְטַדַּק הָאֱלֹהִים") מִצְאֵל אֶת־עֵינָי עַבְדֶּיךָ הֵנוּ עִבְדִים

p) Sam. ה.ם. q) Cdd. 2. Vulg. Syr. ילא. r) Sam. הרחקו.
 s) Sam. אליהם, and so in v. 6. t) LXX. add: *ἴνα τί ἐζήλωσάτε μου τὸ ζῶνδν τὸ ἄστυγοῦν*; Vulg. "scyphus quem furuli estis", and connects it with the following verse. Syr. also similarly adds
 אַתְּ הַדְּבָרִים אֶתְּ. u) Sam. omits אַתְּ הַדְּבָרִים אֶתְּ. v) Sam. הכסף אכר. הכסף אכר is the reading of both the Lond. and Paris Polygl., but not of Kennicott. w) Sam. הישבנו. x) Sam. יומת גם א'. y) קסין כו"ק, and so in v. 17. z) Sam. נקיים. a) Sam. ישמלתם ויעמכו. d) Sam. וישבו. e) Sam. כמני. f) Cdd. 3. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. והאלהים. g) Sam. והאלהים.

11 לך: וּבְלִבְלִפְתֵי אֶתֶדָה שָׁם בִּי-עוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים רָעַב פֶּן-תִּהְיֶה אֶתֶדָה
 12 אֶתֶדָה וּבִיתָהּ וְכָל-אֲשֶׁר-לָדָה: וַחֲנָה עֵינֵיכֶם רֵאוֹת וְעֵינַי אֶחָיו
 13 בְּנִגְמִין בִּי-פִי^q) הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם: וַהֲגִדְתֶּם לְאָבִי אֶת-כָּל-כְּבוֹדִי^r)
 בְּמִצְרָיִם וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר רָאִיתֶם וּמִחֲרָתְכֶם וְהוֹרִדְתֶּם אֶת-אָבִי
 14 הָהָה: וַיִּפֹּל עַל-צוּאָרָיו^s) בְּנִגְמֵן-אֶחָיו וַיִּבְכֶּה וּבְנִגְמֵן כָּסָה עַל-
 15 צוּאָרָיו^t): וַיִּנָּשֶׂק לְכָל-אֶחָיו וַיִּבְכֶּה עֲלֵהֶם^u) וְאֶחָיו בֵּן דָּבָרוֹ טו
 16 אֶחָיו אֶתוֹ: וַחֲקֹל^v) נִשְׁמַע בֵּית פְּרַעֲהַ לְאֹמֵר כָּאוּ אֶחָיו יוֹסֵף
 17 וַיִּטֹּב בְּעֵינַי פְּרַעֲהַ וּבְעֵינַי עֲבָדָיו^w): וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהַ אֶל-יוֹסֵף^x
 אָמַר אֶל-אֶתֶדָה וְאֵת עֶשָׂו טָעַנּוּ אֶת-בְּעִירְכֶם וְלָבוּ-כָאוּ^y)
 18 אֶרְצָה בְּנַעַן: וּקְחוּ אֶת-אֲבִיכֶם וְאֶת-בְּתֻיְכֶם וְכָאוּ אֵלַי וְאֶתְנָה^z)
 19 לָכֶם אֶת-טוֹב¹) אֶרֶץ מִצְרָיִם וְאָבְלוּ אֶת-תְּלַב הָאָרֶץ: וְאֶתֶדָה
 20 צִוִּיתָהּ^a) וְאֵת עֶשָׂו קָחוּ-לָכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם עֲגָלוֹת לְטַפְּכֶם
 21 וְלִנְשֵׁיכֶם וּנְשֵׂאתֶם אֶת-אֲבִיכֶם וּבְאֶתְכֶם: וְעֵינֵיכֶם אֶל-תָּהֶם^b) עַל- כ
 22 כְּלוּכֶם בִּי-טוֹב כָּל-אֶרֶץ מִצְרָיִם לָכֶם הוּא: וַיַּעֲשׂוּ-בֵן בְּנֵי
 23 יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת עַל-פִּי פְּרַעֲהַ^c) וַיִּתֵּן לָהֶם צֹרָה
 24 לְהִדָּה: לְכָלֶם נָתַן לְאִישׁ חֲלָפוֹת שְׂמֹלֹת^d) וְלַבְּנֵימֵן נָתַן שְׁלִשׁ
 25 מֵאוֹת כֶּסֶף וַחֲמִשׁ חֲלָפֹת שְׂמֹלֹת: וְלְאָבִיו שְׁלַח כֹּזָאחַ
 26 עֲשָׂרָה חֲמֹרִים נְשָׂאִים מְטוֹב^e) מִצְרָיִם וַעֲשֶׂר אֶתֶנָּת נְשָׂאת^f) כָּר
 27 וְלָהֶם וּמִנּוֹן לְאָבִיו לְהִדָּה: וַיִּשְׁלַח אֶת-אֶחָיו וַיִּלְכוּ וַיֹּאמֶר
 28 אֲלֵהֶם^g) אֶל-תַּרְגּוּזוֹ^h) בְּהִדָּה: וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרָיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץⁱ) כְּנָעַן כַּה
 29 אֶל-יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: וַיִּגְדּוּ לוֹ לְאֹמֵר עוֹד יוֹבֵף^j) חַי וְכִי-הוּא 26

q) Sam. פִּי. r) Sam. כְּבוֹדִי. s) Sam. צוּאָר. t) Sam. צוּאָרוֹ. u) Sam. כָּל. עלִיהֶם. v) Sam. וְהִקּוֹל. w) Cdd. 2. Vulg. Saad. כָּל עֲבָדָיו. x) Sam. וְכָאוּ. y) Sam. וְאֶתֶדָה. z) Cd. 1. Vulg. LXX. e) LXX. וְעֵינֵיכֶם אֶל תְּהוֹם. a) Sam. צִוִּיתָהּ. b) Sam. וְעֵינֵיכֶם אֶל תְּהוֹם. c) Sam. Syr. add: τοῦ βασιλέως. d) Sam. חֲלָפֹת שְׂמֹלוֹת. twice. e) Sam. Syr. insert אֶרֶץ. f) Sam. אֶתֶנָּת נְשָׂאוֹת. g) Sam. אֲלֵהֶם, and so in v. 27. h) Sam. תַּרְגּוּזוֹ. i) Cdd. Sam. אֶרֶץ. j) LXX. Vulg. add בְּנֵי.

הַנֶּעֱרַר בְּעַם אָבוֹי^z) לֵאמֹר אִם-לֹא אָבִיאֲנִי אֵלֶיךָ^a) וְהִטַּאתִי לְאָבוֹי
 33 כָּל-הַיָּמִים: וְעָתָה וְגַשְׁב־נָא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנֶּעֱרַר עֲבָד לְאֲדֹנָי
 34 וְהַנֶּעֱרַר גַּעַל^b) עַם-אֲהָיוּ: כִּי-אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל-אָבוֹי וְהַנֶּעֱרַר אֵינֶנּוּ
 אֲהָיוֹ^c) פֶּן אֲרֹאֶה בְרַע^d) אֲשֶׁר וּמִצָּא אֶת-אָבוֹי:

מה 45

א וְלֹא-יָבֵל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבוֹים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאֵהוּ^e)
 בְּלִישׁ אִישׁ מִעָלוֹי^f) וְלֹא-עָמַד אִישׁ אִתּוֹ בְּהַתְּרֹעַ יוֹסֵף אֶל-אֲהָיוּ:
 2 וַיִּתֵּן אֶת-קָלוֹ^g) בְּבָגְיוֹ וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרָיִם^h) וַיִּשְׁמְעוּⁱ) בֵּית פַּרְעֹה:
 3 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֲהָיוּ אֲנִי יוֹסֵף הַעֹדֵד אָבוֹי הִי וְלֹא-יָבֵלוּ
 4 אֲהָיוּ לְעֵנִית אִתּוֹ כִּי נִבְהָלוּ מִפְּנֵיו^j): וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֲהָיוּ
 5 גִּשְׁרֹנָא אֵלָי וַיִּגָּשׁוּ וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲהִיכֶם אֲשֶׁר-מִכְרַתֶּם
 6 ה אֲהָיוּ מִצְרָיִמָה: וְעָתָה וְאֶל-תַּעֲצָבוּ וְאֶל-יַחַד בְּעֵינֵיכֶם כִּי-
 7 מִכְרַתֶּם אֲהָיוּ הֵנָּה כִּי לְמַחֲזָה שְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם: כִּי-
 8 זֶה שְׁנַתוֹם הַרְעֵב^k) בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד הַיָּמִשׁ שְׁנָיִם אֲשֶׁר אֵין
 9 הַרִישׁ וְקִצִּיר: וַיִּשְׁלַחְנִי אֱלֹהִים לְפָנֵיכֶם לְשׁוֹם^l) לְכֶם שְׂאֵרִית^m)
 8 בְּאָרֶץ וְלְחַסְנוֹת לְכֶם לְפָלִיטָהⁿ) גְּדֹלָה: וְעָתָה לֹא-אֲהִים שְׁלַחְתֶּם
 אִתִּי הֵנָּה כִּי הֵאֱלָהִים וַיִּשְׁמַעֵנִי^o) לָאָב לְפָרְעֹה וְלְאֲדוֹן לְכָל-
 9 בֵּיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם: מִתְרֹו וְעָלוּ אֶל-אָבוֹי
 וְאַמְרַתֶּם אֵלָיו בְּה אָמַר בְּנֵךְ יוֹסֵף שְׁמַעֵנִי אֱלֹהִים לְאֲדוֹן לְכָל-
 י מִצְרָיִם רַבָּה אֵלָי אֶל-תַּעֲמֹד: וַיִּשְׁבַּת בְּאָרֶץ-גִּשְׁן וְהָיִיתָ
 קְרוֹב אֵלָי אֲפֹה וּבְנֵיךָ וּבְנֵי בְנֵיךָ וְצִאֲתָךְ^p) וּבְקָרְתָךְ וּבְכָל-אֲשֶׁר-

z) Sam. אביו, Syr. אבינו. a) LXX. add: *καὶ στήσω αὐτὸν ἐνώπιόν σου*. b) Sam. יעלה. c) Cdd. LXX. אהנו. d) Sam. ברעה. e) Sam. והוציא. f) Sam. מעליו. g) Sam. קולו. h) LXX. *πάντες οἱ Αἰγύπτιοι*. i) Sam. וישמעו. j) Omitted in LXX. k) Sam. רעב. l) Sam. לשים. m) Sam. שארות. n) Sam. בלטה. o) Sam. וישמני. p) Sam. צאנך.

11 וַיְקַיֵּן^d וַיַּחֲרֶה^e וַיִּשְׂאוּל בְּיַד־הַפְּגָעִיּוֹת: וּבָנֵי לֵוִי גִרְשׁוֹן^f קָהָת^g 11
 12 וּמְרָרִי: וּבָנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וְשִׁלָּה^h וַפְּרִץ וְגֵרָח וְנִמְתָּ עֵר 12
 13 וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וּבָנָיו בְּנֵי־פְרִזִּין חֲצֹרֶן וְחִמְלִיⁱ: וּבָנֵי יִשְׂשַׁכָּר 13
 14 תוֹלַע וְפִנְחָס^j וְיֹזָבֵב^k וְשִׁמְרוֹן^l: וּבָנֵי זְבֻלֹן^m סָרְדִיⁿ וְאַלֹן 14
 15 וְיַחֲזָאֵל^o: אֵלֶּה הֵם בְּנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפָתַן אֲדָם וְאֵת 15
 16 דִּינָה בִתּוֹ בְּלִגְנָשׁ בְּנֵיו וּבְנֹתָיו^p שְׁלִישִׁים וְשָׁלִישׁ: וּבָנֵי גָד 16
 17 צָפִין^q וְחָנִי שׁוּנִי^r וְאַצְבֵּן^s עֵרִי^t וְאַרְוֵי^u וְאַרְאֵלִי^v: וּבָנֵי 17
 אֲשֶׁר וּמְנָה וְיִשְׁגָּה וְיִשְׁנִי וּבְרִיעָה וְיִשְׂרָח אֲחֵתָם וּבָנֵי בְרִיעָה חֲבָר
 18 וּמִלְכִיאֵל: אֵלֶּה בְנֵי וְלִפְתָּה אֲשֶׁר־נָתַן לָבֵן לְלֵאָה בִּתּוֹ וַתֵּלֶד 18
 19 אֶת־אֵלֶּה לְיַעֲקֹב שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נַפְשׁ: בְּנֵי רַחֵל אֵשֶׁת יַעֲקֹב 19
 יוֹסֵף וּבְנֵימֶן: וַיִּגְדַּל לְיוֹסֵף בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲשֶׁר יָלְדָה־לוֹ כ 20
 אֲחֵנֶת בֵּת־פְּוֹטִי פָרַע פָּתַן אֵן^w אֶת־מְנַשֶּׁה וְאֶת־אֶפְרַיִם^x: וּבָנֵי 20
 21 בְּנֵימֶן בְּלַע וּבְכָרִי^y וְאַשְׁבֵּל^z גְּרָא^a וְנַעֲמָן אֲחִי^b וְרָאֵשׁ^c מִפְּיִם^d 21

d) 1 Chr. יָרִיב. e) Sam. יַעֲרָה, 1 Chr. יָרָה. f) 1 Chr. 6: 1. גִּרְשָׁם. g) Cdd. mult. Syr. Vulg. Saad. וְקָהָת. h) Sam. שִׁלָּה. i) Sam. חֲצֹרֶן וְחִמְלֵאל. j) So Numb. 26: 23; but 1 Chr. 6: 1. Sam. LXX. וַיִּפְּאֵה. k) Sam. LXX. and Numb. 26: 24. יִשְׁוֹב; 1 Chr. 7: 1. יִשְׁוֹב ב', but יִשְׁוֹב ק'. l) Sam. וְשִׁמְרוֹן. m) Sam. וְזֻבֻלָן. n) Syr. ܙܦܝܢ. o) LXX. Ἀζοήλ. p) Sam. וּבְנֵהוּ. q) Sam. and Numb. 26: 15. צָפִין. r) Cdd. Sam. LXX. Vulg. Syr. Saad. וְשׁוּנִי. s) LXX. Θασοβίαν, reading ἡζβαν, ἄ (Λ) being confounded with ἡ (Λ); Numb. 26: 16. אָזְבֵּן; Sam. Syr. וַאֲצַבְעָן. t) Sam. LXX. Syr. עֵרִי. u) Syr. and Numb. 26: 17. אֲרֻוד. v) Sam. וְאַרְוֵי, Syr. ܐܪܘܝܐ. w) Sam. בַּה פִּטְרַע כְּהַנָּן. x) LXX. add: ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Μανασσή, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλλακὴ ἡ Σύρα, τὸν Μαχίω· Μαχίω δὲ ἐγέννησε τὸν Γαλαάδ. υἱοὶ δὲ Ἐφραῖμ ἀδελγοῦ Μανασσή· Σουταλαάμ καὶ Ταάμ, υἱοὶ δὲ Σουταλαάμ Ἐδῶμ. y) Syr. ܩܘܒܐܝܢ. z) LXX. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ Βαλά. a) Sam. גְּרָה. b) Sam. אַחִים. c) Syr. ܩܘܒܐܝܢ. d) LXX. Μαμφίμ, Numb. 26: 39. יִשְׁפָּם, 1 Chr. 7: 12. שְׁפָם.

מִשָּׁל בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרָיִם וְנִפְגַּם לִבּוֹ כִּי לֹא-הָאִמֵּן^k) לָהֶם:
 27 וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל-דִּבְרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵהֶם וַיִּרְא
 אֶת-הַעֲגֻלוֹת אֲשֶׁר-שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּהִי רוּחַ יַעֲקֹב
 25 אֲבִיהֶם: וַיֹּאמֶר (יִשְׂרָאֵל^l) רַב^m) עוֹד-יוֹסֵף בְּנִי הִיוּ אֲלֵכֶם וְאֶרְאֶנּוּ
 בְּטָרִם אָמוֹת:

כז 46

א וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וְכָל-אֲשֶׁר-לּוֹ וַיָּבֵא בְּאֶרֶחⁿ) שִׁבְעֵה וַיּוֹכַח זִבְחִים
 2 לְאֵלֹהֵי אֲבִיו וַיִּצְחַק: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם ו לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֵת
 3 הַלְּיָלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב ו יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הַגִּנִּי: וַיֹּאמֶר^o) אֲנֹכִי
 הָאֵל^p) אֲלֹהֵי אֲבִיךָ אֶל-תִּירָא מִרְרָח^q) מִצְרֵימָה כִּי-לָגַנּוּ גְדוֹל
 4 אֲשִׁימָךְ שָׁם: אֲנֹכִי אֶרְדָּ עִמָּךְ מִצְרֵימָה וְאֲנֹכִי אֲעֲלֶךָ גִּם-
 ה עֲלֶה וַיּוֹסֵף (וְשִׂית יְדוֹ^r) עַל-עֵינָיִךְ: וַיִּקָּם יַעֲקֹב מִבְּאֵר שִׁבְעֵה
 וַיֵּשְׂאוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-יַעֲקֹב^s) אֲבִיהֶם וְאֶת-טַפָּם^t) וְאֶת-נְשֵׁיהֶם
 6 בַּעֲגֻלוֹת אֲשֶׁר-שָׁלַח פָּרְעֹה לְשֵׂאת אֹתוֹ: וַיִּקְחוּ אֶת-מִקְנֵיהֶם
 וְאֶת-רִבּוּשָׁם^u) אֲשֶׁר רָכְשׁוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ מִצְרֵימָה יַעֲקֹב
 7 וְכָל-זֶרְעוֹ אִתּוֹ: בָּנָיו וּבְנֵי בָנָיו אִתּוֹ^v) בְּנֹתָיו וּבָנוֹת^w) בָּנָיו וְכָל-
 8 זֶרְעוֹ הֵבִיא אִתּוֹ מִצְרֵימָה: ם וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
 9 הַבָּאִים מִצְרֵימָה^x) יַעֲקֹב וּבְנָיו בְּכֹר^y) יַעֲקֹב רָאוּבֵן: וּבְנֵי^z) רָאוּבֵן
 י הַיְנוּךְ וּפְלוּא וְחֶזְרֹן^a) וְכֹרְמִי: וּבְנֵי שְׁמֹעוֹן וּמוֹאֵל^b) וַיְמִין וְאֶהֱרָ^c)

k) Sam. האמן. l) Cd. 1. Vulg. Syr. Saad. omit. m) Cd. 1. LXX. Vulg. Syr. Onk. Saad. רב לי. n) Sam. באר. o) LXX. Vulg. insert לו. p) LXX. seem to have omitted האל here. q) Sam. מררח. r) Sam. ידיו. s) Omitted in LXX. t) Cdd. אה ט'. u) Cdd. LXX. Vulg. ויאת כל ר'. v) Omitted in Cdd. Saad. w) Sam. בכנו. x) LXX. insert: *ἅνα ἰαχὼβ τῶ πατρὶ ἀντρῶν*. y) Sam. בכור. z) Cdd. Vulg. Syr. בני. a) Cdd. mult. Sam. LXX. Onk. הצרון. b) Numb. 26: 12, 1 Chr. 4: 21. נמואל. c) Omitted in 1 Chr.

מז 47

ויבא יוסף ויגד לפרעה (ויאמר^e) אבי ואחי וצאנכם ובקרבם א
 וכל-אשר להם באו מארץ כנען והגם בארץ גשן: ומקצה 2
 אחיו לקח^d) חמישה אנשים ויצגם לפני פרעה: ויאמר 3
 פרעה אל-אחיו^e) מה-מעשיכם ויאמרו אל-פרעה רעה^f) צאן
 עבדיך גם-אנחנו גם-אבותינו^g): ויאמרו אל-פרעה לגור 4
 בארץ באנו כי-אין מרעה^h) לצאן אשר לעבדיך כי-כבד הרעב
 בארץ כנען ועתה יושבו-נא עבדיךⁱ) בארץ גשן: ויאמר ה
 פרעה אל-יוסף לאמר^j) אביך ואחידך באו אליך: ארץ מצרים
 לפניך הוא במיטב הארץ הושב את-אביך ואת-אחידך יושבו
 בארץ גשן ואם-ינדעת ויש-בם^k) אנשי-היל ושמתם שרי
 מקנה על-אשר-לי: ויבא^l) יוסף את-יעקב אביו ויעמדהו 7
 לפני פרעה ויברך יעקב את-פרעה: ויאמר פרעה אל- 8
 יעקב כמה ימי שני תיוד: ויאמר יעקב אל-פרעה ומי 9
 שני מגורי^m) שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי שני
 חיי ולא השיגו את-ימי שניⁿ) חיי אבותי בימי מגוריהם^o):
 ויברך יעקב את-פרעה ויצא מלפני פרעה: ויושב יוסף^p 11
 את-אביו ואת-אחיו ונתן להם אהרה בארץ מצרים במיטב
 הארץ בארץ רעמסס כאשר צוה פרעה: ויבדל יוסף^q 12
 את-אביו ואת-אחיו ואת כל-בית אביו להם לפי חטף:
 ולהם אין ככל-הארץ כי-כבד הרעב מאד והלא^r) ארץ 13

e) Sam. inserts אלו. d) Sam. inserts עמו. e) Sam. LXX.
 Syr. Saad. אלאחי יוסף. f) Cdd. Sam. רעי. g) Sam. מבחינו. h) Sam.
 מרעי, but cdd. as Heb. i) Omitted in LXX. j) LXX. omit what
 follows, from אביך as far as גשן in v. 6. k) Sam. היש בם.
 l) Sam. ויביא. m) Sam. מגרי. n) Cd. 1. Sam. LXX. omit שני
 o) Sam. מגריהם. p) Sam. והלא.

22 וְחַפִּים" (וְאָרַד¹): אֵלֶּה בְּנֵי רְהֵל אֲשֶׁר יָלְדָה² לְיַעֲקֹב בְּלֹ-נֶפֶשׁ
 23 אַרְבַּעַה עֶשֶׂר" (וּבְנֵי-דָן הָשִׁים³): וּבְנֵי נַפְתָּלִי וַחֲצִיֶּאל⁴) וּגְוִנִי
 24 כַּה וַיֵּצֵר⁵) וַיִּשְׁלַם⁶): אֵלֶּה בְּנֵי בִלְהָה אֲשֶׁר-נָתַן לָכֵן לְרַחֵל בְּתוּ
 26 וַתֵּלֶד אֶת-דָּאָה לְיַעֲקֹב בְּלֹ-נֶפֶשׁ שְׁבַע⁷): בְּלֹ-חַנּוּפֵשׁ" (הַבָּאָה
 לְיַעֲקֹב מִצִּלְוִימָה וַיֵּצֵא וַרְבּוֹ מִלְכָּד נָשִׂי בְנֵי-יַעֲקֹב בְּלֹ-נֶפֶשׁ
 27 שְׁשִׁים וָשֵׁשׁ: וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר-יָלְדוּ-לוֹ⁸) בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנָיִם⁹)
 28 בְּלֹ-חַנּוּפֵשׁ לְבֵית-יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצִּלְוִימָה שְׁבַע¹⁰): ס וְאֶת-
 יְחֻדָּה שִׁלְחָה לְפָנָיו אֶל-יוֹסֵף לְחֻדָּה¹¹) לְפָנָיו גִּשְׁתָּה וַיָּבֵאוּ
 29 אֶרְצָה¹²) גִּשְׁן: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף מִרְבָּבְתוֹ וַיַּעַל לְקָרְאֵת-וַיִּשְׂדָּאֵל
 אָבִיו גִּשְׁתָּה וַיִּרְא¹³) אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל-צַוְאָתוֹ¹⁴) וַיִּבֶךְ עַל-צַוְאָתוֹ
 ל עֵיד: וַיֹּאמֶר וַיִּשְׂדָּאֵל אֶל-יוֹסֵף אֲמִימָה הַפֶּעַם אֲחִירִי רְאִיתִי¹⁵)
 31 אֶת-פְּנֵיךָ¹⁶) כִּי עֵידָה הָיִי: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אָחִיו וְאֶל-בֵּית
 אָבִיו¹⁷) אֲעֵלֶה וְאֶעֱבֶדָה לְפָרְעָה וְאֶמְרָה¹⁸) אֵלָיו אֲחִי וּבֵית-אָבִי
 32 אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ-כְּנָעַן בָּאוּ אֵלָי: וְחַמְשִׁים רְעִי זָאֵן כִּי-אֲנִישִׁי
 33 מִקְנֵה הָיוּ וְצֹאנִים וּבְקָרָם וְכָל-אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ: וְהָיָה¹⁹)
 34 כִּי-יִקְרָא לָכֶם פָּרְעָה וְאָמַר מַה-מַּעֲשֵׂיכֶם: וְאֶמְרָתֶם אֲנִישִׁי
 מִקְנֵה הָיוּ עֲבָדֶיךָ מִנְעַרְיָנוּ²⁰) וְעַד-עֵתָה גַם-אֶנְהֵנוּ גַם-אֲבֹתֵינוּ
 בְּעַבְדוֹ תִּשְׁכַּחוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן כִּי-הוֹעֵבֶתָ מִצְרַיִם כָּל-רְעָה²¹) זָאֵן:

e) Sam. וַחפ' וַאֲרַד, Numb. 26: 39. הַזֶּפֶס. f) LXX. instead of וַאֲרַד they have: *Ἦν δὲ ἐγγενεσὶ τὸν Ἀράδ*. Syr. have for the latter *ܐܪܕܐ*. Vid. n. on this entire verse. g) Cdd. Sam. LXX. Vulg. Syr. יִלְדָה. h) Sam. עֶשְׂרָה; אַרְבַּע עֶשְׂרֵה; LXX. *δεξιοστῶ*. i) Cdd. הָשִׁים, Numb. 26: 42. שְׁוָהִם. j) 1 Chr. 7: 13. וַיְהַצִּיאֵל. k) Sam. יֵצֵר. l) Sam. and 1 Chr. 7. וַיִּשְׁלַם. m) Sam. שְׁבַע. n) Cd. 1. LXX. וְכָל הַנָּ. o) Cdd. Sam. יָלְדוּ לוֹ. p) LXX. *ἐννέα*. q) LXX. *ἐξδουλοῦ-ζουταπέυτε*, and so Acts 7: 14. r) Sam. לַהֲרֹאוֹת. s) Sam. Vulg. רְאִיתִי. t) Sam. וַיִּבֵּא אֶרֶץ. u) Sam. צִוְּאוֹ. v) Sam. רְאִיתִי. w) Sam. omits אֵת. x) LXX. omit אָבִיו בֵּית. y) Sam. וַאֲמַר. z) Omitted in LXX. a) Sam. מִנְעַרְיָנוּ. b) הע' כַּצִּי. Cdd. Sam. Syr. Vulg. Onk. רְעִי.

וְהָיָה בְּתִבּוּאוֹתָם^ע וַנִּתְּתָם חֲמִישִׁית^ד לְפַרְעֹה וְאַרְבַּע הַיָּדָה^ה יְהִיָּה^א לְכֶם לְזֶרַע הַשָּׂדֶה וְלֹאֲבָלְכֶם וְלֹאֲשֵׁר בְּבִתְיֹכֶם וְלֹאֲכָל לְטַפְכֶם:
 וַיֹּאמְרוּ הַחַיִּיתָנוּ^י נִמְצָא-הֵן בְּעֵינֵי אָדָנִי וְהֵינּוּ עֲבָדִים לְפַרְעֹה: כֹּה
 וַיִּשָּׂם אֹתָהּ יוֹסֵף לְחֵף עַד-הַיּוֹם הַזֶּה עַל-אֲדָמַת מִצְרַיִם 26
 לְפַרְעֹה לְחֵמֶשׁ רֶק אֲדָמַת הַכְּתָנִים לְבָדָם^ז לֹא הָיְתָה לְפַרְעֹה:
 וַיֹּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיֵּאחֲזֵוּ בָּהּ וַיִּפְּרוּ 27
 וַיִּרְבּוּ מְאֹד: פ וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שִׁבְעַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה 28
 וַיְהִי^ח וּמִי-יַעֲקֹב שָׁנֵי הָיוּ שִׁבְעַת שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמָאתַיִם שָׁנָה:
 וַיִּקְרְבוּ וּמִי-יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא וּלְבָנָיו יוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם-נָא 29
 מִצְאֵתִי הֵן בְּעֵינֶיךָ שִׁים-נָא יָדָה תַּחַת יַרְכְּוִי וְעֲשִׂיתָ^ט עִמָּדִי חֶסֶד
 וְאַמַּת אֶל-נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם: וְשָׂכַבְתִּי עִם-אֲבֹתַי וַנִּשְׁאֲתָנִי לִ
 בְּמִצְרַיִם וּקְבַרְתָּנִי בְּקַבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אַעֲשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ^י: וַיֹּאמֶר 31
 הַשְׁבֵּעָה^כ לִי וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוֶי^{יא} יִשְׂרָאֵל עַל-רֹאשׁ הַמִּפְּתָה^{יב}:

מח 48

וַיְהִי אַחֲרָיו^א הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חָלָה א
 וַיִּקָּה אֶת-שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת-מְנַשֶּׁה וְאֶת-אֶפְרַיִם^ב: וַיִּגַּד 2
 לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָנְךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַנֵּן יִשְׂרָאֵל
 וַיֹּשֶׁב עַל-הַמִּטָּה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-יוֹסֵף אֵל שְׁתֵּי^ג נְרָאֵה 3
 אֵלַי בְּלוּ^ד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיִּבְרַךְ אֹתוֹ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנֵנִי 4
 מִכְּרָךְ^ה וְהַרְבִּיתָךָ וַנִּתְּתִיךָ לְקַהֵל עַמִּים וַנִּתְּתִי אֶת-הָאֶרֶץ

e) Sam. בתבואתה. d) Sam. חמישה. e) Sam. הידוח. f) Sam. נא. g) Sam. לבדה. h) Cdd. Sam. ויהיו. i) Sam. inserts. j) Cdd. Sam. כדברך. k) Sam. השבע. l) Sam. וישתחוי. m) Vid. n. n) Sam. אחר. o) LXX. insert: ἡλθε πρὸς Ἰακώβ. p) LXX. ὁ θεός μου. q) Sam. בלווה. r) Sam. מפריך.

11 מִצְלִיִּם וְאָרְצוֹן כִּלְעָן מִפְּנֵי הַרְעֵב: וַיִּלְקֹט יוֹסֵף אֶת־כָּל־הַתְּבַסֹּף
 הַנִּמְצָא בְּאֶרְצוֹן־מִצְלִיִּם וּבְאֶרְצוֹן כִּלְעָן בְּשֹׁבֵר אֲשֶׁר־הֵם שְׂבָרִים
 טו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־הַכֶּסֶף" בֵּיתָה פְּרָעָה: וַיְהִי־הַבֶּכֶף מֵאֶרְצוֹן
 מִצְרַיִם (וּמֵאֶרְצוֹן כְּנַעַן') וַיָּבֵאוּ כָּל־מִצְרַיִם אֶל־יוֹסֵף לֵאמֹר
 16 הִקְדַּח־לָנוּ לֶחֶם וְלֶחֶם נָמוֹת נִגְדָהָה כִּי אֲפָס כֶּסֶף": וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
 17 הֲכִי מִקְנֵיכֶם (וְאִתְּנָה לָכֶם') בְּמִקְנֵיכֶם אִם־אֲפָס כֶּסֶף: וַיָּבִיאוּ
 אֶת־מִקְנֵיהֶם אֶל־יוֹסֵף וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף לֶחֶם בְּסוּסִים וּבְמִקְנֵה
 הַצֹּאן וּבְמִקְנֵה הַבָּקָר וּבְחִמְרִים וַיִּנְתְּלֵם בְּלֶחֶם בְּכָל־מִקְנֵיהֶם"
 18 בְּשָׁנָה הַחֲדָשָׁה: וַתְּהִי־הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה וַיָּבֵאוּ אֵלָיו בְּשָׁנָה
 הַשְּׁנִיָּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־נִבְחַד מֵאֲדָנִי כִּי אִם־תָּם הַבֶּכֶף
 וּמִקְנֵה הַבְּהֵמָה אֶל־אֲדָנִי לֹא נִשְׂאָל לִפְנֵי אֲדָנִי בְּלִמְתִּי אִם־
 19 נִוְתַנּוּ וְאֲדָמְתֵנו: לָמָּה נָמוֹת לַעֲבֹדָה גַּם־אֲצִלְחֵנוּ גַּם־אֲדָמְתֵנוּ
 קָנֵה־אֶתְנוּ וְאֶת־אֲדָמְתֵנוּ בְּלֶחֶם וְנִחְיֶה" (וְנִחְיֶה"') אֲנַחְנוּ וְאֲדָמְתֵנוּ עַבְדִּים
 לַפְּרָעָה וְהָיָה זָרְעֵנוּ וְלֹא נָמוֹת וְהִיאֲדָמָה"') לֹא הִשָּׂם:
 כ וַיִּקַּן יוֹסֵף אֶת־כָּל־אֲדָמַת מִצְרַיִם לַפְּרָעָה כִּי־מָכְרוּ מִצְרַיִם"')
 21 אִישׁ שְׂדֵהוּ כִּי־חֹנֵק עַל־הֵם"') הַרְעֵב וַתְּהִי חַרְצוֹן לַפְּרָעָה: וְאַתָּה
 הָעָם הַעֲבִיר אִתּוֹ לְעָרִים"') מִקְצֵה גְבוּל־מִצְרַיִם וְעַד־קָצְהוּ"'):
 22 חֶק אֲדָמַת הַחֲבָטִים לֹא קָנָה כִּי חֶק לְבָתְּלִים מֵאֵת פְּרָעָה
 וְאֵבְלוּ אֶת־הַקֶּם אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם פְּרָעָה עַל־בְּנוֹ לֹא מָכְרוּ אֶת־
 23 אֲדָמָהּ: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־הָעָם הִנֵּן קָנִיתִי אֶתְכֶם הַיּוֹם
 וְאֶת־אֲדָמְתְכֶם לַפְּרָעָה הֵאֱלֵכֶם זָרַע וּזְרַעְתֶּם אֶת־הָאֲדָמָה:

q) LXX. כ כל הכסף. r) Sam. בנעך, but edd. as Heb. s) Sam.
 והן לכם לחם. t) Sam. LXX. Vulg. והן לכם לחם, and so in v. 16
 u) Sam. מִקְנֵיהֶם. w) Sam. ונהי. x) Sam. והאמרה; so the Lond. Polygl.
 and edd. but Kennicott reads as in the text. y) LXX. supply
 לפרעה. z) Sam. עליהם. a) Sam. LXX. והעביר איתו לעבדים; vid. n.
 b) Cdd. Sam. LXX. Vulg. Saad. עיר קצוה.

אֲבֹתַי אֶכְרְתֶם וַיִּצְחַק וַיִּדְגֵּן לָרֶב בְּקָרֵב הָאָרֶץ: וַיֵּרָא יוֹסֵף
 בְּיַד-יְשׁוּת אָבִיו יֵד-יְמִינוֹ^א) עַל-רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיִּרַע בְּעֵינָיו
 וַיִּתְחַד וַיֵּד-אָבִיו לְהַסִּיר אֹתָהּ מֵעַל רֹאשׁ-אֶפְרַיִם עַל-רֹאשׁ
 מְנַשֶּׁה: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אָבִיו לֹא-בֵן אָבִי כִּי-יָהּ הַבְּכֹר¹)
 שֵׁים יְמִינָה עַל-רֹאשׁוֹ: וַיִּמָּאן אָבִיו וַיֹּאמֶר יִדְעֵתִי בְנִי
 יִדְעֵתִי גַם-הוּא יִהְיֶה-לָּעַם וְגַם-הוּא יִגְדֹל וְאֵילִם אֲחִיו הַקָּטָן
 יִגְדֹל מִפְּנֵי וַנִּרְעוּ יִהְיֶה מְלֹא-חַגּוּמִים: וַיִּבְרַכְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא כ
 לְאִמּוֹר²) בָּךְ וּבְרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יִשְׁמַר³) אֱלֹהִים פְּאֶפְרַיִם
 וּבְמְנַשֶּׁה וַיִּשָּׂם אֶת-אֶפְרַיִם לִפְנֵי מְנַשֶּׁה: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-
 21 יוֹסֵף הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְהִנֵּה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל-
 אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם: וְאֲנִי⁴) נָתַתִּי לְךָ שְׂבָם אֶחָד⁵) עַל-אֲחִיךָ אֲשֶׁר
 22 לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֲמֹלִי בְּחֶרְבִי וּבְקִשְׁתִּי: פ

מט 49

וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל-בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאִסְפּוּ וְאֲנִידָה לָכֶם אֶת אֶת אֲשֶׁר-א
 יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים:
 2 הַקְּבֹצוּ וְשִׁמְעוּ בְנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ אֶל-יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם^q):
 3 כְּתוּ וְרֹאשִׁית אוֹנִי רְאוּבֵן בְּכֹרִי^r) אֹתָהּ
 4 יָחַר שְׂאֵת וַיִּחַר עֵזוֹ: פְּחוּ^s) בַּמַּיִם אֶל-תּוֹחֵר^t)
 אִו חִלְלֵת יִצְוֵעוּ^u) עָלֶיהָ^v): בִּי עָלִית מִשְׁבָּבִי אֲבִיךָ
 5 שְׁמַעוֹן וְלֵוִי אֲחִים בְּלִי^w) חֶמֶס מִבְּרַתִּיהֶם:
 6 בְּסוּדָם^x) אֶל-תִּבְא נַפְשִׁי בְּקַהֲלָם אֶל-תִּחַד בְּבֹדִי^y)

k) Sam. ידי. l) Sam. הבכור. m) Sam. מלא ו'. n) Sam. לאמר. o) Cdd. 4. Syr. insert הנה. p) Sam. אחה.
 q) LXX. insert שמעו before אביכם. r) Sam. בכורי. s) Vid. n.
 t) Sam. תוהיר. u) Vulg. יצועו. v) Vid. n. w) Vid. n. x) Sam.
 בסודם. y) Sam. אל יחר כבודי.

ה הַנְּזֻתָה לְזֹרְעָה" אֶתְרִיד אַחֲוֹת עֵילָם : וְעָתָה שְׁנֵי-בָנֶיךָ
הַנְּזֻלִים לְךָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד-כֹּאֵי אֲלֹךְ מִצְרַיִם לִי-הֵם
6 אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה בְּרֵאיוֹן וְשִׁמְעוֹן) יְהִיוּ-לִי: וּמִלְדָּתָהּ אֲשֶׁר-
הוּלְדָתָה אֶתְרִידָם לָךְ יְהִיוּ עַל שֵׁם אַחֲוִיתָם יִקְרְאוּ בְּנֵהֶלְתָּם:
7 וַאֲנִי וּבְכָאֵי מִפְדָּן" מִתָּהּ עָלַי רַחֵל" בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדָרֶךְ כְּעִיר
בְּבֵרְת־אֶרֶץ לְבָא" אֶפְרַתָּה וְאַקְרָבָה שֵׁם בְּדָרֶךְ אֶפְרַת" הוּא
8 בֵּית לְהֵם: וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת-בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי-אַלֶּה" :
9 וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֲבִיו בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר-גִּתְּנִן-לִי אֱלֹהִים בְּנֵה
י וַיֹּאמֶר קָח־נָא אֲלֵי וְאַבְרָהָם: וַעֲנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָדוֹ מִזְקֵן"
לֵא" יוֹכָל" לְרֹאשׁוֹת וַיִּגַּשׁ אֲהֵם אֲלֵיוֹ וַיִּשָּׂק לָהֶם וַיַּחֲבֹק לָהֶם:
11 וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף רְאֵה פָנֶיךָ לֹא פָלַגְתִּי וְהִלָּה הָרְאָה
12 אֵינִי אֱלֹהִים גַּם אֶת-זֹרְעֶךָ: וַיּוֹצֵא יוֹסֵף אֹתָם מֵעַם בְּרַבְּוֹ
13 וַיִּשְׁתַּחֲוֶי" לְאַפְּסֵי אֶרֶצָה: וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת-יְשִׁנֵיהֶם" אֶת-אֶפְרַיִם
בְּיָמֵינוּ מִשְׁמָאֵל יִשְׂרָאֵל וְאֶת-מְנַשֶּׁה בְּשִׁמְאֵלוֹ מִיַּמִּין וַיִּשְׂרָאֵל
14 וַיִּגַּשׁ אֲלָיו: וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת-יָמָיו וַיִּשְׁתֵּ" עַל-רֹאשׁ
אֶפְרַיִם וְהוּא הַצָּעִיר. וְאֶת-שְׁמָאֵלוֹ עַל-רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שִׁבְלֵ
טו אֶת-יָדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכֹר": וַיִּבְרַךְ אֶת-יוֹסֵף" וַיֹּאמֶר
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלְכִו אַבְתִּי לְפָנָיו אַבְרָהָם וַיִּצְחָק
16 הָאֱלֹהִים הַרְעִה אֹתִי מֵעֹדִי" עַד-הַיּוֹם הַזֶּה: הַמְלֵאךְ" הַגָּזָל
אֹתִי מִכָּל-רָע וַיְבָרֶךְ אֶת-הַנְּעָרִים" וַיִּקְרָא בָהֶם שְׁמֵי וְשֵׁם

s) LXX. Vulg. לך ולורעד. t) Sam. וכשמעון. u) Sam. LXX.
Syr. ארם. v) Sam. LXX. insert אמך. w) Sam. לבוא. x) Sam.
אפרתה. y) Sam. adds לך. z) Sam. מוקנה. a) Cdd. LXX. Vulg. Syr. Saad. ולא. b) Sam. יכל. c) Cd. 1.
Sam. LXX. Syr. וישתחוו. d) Cd. 1. Vulg. Saad. omit שניהם.
e) Sam. אה יד ימינו ויששה. f) LXX. omit הככור. g) LXX.
instead of אה יוסף have *αὐτοῦς*; Vulg. *filii Joseph*; Syr. *كَنَفَت*
صَفِي, "Joseph his son". h) Sam. מערני. i) Sam. הטלך. j) Sam.
inserts האלה.

- 19 : והוא יגד^ד עקבם^א : נד גרוד יגורנו
 5 : והוא יתן מעדני-מלך^ה : אֲשֶׁר^ה שְׁמֵנָה^ה לַחֲמוֹ
 21 : חֲנֹתָן אִמְרוּ-שִׁפְרָ" : נִפְתְּלוּ אֵילָה שְׁלֵחָה^ה
 22 : בֵּן פֶּרֶת עֲלֵי-עֵינַי : בֵּן פֶּרֶת יוֹסֵף
 : בְּנוֹת צַעֲדָה^ה עֲלֵי-שׁוּר :
 23 : וַיִּשְׁטַמְחוּ בְּעֲלֵי חֲצִים : וַיִּמְרְרוּהוּ וַרְבוּ^ה
 24 : וַיִּפְּאוּ זְרַעִי^ה יְדֵינִי : וַתֵּשֶׁב^ה בְּאֵיתָן קִשְׁתּוֹ
 מה : מִשָּׁם^ה רָעָה אֶבֶן וַיִּשְׂרָאֵל^ה כֹּה : מִיַּדִּי אֶבִּיר יַעֲקֹב
 : וְאֵל^ה שְׂדֵי וַיִּבְרַכְךָ : מֵאֵל אֶבְיָךְ וַיַּעֲזֹרְךָ
 : בְּרִכַּת שָׁמַיִם מֵעַל^ה : בְּרִכַּת אֲבִיךָ וַיַּעֲזֹרְךָ
 : בְּרִכַּת שָׂדֵים וְרַחֵם : בְּרִכַּת אֲבִיךָ^ה גִּבְרוּ עַל-בְּרִכַּת
 26 : הַאֲזֹת גִּבְעַת עוֹלָם : הוֹרֵי עַד^ה
 27 : וּלְקַבֵּךְ נָגִיד אֲחִינֹחַ : תְּהִינִי^ה לְרֵאשִׁי יוֹסֵף
 : בְּבִקְרָא יֵאבֵל עַד^ה : בְּנִימִין וְאַב וַיִּטְרֹף^ה
 : וַלְעָרֵב יִחַלֵּק שָׁלָל : וַלְעָרֵב יִחַלֵּק שָׁלָל :
 28 : כֹּל-אֵלָה שִׁבְטֵי וַיִּשְׂרָאֵל^ה שְׁנַיִם עָשָׂר וְזוֹאת אֲשֶׁר-דִּבֶּר לָהֶם : כֹּל-אֵלָה וַיִּבְרַךְ אוֹתָם^ה אִישׁ אֲשֶׁר-^ה בְּבִרְכָתוֹ בֵּרַךְ אֹהֶם : וַיִּצְוּ
 29 : אוֹתָם^ה וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם^ה אֲנִי נֹאֲבָה אֶל-עַמִּי קִבְרוּ אֹתִי אֶל- : וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם^ה אֲנִי נֹאֲבָה אֶל-עַמִּי קִבְרוּ אֹתִי אֶל-
 : אֲבֹתַי אֶל-הַמַּעְרָה אֲשֶׁר בְּשֵׂדֵה עֶפְרָת הַחֲתָנִי : בְּמַעְרָה אֲשֶׁר ל
 : בְּשֵׂדֵה^ה הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר-עַל-פְּנֵי מִמְרָא בְּאֶרֶץ^ה כְּנָעַן אֲשֶׁר

e) Sam. והוא יגד. d) Vid. n. e) Vid. n. f) Sam. בני צעירי. g) Sam. יצלוחה. h) Sam. שופר. i) Sam. LXX. בני צעירי. j) Vid. n. k) Vid. n. l) Sam. ורועי. m) Cdd. ומשם; Syr. ܘܡܫܡ , reading ܘܡܫܡ . n) Omitted in LXX. o) Vid. n. p) Sam. למעל. q) Sam. LXX. insert ואמך. r) Vid. n. s) Sam. ההיניה. t) קמץ בוזק. u) Sam. עדי. v) Cdd. 3. LXX. אשר בארץ. w) Sam. אהם. x) Omitted in Cdd. Sam. y) Sam. אהם. z) Sam. אל יהם. a) LXX. omit אשר בשדה. (b Cd. 1. Syr. אשר בארץ.

- כי באפם תרגו איש
 7 ארור^b) אפם כי עו
 אהלכם בגעלב
 8 יהודה אפה יודף אחיד
 ישתחוו^e) לה בני אביד^f):
 9 גור^g) אנה יהודה
 כלע^h) רבץ בארנה ובלביאⁱ)
 י לא-סור שלט מיהודה
 עד בירבא^k) שלה^l)
 11 אסרי^m) לגפן עירהⁿ)
 בם בנין לבשו^o)
 12 הכלילי^p) ענים מנין
 13 ובידן לחוף נשים ישגן
 ונרתי על-צידן^q):
 14 וישטר חמר גרם^x)
 טו ונרא מנחה כי טוב^y)
 ונט שכלו לסבל
 16 הן ידיו עמו
 17 והידן^z) נחש על-ידך
 הנשד עקבי-סיום^b)
 18 לישועה קניתי יהנה:

z) Sam. וחברתם. a) Vid. n. b) Sam. אדיר. c) Sam. וזרצונם. d) Sam. ידיך. e) Cdd. וישתחו. f) Cdd. 3. בני אמך. g) Sam. גר.
 h) Cdd. 2 add שכב. i) Sam. וכלביה. j) Vid. n. k) Sam. עירו. l) Vid. n. m) Cdd. 16. ולא. n) Sam. ודגושה ק'. Cdd. 19. omit
 daghesh; Sam. ויקהחו. o) Sam. אסורי. p) Sam. and ק' עירו. q) Cdd. 3. ידני. r) Sam. איהנו. s) Sam. לבושו. t) Sam. בכסותו.
 u) Sam. הכלילו. v) Sam. הכלילי. Cd. 1. ונחש. w) Vid. n. x) Sam. חמר גרים, vid. n. y) Sam. מנחה כי טובה. z) Sam.
 ויהיה דן. a) Sam. שפפון. b) Sam. עקבי (in דגושה).

הַבְּנֵי עֵינִי^s) אֶת-הָאֵבֶל בְּנֵרֹן הָאֵטֶר וַיֹּאמְרוּ אֵבֶל-בְּבֶר זֶה
 לְמִצְרַיִם עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ^t) אֵבֶל מִצְרַיִם" אֲשֶׁר בְּעֶבֶר תִּנְרָהוּ:
 וַיַּעֲשׂוּ בְנָיו לֹ"ו^u) בְּנֵי^w) בְּאֵשֶׁר צִוָּם: וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ בְּנָיו אֶרְצָה בְּנֵעַן¹²
 וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּמַעְרַת שְׂדֵה^x) הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם
 אֶת-הַשְּׂדֵה לְאַהֲוָת-קָבֵר מֵאֵת עֵפְרוֹן^y) הַחֲתָי עַל-פְּנֵי מִמְרָא:
 וַיָּשֶׁב^z) יוֹסֵף מִצְרַיִמָּה הוּא וְאָחָיו וְכָל-הַעֲלִים אִתּוֹ לְקָבֵר¹⁴
 אֶת-אָבִיו אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֶת-אָבִיו: וַיֵּרְאוּ אֶת-יֹסֵף כִּי-בָטָח טו
 אֲבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לֹ"ו^a) וַיִּשְׁטַמְנוּ יוֹסֵף וְהָיָה^b) וַיָּשִׁיב לָנוּ אֵת כָּל-^c)
 הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ: וַיִּצְווּ אֶל-יֹסֵף^d) לֵאמֹר אֲבִיךָ צֹוָה¹⁶
 לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר: בְּהִתְאַמְרוּ^e) לְיוֹסֵף אֲנִי^f) שָׂא נָא פִשֶׁע
 אֲחִיךָ וְחַטָּאתָם כִּי-רָעָה גָמְלוֹךָ וְעַתָּה שָׂא נָא לִפְשַׁע עַבְדִּי
 אֱלֹהֵי אֲבִיךָ וַיִּבְכֶּה יוֹסֵף בְּרַגְלָיִם אֵלָיו: וַיִּלְכְּבוּ גַם-אָחָיו¹⁸
 וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי^g) וַיֹּאמְרוּ הֲגַי לָךְ לְעַבְדִּים^h): וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶםⁱ) יוֹסֵף
 אֶל-תִּירְאוּ כִּי^j) הִתְחַת אֱלֹהִים אֲנִי: וְאַתֶּם חִשַּׁבְתֶּם עָלַי רָעָה כ
 אֱלֹהִים^k) חִשְׁבָה לְטֹבָה^l) לְמַעַן עֲשֶׂה^m) כִּי־וַיִּהְיֶה הַיּוֹם הַזֶּה לְקַדְשָׁתָהּⁿ)
 עַם-רָב: וְעַתָּה אֶר-תִּירְאוּ אֲנִי אֲבָלְכֶם אֲבָלְכֶם וְאַתֶּם טַפְּכֶם²¹
 וַיִּנְתֶּם אוֹתָם^o) וַיְדַבֵּר עַל-לִבָּם^p): וַיָּשֶׁב יוֹסֵף בְּמִצְרַיִם הוּא²²
 וּבֵית^q) אָבִיו וַיְהִי יוֹסֵף מֵאָה וְעֶשְׂרֵת שָׁנִים: וַיֵּרָא יוֹסֵף²³
 לְאֶפְרַיִם בְּנֵי שְׁלִישִׁים^r) גַּם בְּנֵי מִבְּיֹר בֶּן-מְנַשֶּׁה וְלָדָו עַל-בְּרָכֵי^s)

s) Sam. הכנען. t) Sam. שמו. u) Sam. למצרים. v) Cdd.
 3. Sam. בניו. w) Omitted by Cdd., LXX. Ms. A.; LXX. omit
 צים, כאשר צים, but Ms. A. retains those words. x) Omitted by LXX.
 Vulg. y) Sam. עפרון. z) Sam. וישוב. a) Sam. לא. b) Sam.
 השב. c) Omitted by Cdd. 2. d) Sam. על י. e) Sam. האמרן.
 f) Sam. אנה. g) Cd. 1. Vulg. add ארצה; LXX. omit from אחיו
 to לפניו. h) Sam. לעדים, but cdd. as Heb. i) Sam. אליהם.
 j) Omitted in Sam. k) Sam. והאלהים. l) Sam. לטובה. m) Sam.
 עשית. n) Sam. להחיות. o) Sam. אתם. p) Sam. אל לי. q) LXX.
 Vulg. וכל בית. r) Sam. בנים שלישים. s) Sam. reads בימי instead
 of על ברכי.

קָנָה אֲבָרְהָם אֶת־הַיְשָׁרָה מֵאֵת עֶפְרָן^א) הַהִתִּי לְאַחֹת־קָבֶר:
 31 שָׁמָּה^ד) קָבְרוּ אֶת־אֲבָרְהָם וְאֵת שָׂרָה אִשְׁתּוֹ שָׁמָּה^ה) קָבְרוּ
 אֶת־יִצְחָק וְאֵת רַבְקָה אִשְׁתּוֹ וְשָׁמָּה^ו) קָבְרָתִי אֶת־לֵאָה:
 32 מִקְנֵה הַיְשָׁרָה וְחִמְעָרָה אֲשֶׁר־בּוֹ מֵאֵת בְּנֵי־חֵת^ז): וַיָּבֵל
 33 יַעֲקֹב לְצִוֹת אֶת־בָּנָיו וַיֹּאסֶף רַגְלָיו אֶל־הַמַּטָּה וַיְגֹזַע וַיֹּאסֶף
 אֶל־עַמּוֹ^ח):

נ 50

2 וַיָּפֵל יוֹסֵף עַל־פְּנֵי אָבִיו וַיִּבְכֶּה עָלָיו וַיִּשְׁק־לוֹ: וַיְצַו יוֹסֵף
 אֶת־עֲבָדָיו אֶת־הַרְפָּאִים לְחַנֹּט אֶת־אָבִיו וַיַּחֲנִטוּ הַרְפָּאִים
 3 אֶת־יִשְׂרָאֵל: וַיִּמְלְאוּ־לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כָן יִמְלְאוּ יָמֵי
 4 הַחַנְטִים וּבְכֹפּוֹ אִתּוֹ מִצְרִים^א) שְׁבַע־יָמִים יוֹם: וַיַּעֲבְרוּ יָמֵי בְּכִיתוֹ
 וַיִּדְבֹר יוֹסֵף אֶל־בֵּית פְּרָעֹה לֵאמֹר אִם־נָא מִצְאָתִי חַן
 ה בְּעֵינֵיכֶם דַּבְּרוּ־נָא בְּאָזְנֵי פְרָעֹה לֵאמֹר: אֲבִי הִשְׁבִּיעַנִי^ב)
 לֵאמֹר הִנֵּה אָנֹכִי מֵת^ג) (בְּקִבְלִי אֲשֶׁר כָּרִיתִי^ד) לִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
 שָׁמָּה^ה) תִּקְבְּרֵנִי וְעַתָּה אֲעֵלֶה־נָּא וְאֶקְבְּרָה אֶת־אָבִי^ו) וְאֲשִׁיבָה:
 6 וַיֹּאמֶר פְּרָעֹה עֲלֶה וּקְבֹר אֶת־אָבִיךָ בְּאֶשְׁרֵי הַשְׁבִּיעֶיךָ^ז):
 7 וַיַּעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֶת־אָבִיו וַיַּעֲלוּ אִתּוֹ כָּל־עֲבָדֵי פְרָעֹה וְזִקְנֵי^ח)
 8 בֵּיתוֹ וְכָל זִקְנֵי אֶרֶץ־מִצְרָיִם: וְכָל בֵּית יוֹסֵף וְאִחָיו^ט) וּבֵית^י)
 9 אָבִיו לֶקַח מִפֶּסֶם וְצֹאנִים וּבְקָרָם עֹבְדֵי בְּאֶרֶץ גִּשְׁשׁ: וַיַּעַל עִטּוֹ
 י גַּם־רֶכֶב גַּם־פָּרָשִׁים וַיְהִי הַמַּחְנֵה כְּבֹד מְאֹד: וַיָּבֵאוּ עַד־גִּזְרֹן
 הָאֲטָר אֲשֶׁר בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּסְפְּדוּ־שָׁם מִסְפַּד גָּדוֹל וּבְכֹד
 11 מְאֹד וַיַּעַשׂ לְאָבִיו אֹבֵל שְׁבַע־יָמִים: וַיֵּרָא יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ

c) Sam. עפרון. d) Sam. שם. e) Sam. ישם, Cdd. Syr. Saad. ושמה. f) Sam. ושם. g) Vulg. omits the entire verse. h) Sam. עמו. i) Sam. מצרימה. j) Sam. מוחו לפני מוחו. k) LXX. omit מה—הנה. l) Sam. כרהי. m) Sam. שם. n) Sam. inserts באשר השבעני. o) Sam. השבעך. p) Cdd. LXX. Syr. Saad. וזקני; Cd. 1. Vulg. וכל זקני. q) Cdd. Sam. אחיו. r) Cd. 1. LXX. וכל בית.

21 וַיֹּאמֶר יִסְרָאֵל אֶל־אֱהוִי אֱלֹהֵי מִתְּ וְאֱלֹהִים) פָּקֵד וְפָקֵד
 אֶתְכֶם וְהַעֲלִיחַ אֶתְכֶם מִן־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 בָּהּ נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב: וַיִּשְׁבַּע יִסְרָאֵל אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לֵאמֹר פָּקֵד וְפָקֵד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהַעֲלִיחַם" (אֶת־עַצְמֹתַי מִן־י):
 26 וַיָּמָת יִסְרָאֵל בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרִי שָׁנִים וַיְהִי־נַפְשׁוֹ אֹתוֹ וַיִּישָׂם" בְּאָרוֹן
 בְּמִצְרָיִם:

1) Sam. והאלהים. a) Cdd. Sam. והעליחם. v) Cdd. Sam.
 LXX. Vulg. Syr insert אהבם. w) Cdd. Sam. Vulg. Saad. יושם.

Princeton Theological Seminary-Speer Library

1 1012 01087 1772

Date Due

_____	_____	
_____	_____	

_____	_____	
_____	NOV 30 1975	
_____	JAN 31 1976	
_____	_____	
_____	_____	
_____	_____	
_____	_____	
_____	_____	
_____	_____	
_____	_____	
_____	_____	
_____	_____	
_____	_____	
_____	_____	
_____	_____	
_____	_____	

PRINTED IN U. S. A.

